

Medicinalium observationum exempla rara, Accessere et alia quaedam / [Rembert Dodoens].

Contributors

Dodoens, Rembert, 1517-1585.

Benedetti, Alessandro, approximately 1450-1512.

Benivieni, Antonio, 1443-1502. De abditis nonnullis ac mirandis morborum et sanationum causis.

Cornax, Mathias, -1564.

Gasser, Achilles Pirmin, 1505-1577.

Hertoghe, Gilles de, active 1549-1561.

Valesco, de Tarenta, active 1382-1418. Practica.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Ex officina Christophori Plantini, 1585.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/y8rwened>

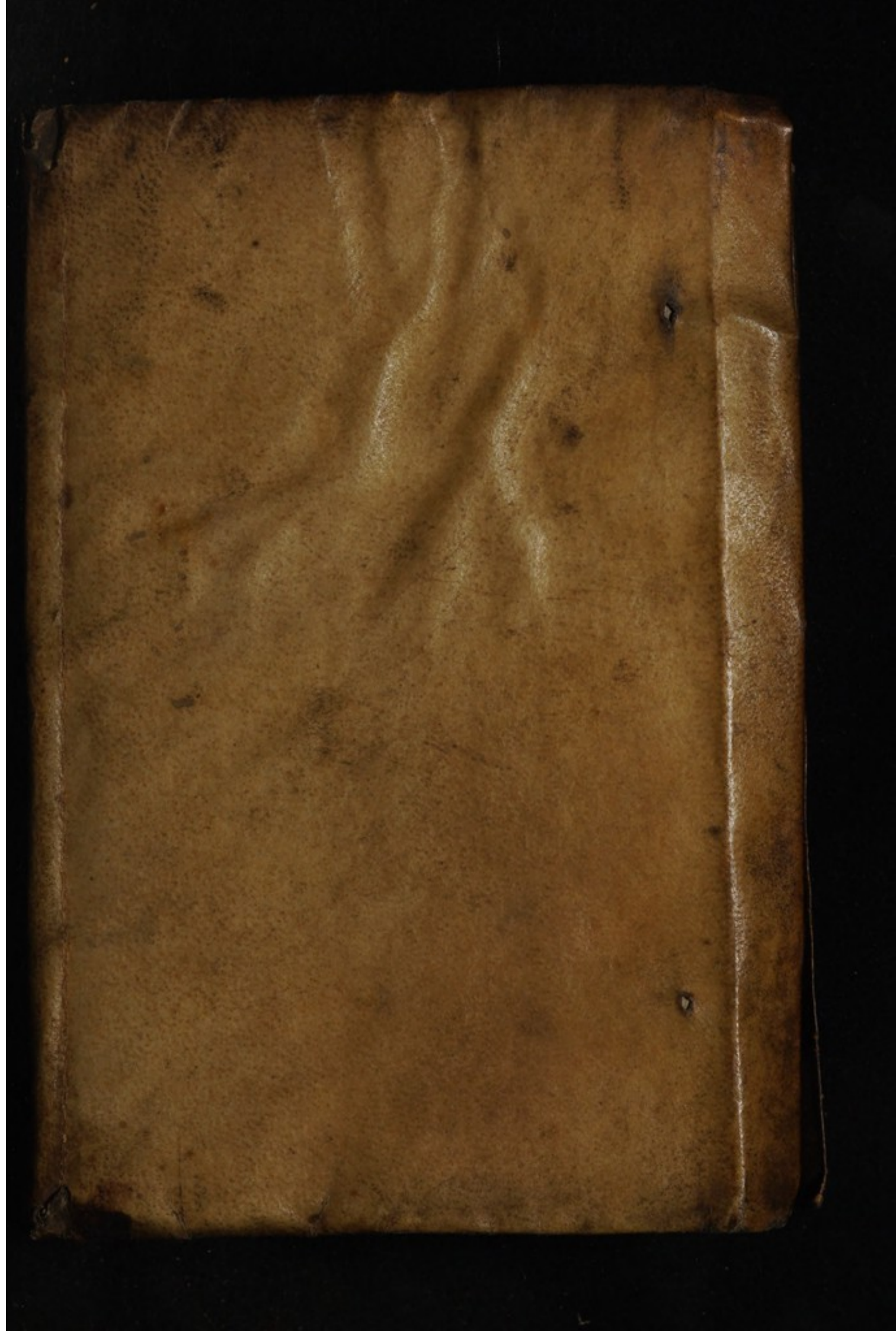
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

26

6 25

III

22.1

II

Dr Montford Sale 2^d 6—
Garioponti Lib: VIII }
Rem. Dodonæi — }
Observationes Lara }

6536 f/a

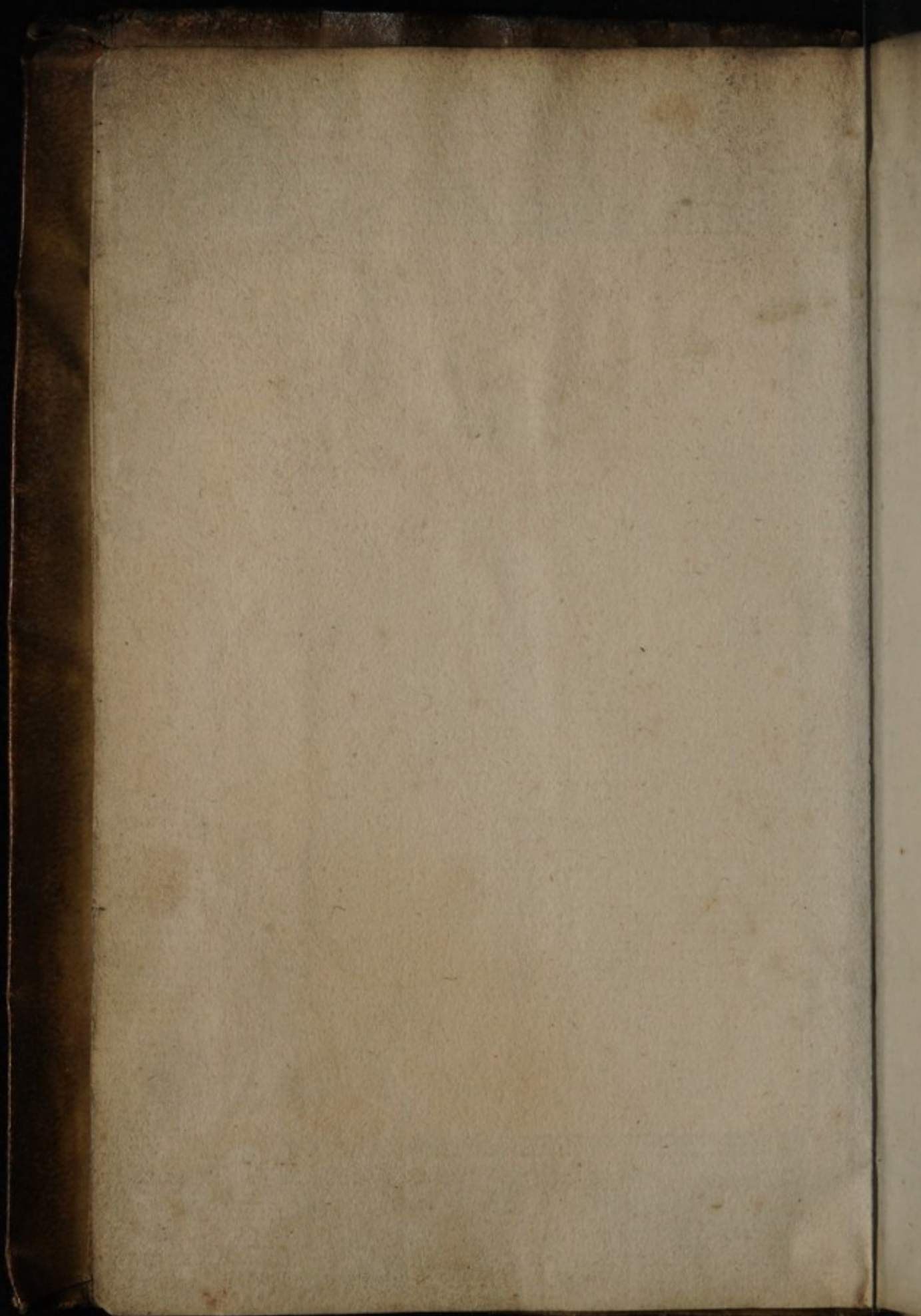
MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

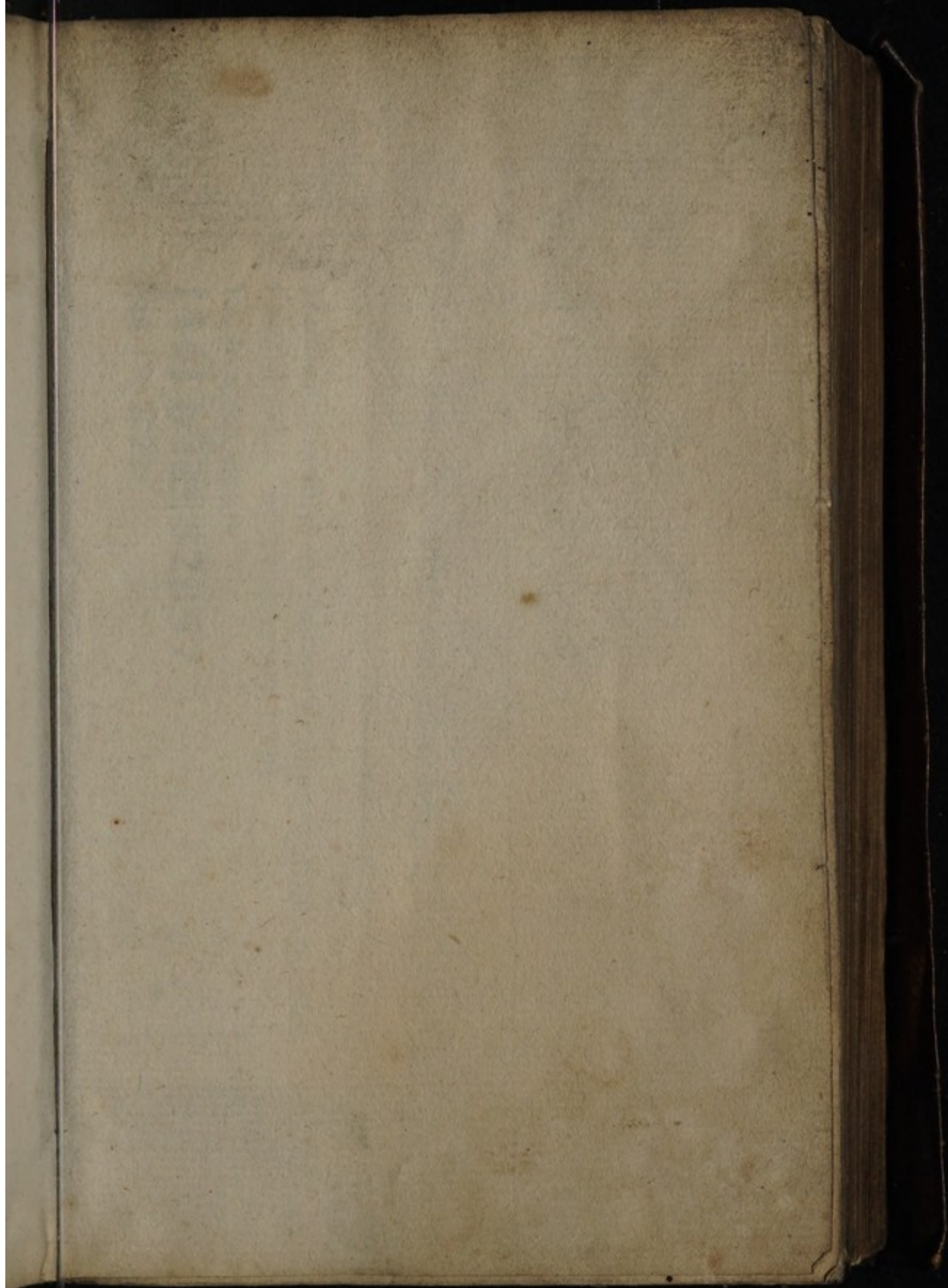

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

GARIOPONTUS

ME
C
At

Ex

Remb. Dodonæi Medici Cæs.

MEDICINALIVM
OBSERVATIONVM
EXEMPLA RARA.

*Accessere et alia quædam, quorum
Elenchum pagina post Præ-
fationem exhibet.*

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina Christophori Plantini.

M. D. LXXXV.

Remb. D. de la Michellie
MEDICINA ALIUM
OBSERVATIONVM
EXEMPLA RARA.

Abbas et alii quidam
etiamque pignus post
finitum carcerem.

LEONARDI BATAVORVM
EXCELSIORIS CHAMBERLAIN
M. D. LXXXV.

ILLVSTRI AC

GENEROSO DOMINO,

D. WOLFANGO RVMPFF

LIB. BARONI IN WIELROS &c

Sac. Cæs. Ma^{us} Cubiculi præfecto,

REMB. DODONÆVS S. P.

RTEM medicam, Illu-
stris ac Generose Baro,
longam quæ efficiunt, ab
Hippocrate Medicorum
Principe, mox in initio
Aphoris. tria proponun-
tur. Præcipites videlicet agendorum occa-
siones: experimenta fallacia periculosaque:
& iudicij difficultas. Ex his autem, vel sola
iudicij difficultas, non modo prolixitatis, sed
& difficultatis ipsius artis, causa, vel præ-
cipua esse apparet. Occasionē siquidem etiam
repentinam poterit diligens ac expertus Me-
dicus non negligere: celeriter ac in tempore
idoneis remediis adhibitis. Experimentis

EPISTOLA

non facile fallitur, ab expertissimis doctisq.
 medicis frequenter compertis medicamentis;
 vel sibi longo cognitis usu, qui cum iudicio
 & ratione utetur: ab iis verò abstineat,
 quorum facultates vel non satis exploratae,
 aut cognita fuerint: vel alioqui vehementio-
 res, vsuiq. minus accommodae, aut tutae sint.
 In iudicio verò etiam exercitatissimos atque
 doctissimos subinde hærere contingit: & non
 modo in futurorum prædictionibus quando-
 que falli, veluti in morbis acutis, quorum
 non esse certas vel salutis vel mortis prædi-
 ctiones Hyppocrates affirmat: sed tunc po-
 tissimum, quando aliquod admodum rarum,
 antea non observatum superuenerit sympto-
 ma. Tale enim medici etiam doctissimi atque
 expertissimi iudicium non rarò interturbat,
 ac dubium eum sollicitumque sæpenumero
 reddit, dum morbum atque eius causam co-
 gnoscere laborat, nec citò aut facile vel omni-
 no non assequi potest. Fæstis autem tantis dif-
 ficultatibus occurrere veteres Hippocrates
 & Galenus magno studio voluisse viden-
 tur,

DEDICATORIA.

tur, quando multorum agrotorum, tum & curationum exempla suis operibus inseruerunt. Per hæc etenim medici doctiores, & in ferendo iudicio promptiores redduntur: certiusque aliquid affirmare queunt: morborum causarumque cognitionem facilius consequuntur; dum videlicet præterita, quæ circa alios contigerunt in memoriam reuocant. Nec verò dubium esse potest, quin & maiorem lucem abditis & difficile cognitis siue morbis, siue causis, allaturi fuissent, si ex morbis mortuorum corpora secare & aperire ipsis vel licuisset, vel libuisset. Neque enim vlla est, quantumcunque diligens, observatio, quæ de occultis siue abditis morborum ac symptomatum causis veritatem citius aut facilius ostendit, quàm ipsa mortuorum corporum dissectio. Hæc etenim affectum mox ostendit manifestumque facit, tum ipsius, ac symptomatum causas cognoscere docet. Sed cùm priorum seculorum mores ac consuetudines non paterentur mortuorum aperiri corpora, quod potuerunt

EPISTOLA

Hippocrates & Galenus præstiterunt. Ille siquidem V. ac VII. De Morbis popularibus multorum egrotorum affectus narravit: Galenus verò, non in vno aliquo libro, sed sparsim pluribus locis non pauca ad morborum notitiam ac curationes facientia, scripta reliquit. Quæ olim in unum volumen à Symphoriano Campegio contracta & edita sunt. Posterior ætas maiore libertate vsa, humana corpora aperire, & latentes affectus, abditasque eorum causas, hac via perquirere didicit. Quod cum medico utile & quàm maximè sit conducibile, nos quoque imitari, quando licuit, studuimus. Atque hoc modo non solum difficile aliquot morborum affectuumq. abditas causas nos deprehendisse: sed & nonnullorum veras legitimasque curationes cognouisse & didicisse libenter profitemur; quorum hætenus curationes vel incognitæ, vel non satis rectè traditæ aut descriptæ fuerunt: vt in nostris De Curandis morbis libris ostensuros nos speramus, quos paulatim ad editionem paramus.

DEDICATORIA.

ramus. Harum autem Observationum, non
omnia exempla, sed rara quaedam tantum-
modo, quæ medicorum opinionē superare pos-
sunt, in hunc libellū congeessimus, quibus &
quæ circa alios nonnullos haud vulgares af-
fectus observata à nobis sunt, etiam adieci-
mus, quæ ita simul in vnum librū contracta
Scholiis quoque nonnullis additis illustravi-
mus. Hunc autem qualemcumq. studiorum
ac observationum nostrarum fructum, se-
mel quidem atque iterum editum, nunc ve-
rò etiam auctiorem factum, denuoque in
publicum prodeuntem, D.T. Illustris Baro,
offerimus ac dedicamus, quod veluti &
gratum acceptumq. futurum confidimus, sic
& sub Illustris nominis tui auspiciis appa-
renti, plurimum gratiæ atq. auctoritatis hinc
accessurum speramus. Bene vale illustris
Domine, & exiguum hoc chartaceum mu-
nusculum benigne à me accipito. Calendis
Decemb. CLO. IO. LXXXIIII.

REMB. DODONÆVS

LECTORI SALVTEM.

QUANTVM ad omnium artium notitiam, amice Lector experientia conferat, quantum vsus & exercitatio valeant, ex eo manifestissimum ac evidens est, quod nulla sit non modò ars, sed nec scientia quæ non vsu experientiaq. inuenta, ab ipsis quoq. incrementum accipiat. Ars etenim tunc existit, cum ex multis experientia observationibus, vna de rebus singulis nascitur notitia, vt in Metaphysicis Aristoteles tradit: experientia autem ex memoria, eodem auctore procedit. Multæ enim, inquit, eiusdem rei memoriar, vnius experientia vim efficiunt. Galenus verò experientiam non modò memoriam, sed & observationem eorum esse ait, quæ sæpè eodem modo comperta & perspecta sunt. Hæc autem citra exercitacionem consequi nequeunt. Quid siquidem obseruare poterit, cuius tãdem memoriam habebit, qui exercitacione caret? Habet in omnibus momentum exercitatio maximum,

AD LECTOREM.

mum, quæcunque obscura, cognitu diffici-
 lia, hæc dilucida ac facilia reddit. Si quis
 hanc negligat, inquit Galenus, etiam opti-
 mo præditus ingenio, nunquam tamen illis
 melior artifex euadet, qui ingenij dotibus
 inferiores, exercitatione & studio superant:
 His verbis quantum exercitationi ac expe-
 rientia in quavis arte tribuendum, ostende-
 re volens. Quod etsi ita se habeat, ac nulla
 sit ars, in qua non exercitatio & memoria
 in primis sint necessariae: tamen in nonnul-
 lis amplius ac magis, quàm in plerisque de-
 siderari videntur: veluti in his, quæ non ex-
 penitus cognitæ ac plenè perspectis, & nun-
 quam fallentibus rebus continentur. Cu-
 iusmodi ars est medica, in qua pleraque in-
 certa, multa latetia non satis perspecta, quæ
 coniectura quadam, artificiali tamen sub-
 inde magis quàm ratione assequi datur.
 Naturalium etenim rerum notitiam hæc
 ars coniunctam habet, & de his quæ in aper-
 to haud sunt, sed latent ac conspectum fu-
 giunt, iudicat. Rerum autem naturæ noti-
 tia, nec facilis, nec expedita. Nam præter
 quod adeo innumera ac infinita sint à Deo
 Opt. Max. creata, vt nec ingenio compræ-
 hendi, nec hominis ætas ad cognoscendum

AD LECTOREM.

sufficiat, multorum etiam facultates tales sunt, ut nō ex sensilibus qualitatibus, sed per solam experientiam cognoscantur: ut sunt quæ essentiæ proprietatem ac substantiæ formam consequuntur. Ad quarum notitiam comparandam diligenti observatione ac exercitio in primis opus est. Desiderantur & eadem, ut de internis ac latentibus humani corporis affectibus rectè iudicetur. Non modò autem quæ corporis pars laboret, cognoscere satis est, sed quales sint morbi siue affectus, & quid expectandum, qualiter finiendi præscire expedit brevissime videlicet, an longus futurus sit morbus, salutarisne, an exitialis, per crism, aut alio modo terminandus. Quomodo autem hæc sciri queant, multis Hippocratis ac Galeni scriptis docetur. Exstant illius Aphorismi, prædictionum ac prænotionum varij libri, tum & de morbis inscripti: Galeni de affectorum locorum notitia, de crisibus, & alij eiusmodi. In quibus clarè ac dilucidè quomodo præsentēs singularum partium affectus agnosci queant, docetur, & quid in singulis expectandum, quidue futurum, ostenditur. Non tamen tam exquisitè, ut non quandoq. medicum falli contingat. Nam
& ex-

AD LECTOREM.

& exercitatissimus etiam medicus, ac in artis operibus diutissime versatus, quantumvis acri ingenio præditus, veritatem quandoque haud assequitur. Proinde non temere κρίσις χαλεπή siue iudicium difficile in Aphorismorum initio ab Hippocrate asseritur. qui etiam se senem veritatem haud affecutum & deceptum fuisse ingenuè agnoscit, lib. 5. De Morbis popularibus. Atque ex his manifestum, experiētiam, longi temporis exercitationem, haud fallibilem memoriam, in medico vel plurimum requiri. Tantum abest, ut vel citra exercitationem, vel paucorum annorum studiis ars compræhendi queat: ut nonnulli somniantes aut citius delirantes sibi persuadent. Fieri tamen potest, ut ab huiusmodi medicis nonnulli curentur, sed fortuna (quæ ubique plurimum etiam potest) non artis scientia aut industria. Tale enim aliquid ipsis contingit, quale nauigandi haud peritis nautis. Secundo vento dum hi vela laxant, propitio flumine aut mari nauigant, ac cælum sudum est, nullæq. tempestates suboriuntur, etiam delinquentes ac negligentius nauim dirigentes, in errore non depræhenduntur, & æquè portum ac periti assequuntur. Sed
cūm

AD LECTOREM.

cum ventorum turbines omnia perturbant, fauiunt tempestates, fluctibus naues iactantur, tum demum quàm imperiti, & quàm dirigendæ regendæque nauis parum experti depræhenduntur. Haud aliter fanè cum non exercitatis medicis agitur. Quando enim homines nihil graue patientes, neque aliquo magno morbo occupatos curant, etiam à recta methodo subinde deuiantes, non citò deliquisse depræhenduntur, imò dum errore quodam morbum protrahunt, ad sanitatem ægro reuerso magnum aliquid præstitisse putantur. Vbi autem vehemens, difficilis morbus huiusmodi hominibus curandus contingit, tunc demum illorum ignorantia sese prodit, dum veluti palantes nunc huc, nunc aliò consilia sua dirigunt: nec quod statuunt ac definiunt, certi habent quicquam. Atque sic demum illorum manifesta fit imperitia: & quantum experientia medico conferat, diligensque multorum obseruatio conducat, palàm apparet. Quæ omnia Medicinæ Princeps Hippocrates diligenter considerans ac expendens, tum & veteres illi, qui vel filij vel discipuli, nonnullorum librorum, vt existimatur, auctores, qui huius nomine inscribuntur,

AD LECTOREM.

buntur, non satis habuerunt, multis præceptionibus artem docuisse, sed & exempla addi operæpretium rati sunt: & tam eorum, quæ circa mutationes aëris ac temporum constitutiones, quàm penes ægrotantes diligenter ab ipsis considerata ac obseruata, veluti libri *ἐμπειρικῶν*, siue De Morbis popularibus, manifestè ostendunt: exemplis vtriusque generis abundantes. Hoc autem modo nec exigua, nec infrugifera àrti medicæ accessio facta est. Exemplis siquidem, partim quæ præceptionibus cōtinentur, facilius in memoriam reuocantur, aut ob oculos posita eidem citius commendantur: partim verò ad nouas præceptiones via paratur. Vbi etenim eadem sæpius obseruata fuerint similia, tandem præceptum ac regula nascitur. Nam artem experientia facit, exemplo monstrante viam. Veterum horum laudabile istud institutum nonnulli posterioris ac nostræ ætatis viri doctissimi imitati sunt, qui ab ipsis diutina exercitatione cognita, editis scriptis studiosis communicarunt rara quidem & abdita, quorum in antecessorum scriptis similia haud extant. In horum numero, vel primus occurrit Antonius Beniuenius Medicus sua
ætate

AD LECTOREM.

ætate admodum celebris, qui rarissimarum aliquot observationum libellum reliquit, titulum cui fecit, De Abditis nonnullis, ac mirandis morborum & sanationum causis. Alexander Benedictus paucula quædam etiam exempla suis libris rarissimorum casuum inseruit: quemadmodum & Valescus Tarantanus olim, & in suo De Medendis morbis Philonio. Iacobus Hollerius, & Valeriola viri doctissimi Observationes quoque suas haud vulgares ediderunt. Clarissimus Ioannes Fernellius tametsi de industria huiusmodi argumentum non videatur tractasse, in libris tamen De Partium morbis & symptomatis quosdam refert affectus, quales apud nullum alium descripti reperiuntur. In eodem autem ac simili argumento nos nunc versamur, clarissimos ac doctissimos viros si non assequi, saltem subsequi aliquo conantes modo. Scripsimus idcirco & nonnulla de admirandis, nec passim obuiis affectibus, quos supra quadraginta annos, quibus in artis exercitio versamur, observatos habemus. Potuissimus plura exempla adferre, sed ab iis libenter abstinuimus, quæ alij ante nos descripserunt. Hæc verò à nobis litteris mandata, licet fortassis
opinio

AD LECTOREM.

opinionem ac fidem superare videantur, sic tamen se habuisse affirmare verè possumus. Cum autem hæc Medicinalium Observationum exempla, iam secundo in lucem ventura erant, ipsa recognouimus, & non exigua accessione locupletauimus, ac additis scholiis etiam illustrare studuimus. Adiunximus verò & his similis argumenti librum Antonij Beniuenij Medici Florentini, cum paucis aliquot annotationibus nostris: ac deinde & exempla quædam ex Valesci Tarantani, & Alexandri Benedicti libris transcripta, rara certè & admiranda quoque. quibus accesserunt & Historiæ aliquot gestationis in ytero foetus mortui Matthiæ Cornacis, Ægydij Hertogij, & Achillis Gassari: quæ rarissimè contingentibus non temerè annumerandæ sunt. His autem qualibuscunque benignè ac feliciter fruire. Anno M. D. LXXXI.

ELEN-

ELENCHVS EORVM

QVAE ACCESSERVNT.

ANTONII Beniuenij Florentini Medici & Philosophi, De Abditis nonnullis ac mirandis morborum ac sanationum causis Liber, cum Annotationibus Dodonæi.

MEDICINALIVM Observationum exemplarara Valesci Tarantani, & Alexandri Benedicti.

HISTORIAE gestationis fœtus mortui in vtero, Matthiae Cornacis Rom. Regis Medici, Ægydij Hertogij Medici, Achillis Gassari Medici.

R E M.

REMBERTI
D O D O N Æ I
MEDICI CÆSAREI,
MEDICINALIVM OBSER-
VATIONVM EXEMPLA RARA.

*De Cerebri concussione, & ossis
petrosi fissura.*

CAPVT I.

VIDAM cum baculo crasso,
ad sinistram capitis partem,
supra aurem percussus, non
existimabatur insigniter læ-
sus. Nam cutis integra, nul-
lam læsionis notam ostendebat: osse inte-
rim petroso, quod subest, fisso, ac secun-
dum latitudinem magnam rimam haben-
te. Huic mox superuenit sopor, non tam
profundus tamen, quin interpellatus exci-
tari facilè potuerit: excitatus verò, facilè
iterum oculis conclusis, in soporem relap-
sus est: donec tandem post (plus minus)
dies 14. grauem soporem, à quo excitari
A non

non potuit, mors sequeretur. Decubitus toto tempore erat supinus, vrina & aluus rarò reddebantur, tandem etiam citra sensum profluebant. Lenta admodum, sed nunquam remittens, aderat febricula. Capite huius post mortem aperto, reperta est durior cerebri membrana, sub osse petroso, sanguine omnino suffusa, purulento etiam circa cerebrum humore consistente.

S C H O L I O N.

C O N C U S S U M autem huic fuisse cerebrum aperto capite satis apparuit, quanquam & hoc ex ipsa ossis petrosi insigni rima satis manifestum: neque enim tam violentus ictus absque cerebri concussione fieri potuit. Cur autem non statim mutus factus fuerit, perquirendum videtur. Ait enim Hippocrates: *Quibus cerebrum aliqua ex parte concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri.* Sect. septimæ, Apho. 60. Eadem verò & De morbis primo, sed minus concisis verbis habentur: *Si cerebrum, inquit, concussum fuerit, ac doluerit eius qui percussus, mutum statim fieri necesse est: ac neque videre neque audire.* Sed hic Aphorismus, aut hæc Hippocratis verba, non de quavis cerebri concussione, neque de tali, qualem descripsimus, sunt intelligenda; sed de violentissima tantum, veluti cum cerebrum concuti contingit (vt Galenus interpretatur) propter casum aliquem totius corporis violentum ex locis altioribus factum. Iacent enim

MEDICINAL. OBSERVAT.

enim tunc eodem quo apoplectici modo, absque sensu pariter ac motu. Quando verò minus violenta est concussio, non statim muti redduntur, sed tardius & aliquot post dies demum: veluti percussio huic contigit, tum & illi, de quo Hippo- Epidemion quinto: *Qui lapide, ait, in capite percussus est à Macedone, corruit. Tertia die voce destitutus erat, anxietas, febris tenuis, pulsus non valde in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque sapiebat, non quietus, sed quarta movebatur, humiditas circa frontem, & sub nasum, & vsque ad mentum, & mortuus est.* Veluti enim maximos & violentissimos casus, omnia grauiissima succedunt ita minores, molesta minus consequuntur accidentia; aut tardius superueniunt.

De vulnere cutis capitis, quod sauiissima subsequuta sunt symptomata.

CAPVT II.

ALTERI vulnus illatum in superiore capitis sinistra parte, cum instrumento retuso, sed nonnulli ponderis, quod existimabatur periculi exors, vtpote cranei osse illæso: idcirco etiam negligentius curatum. Superuenit huic & sopor ille, qualis superiori: ex castris, vbi vulnus acceperat, tunc in vicinam urbem translatus fuit. Decubitus huius quoque supinus fuit, pulsus

paruus ac creberrimus, mens nonnihil læsa, ad interrogata enim haud rectè respondit. Huic ingrauescente malo, vniuersum dextrum latus resolutum est: (cùm tamen in sinistra capitis parte vulnus esset) inde perniciosus sopor, à quo excitari non potuit, breui vitæ exitu subsequente. Cranio huius sublato, reperta est dura meninx sinistra parte liuens, ac similiter sub hac cerebri substantia, quæ apparebat, sphacelo correpta: dextra cerebri parte cum sua membrana haud malè affecta: cranio etiam vndeque integro, nec rimam vllam aut fissuram habente.

SCHOLION.

APPARET & huic concussum fuisse cerebrum. Nam dextræ partis resolutio vulneris occasione non videtur accessisse, sed aliam ac maiorem causam habuisse, ipsam videlicet cerebri ab ictu per instrumentum grauioris ponderis concussionem. Reliqua symptomata vulnere successisse potuerunt. Capitis siquidem ossætenus vulneribus, etiam ossæ cranij haud læso, graua quandoque symptomata accedunt: ac tandem ipsa mors. Aër frigidus hisce vulneribus inimicus, à quo si vulneratus se non contineat, sæpe in periculum seipsum adducit. Complures referri possent, qui ex leui vulnere capitis, pericranio tantùm vulnerato

MEDICINAL. OBSERVAT.

vulnerato, obierunt, qui sese aëri frigido exposuerant. Superuenit autem istis sensuum stupor, ac tandem profundus ac noxius sopor: nonnullis etiam febris: deinde mors. Sed resolutionem aliquius partis non memini in quoquam capite vulnerato alio, quàm in hoc, me obseruare. Quamobrem non vulnus modò, sed cerebri concussio morti occasionem præbuisse videtur. Cur autem alij ex leui vulnere capitis perierint, qui sui nullam aut exiguam rationem habentes aëri frigido sese exposuerunt, nulla alia apparet causa, quàm quòd frigidum per denudati ossis cranij poros ad cerebrum perueniens, sphacelo inducto, ipsum vitiauerit: quo superaccedente, ægri haud diu viuere potuerunt. Nam vt Apho. 51. lib. 7. *Quibus cerebrum sphacelatum, id est, corruptum est, in tribus diebus pereunt; si verò hos euaserint, sani sunt.* Quæ sententia & in Coacis Prænotionibus paulò aliter sic habetur: *Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in septem moriuntur: hos verò si effugerint, seruantur.* Cuius sententiæ postrema verba de sphacelo confirmato veritatem habere non possunt, vt Galenus satis manifestè in Commentariis testatur: sed de incipiente tantummodò, & leui ad sphacelum dispositione præuia, accipi debent; à qua æger, diligenti adhibita curatione, restitui potest, vt & Hippocrates lih. 3. De Morbis scriptum reliquit. *Quòd si morbus leuiter, inquit, corripit, vbi sanguis discessit, melius æger habet: si verò vehementer corruptus fuerit, citò perit.*

De cerebro punctim læso.

CAPVT III.

SIMILIA symptomata superuenerunt & cuidam, cui durior cerebri membrana, anteriore parte punctim læsa fuit. Vultus hic acceperat cum tridentis acuto radio, in superiore dextri oculi palpebra sub ipso supercilio, oculi bulbo haud læso: exigui momenti vulnus habitum: citò quoque in palpebra coaluit: interim vulneratus sopore tali correptus, quali is qui cum baculo percussus fuerat, ac eodem affectus modo. Adhibita fuerunt multa capiti remedia. non etenim ex tam exiguo vulnere, sed alia ex causa putabantur talia superuenisse accidentia.

Cum verò nullis remediis affectus cederent, superueniens noxius sopor, vitæ finem fecit. De causâ mortis cum dubitatio esset & concertatio, primum exemptus est oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulnerasse, sed ulterius progressum os illud penetrasse, quod cavitae sua oculi bulbum continet. Exempto verò & frontis osse, apparuit durior membra-

membrana & vulnerata & sanguine multo perfusa, iam corrupta cerebri proxima vulneri substantia ac vitiata. Quæ dubio procul exitij causa.

SCHOLION.

HIPPOCRATES lib. Prorrheticon statim initio, & similiter in Coacis Prænotionibus, interrogare videtur, num sic affecti Phrenitici sint. *Qui soporosi, inquit, inter initia fiunt, cum capitis, lumborum, præcordij, collique dolore vigilantes num phrenitici sunt?* Respondet Galenus in Commentariis, Phrenitim non appellari (proprie videlicet) nisi febricitet æger, & continuò deliret, ac continuitate dementiæ, quodque simul cum febre fiat, phrenitin agnoscere: phreniticos tamen & hos esse, qui soporosi existentes sapiunt, sed & delira quandoque loquuntur, atque à præsentibus expergefacti stupefactis similes videntur: & tales quidem fuisse, de quibus Hippo. Epidem. lib. 3. Sectione 3. hunc in modum scribit: *Neque Phreniticorum quisquam insaniuit, ut in aliis, sed alia quadam veteriosa in somnum delatione, capite grauati moriebantur.*

Ex quibus apparet, cum eum cui os petrosum, fissum, & alterum in capite vulneratum, tum & hunc, cui punctum læsum, phreniticos dici potuisse: cum & ipsi excitati, veluti stupentes, mox in soporem relapsi, subinde ad interrogata rectè responderint, quandoque verò aliena.

DIFFERENS à superioribus affectibus Catochus est. Hic quandoque absque febris inuadit: subinde eidem superuenit, & quidem intermittenti: vt nobis quandoque obseruare contigit. Inuadit autem paroxysmi tempore & cum ipso desinit, si præposterè nihil fiat. Si etenim tempore paroxysmi pleraque temerè tententur, non rarò in ipsa accessione æger deficit. Expectanda est febris remissio, & eousque, dum vires nonnihil fuerint reparatæ, prius tamen, quàm altera subsequatur accessio, malo occurrendum. Si etenim secundò superuenerit, perniciem adfert. Neminem certè liberatum nouimus, cui secundò Catochus superuenit. Non potis siquidem natura videtur, tam graue malum bis sustinere. Adhibent nonnulli mox Catocho cum febris correptis quædam remedia, qualia apoplecticis subinde etiam temerè infunduntur, & adhibentur: de quibus in cap. de Lauandula, ac de Vino stillatitio in nostris Historiis scripsimus: quæ & Catocho correptis nocent ac perniciose sunt.

sunt. Magis ferendi videntur, qui in ipsa accessione vel sanguinem ducunt, vel enemata iniiciunt, tametsi & hoc modo pauci seruati. Tutissimum nobis visum, febris remissionem & ἀνταρξίαν expectare: in ipsa verò accessione, præter diuersiones, veluti crurum frictiones, nihil adhibere. Ita certè referre possumus, nonnullos nostra opera sanitati restitutos.

Generosus quidam vir, posteaquam feбри intermittente aliquot diebus laborasset, & iam ab ea liber videretur, subitò in febrem iterum relapsus, atque vnà in veluti stuporem: membrana nulla mouit: videbatur oculis apertis omnes intueri præsentēs, interim vel digitis, vel re quauis alia propè admota, ne nictabant quidem palpebræ. Febris accessio satis vehemens fuit, horarum (plus minus) 12. interea solis diuertentibus frictionibus vsi, donec manifestam febris declinationem cōsequuti, sub cuius finem, sponte somno superueniente, quietem permisimus. Cum autem à feбри liber esset, & vires vtcumque reparatæ, sanguinem pro virium robore detraximus, idoneaque victus ratione instituta, alteram accessionem expectauimus, quæ omnino exigua fuit.

A 5

post

post hanc purgante medicamento exhibito, generosum hunc virum à febris & Catocho liberauimus.

Similis & mulieri cuidam affectus conrigit, quæ & in ipsa accessione correpta, oculis apertis immota perstitit: huic sanguinem non detraximus, sed in die intermissionis purgans exhibuimus medicamentum: quod certis de causis vtilius videbatur. Atque hoc modo, hæc quoque seruata, sanitatiq; restituta, libera à tam graui malo euasit. Potuit hæc referre nonnulla eorum, quæ contigissent circa illam, quo tempore Catocho detinebatur: sed generosus vir, de quo scripsimus, minimè. Mansit huic & à morbo isto nonnihil læsa aliquanto tempore memoria. Profuit nonnullis in ipsa accessione oxyrhodinon, ex aqua & aceto rosaceis fronti admotum: sed quando post febris paroxysmum nihil præterea adhiberetur, recurrens cum febris Catochus eos sustulit.

SCHOLION.

ATQUE huiusmodi affectum κατόχον à veteribus, ac subinde κατοχὴν dici, ex Pauli Æginetæ cap. 10. lib. 3. manifestum est: Catochum siquidem ait, esse, quando ager subito corripitur, & in

& in illa permanet figura, qua correptus est clausis oculis, vel respiciens. Atque sic affectos κατοχομένους appellat: quales, de quibus iam scripsimus, qui in ea, qua correpti, figura permansere, donec accessionis finis esset. Dicitur verò & idem affectus κατὰ λήψιν siue Detentio: & καὶ μετὰ ἀγρυπνον, id est, vigilans sopor. Sunt tamen qui κατόχον à vigilante sopore differre velint, & cum profundo sopore conuenire: sed his contradicit Galenus lib. 4. de locis affectis: vbi per soporem claudi palpebras, in Catocho verò siue Catalepsi apertas manere scribit. Causa morbi pituitosus humor cum bilioso temperatus: vt ait Paulus Ægineta: Aëtius etiam ab humore melancholico. Atque hanc ob causam non ardentibus febribus, sed (qui comes febrium) tertianis haud exquisitis superuenit, quæ non ex sola bile, sed pituitoso humore permixta originem accipiunt. Quod & sanguis generosi viri ostendit, cui multa adedò pituita permixta, vt concreta per vniuersam aquam (ex manu siquidem sanguis missus) plurima ferretur, manibusque eximi potuerit, ac impositis virgulis copiosa, quando auferebantur, adhæresceret: vnde & ex pituita permixta hunc morbum natum colligi potuit.

Remedia autem non prius adhibenda, quàm accessio febrilis desierit, idcirco admonuimus, quòd affectus hic ante febris declinationem desinere nequeat: quo tempore etiam spontè frequenter cessat; adhibitis leuibus, vt diximus, diuersionibus. Atque hac de causa, sanguinem mox detrachere, febre præsentē, vel alia tentare, frustra est;
& sæpe

& sæpe cum ipso laboratium periculo ac pernicie. Accedit nostræ sententiæ & Hippocratis auctoritas, qui in huiusmodi morbis, in quibus quis repente voce destituitur, veluti in Catocho, sanguinem non suadet detrahendum, nisi absque febre laborans fuerit. *Quicumque, ait, de repente voce destituuntur, si sine febre fuerint, venam secato. Epid. 2. sec. quinta.*

De Catocho absque febre.

C A P V T V.

SUPERVENIT autem Carochus non solum febricitantibus, sed & nullo alio præcedente morbo hominem quandoque occupat, ut superiore cap. scripsimus, & Aëtius quoque Tetrab. 2. lib. 2. cap. 4. testatur. Sic utique contigit honestæ cuidam matronæ natæ annos (plus minus) 45. quæ posteaquam cum aliquot amicis cœnasset ac hilaris fuisset, subito Catocho occupata est. Videbatur omnes intueri, interim neminem agnoscebat: neque interpellata cuiquam respondit: corporis nullam partem mouebat: sed quomodo correpta, ita permanebat, donec ab effectu libera fieret. Erat autem hæc obesa, multis repleta humoribus: pulsus magnus, fortis & æqualis. Detraximus huic sanguinis è dextri pedis vena,

vena, magno digito vicina, abundè multum. Verùm cum nec sic morbus mitior fieret, enema satis acre iniici curauimus, quo cum irritata aluus ad excretionem impelleretur, mox sensuum suorum compos facta est, & aluum exoneravit, nihil eorum, quæ ipsi facta essent, sciens. Admirabatur ad alui excretionē se bister'ue extimulari, sed multò amplius, cū cerneret pedem fasciola obuinctum. Nam sanguinis missionem numquam antea admiserat: vtpotè quæ non modò ab omnibus medicamentis, sed & auxiliis ac Medicorum consiliis abhorreret. Atque hinc, cū remedia nulla deinceps admitteret, tribus post mensibus, cum capitis grauitate, & assidua in somnum delatione, tandem & accedente febris lenta, in grauem soporem incidit, à quo cum nec sanguinis missione etiam repetita, nec enematis, nec etiam topicis remediis excitari potuerit, in viuis esse desit.

SCHOLION.

CATOCHVM quoque hunc affectum initio fuisse, ex iis quæ superiore cap. scripsimus, satis manifestum. Sanguinem verò ex pede duximus, sexus rationem habentes. Nam subinde sanguinis

guinis è brachio detractio incommodè fit, præsertim iis, quæ facilè ab vtero afficiuntur. quibus expedis vena tutius detrahitur. vnde & duplex vt Alexander Trallianus ait, commodum sequitur. Nempè consuetarum vacuationum admonitio: & ab affectu liberatio. Iam vteri strangulatione correptæ, quandoque Catocho occupatæ videntur, vt Paulus Ægineta testatur: & in Definitionibus Medicis Galeno ascriptis reperitur: vbi tria Catochi genera referuntur, quorum secundo, vigilianti dicto, ex vtero præfocatio affinis. Sanguis autem huius admodum crassus fuit, aquæ adhuc calentis mox fundum petiit, atque illic simul concrefcens, in magnam molem coaluit. Cum autem remedia nulla ægra admitteret, quibus vel reliquum humorum expurgari, vel cerebro ac capiti consuli potuisset, morbus in Lethargum commutatus.

De Catocho in sene.

CAPVT VI.

SIMILEM superiori affectum in sene quadam virgine moniali me quoque obseruare quandoque memini. Ætatis hæc numerabat annos (plus minus) L X X. habitu corporis extenuato ac macro. rigere ac obstupescere tota videbatur: oculis in omnes intentis non mouebatur, non loquebatur, non respondebat. Huic nec sanguinis missionem, nec enemata adhibere ex re fuit.

fuit. Exhibuimus autem aquam è vino stillatitiam, sæpius repetita destillatione purissimam. qua assumpta, mox ad se, vniuerso rigore soluto, rediit. Nec alio remedio deinceps opus habuit, quàm quo vires & calor naturalis refici poterant.

SCHOLION.

IN tam senili & extenuato corpore, etiam tenui victus rationi, ex professo monastico, assuefacto, multos humores collectos fuisse non fuit verisimile: proinde non erat quod metueremus, extenuatis & fuis humoribus, affectum ex usu huius vini intentum iri. Quod vbi humorum copia subest, contingit; vt in cap. De stillatio vino in nostris De Historia stirpium Pemptadibus scripsimus. Refert & duorum eiusmodi exempla Iohannes Fernellius De Morbis & symptomatis lib. 3. cap. 2. Catochi absque febris extat & exemplum apud Galenum Prorrhetici commentario LVI. lib. secundi. *Quidam etiam ex nostris, inquit, condiscipulis, cum assiduo disciplinarum studio sese fatigaret, malo hoc correptus est. Iacebat veluti lignum prorsus inflexus, rigidusque atque extensus, videbaturque oculis apertis nos ita intueri, vt ne conuiueret quidem, nihil tamen loquebatur. Is quoque tempore eodem, que loqueremur audire se dixit, quamquam non euidenter clarèque; nonnulla item & memoria tenens referebat, præsentèsque omnes sese conspiciere dixit, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret: sed neque loqui posse, neque membrum vllum mouere.*

De Lethar-

De Lethargo.

CAPVT VII.

INTER soporiferos affectus Lethargus est. Catocho tantò difficilior ac periculofior, quantò caufa eius frigidior, & viscidus pituitofus humor amplius præpollet. Non subitò, veluti Catochus, apprehendit, fed fenfim fomniculofis obrepit. Mulier quædam honefto loco nata, cum aliquot diebus capitis grauitate laboraffet, adeò fuit fomniculofa ac in fomnum propenfa, vt, quæcunque agens, dormire femper cuperet, ac affidue in fomnum dilaberetur: à quo initio excitari potuit, tandem verò accedente febri non potuit. Remediorum vsum hæc neglexerat, nec Medicum accerfiri admittere voluerat: itaque non prius vocatus, quàm omni fenfu deftituta, in grauiffimum soporem delapfa effet. De tractus illi mox fanguis fuit è vena iuxta digitum magnum dextri pedis: enemata iniecta: cucurbitulæ natibus & humeris admotæ: topica multa alia adhibita: verùm his non proficientibus, tandem mors superuenit. Capitis huius cranij offe sublato, ab-
fcessus

scellus in anteriore cerebri parte repertus, & pus interiori cranij ossi parti adhærescens: quod & è naribus, paulò ante mortem irritatis, profluxerat.

SCHOLION.

AETIVS ex variis causis Lethargum originem ducere refert: & quandoq. cerebrum per consensum, quandoque verò primariò laborare. Verùm iste Lethargus non per consensum, sed proprius cerebri morbus fuit, & quidem partis anterioris, cuius partis affectum Lethargum esse veteres testantur. Galenus morbum esse refert Phrenitidi contrarium: Phrenitis siquidem fit ex bilioso humore superabundante: Lethargus verò cum pituitosus præpollet, què in præsentì Lethargica copiosum fuisse pituitosus sanguis ostendit, atq. adeò quidem lentus ac viscosus, vt simul cum aqua permixta, instar iuris carnis musculosæ, concretus mox fuerit, tenuis glutinis, aut gelatinæ vulgò dictæ, speciem & consistentiam referens: quod non nisi admodum crudo pituitoso viscidoq. contingit. Talis autem sanguis in quocunque morbo apparuerit, crudorum pituitosorum humorum redundantiam ostendit, & morbum lethalem aut diuturnum ac difficilè curabilem. Nobis certè lethales observati sunt morbi, tali apparente sanguine. Sed ad Lethargum revertamur. Huic respondere Paulus ait Caron: sed tamen hoc discrimine differre, quòd Carus vel absque febris acce-

Caros.

B

dat:

dat: vel ipsam subsequatur: è contrà verò Lethargus prior inuadat, febris deinde succedat. Caro similis est grauis & profundus somnus, qui ebrios occupat. Suidas hunc Caron etiam appellat: *καρὸν ἐστὶ ἢ ἐξ οἴνου ποσίας ἐγλυνομένην μέθη, καὶ κατὰ ποσὶν*: hoc est, Carus est ex vini potatione ebrietas, & grauis sopor.

De Apoplexia fortissima.

CAPVT VIII.

FORTISSIMA Apoplexia correpta fuit honesti ciuis vxor, cum ad 48. ætatis annum peruenisset. Habitu erat corporis *εὐσάρκω* ac carnosio: temperamento calido, & mediocriter humido, sanguinis redundantiam attestante. Concidit subitò: seniores medici vocati nihil spei superesse iudicabant: tandem *XIIII.* aut *XVI.* ab inuasionem horis vocatus accessi, tùm temporis adhuc iuuenis: obseruauigrauiissimam cum difficili admodum respiratione Apoplexin: pulsum fortem & magnum, tentandam esse curationem existimaui. Itaque sanguis illo die bis, & quidem satis copiosus, detractus, semel è brachio dextro, deinde ex pede: enemata quoque hoc ipso die satis acria duo iniecta. deinde continuis diebus singula: adhibita & localia quædam:

Ita

Ita tandem octauo aut nono die suos domesticos agnoscere cœpit, & nonnihil balbutire. postea purgantibus medicamentis per os exhibitis : deinde & *ἡ ἀπὸ πνεύματος*, apophlegmatismis, aliisque similibus usa, meliusculè habuit : verum eousque perduci non potuit, vt mentis ac sensuum integrè compos fieret, aut pedibus consisteret. Mansit reliquo tempore impotens : sedebat ac gestabatur in sedili, ita tamen aliquot annis superuixit.

SCHOLION.

SOLVERE, inquit Hippocrates, apoplexiam fortem impossibile : debilem verò non facile. Galenus hunc Aphorismum exponens, maximam apoplexiam nullam, ait, admittere curationem, atque ab hac hominem seruari non posse. Maximam verò interpretatur, in qua respiratio in totum prohibetur. Talis si superueniat, haud dubiò, homo nec seruari nec diu superesse potest : absque respiracione siquidem viuere nequit. Sed tam vehemens apoplexis, vt mox in totum prohibeatur respiratio, non facile alicui superuenit. Nam tametsi vniuersum corpus sensu motuque destituatur, respiratio tamen non in totum aufertur. Respiratio etenim composita actio est, partim ex arbitrio & voluntate : partim à natura, vt in lib. Galeni cui titulus **INTRODVCTIO** siue **MEDICVS**.

Occupato cerebro cessant motus voluntarij: non idcirco tamen, qui à natura fiunt: vt sunt cordis & arteriarum. Proinde nec citò nec facilè respiratio in totum aufertur. Nam vtcumque ab actione vacet voluntatis arbitrium, natura tamen nihilominus officium præstare conatur; veluti in somno facit. Intercipitur quidem quandoque subitò respiratio, sed promptissimè copioso aliquo humore in pectus affatim decumbente, qui omnem spiritui viam intercludat. Sed hic affectus ab Apoplexia differens est: Nam qui ab huiusmodi catarrho subitò obruuntur, sensu & mente integris suffocantur. Apoplectici & sensu & motu priuantur priusquam è vita decedant. Defluente humore exoneratur cerebrum; in Apoplexi occupatur & grauatur ab humoribus: Proinde sensus & voluntarij motus desinunt; affecto nempe principio. Naturales verò motus, tum & ipsa respiratio non facilè cessant; etiam in vehementissima ac fortissima Apoplexia. Testatur Paulus Aegineta in maxima Apoplexi respirationis aliquid superesse: *Seruatur, inquit, in Apoplexi modica quadam respiratio, quæ si permultum à naturali functione recesserit, maximam esse affectionem putandum: si paululum, exiguam: deterrima verò est, respiratio cum intermittitur: vel etiam vbi magna cum violentia trahitur.* Et quidem quàm difficillima huius apoplecticæ respiratio fuit, & magna cum violentia attracta. Quamobrem non sumus veriti affectum Apoplexiam vehementissimam ac fortissimam nuncupare, attestante hoc quoq. diuturno sensuum motusque impedimen-

dimento. Non tamen ex hac mortua est, sed integrè haud liberata, ad sanitatem enim & mentis integritatem perducì non potuit.

Videtur aliquid tale voluisse Hipp. cùm ait, *λύειν ἀποπληξίν ἰσχυρὴν μετὰ ἀδύνατον: id est, solvere apoplexiam fortem impossibile.* Nec enim verba, *λύειν ἀδύνατον*, mortis necessitatem, sed restitutionis ad integram sanitatem impossibilitatem ostendunt. Aliud est hominem non posse seruari: aliud est non posse ad sanitatem perducì. Nam malè valentibus etiam vita seruari, & prorogari quandoque potest: ut in hac apoplectica compertum. Confirmant hanc expositionem sequentia verba: *ἀσθενέα δὲ ἔρπιδιον: hoc est: debilem non facile.* Nam eos, qui debili aut exigua apoplexia occupantur, in vita seruare haud est difficile: sed ita curare ut nulla labe relinquantur, hoc opus, hic labor. Multos certè enumerare possemus à leui apoplexia restitutos: & nonnullos ita restitutos, ut nulla in ipsis præcedētis morbi manifesta vestigia relicta sint; sed tamen alicuius partis stupor aliquis, vel linguæ aliquod impedimentū remansit; quod subinde tam exiguum, ut in solo cantu deprehendi potuerit. Nihil autem consultius in hoc morbo, quàm confestim sanguinem mittere, etiā si corporis temperies frigidior, & morbi causa pituitosa videatur, si modò vires ferant. Nequit enim citius à superfluis humorib. exonerari cerebrū, quàm per sanguinis detractionem: & humores cerebrum occupantes absque sanguine permixto non sunt, nisi in valdè senibus, quibus & vires imbecillæ, & pituita copiosior quàm aliis.

Enemata verò missò sanguine iniici etiam conuenit, donec ad sumendum aliquod purgans laborans suffecerit. Formulas autem horum vnusquisque in artis operibus versatus facile inuenire & pro conditione laborantis præscribere nouit, sic vt à nobis ostendi non sit opus. Vnum tamē admonendum; nonnullos Colochyntidem decoctis ad enemata Apoplecticorum addere, & vt plurimum eius manipulum vnum, qui (plus minus) drachmam vnā pendet. Tale autem decoctum sæpe non ad vnum, sed frequēter ad duo aut tria enemata sufficit. Excessus enim Colochyntidis periculo non caret. Abradit enim hæc intestinā & oscula aperit venarum ad ipsa pertingentium. Memini ab enemate, cui incocta fuerat Colochyntidis drachma vna, hominem robustum non diu superfuisse, & mox post mortem, aliquot deinde horis sanguinem copiosum per sedem effluxisse.

De Catarrho siue destillatione suffocante.

CAPVT IX.

DEFLVERE ex capite humores in pectus ac pulmones haud rarum est. inde siquidem tussēs, rauedines, respirandi difficultates: & si humores salsi aut acres, pulmonis exulcerationes & phthises proueniunt: quod si verò & in pulmonibus vitium, latentes anginae succedunt. Sed adeò copiosum deferri, vt hominem mox suffocet,

cet, perquàm rarum. Generoso cuidam viro sic tamen contigit.

Annos vitæ ferè attigerat LX. corpore non extenuato, sed bonæ habitudinis, liberaliore potu subinde delectabatur; podagra, quandoque molesta: purgari aliquando assueuerat: aderat lassitudo & humorum plenitudo: de medicamento purgante sumendo deliberauerat, cùm subitò nocte media catarrhus vehemens ipsum obruit: sentiebat defluentionis velocem impetum: auxilium implorabat, sed priusquam quisquam adesse potuerit, suffocatus est. A morte mox copiosa pituita lenta ac viscida ex ore profluebat: quæ haud dubiò, in pulmones affatim defluens repentinæ mortis ac suffocationis causa fuit.

SCHOLION.

ISTIVS casus superiore scholio meminimus: Hippocrates verò in fine XII. Aphorif. sectione 3. destillationem quandoque citò etiam interimere testatur. τοῖσι δὲ, αἰτ, πρεσβυτέροισι κατάρρους συντόμως ἀπώλλυντες: id est: *senioribus autem destillationes, quæ citò interimant.* Similis sententia legitur & in lib. De Aëre, aqua, & locis, sed copiosior, his verbis: *Valdè senibus destillationes propter raritatem, & venarum ἐκτνήξιν, id est, tabefactionem, ita*

quod repente intereunt, quosdam autem contingit dextra aut sinistra parte stupentes reddi. Quibus verbis duo ex catarrho in senibus ostendit pericula, vel mortem subitanam; vel alicuius partis cum stupore resolutionem.

De Mania, siue Insania.

C A P V T X.

MANIA insania quædam absque fe-
bri est: eius causæ plures reperiuntur:
quandoque verò feruens sanguis cerebrum
petens. Magnificus quidam vir x l. annos
(plus minus) natus, sanguinem cum circa
præcordia commoueri sentiret, oculi cali-
gabant: vertigo aderat: mox clamores, voci-
ferationes, inquietudines accedebant; ita ut
contineri debuerit. Detracto mox ex dex-
tro brachio sanguine satis copioso, nondum
tamen insania cessabat: carmina quædam
recitabat, canebat, vociferabatur, saltabat,
præcipitare sese conabatur; arctè contineri,
ac vinculis stringi idcirco ipsum oportuit,
donec ex codiis papaueris potione usus, in
somnia incidisset: à quo cum meliusculè
haberet, purgatus & adhibitis idoneis re-
mediis ad sanitatem peruenit. Verùm hæc
non diuturna fuit. post enim aliquot men-
ses

ses iterum, ac deinde tertio in eundem affectum relapsus est, ac iisdem auxiliis restitutus. Tandem verò cum sanguis non amplius ad caput ferri videretur, insania quidem desit recurrere: sed sanguinis, cum tussi, sputum successit, deinde puris excretio. Ita qui prius Mania laborauerat, phthisi demum mortuus est.

S C H O L I O N.

Ex hemoptoë transitum fieri in phthisin satis constat; sed quomodo Mania in hemoptoën permutetur, non æquè manifestum. Videtur autem de huiusmodi permutatione in Coacis prænotionibus Hippocrates simile aliquid scriptum reliquisse. *Qui ex Lethargicis, inquit, servantur, plerumque pectore suppurati fiunt.* Nam si Lethargus in suppurationem conuerti potest, cur non & eadem ratione Mania in pulmonis exulcerationem commutari? Per vtrumque etenim affectum, cerebrum, & eadem quidem parte, laborat: sed causæ differentes. Est autem Lethargi, vt Archigenes apud Aëtium ait, duplex origo: Quandoque præcordia & viscera primario affectu læsa sunt, & ad consensum cerebrum perducunt: quandoque verò in cerebro affectus inchoat. Simile & de Mania dici potest: per hanc videlicet cerebrum subinde proprio & primario affectu laborare: aliàs verò per *συμπάθεια* & per consensum alterius partis.

Maniam verò & per consensum fieri ostendit: Apho. 40. sect. 5. *Quibus mulieribus ad mammas sanguis colligitur, furorem significat.* Sanguine siquidem circa mammillas collecto, furor succedens, per consensum cerebrum affici testatur. Sic potuit & magnifico viro sanguis circa præcordia collectus, perturbata mente, furorem excitasse; per consensum cerebri functionibus deprauatis. Sed cur sanguis circa præcordia confluens, mentem cum furore perturbavit, succedente verò hemoptoë nihil tale accidit? A' nne quia feruens loco conclusus, via nulla patente qua posset erumpere, in septo transverso membranisque vicinis cum tensione inflammationi similem affectum induxit? postea verò patefacta sibi per pulmonem via, liberumque exitum nactus, membranæ aut diaphragmate non distentis, mentem non fuisse permotam? Nam septi transversæ inflammationes, mentis alienationes consequi testatur Gal. 4. De Locis affectis. Atque hoc quidem modo Maniam in Hemoptoën permutari posse apparet: Maniam videlicet ex consensu natam. Nec tamen à ratione quoque alienum, initio cerebrum primariò fuisse affectum, & sanguinem feruentem caput petiisse: postea verò eiusdem feruore remisso (quod diuturnitate fit mali) ad caput non amplius ascendisse, sed circa pulmones constituisse, cuius substantia vitiata, sanguinis, deinde puris sputatio successerit. Caterùm Mania cum Melancholia affinitatem talem habet, ut non rarò Mania in Melancholiam transeat: & initia Melancholiæ frequenter Maniacum quid habeant. •

habeant. Mania autem quæ ex sanguine bilioso procedit, præcipuè sanguine redundante, minus vehemens est, & ferè cum risu coniuncta. Difficilior quæ à bile flava adusta: sed omnium gravissima ac difficillima, quæ à melancholico humore adusto originem ducit. Omnibus autem Maniacis cum insania mentis alienatio coniuncta est. Melancholici è contrà sæpe non insanire videntur, sed concepta tantùm aliqua falsa opinione occupantur: nonnulli se mox morituros existimant: quidam se comprehendi metuunt: aliis alia obuersantur, quæ ex animo excutere & abiicere nequeunt, interim non rarò omnia sua negocia adedò prudenter, & cum iudicio peragunt, ut nullo morbo detineri videantur.

De Nocturna insania.

C A P U T X I.

VIR quidam supra xxx. annos natus, interdiu bene habebat, mente & sensibus integris: si quando autem quieti se dedisset & dormiret, mox insanire incepit, clamitare subinde, brachia manusque huc illuc abiicere: surrexisset quandoque, saltasset, & per domum cucurrisset, si affidentes permisissent, qui in lecto eum continuerunt. Vigil factus iterum sanæ mentis. Purgatus hic idoneis medicamentis fuit, sanguisq. detra-

detrahtus: verum non prius hæc profuerunt, quam cauterio in ceruice posito, vlcus esset factum, quo aliquamdiu aperto, profluente inde humore, melius se habuit, & sanitati restitutus.

S C H O L I O N.

E^{φιαλτής}, Incubus vel Incubo Latinis morbus dicitur, dormientibus molestus: hoc correpti ab aliquo sibi incumbente, aut re quapiam corpori imposita opprimi sese existimant, & suffocari imaginantur. exclamare aut vociferari volentes, nequeunt; vocem si edant, nihil significantē vt plurimum proferunt: adest & difficilis motus. Cum hoc autem Insaniam nocturnam (quam descripsimus) haud quaquam conuenire satis manifestum; cum Lycanthropia similior videtur, quam Paulus Ægina describit, & similiter Auicenna sub nomine Chatrab. Chatrab: Nec tamen cum hac omninò conuenit. Ait quidem Paulus, noctu domo egredi, & circa defunctorum monumenta versari, donec illucescat. addit Auicenna, interdiu etiam latitare: hominum consuetudinem fugere: vno loco haud diu consistere: tristes & pallentes esse. At hic vir omnia sua negotia dextrè interdiu obibat, nulla parte mentis laborans, nec solitudinem amabat, sed cum amicis & domesticis perlubenter versabatur. Quamobrem nec Lycanthropia affectus huius dici potuit; sicuti nec verè Incubus fuit. Causam mali huius humorem fuisse crassum crudamque satis apparuit, cui bilis portio admista fuit.

De Hy-

De Hydrophobia.

CAPVT XII.

MISERRIMUM morbi genus, vt Cornel. Celsus ait, Hydrophobia est, qua æger & siti, & aquæ metu cruciatur. Non timet autem hydrophobus solam aquam sed quicquid liquidum ac humidum instar aquæ est. Subsequitur hoc malum rabiosi canis morsum, si non idoneis remediis primo quoque tempore occursum fuerit. Nec statim tamen succedit aquæ metus, sed subinde post triginta aut plures dies. Vbi autem superuenerit, haud diuturnus est. Nam, vt Cælius Aurelianus rectè ait, ob nimium aquæ timorem, & humoris defectum, ægrotantes celeriter pereunt.

Iuuenis quidam annos natus (plus minus) xvii. commorsus fuerat à cane in digito sinistrae manus, qui minimo proximus: ignorabatur canem esse rabiosum: vulnus quoque perquam exiguum, & tantò quidem negligentius curatum. Post trigessimum sextum diem, vulnere iam multo tempore solidato, incæpit iuuenis hic aquam metuerre: ceruissiam & vinum, quod sui erat officij, promere recusauit: altero die sinistrum humerum

merum doluit, à parte videlicet commor-
si digiti: potuit tamen brachium sursum,
deorsum, antrorsum, retrorsumque citra
dolorem moueri: tertio die manè insigniter
febricitare videbatur: pulsus valdè concita-
ti: sudores copiosi: brachia assidue conuel-
lebantur; lingua interim nihil ostendit fe-
brile; nec vrinæ, quæ sanorum similes: eo-
dem die mente minus constans, mani-
festius delirauit: è lectulo surrexit: vestes
induit: per vicos discurrit: in horto ace-
tosæ herbæ folia decerpfit, & quædam
manducauit. Deinde amplius insaniens
contineri debuit. Nox subsecuta cum ma-
gno furore, in qua tandem cum clamore
defecit.

SCHOLION.

NON diuturnum esse affectum Hydropho-
biam, & non statim à morfu, sed aliquot post
hebdomadas superuenire, Hieronymus Fracasto-
rius lib. 2. De Morbis contagiosis testatur: Vidi
ipse, inquit, puerum, qui post octo menses, ex quo
demorsus fuerat, contagionem ostendit, ex qua
mox periit.

Simile scribit Conradus Gesnerus Epist. medi-
cinalium lib. 3. Lithotomus quidam, ait, apud
nos, ante sex aut septem septimanas, à cane rabido
morsus, cum aliquamdiu nihil malè sensisset, su-
bito

bito timoris aquæ superuentu, intra biduum miferrimè periit.

Canem autem fuisse rabiosum à quo quis commorſus fuerit, docet Galenus cognoscere lib. De Theriaca ad Piſonem. Si enim, ait, *audiueris gracilem corpore & ſiccum: oculis rubentibus: cauda demiffa, ſpuma ex ore fluente; præterea lingua foras porrecta, & tanquam bile colorata; in obuium quemque inſiſſe, citràque rationem cucurriſſe; deinde rursus ſubito conſiſtentem, cum ira quadam furenti, non ipſi præuiſos momordiſſe. Hac inquam ſi in eo ſic ſe habere audiueris, ſtatim rabioſum fuiſſe canem intelliges: Hac Galenus.*

De Ranunculo.

CAPVT XIII.

RANUNCVLVS, quem Græci *ῥαῦνακος* vocant, in inferiore oris parte, quæ ſub lingua eſt, naſcitur; cuique ipſa lingua veluti vinculo alligatur: attollitur inſtar tumoris hæc pars, colore haudquaquam mutato, mollis, laxus, ac indolens; & tantus apparet tumor, vt inferiores dentes ſuperet: rima autem media, dextram à ſiniſta dirimente, ranæ poſteriore partem refert; vnde affectui nomen. Præcedit ſæpenuerò maxillæ inferioris dentium dolor. continetur verò in hoc craſſus, lentus, oui albido colore & ſubſtantia aſſimilis humor. De curatione
huius

huius exstant apud nonnullos quædam ex Albucasi translata. Errorem horum facile agnoscet, qui curationem quandoque viderit, ipse fecerit, aut hæc nostra legerit. Legitima curatio est scalpello utrimque tumorem aperire: deinde ubi quantum potuerit humoris effluxerit, posca (exiguo sale addito) os paucis diebus colluere, donec nihil amplius humoris in tumore reliquum sit. Potest tamen & alia ratione humor in hoc tumore contentus educi; vulnere enim sub mento facto, mox effluit: sed tutissimum est intra os tumorem aperire. Si quid verò impedit, quò minus in ore commodè fieri queat, tunc, ut sub mento fiat, proximum est: veluti cui vnà cum Ranunculo utriusque tonsillæ inflammatio superuenit. Hic vulnere, quo diximus loco, facto, adhibitis deinde tonsillarum remediis, ab utroque liber euasit.

S C H O L I O N.

PAUCI ex posterioris ætatis Medicis, qui De Medendis morbis scripserunt, Ranunculi curationem attigerunt: qui verò eius meminerunt, magna ex parte ex Albucasi, aut Rhasi sua mutuati sunt. Michaël Sauonarolus ex Rhasi similiter curationem in suo opere ascripsit: sed tamen eam, quæ fit per

fit per sacrficationem, magis commendat, quæ via est, inquit, expedita, & ad hanc ego quàm citius possum peruenio, cùm non videam periculum. Hæc ille. Hanc curationem ostendit quoque & Ioannes Fernelius De Partium morbis lib. 5. vbi Ranunculum tumorem esse, ait, œdematis mollis ac laxi speciem exhibentem, quo aperto mucus profilit oui candido similis.

De sanguinis è gingiuis profluio.

CAPVT XIII.

FREQUENS est, dum natura ectimatum expulsionem molitur, vt eodem tempore, vel paulò antè, sanguis è naribus, & subinde copiosus profluat. Verùm lato-
mo cuidam ectimatis laboranti, non per nares, sed è gingiuis sanguis erupit. quòd cum in primis molestum esset, ore assidue sanguine repleto, remedium adhibet, & sanguinem illac manantem reprimat. Repressus autem sanguis, aliam sibi viam quæsiuit: Nam ad vrinarios meatus conuersus, vnà cum vrina descēdit. atque sic è gingiuis non amplius sanguine erumpente, vrina cruenta subsequuta est. quæ cùm & reprimentibus, sanguinisque fluorem sistentibus medicamentis exhibitis talis esse desiisset: iterum

rum natura sanguinem ad gingivas pepulit. Ex his autem nec prius desit prodire, quàm ab ectimatis curatus ager esset.

S C H O L I O N.

C O N S I D E R A N D A hic occurrit naturæ singularis prudentia ac prouidentia: deinde & cognoscendum conatum eius non esse reprimendum, quando criticè sanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel aliàs grauata sese exonerat. Veluti cum ectimata erumpunt, quæ non alio tempore, quàm cùm sanguine reprobo grauata est, excludere velle natura videtur.

De lachrymis sanguineis.

C A P V T X V.

P R O V I D E ac sese exonerantis naturæ exemplum, in virgine quadam & aliud me obseruare memini. Carnosa hæc erat calidoque temperamento prædita, sanguineque redundans. Cùm autem ætas adesset ad menstruas purgationes idonea, vtpotè xvi. annorum, neque menses succederent, natura per oculos superfluentem sanguinem expellere conata fuit: sanguineis guttis lachrymarum instar frequenter ex oculis profluētibus: benè fecit huic sanguinis è vena talo proxima detractio, quam menstrua
purga-

purgatio non ita dudum subsequuta est.

SCHOLION.

MENSIBVS non procedentibus corpora feminarum morbosa fiunt, inquit Hippocrates lib. De Genitura: quod quidem intelligendum venit, nisi aliunde sanguis erumpat. Nam ut idem Hippocrates Aphorif. 33. sect. 5. Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens, bonum. Huic autem virgini non ex naribus, sed ex vicinis oculis profluxit.

*De Abscessibus tonsillarum foras
erumpentibus.*

CAPVT XVI.

POSTEA QVAM de naturæ providentia scripsimus, & aliud exemplum addendum, omnino rarissimum.

Laborabat inflammatione utriusque tonsillæ filiola quædam duorum annorum, qua idonea remedia propter ætatem non admittente, natura viam sibi ad salutem quærens, morbum ad exteriora conuertit. Nati sunt itaque utrimque in collo infra aures singuli tumores; quibus scalpello apertis, pus effluxit: Itaque ab abscessu tonsillarum liberata, sanitati restituta est.

FACIT huc Aphorif. 37. sect. 6. *Ab angina habito, si tumor fiat in collo, bonum.* Tonsillarum siquidem inflammatio anginae quaedam etiam est species.

De inflammatione œsophagi ab impacto piscis osse.

CAPVT XVII.

OESOPHAGVM, hoc est, meatum illum, quâ cibis & potus in ventriculum descendunt, multis affici modis posse haud dubium est, sed hoc loco de eo tantummodo affectu sermonem instituimus, qui ab inhaerente ossiculo subinde gignitur. Contingit enim quandoque acutum piscis ossiculum, cum cibo imprudenter assumptum huic impingi, ipsumque deinde pun gere ac vellicare, vnde dolore excitato inflammatio succedit: qua superueniente, nec cibis, nec potus ad ventriculum descendere queunt: potu etiam per nares resiliente. Sunt qui in eiusmodi casu assidue oleum oliuarum in ore detinendû præcipiant: quod ubi aspera aliqua œsophago inhaerent, haud inutiliter adhibetur. Nec solum oleum, sed

&

& quicquid lentore suo oblinire, & læuē
 lubricūq. hunc meatum efficere potest,
 vtile ac commodum. Qualia sunt pingua
 ac lentorem habentia iura, lenti succi ali-
 menta, vt animalium pedes & musculosæ
 partes: ceruiciæ crassæ: & quicquid mucca-
 ginem refert. Hæc etenim non modò aspe-
 ro aliquo œsophago inhærente, sed & alio
 quouis assumpto, quod vel ventriculo vel
 intestinis ad exitum descendens molestum
 esse posset, summo cum fructu ac oportu-
 nissimè assumuntur. Oblinunt enim mea-
 tus: quibus læuibus ac lubricis factis, facilius
 ac minore negotio cū aspera, tum alia
 quæcunq. descendunt & excernuntur. Vbi
 autem officulum impactum aut simile, iam
 inflammationem in œsophago excitauit,
 præstantiora sunt, quæ quàm citissimè in-
 flammationis suppurationem procurent.
 Hac siquidem ad suppurationem perducta,
 abscessu deinde disrupto, à dolore ac angu-
 stia æger citò liberatur: vt non in vno, sed in
 pluribus compertum habemus. Citò verò
 inflammationem suppurari facit, radicū
 althææ, ficuum, seminis fœnogræci ac lini
 decoctum, frequenter in ore detentum:
 cui non rarò vnà quoque incoquuntur &

althææ & scabiosæ folia, glycyrrhiza, & vuæ passæ. Quod si verò & nuclei aliquot pauci addantur radicum liliorum alborum, potentius erit decoctum: & abscessus citius rumpetur.

SCHOLION.

INFLAMMATIO præsertim circa fauces & oris partes, adstringentia ac reprimentia initio requirit. Quæ autem in œsophago ab impacto ossiculo siue piscis, siue alterius alicuius, vel etiam à spina aliqua talia non admittit, sed citissimè ad suppurationem duci postulat. Ab adstringentibus non nisi doloris intensio expectari debet. Nam cum hæc ossiculum impactum aut spinam excutere nequeant, adstrictione dolorem intendunt. Nec proficiunt lubricantia nisi quod dolorem non augeant & suppurationem fieri etiam non admodum impediant. Nam & hæc frequenter, & sua sponte suppuratur, sed citius, si eò facientibus adiuuetur.

De Latente ac difficili Angina.

CAPVT XVIII.

NVLLA inter Anginæ species æquè periculosa est, ac ea, in qua nullus tumor in faucibus ac collo apparet: quam Latentem hac de causa non ineptè dixerimus. Talis autem quandoque, hominem paucis diebus

diebus conficit, ac è vita tollit: mente & sensibus integris. Quod & Hippocrates Prædictionum lib. 3. cap. 8. scriptum reliquit. Angina, inquit, grauissima est & celerimè interimit, quæ neque in ceruice (id est, collo, interprete Galeno) neque in faucibus, conspicuum quid efficit. Hæc etenim eodem die, & secundo, & tertio, & quarto strangulat. Plurimum verò hanc quoque dolorem inferre: & spirandi (addit) difficultatem. Adfunt verò non modò hæc, sed & vehemens copiosaque humorum è capite destillatio; dolor autem circa laryngem & asperam arteriam talis, vt nec contingi, quantumcunque leniter, citra grauissimum dolorem queant: sed nec moueri, sursumq. attolli. Quamobrem non spiritus tantùm cum difficultate trahitur; sed & cibus ac potus egerimè, aut non demittuntur. Cùm etenim per œsophagum descendunt, cedit, & sursum ascendit larynx. Inflammari per huiusmodi anginam, interiores ac latentes laryngis muscoli existimantur. Verùm nos nullam iuxta laryngem aut eius musculos, vel circa asperam arteriam, inflammationem aut abscessum cognouimus, sed pulmonem malè affectum obseruauimus. La-

nio quidam meridie circa laryngem & fauces dolorem sensit, & quandam in deglutendo cibo ac potu difficultatem. Adiit sub vesperam pharmacopæum. Datur ex aquis plantaginis, lactucæ, & diamoron, addito aceto, gargarismus. quo cum subinde vteretur, doloribus intensis, subito nocte mente constans, strangulatus interiit.

Huius corpore aperto reperta est pulmonis substantia, siue *παρέγχυμα*, in pus conuersa, & ad vnum eius latus abscessus pure quoque impletus. Nulla tussis huic antea fuerat molesta: neque sanguinis vlla sputatio præcesserat; sano validoq. corpore eo usque visus, eo que non gracili, sed obeso.

Eadem & superioribus similia ætate anni 1565. diligenter annotauimus: quando multi angina, ac simul molesta ex capite destillatione correpti fuere: præsertim ex his, qui præcedente hyeme, vel tussi, vel rauedine laborassent, aut à peripneumonia euassent. Plurimis horum, posteaquam circa laryngem dolor remissior tandem defuisset, peripneumonia successit cum lateris dolore, non tamen pungente, aderant respirandi difficultas, & pulsus mollis. Horum non pauci intra non multos dies mortui: senio-

seniores euaserunt, & natura frigidiores.

Pulmones horum vel purulenti fuere, vel abscessum habuere: iuxta verò laryngem, aut eius musculos nihil occurrit, quod vel addesse vel adfuisse inflammationem ostenderet. Satis quidem apparuit, pulmones malè quidē prius affectos, superueniente ac accedente è capite destillatione, reliqua symptomata successisse: laryngem verò non primariò, sed per *συμπύκνωσιν*, siue consensum laborasse. Verisimile verò & est, destillante humore asperam arteriam, eiusque ramos impleri atque distendi: deinde eodem ad alia vasa transmissio, à dolore liberari quidem asperam arteriam, ac eius supremum finem ipsam laryngem: pulmonis autem malè affectas partes à dolore occupari: atque hoc modo ex angina in peripneumoniam permutationem fieri. Subuenit huic morbo mox, si vires ferant, venæ sectio, ita enim citissimè impetus defluentis humoris & auertitur & compescitur: deinde quæ lenire asperam arteriam & pulmonem queunt, ac sputi facilem exitum procurare: cuiusmodi sunt dulcia, vt glycyrrhiza, eiusque decoctum, vix passæ, vinum passum, aqua mulsa, vinum mulsum,

C s

dilu-

dilutum, si febris absit; & alia eius generis, quæ à Cælio Aureliano commendantur. Adstringentium ac repercutientium in hoc morbo usus, inutilis: aceti verò etiam perniciosus.

SCHOLION.

ANGINAM appellat Hippocrates, Galeno teste, affectum circa fauces, qui spirationem quoquo modo reddit deteriore. Huius genera quattuor lib. De Locis affectis 4. cap. 5. enumerantur: alij deinde & affectus referuntur, per quos cibi potusq. via impeditur, & cum difficultate cibum laborantes deglutiunt: potus verò etiam per nares resilit. His annumerari œsophagi, ab inherente ossiculo, inflammatio potest; de qua præcedente capite scripsimus. Per hos autem affectus, spirandi quoq. difficultas quædam oboritur, sed citra πνίξ, id est, suffocationis periculum. Est autem πνίξ siue suffocatio (nonnullis strangulatio) non aliud nisi interitus subitaneus propter defectum inspirationis, (vt Gal. in Comment. Aph. 34. lib. 3.) qui fit ex angustia alicuius instrumenti, ex iis, quæ obseruiunt respirationi: Angustia verò fit, vel repleta media regione, que inter thoracem est atque pulmonem, aut pulmonum meatibus: vel aliqua inflammatione totum occupante viscus; vel asperam arteriam; vel etiam partem, quæ veluti caput eius est. Quæ etiam inflammatio aliquando fieri solet in præiacente spacio, quod fauces appellant.

Atque

Atque vna harum causarum, eius, de qua scripsimus, Anginae occasio fuit. Pulmonis videlicet *χάρων*, siue meatuum, atque ipsius asperæ arteriæ ex affatim defluente humore repletio. Quæ quomodo, ac qua via in Peripneumoniam conuertatur, ostendimus. Est autem hæc inter Anginas, per quas nullus in faucibus tumor apparet, & quæ subitaneum periculū adferunt, frequentior. Quæ verò asperæ arteriæ, vel musculorum, qui gulam cum gutture iungunt, inflammationem consequitur, omninò rarissima. Contingere huiuscemodi aliquando posse videtur: extante præsertim exemplo apud Antonium Beniuenum cap. 34. Pus etenim loco circa collum altioribus plagis inciso erumpens, inflammationem præcessisse vicinorum musculorum manifestum fecit. Potuit tamen hæc non vera Angina, sed Parasynanche tantummodo fuisse, quæ est musculorum colli inflammatio, cibi potusque transitum & respirationem aliquo etiam impediens modo.

De Respirandi difficultate cum suffocationis periculo.

CAPVT XIX.

ACRE erat gelu, Ianuarius mensis, notis initium tempus, cum nobilis vir assidens foco, Bacchoque indulgens, vesicæ onere premeretur. qui foras progressus, inspirato aëre frigido, moxque reuersus, adeò
vehe-

vehementi respirandi difficultate correptus, ut suffocatus propemodum fuerit, & nisi mox præstò adfuisset, periisset. Hominem repperi pedibus suis vix insistentem: frontem tensam: sudores frigidos: alius præ angustia excrementa deposuerat: pulsus tam exiguus, ut pænè nullus. Assumpto pulueris croci scriptulo vno cum vini Cretici (vulgò Maluatici) duobus cochlearibus, subito restitutus, liberè respirauit, ab omni suffocatione liber. & potuisset in sanitate permanisse, nisi pulmo malè affectus fuisset: sed cum asperæ arteriæ ramuli subindè obstruerentur, quandoq. etiam respirandi difficultas recurrit; minus tamen quàm primo tempore vehemēs, sed diuturnior, ut quandoque duabus, tribus, vel etiam pluribus horis perseveraret. Crocus qui initio multum ac citò profuerat, postea exiguum, deinde nihil amplius contulit. Tentata sunt & alia plura remedia, sed frustra. Nam reuoluto mense defunctus est. In huius pulmonis inferiore sede ac basi, qua septo transuerso incumbit, reperti sunt abscessus duo; vnus in dextra, alter in sinistra parte. per meatus pulmonis purulentus ferebatur humor, qui inciso pulmone ex ipsis profluebat.

S C H O

SCHOLION.

HUIUSCEMODI respirandi difficultatem, obstructio meatuum pulmonis & asperæ arteriæ, quoque peperit, quam frigidissimus aëris inspiratus etiam auxit; meatus arctans atque constringens: ac idcirco prima inuasionē respirandi difficultas maior, quàm succedentibus diebus, cum aëris frigiditas non accederet. Faciliior autem huic inspiratio fuit quàm expiratio. Dum enim spiritus attrahitur, pulmo explicatur, & bronchia libera fiunt: per expirationem verò pulmo contrahitur, & meatus arctiores angustioresq. redduntur.

De Orthopnœa.

CAPVT XX.

ORTHOPNŒA, de qua scribimus, exacerbationes siue accessiones quādam habuit, quæ subinde singulis mensibus, quandoque rarius, & bis aut ter in anno inuadebant: & per humidam frequentius, quàm per siccam aëris constitutionem. Qui laborabat, x x x v i. (plus minus) ætatis annum agebat, cum hac corripereetur.

In ipsis accessionibus admodum difficilis fuit respiratio: stabat toto tempore mensæ aut tabulæ alicui manibus innitens: efferebatur ac profluebat ex ore humor lentus, visci-

viscidusque: cibum vix, potum ægrè admittere potuit: sæpè toto accessionis tempore stans absque cibo & potu complures horas transigebat. Posteaquam autem accessio conquievisset; liberè quidem respirare potuit, & quocunque libuit abire: quatuor aut quinque miliaria quandoque vno die pedes perfecit, sed decumbere non valuit. Quotiescunq. enim iacere conabatur, mox omnia circa respirationē molesta. Noctu sedendum erat in sedili aliquo, nec aliter somnum capere aut conquiescere integrum erat. Agarico purgatus, visus est melius habere, sed ad exiguum tempus. Profuit etiam subinde Diacymnon & Diaspoliticō: verūm nec ab iis, nisi paucō tempore, præsidium sensit. Vbi autem consenuisset, sponte & absq. vllis remediis à molesta Orthopnœa liberatus hic est. Cessantibus multo tempore exacerbationibus, tandem periculum iacendi fecit: quod cum citra incommodum succederet, relicto sedili, in lecto per noctem decubuit.

Simili Orthopnœa & mercator quidam correptus etiamnum iuuenis fuit. Nullum hic remedij genus intentatum reliquit: sanguinis detractionem sæpe admisit: frequenter purgatus: aquam fontis in agro Leodien-
si bi-

si bibit, sed nullo succedente fructu. Tandem calculi in renibus doloribus, ac podagra correptus, ab orthopnœa liber factus, decumbere potuit, qui antea quoque aliquot non paucis annis in sedili somnum capere debuerat.

SCHOLION.

NEQUE alia huius Orthopnœæ causa subesse videtur, quàm tenax viscidusque pituitolus humor, asperæ arteriæ ramulos obstruens, ac meatus intercludens: quo superabundante, morbi accessio contingit, quæ tantisper duravit, donec portio eius per os expurgata esset. Sed cur intermissionis tempore iacere, aut in lecto decumbere non fuit integrum? An quia non omnis humor excretus, & decumbendo minus liberi sunt pulmonis meatus, atque coarctari sic contingat, & idcirco quoque à lento humore facilius obstrui? Decumbentibus etenim pulmo, ut Galenus quarto De Locis affectis, in se concidit: erecto verò thorace non amplius seipsum grauat. Tunc enim omnes asperæ arteriæ propagines dilatari contingit, & interiori pectoris regionem augeri: ut in Commentariis Prorrheticon idem scribit.

De Peripneumonia populariter saeuiente.

CAPVT XXI.

PERIPNEUMONIAM nostra ætate bis populariter grassatam in memoria multorum

torum est: semel anno 1557. Octobri: deinde iterum anno 1565. Ianuario mense.

Præcesserat anno quinquagesimo septimo supra millesimum quingentesimū constitutio aëris ab initio Iulij mensis sicca, & mediocriter pro temporis ratione calida; præsertim Iulio ac Augusto. Sub finem Septembris, tertio ac quarto Calendas Octobris, superuenit validissimus à Septentrione ventus, admodum frigidus. mox destillationes plurimæ sunt natæ: vnde citò validæ vehementesque tusses, & lateris cum feбри, & respirandi difficultate dolores processerunt. Lateris dolores non vehementes, non punctorij erant, sed clementes admodum: tertio die vel prius sputum prodiit cruentum: quinto, aut sexto, aut septimo, ad summum octauo mortui omnes sunt latere dolentes; quibus sectio venæ prætermissa, aut tempestiuè non facta. at quibus sanguis vel primo vel altero die detractus, euaserunt; quarto aut quinto die sanitati restituti. Quarto verò aut quinto sanguinem detraxisse nihil profuit, morbo iam confirmato. Humores destillantes tenues admodum, & non nihil acres fuerunt. Eclegmata idcirco vtilissima, que inspissandi vim habent, acrimoniam

moniam retundunt, & aspera leniunt: quale est ex Ziziphis (Iuiubas vulgò vocant) serapium: Quod tenues destillationes inspissat, acrimoniam obtundit, aspera obliniendo lenit. Altera Peripneumonia dissimilem occasionem habuit. Decembri mense anno 1564. gelu admodum acre extitit, per quod nō modò omnia reliqua flumina ubique, sed & ipse Scaldis in portu Antuerpiæ (quod admodum rarò contingit) adstrictus fuit. decidit per id temporis nix admodum crebra. Post Calend. Ianuarij anni 1565. frigoris remissio sex aut septem dierum successit; sed exigua admodum, sic vt neque nix, neque glacies dissoluerentur. Per hos dies vapores multi eleuabantur, qui cum interdiu dissolui ac discuti non potuerunt, nec altius ascendere, nocturnis frigoribus densati, inferiorem, & quem haurimus aërem, inficientes, crassum humidumq. eum admodum reddiderunt.

Ab huius autem tam crassi aëris, & vaporibus infecti inspiratione, morbi circa pulmones, atque in ipsis etiam pulmonibus, exitiales nati sunt: quibus infinita hominum multitudo mox correpta fuit. < Nulli autem citius aut grauius affecti, quàm qui

D

hora

hora vna aut altera post Solis occasum aëri sese exposuerunt. Nam interdiu, & præsertim ipsa meridie, aut paulò post, aër minus crassus exstitit, nec ita citò aliquem offendit. Multis profuit focus elegans ex quernis lignis, qui hos in sanitate continuit; aëre in cubilibus ac cœnaculis resiccato ac puriore reddito. Morbi per hos dies erant tusses, rauedines, respirandi difficultates, & plurimi vnà laterum clementes, non punctorij, cum febri dolores, hoc est, peripneumoniæ.

Fuit autem hæc Peripneumonia non minus quàm superior exitialis: necessum quoque erat in hac mox primo aut altero die sanguinem detrahere. quando cessatum est, nulla salutis ac vitæ spes reliqua erat. Sputum in hac processit crassum, sanguini permixtum: nonnullis biliosum, quorum nemo seruatus. Eclegmata desiderabantur, quæ pulmonis meatus expurgarēt, & ab infarctu liberarent: non tamen valdè calida, vt serapium ex capillis Veneris, siue Ruta muraria, ac quod ex dulci radice paratur. Ex hyssopo quoque quandoque profuit. Vtroq. autem tempore morbum hunc non Pleuritidem, sed Peripneumoniam fuisse, mortuorum corporum dissectiones coram ostenderunt.

SCHO-

SCHOLION.

ISTIS exemplis fit manifestum non semper pulmonis inflammationem, citra lateris dolorem accedere. Nam licet parenchyma eius sensu sit destitutum, ut satis in phthisi apparet; non tamen membrana, quæ ipsum ambit, sensus & doloris, si distendatur, est expertus. Quando enim inflammatio ad unam aliquam exteriorem pulmonis partem consistit, dolor in latere, distenta membrana, sentitur. Vbi verò interius accenditur, gravitatis sensus quidam circa sternum & dorsi spinam tantummodo percipitur: nisi simul & pelliculam siue membranam qua dorso sternoque adhæret, simul inflammari contingat, tunc enim & dolor circa sternum etiam adest: Aëtio teste.

*De Lateris dolore, qui phthisicis
superuenit.*

CAPVT XXII.

PHTHISICOS diuturnitate mali etiam extenuatos, lateris dolore quandoque corripit accidit: qui subinde valde molestus, & respirandi libertatem impedit; febrilem tamen non multum intendit calorem. His pulmo membranæ costas subcingenti ita firmiter agglutinatus adhæret, ut sæpenumerò non absque violentia auelli
D 2 queat.

queat. Concepto aliquo spiritu frigido, dolor superuenit. Tollitur ac curatur calorificis, vt fomento ex floribus chamæmeli & cumino, quod multis benè fecit: sacco hæc insuere oportet, qui deinde vino candido rigatus, calens dolenti loco imponitur. Venam secare qui temerè audèt, quantum sanguinis demunt, tantum vitæ detrahunt.

S C H O L I O N.

NON modò autem istis sanguis perperam detrahitur; verùm & aliis, ex crassis viscidisque humoribus, latere dolentibus: Ingerunt enim quandoque sese crassi viscidique pituitosi humores in thoracis spacium, tum & in ipsos pulmones, qui multitudine sua subcingentem membranam distendentes, dolorem adferunt; & vias spirituum intercipientes, spirandi difficultatem inducunt. Nam & his sanguinem, præsertim copiosum, detrudere, est mortis causam ægris præbere: vt Aëtius scribit Tetrab. 2. lib. 4. cap. ultimo.

De Calculo pulmonis.

CAPVT XXIII.

GENEROSVS ac Illustris quidam Barro calculum sæpe cum sputo excreuit, qui in extremis asperæ arteriæ ramulis ac propaginibus natus, loci figuram referebat: forma oblongus; teres, tenuisque: subinde adnatis

adnatis breuib. ramulis, colore candidus. Aderat tussis satis vehemens, absque qua ex-
cerni non potuit, & sputum crudum. Vfus
multis annis feliciter serapio ex Adianto,
quo & tussis minus molesta reddebatur, &
calculus facilius ad exitum mouebatur.
Tandem tussi vehementissima superue-
niente, vase magno pulmonis rupto, sangui-
neque copiosissime profuso, extinctus est.

Serapium ex Adianto hunc in modum
paratum fuit,

℞ Adianti legitimi,
Capill. Veneris vulg. hoc est,
Rutæ murariæ, vtriusque ses-
quiunciam,
Glycyrrhizæ vncias duas,
Radicum Rusci,
Asparagi, vtriusque vnciam,
Seminis maluæ drachmas duas,
Aquæ puræ libras quattuor.

Fiat omnium decoctio vsque dum aquæ
libræ duæ tantum supersint.

Colato addantur Sacchari vnciæ
duodecim,
mellis candidissimi vnciæ tres,
aquæ ex hyssopo destillatæ vnciæ
quattuor.

D 3

Iterum

Iterum coquantur simul, dum ad serapij
consistentiam perueniant.

S C H O L I O N.

G A L E N U S quarto De Locis affectis, cap. ix.
multas refert causas rupturæ alicuius in pul-
mone vasis, quibus annumerari potest, in bron-
chiis pulmonis natus ac firmitus inhærens calcu-
lus, qui cum ægrè ac difficulter reiici potuerit; &
non nisi cum valida ac vehementi tussi; rupturæ
alicuius magnæ venæ & subitanæ mortis causa
fuit. Ruptum autem aliquod magnum fuisse vas,
copiosissima sanguinis profusio, haud obscurum
præbuit indicium.

*De sanguine spumoso cum tussi reiecto,
& pulmonis sphacelo.*

C A P V T X X I I I I.

C V M tussi sanguinem excerni, modò
pulchrè rubentem, aliàs pituitæ, sputo
aut puri permixtum haud infrequens est:
Nigrum verò atq. adco spumofum eiici, vt
concretus & vndequa. porosus spongiam
aut pumicem referre videatur, rarissimum.

Huiuscemodi autem à nonnullis cum tuf-
si reiectum, non ex vase aliquo rupto, aut ex
pulmonis vlcere, sed ab ipsa pulmonis sub-
stantia, ac parenchymate profusum suspi-
ti fui-

ti fuimus: nec fefellit nos coniectura. Nam pictoris cuiusdam, qui cum valida tussi huiusmodi sanguinem reiecerat, pulmonis pars quædam nigricans reperta, & sphacelo correpta; in qua magnus & profundus sinus: nulla interim sanie, nullo pure, vel hanc, vel reliquam partem occupante. Atque ex hoc sinu sanguis corruptus, nigricans, atque cum eo siderata parenchymatis pars cum tussi reiecta.

Similem & Ichthyopola quidam sanguinem expuit, cuius & pulmo eodem affectus modo fuit.

Ceruisiæ coctor huiusmodi sanguinem cum valida tussi ter reddidit: in huius autem pulmone plurima parte nigro, tres patuerunt sinus. Semper autem talem affectum incurabilem iudicauimus. vitam tamen produci ad aliquod tempus posse, bona beneq. instituta vitæ ratione, haud alienum est. Pictor plus quam mensem superuixit: Ceruisiæ coctor bis euaserat, sed in tertia expuitione subito periit: veluti & Ichthyopola, qui & in sanguinis sputo defecit.

SCHOLIION.

DE huiusmodi sanguinis sputo sensisse videtur Hippocrates Aphorif. XIII. lib. V. Quicunque

cunque, ait, spumofum fanguinem expuunt, iis è pulmone eductio fit. Nam qui ex vafe difrupto, aut vlcere profunditur, haud quaquam fpumofus apparet. Faterur ipfe Galenus in Commentariis, fæpius fe vidiffè fanguinem plurimum benè coloratum expui, quem ratio, ait, dictat ex aliquo pulmonis vafe prodire. Sed hunc fpumofum fuiſſe non addit. Spumofus fanguis, vel, vt Hippocrates, ἀφρώδες αἷμα, naturamac figuram eius retinet, vnde abceſſit. Pulmonis ſubſtantia laxa, rara, & poroſa eſt, talis & fanguis, quem cum tuſſi profuſum ſcripſimus; cui parenchymatis partem coniunctam & comixtam fuiſſe ſatis apparet.

De Vlcere ventriculi.

CAPVT XXV.

EX V L C E R A R I ventriculum non minus quàm alias corporis partes, à ratione haud alienum eſt.

Honeſta quædam matrona, annos (plus minus) LX. nata, ex ore ſpiritum foetentem multis emiſerat annis: è naribus graueolens quoque muccus concretus ſubinde extrahebatur, virens aut omninò varij coloris: dolor circa ventriculi regionem aſſiduus, non tamen valdè moleſtus; vt, quem lenire poterat ſacculus, in quo herbæ, ſemina, & aromata quædam, ventriculo commoda,

vnà

vnà cum gossipio confuta erant. Mens & sensus ad extremum constiterunt: longo morbo confecta è vita discessit.

Ventriculus huius exterius ab omni parte superficietenus exulceratus exstitit, & quæ ipsum contingebant vniuersa, non tamen alia, quàm qua ventriculo contigua erant parte. Cerebri substantia integra, sed copioso admodum humori veluti innatans: qui fomes esse potuit mucchi, qui sæpe in naribus concreuerat.

S C H O L I O N.

GRAVEOLENTIA ex ore variis de causis effertur: quandoque in ore, faucibus, aut iuxta nares, vel in ipsis, vitium consistit: subinde in pulmone latet: quandoque verò ex ventriculo odor procedit. Tradunt recentiores scriptores vitio ventriculi graueolentiam fieri; maiorem esse corpore ieiuno, minorem verò ab assumpto cibo. Verùm huius matronæ ex ore fætor semper similis fuit: neque vnquam siue post cibum, siue ante cibum remissior. Vlcera tamen ventriculi, causam fuisse graueolentiæ; satis apparuit.

De Vomitu sanguinis.

CAPVT XXVI.

GALENVS lib. 5. cap. 5. De Locis affectis, sanguinem è iocinore aut liene
D 5 quan-

quandoque per ventriculum vomitione reici testatur. Contingit autem non modò iocinore aut liene malè affectis, sed & mensibus suppressis sæpenumero hoc modo expurgari. A quocunque autem viscere, siue à qua parte in ventriculum influat, semper cum molestia, violentia, magna virium prostratione, ac *λειποθυμία* euacuatur: sic vt nulla sanguinis detrahendi (quod nonnulli præcipiunt) occasio relinquatur. Diuersiones, veluti brachiorum ac crurum frictiones, adhiberi possunt: sed vnicè laborandum, vt vires conseruentur, & lapsæ reparentur. nam frequenter in ipsa vomitione, & citissimè quidem, æger deficit; præsertim si ex iocinore efferatur: veluti cuidam accidit, qui postquam longo tempore ex iocinore malè habuisset, sanguinis violenta superueniente vomitione, mox sublatus est.

Quibus verò ex liene sanguis funditur, rarò in prima vomitione deficiunt; sed vel recurrente, ac subinde sæpius, vomitione; vel ex Ascite pereunt. quæ huiuscemodi sanguinis vacuationem, præsertim frequentius superuenientem, subsequitur. Ab hac autem neminem seruatum nouimus. Mulier quidem quædam quæ post frequentes vomitio-

mitiones, in Asciten inciderat, sanitati re-
 stituta videbatur, & ab aquoso humore li-
 berata; sed superueniente paulò pòst denuò
 sanguinis vomitione, extincta est. Viro quo-
 que cuidam, qui à frequenti vomitu sangui-
 nis, Asciticus factus fuerat, per prominen-
 tem vmbilicum laneo filo siue licio trans-
 misso, aquosus humor sensim effluxerat,
 sed nihilominus non multò pòst mortuus
 est. Huius lien sanguini còcreto similis,
 substantiæ soliditatem haud retinens, facile
 in partes soluebatur. Quandoque siquidem
 cùm venter amplius distendi nequit, vmbi-
 licus foras irrupit, & in tumorem attolli-
 tur, aquoso distentus ac repletus humore:
 quod Græci *ὕδρῳμφαλον* appellant. Et tunc
 quidem per hunc laneo filo transmissio, vel
 etiam eodem, scalpello aperto, humor ef-
 fluit; nullo subsequente fructu alio, quàm
 quòd æger à distentione ventris pauco tem-
 pore liberetur. Prius enim quàm vmbilicus
 erumpat, iam interna viscera corrupta ac
 putrida sunt: proinde sanitas nec expectari,
 nec sperari potest. Nam vt Hippo. Prorrhe-
 ticon lib. 2. Eum, qui ab hydrope, siue aqua
 inter cutim correptus est, & superstes esse
 volet, bonis visceribus præditum esse oportet.

3. tet. Mulieres autem & virgines, quibus suppressi menses, minus à sanguinis vomitione periclitantur; neq. enim viscera harum corrupta sunt: & superueniens menstrua purgatio ab omni periculo eas vindicat.

SCHOLION.

- S**ANGVINEM vomitione ex tribus interioris corporis locis reiectum scripsimus: ex iocinore videlicet, liene, ac ex utero: Perquam rarò autem ex iocinore profundi contingit. Cui autem ex hoc profusus fuit, vini potatione delectabatur; citò tamen & inde offendebar. Crebrò, post largiorem vini potationem, calorem per vniuersum corpus sentiebat veluti febrilem: aderat sitis, linguæ ariditas, vrinæ rubedo, & subinde in dextro hypochondrio quidam dolor. Super calfactus, mox remediis quibusdam sibi familiaribus utebatur, vt Zulapio ex aquis Cichorij, Intybi, Acetosæ, cum Serapio ex Cichorio, ex Intybo. quo cum sæpe restitutus sibi videretur, tandem post languorem quendam, corporisq. deprauatum, & ad citrinum luteum inclinantem colorem, sanguinis vomitione copiosa correptus, defecit. Ex liene sanguinem vomitione reiicientes multos cognouimus: pallentes hi fuere, & sæpenumerò in sinistro horum hypochondrio tumidus splen manifestè sentiebatur, sed ante vomitionem. Nam à vomitione, exonerato iam splene, subsederat tumor, nec deprehendi poterat. Plerique horum tertia, aut quarta

quarta vomitione, vel etiam frequentiore (multis inter singulas mensibus vt plurimum intermediis) perierunt: alij post crebras vomitiones in Asciten lapsi, tandem & mortui sunt. Vnum aut alterum nostro consilio post vnicam vomitionem seruatum meminimus: & quidem frequenti Absynthij quoquo modo vsu; vt in nostris Stirpium Historiis cap. De Absynthio scripsimus.

Ab vtero autem suppressis mensibus raro item sanguinis vomitio superuenit. Virgini verò cui-dam accidisse mihi obseruatum: quæ in ipsa vomitione grauitè laborauit: postea verò idoneis adhibitis remediis, & sanguine ex interiore vena prope talum detracto; cùm menstrua purgatio successisset, bene se habuit. quod & Aphorif. 34. sect. 5. Hippocrates docet: Mulieri sanguinem euoment, menstruis erumpentibus, solutio.

De omnium internorum viscerum citra doloris sensuum corruptione.

CAPVT XXVII.

VLCE RE ventriculi visus fuit quidam ceruiciæ coctor laborare; non tamen exterioris, sed interioris partis: huic non modò ventriculus malè affectus erat, sed omnia interiora viscera corrupta ac foetidissima. Multo tempore hic pallidus admodum fuerat, & mali in facie coloris: circa digitorum articulos tumores habebat: dele-

delectabatur ceruisia forti & medicata, quæ scilicet præter fruges, & alia quædam admittebat, quæ ebrietatem faciunt: inter quæ & chamæleagni fructus sunt. Contigit autem huic anno quodam, Martio mense, ut ventriculo pure ac crudis quoque humoribus repleto, cibum potumque non solum auersaretur, sed conatus, ne transmittere quidem potuerit. Profuit serapium acetosum, cuius vno aut altero cochleari assumpto, mox pituitam crudam, copioso pure permixtam, vomuit: quod cum aliquotiens deinde faceret, & vomitus tandem non amplius succederet, ad sanitatem se rediisse sibi persuadens, alia ac plura remedia admittere recusauit. Superuenit paulò post digiti vnus sinistri pedis sphacelus: qui cum arte ac diligentia experti chirurgi constitisset, mox dextrum pedem gangrena occupauit, & velociter progrediens breui supratalos peruenit. Hoc tempore cum de vitæ periculo admoneretur, respondit se nulla corporis parte dolere, neque vnquam antea doluisse: Ita absque dolore, paucissimis post diebus, sub initium mensis Iunij, è vita migravit: tertio videlicet mense, ex quo pus vomuisset. Huius omnia viscera, quæ aperto cor-

to corpore in conspectum venire, corruptissima fuere, multo potè consistente pure: quorum tantus foetor, adeoque grauis ac molestus, vt diutius hærere non fuerit possibile; multò minus singulas partes lustrare: & tam foetidum corpus necessum fuerit mox sepulturæ committere, alioqui vniuersæ familiæ grauem molestiam allaturum. videtur hic interna viscera sensu destituta habuisse: contrà planè, quàm nonnulli alij; quibus hæc sensu prædita sunt.

De ulcere in gibba Iocinoris parte.

CAPVT XXVIII.

MVLIER quædam ex plebe dolore graui in dextro hypochondrio torquebatur: color eius quasi ictero laborantis: corpus extenuabatur: tumor pedum aut ventris successit nullus: vrina rubicunda iocinoris inflammationem præ se ferebat: nec deerat febris. Cùm autem nullis remediis dolor cederet, tandem vitæ finem fecit. In iocinoris huius gibba siue conuexa parte magnum, amplum & profundum vlcus in conspectum venit, quod verissimiliter inflammationi successit. Fuere huic viscera,

cera, atque ipsum iecur sensu prædita; contra planè quàm superiori, cui citra dolorem viscera computruerant.

De Inflammatione musculorum abdominis.

C A P V T X X I X.

INFLAMMATIO musculorum abdominis ex iis est, quæ rarissimè contingunt: Idcirco & Medicum iudicio falli facile contingit. Scriba quidam, cum ruri haud procul Antuerpia esset, dextri lateris cum febris dolore correptus, sed iuxta, ac paulò infra nothas costas. Medicum accersivit, qui venæ sectione imperata, eclegmata, linimenta quæ præscripsit, qualia Pleuritide laborantibus adhiberi solent, (Pleuritim enim morbum esse existimabat) Ab his verò cum malè æger haberet, febrisque intenderetur, domum vehi postulavit. ad quem deinde vocatus, hominem offendi febricitantem quidem, sed debilem, & viribus parum valentem, dextrum hypochondrium nonnihil dolentem; ventre verò vehementer distento, ac veluti hydropici alicuius tumente. Exhibui mox purgans medicamentum, sed in exigua quantitate. quod

quod cum feliciter cessisset, postridie idem, sed in maiore quantitate propinaui. quo, expurgatis multis vitiosis humoribus, sinistra ventris pars tota subsedit: dextræ verò tumor permansit. Et cum non modò tumida hæc pars relicta esset, sed & durior, ac digitis renitens, cataplasma admoui, quo tumore intra paucos dies emollito, nusquam verò apparente loco, per quem pus erupturum sperari poterat, sectionem adhibuimus, adhibita diligentia ne peritonæos membrana vulneraretur: qua circa inferiorem ventris partem facta, mox copiosum effluxit pus; quo deinde expurgato, vulnereque solidato, æger sanitati restitutus est: adhibita interim bona victus ratione & paucis remediis.

SCHOLIUM.

MVSCVLORVM autem hanc abdominis, ac eius qui ex dextro hypochondrio oritur, fuisse inflammationem, ipsa curatio ostendit. Unde etenim pus nisi ab huius inflammatione? Non est siquidem verisimile, iocinoris fuisse inflammationem, & ab hac pus intra peritonæum & abdominis musculos abscessisse. Cum autem iste musculus ex sexta, septima, & octava costis originem ducat, haud mirum, si lege consortij dolor ad co-

E

stas

itas initio peruenierit, & lateralis inflammationis speciem exhibuerit; præsertim in profundo latitans, & nullam sui notam foris ostendens

De Sphacelo Iocinoris.

CAPVT XXX.

DE pulmonis sphacelo capite XXXIII.
egimus, de Iocinoris sphacelo modo agendum. Nobilis quidam ac generosus vir nonnullarum rerum suarum iacturam passus, graui mœrore & animi dolore correptus, in melancholiam incidit, assidue tristis, cogitabundus, ingemiscens: parsimonia iacturam suam reparare laborabat: metuebat lemures & spiritus quosdam. Cum autem malum intenderetur, nec spes aliqua superesse videretur, vt ad mentis sanitatem redire posset, commissus est monachis quibusdam, apud quos multis annis vixit, perpetuo sui similis, cogitabundus, suspiria ducens, solitudinis amans, à risu ac iocis omnino alienus. Postquam autem hoc modo annis (plus minus) XX. vixisset, tandem de virium suarum debilitate conqueri cœpit, & cibum ac potum auersari: quæ tamen citra appetentiam admisit, & admonitus aliquan-

aliquanto tempore sumpsit. Nulla aderat febris: sitis nulla; vniuersum corpus frigere videbatur: pedes processu temporis œdematosi facti sunt. Vrinæ autem rubicundæ erant, veluti si febris ardens, aut iocinoris inflammatio adfuisset: quæ, quales reddebantur, permanebant, nec ab aëre, aut frigore perturbabantur. Malo autem ingrauescente, ad alium cibum sumendum, præter exiguam sorbitionem, adduci haud potuit. Ita tandem deficiente naturali facultate, inedia quodammodò confectus, è vita migravit. Huius hepar colore vnde-
 quaque nigrius, quàm secundum naturam, apparuit; sed tamen minus nigricans, quàm pulmonis sphacelo correpti substantia: impressorum digitorum, vel alterius cuiusque rei vestigia facile retinuit: nec minus facile soluta parenchymatis vnitæ, rimas contrahabat. Manifestum hinc hepar huius sphacelo quoque correptum, & urinæ ruborem, haud à calore iocinoris, sed ex debilitate penè abolitæ facultatis naturalis, natum fuisse: urinam eadem de causa talem permanisse, qualis fuit reddita; quod crudissimis proprium est.

SCHOLION.

SPHACELVS est partis alicuius mortificatio, quæ accidit propter natiui caloris priuationem, atque in ipsa parte extinctionem. Eit autem hæc absque purulentia aut sanie vlla, in parte affecta existente, forma etiam siue figura & quantitate vt plurimum etiam permanentibus; sed sensu & motu omnino abolitis & colore in nigrum permutato. Neq. semper præcedit inflammatio; (vt nonnullis videtur) sed ex sola natiui caloris priuatione frequentius oritur: veluti in pede coctoris ceruissæ, de quo cap. xxvii. & in pueri membris de quo cap. liii. Quibus sphacelus superuenit non præcedente alicuius partis inflammatione, sed ex solius caloris natiui defectu. Qui propter sui paucitatem ac imbecillitatem ad extremas partes perferri non potuit. Talem autem mortificationem pulmone, iocinori, ac lienì accidere posse; licet à veteribus non sit scriptum, ipsa tamen observatio ostendit, nec repugnat ratio. Nam cum horum viscerum substantia laxa ac rara sit, & præcipue pulmonis ac lienis, neque soliditatem magnam obtineat, ipsorum natiuum calorem, & quandoque perire, & per frigidam intemperiem extinguì contingit. Et potuissent veteres horum viscerum sphacelos quoque obseruasse, si in dissectionibus corporum vel diligentiores, vel audaciores extitissent. Sed quia in humanorum corporum dissectionibus minus versati, non solum multa ad fabricam & structuram humani corporis facientia ipsos

ipſos latuerunt, ſed & multorum affectuum cauſas ignorarunt, quas corporum diſſectio oſtendit ac detegit.

De Urina in morbis frigidis, & ex cruditate natis, rubente.

CAPVT XXXI.

RVBET autem urina non modò ſpha-
celo correpto iocinore, vel in morbis
calidis, vt in febribus ardentibus ac tertia-
nis, partiumque internarum inflammatio-
nibus: ſed & non rarò iocinore ac ventricu-
lo per diuturnos & longos morbos cum re-
frigeratione debilitatis. Tingitur quoque &
non rarò vrgentibus coli doloribus, quando
videlicet crudi humores inteſtina occupāt,
& excrementorum exitum remorantur.

Honeſtus ciuis quinquagenarius libera-
tus à quartana, quæ menſes quattuor aut
quinque eum detinuerat, in lenteriam in-
cidit. alui excrementa liquida erant & cru-
da admodum: nullus febrilis calor reſtabat:
extremæ partes crebrò frigeabant: urinae au-
tem admodum rubentes, vt in febribus ar-
dētiffimis, ac viſcerum inflammationibus,
apparebant. Verùm nos harum nullam ra-
tionem habentes, ſed ad alia & cruditatem

respicientes, consulendum putauimus ventriculo: deinde & iocinori per præcedentem quartanam debilitatis: proinde victus rationem calfacientem & resiccantem instituiamus, vinumque exhibuimus generosissimum ac potens, quale Hispanum est. Medicamenta fuere Diagalanges, Diatrionpeperon, & eius generis similia. Quibus tantum promouimus ac profecimus, vt concocta apparerent excrementa, & vrinæ color remitteretur, ac similis sanorum redderetur. Quibus sic se habentibus, cum se sanitati restitutum æger existimaret, secretò ceruisiam bibit: mox autem vrinæ color iterum in rubore multum intensus, manifestè ostendit, ex ventriculi cruditate ac refrigeratione vrinam quandoque tingi, ac valde rubicundam reddi. Deinceps itaque à ceruisia abstinuit; vrinæ verò & mox iterum sanorū similes. Nec prius ceruisia vsus est, quàm integrè sanitati restitutus foret.

Alteri, viro quidem generoso, vrina quoque admodum rubens, absque febris tamen fuit, qui coli doloribus vnà cum alui obstructione torquebatur. Profuit enema anodynon, à quo, mox leuato dolore, statim similiter vrinæ color valde remissus, & sanorum

rum similis redditus: cùm verò ab enemate cessaretur, recurrente dolore, iterum vrina in rubore tingeatur, donec sæpius repetito enemate, coli dolor omnino conquievisset, aliusque sponte sua succederet, tunc enim vrinæ colores, quales sanorum, perstiterunt.

S C H O L I O N.

HÆC autem propterea referimus, quòd plerique persuasum habeant, non aliunde quàm à calore vrinas tingi posse, qui, tali in colicis doloribus apparente, temerè ad febris curationem confugiunt, neglecto coli dolore, quem etiam augent. Quod si autem isti legissent, quæ Galenus scribit lib. i. ad Glauconem, non potuissent ignorare, vrinas etiam à cruditate, & in frigidis morbis rubicundas quandoque esse. Nam vbi de quotidiana febre agit, quæ crudorum humorum soboles est, sic scribit: In quotidianis aut albæ, aut tenues, vel crassæ, & turbulentæ, aut rubræ vrinæ apparent. Addit in Commentariis Martinus Akakia, rubras fieri, vbi per imbecillitatem iecoris aut venarum, serum aut rubra sanies vnà cum vrina emittitur.

*De Vrina rubente propter rerum
debilitatem.*

CAPVT XXXII.

NEC rarum quoque sanguine permixto vrinam reddi rubicundam: sed cùm magna parte vel crassus vel grumosus sit,

facilis eius dignotio. Sed adeo tenuem vrinæ permisceri, vt substantia eius nullo modo permutata, colorem tantummodò intendat, admodum rarum est.

Sic autem Iuueni x x v i i i. (plus minus) annorum contigit. Reddiderat hic vrinam aliquot mensibus perpetuò rubentem, consistentia satis tenuem; & ferè per similem acutè febricitantium lotio. Consuluerat seniores Medicos, qui remedia veluti supercalfacto iocinori adhibuerant. Tandem ad me, tùm etiamnum iuuenem, venit: lotium inspexi rubicundum quidem: cum autem non appareret iuuenis (qui præsens aderat) febricitare, percuntatus num aliquando febricitaret, negabat, sed se continuò quasi frigere iam ab aliquot mensibus respondit; corpusque suum extenuari sensimque macrius reddi, viresque infirmiores, & respirationem difficiliorem; & ea, quibus eousque vsus esset, nihil profuisse. Quibus intellectis, placuit in alterum diem lotium relinqui, atque tunc sedimentum eius considerandum; quod quidem sanguinis instar (vt, quod non nisi sanguis esset) rubebat, reliqua ac superiore vrinæ parte exiguum colorata, & pallidè lutea, nullam febris notam

tam referente. Proinde nullum in iocinore calorem subesse collegi, sed renes debiliores factos, venarumque ora rariora, sanguinem tenuem dimittere: Idcirco mutata curandi ratione, iis usus, quæ renes roborare, venasque adstringere potuerunt, adhibita victus proba ratione, & simul lacte caprino: ac sic vrina rubere desiit: & corpus nutriri, viresque reparari contigit: atque ita Iuuenis sanitati tandem restitutus est.

S C H O L I O N.

HVIUSCEMODI sanguinis profusionem, quæ accidit propter oscula venarum rariora facta, vel ipsum sanguinem attenuatum *δια τῆς σπανίας*, quasi transcolationem vocant. Contingit vero & aliis modis sanguinem cum vrina excerni: 1.
Quandoque etenim calculo aliquo maiusculo per vreteras descendente, sanguis vnâ comitatur, sed qui nigricans & grumosus redditur. Calculus vero etiam in vesica existens profusi sanguinis quandoque causa est; quando laborans equitatione vel aliàs vehementius sese exercuerit. 2.

Menstrua quoque quandoque cum vrina permiscentur. 3.

Iam repressus de gingiuis profluens sanguis ad vesicam descenderat; vt cap. xv. Vulneratis renibus vrinæ initio sanguinem, deinde pus admixtum habent: veluti mulieri contigit, quæ pugione 4.
5.

vulnus in lumbis acceperat: mox enim sanguineam, deinde purulentam vrinam reddidit, donec & vulnus & ren curatus esset; quem vulneratum fuisse, particula eius è vulnere exempta ostendit.

6. Exulceratos renes comitatur & sanguis cum vrina, pus deinde sequitur, nisi prius renes curentur.

7. Iam & à magnæ ætatis senibus crassa & sanguine permixto in rubore nigricans quandoque vrina redditur, quæ penè abolitam renum facultatem ostendit, & parum vitæ superesse præfagit

De Scorbuto.

CAPVT XXXIII.

INTER raros casus, morbus haud dubiò annumerandus venit, quem nostra hæc ætas Scorbutum appellat: Germani Scorbuck. De quo tamen si breuiter scripsimus Hist. Stirp. Pemp. quartæ lib. 5. cap De Cochlearia; tamen & hoc loco paulò latius de eodem agendum, haud abs re, fuit. Est autem morbus iste longus ac natura sua diuturnus, grauis item & molestus. Germaniæ, quæ ad mare Balthicum, ἐπὶ χῶρος ac familiaris fertur: ac deinde oræ maritimæ Frisiæ ac Cimbricæ Cherrhonesi, quæ modò Dania. Vnde iam olim ad Brabantos peruenit: nunc verò & Bohemiæ ac Silesiæ inno-

innotescere incepit. Tument ac exulcerantur gingivæ, & non rarò supra ipsos dentes attolluntur, oris foetor inde accedit. Crura & quandoque pedes liuores occupant, haud dissimiles iis, qui parte aliqua suggillata apparent: Liuent quandoque & femora: in brachiis verò & huiusmodi liuores videre, sed perquam rarò, contingit. Subinde verò in femoribus non quasi suggillationes, sed puncta liuentia reperiuntur, qualia à pulicum morfu relinquuntur. Si magnus & diuturnus est morbus, & remedium non adhibeatur, tandem & hypochondria liuent: postremò verò & ventris tormina accedunt, subsequente morte. Præter verò hos liuores, faciei & reliqui corporis magna ex parte pallor accedit: pedes verò & quandoque intumescunt. Morbi causa crassus frigidusque humor, qualis est melancholicus succus, sanguinis fex, non ex adustione natus: cuius fomes est praua victus ratio; præsertim fecale corruptum, per quod anno 1556. apud Brabantos irrepsit. Nam cum propter validam famem, fecalis usus esset ex Borussia aduecti, non pauci à Scorbuto malè habere inceperunt: nonnulli tamen grauius, alij mitius laborarunt, plerisque nulli

nulli liuores apparuerunt, sed circa gingiuas
mali labes sese tantummodò ostendit. Olaius
Magnus in Septentrionalium gentium Hi-
storia: Castrensis, ait, est morbus, qui vexat
obsessos & inclusos: ac falsorum videtur ci-
borum esu nasci, frigida verò murorum ex-
halatione foueri. Noui ego quendam ad-
modum angusto carceri inclusum, loco
non humili, sed editiore, vbi nulla muro-
rum exhalatio; & aëris liber per patentès fe-
nestras ac cancellos erat aditus, hoc morbo
satis grauitè affectum; cui non praua victus
ratio, sed angusti & diuturni carceris tædi-
um morbum pepererat. Curatio huius mor-
bi per nonnullas herbas præcipuè perficitur,
vt sunt Nasturtium hortense, tum & aqua-
tile Nasturtium: quod à Dioscoride *Σινύμ-
βειον ἑρμεγ*: Item & Cochlearia, à forma
cochlearis dicta, quæ sapore Nasturtium
refert. Commendatur verò & Anagallis
aquatica: verum hæc viribus minus præ-
stat. Decoquuntur in vino, aut in lacte à te-
nuioribus: decoctum aliquot diebus bis aut
ter in die bibitur. Atque hoc solo nonnulli
contenti, haud alia remedia requirunt: os
etiam ac gingiuas eodem, quod bibitur, de-
cocto abluentes: Nonnulli verò & contu-
sarum

farum herbarum succum propinant, qui efficacior decocto est. Vfus sum & quandoque Conferua (vt vocant) ex Nasturtio, quæ cum vino propinata admodum efficax fuit. Sed ex ratione est, vt præter istas herbas, bona victus ratio instituat, & prauis humores vacuatione, si vires ferant, minuantur: ori verò ac gingiuis commodis remediis prouideatur.

Laborandum autem ante omnia, vt panis ex optimo sit tritico paratus, & probe sit coctus ac fermentatus. Ab omnibus falsamentis & fumo duratis abstinendum: pisces quoque haud conueniunt: fructus horæi crudi perniciosi sunt. probatur cibus ex optimis carnibus. Vino vtendum est albo, aut, si ita conditio ægrotantis postulat, ceruisia tenui & probe defecata. Humores per aluum vacuandi sunt. Vtilia sunt folia fenæ, epithymum, veratrum nigrum, si vires ferant. & ex compositis, Confectio hamech: quibus ea addenda sunt, quæ & morbi conditio, ac simplicium facultas requirit: vt sunt radices polipodij, aut capparis, asplenium, vulgò Ceterach, hepatorium vulgare, cassytha, fumus terræ, vuæ passæ, anisi aut foeniculi semen: Admisceri verò
&

& Agaricum quandoque expedit, vel etiam Hermodactilos. Sanguinis detractio non, nisi ubi vires validæ sunt, & plenitudo magna, conueniens esse potest: morbi enim causa omnino frigida, & per sanguinis missionem corpus amplius refrigeratur. Ori quoque prouidendum est collutionibus ex herbis calidis, propter morbi causam, vt diximus, frigidam; vt ex thymo, rosmarino, saluia, hyssopo vulgari, quibus adstringentia quædam admiscenda: veluti galbuli cypressi, radix bystortæ, aut nonnihil aluminis: quæ aquæ soli, aut cum vino mixtæ incoquenda sunt. Decocto os & gingiua crebrò abluendæ, præsertim addito nonnihil mellis rosacei, quod ad absterisionem facit. Vni tantummodò me sanguinis missionem imperasse recordor, illi nempe quem scripsimus angusto carceri aliquandiu inclusum fuisse: qui vir erat fortis, boni habitus, temperamenti calidi, cuius pulsus secundum omnem dimensionem magnus, & valdè fortis, præter alia, plenitudinem ostendebat. Huic aliquot vnciæ ex sinistro brachio detractæ fuere: postea exhibitum medicamentum purgans ex iis, quæ superius ostendimus, additis hermodactilis & confectio-
ne ha-

ne hamech. Deinde vsus decocto nasturtij ex aqua & vino, paucis diebus sanitatem consequutus fuit: semel atque iterum inter medijs diebus purgatione repetita: & ori ac gingiuis remedio adhibito; quod fuit collutio, ex decocto hyssopi, saluiae, rosmarini, cui additi galbuli, cypressi, aliquot grana vulgò dictarum cubebarum, & aliquid nucis myristicæ: postremò verò & nonnihil mellis rosacei; quo oris malum facilè quoque emendatum.

Alij citra sanguinis missionem curati sunt: quibus purgatio, deinde vsus nasturtij vnus, aut cochleariæ herbæ, & oris collutio ad sanitatem contulit. Imbecillibus verò & viribus parum valentibus nec purgans exhibitum. Nonnullis verò & solum oris medicamentum satis fuit, quibus videlicet solæ gingivæ malè affectæ. Podagrigo cuidam, si quando decumberet, mox liuores circa pedes & crura exorti sunt, qui ab assumpta nasturtij cum vino conserua citò euanuerunt.

SCHOLION.

HIPPOCRATES lib. De Morbis internis morbum quendam describit, *ἐλεον αἱματήνην*, id est,

id est, voluulum sanguineum dictum; qui cum Scorbuto, si non per omnia, in plurimis tamen conuenit: *Ex ore (ait) malè olet à dentibus, & gingiuae discedunt, & à naribus sanguis fluit: Aliquando etiam ex cruribus vlcera pullulant, & alia sanescunt, alia emergunt, & color fit niger & cutis tenuis.* Sanguinem autem è naribus profluxisse in hoc morbo meminì, sed rarius tamen obseruatum. Vlcera verò subinde nasci nonnulli affirmant; verùm hæc mihi comperta affirmare nequeo. Nec hæc perpetuò adesse, sed quandoque, Hippocrates scribit. nigricant autem suggillationibus persimiles maculae, & cutis supertensa, quia transparens, tenuis apparet. Quod autem sequitur: *Est autem ad deambulandum ac laborandum promptus*, videtur corruptum. Nam malè habentibus cruribus ad deambulationem & laborem, promptitudinem adesse, vix credibile. Proinde pro *πρόθυμος*, hoc est, promptus; rectius legendum, *ἐκ πρόθυμος*, hoc est, non promptus. Vlcera verò his qui bilioso sunt temperamento potissimum fiunt: vt Hippocrates lib. De Internis affectionibus ostendit. *Quicumque*, inquit, *splenem habent magnum, si quidem biliosi sunt, hi mali-coloris fiunt, & malis vlceribus scatent &c.* Cùm autem huius affectus causa, frigidus, crassus ac feculentus humor existat, & talem promptissimè lien recipiat, & ad se pertrahat, tumore quoque vnà afficitur, & maior fit. Quod etiam Hippocrates scribit Proorrhethicon lib. 11. *Gingiuæ*, inquit, *vitiatæ & oris graueolentia his sunt, quibus splenes magni. Quicumque verò habent splenes magnos, & neque san-*

*sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graue-
olentia, horum tibiæ vlcera praua habent, & (malim
legere, aut) cicatrices nigras. Succedere autem sple-
ni magno vel sanguinis vomitionem, vel Scorbu-
tum, vel Asciten à nobis frequenter obseruatum.*

De Vrina intra peritonæum collecta.

CAPVT XXXIII.

ASCITICIS aquosos humores in caui-
tate ea contineri, quæ inter peritonæum
& intestina, in confesso est: colligi verò & il-
lic vrinam posse præcisus vreteris, Gale. lib.
1. De Naturalibus facul. prolixè docet. ac-
cidit verò & idem vesica læsa ac exulcerata.

Monialis quædam virgo quinquaginta
quinque aut sex annorum, multo tempore
circa inguina & pubem doluit; nullis inte-
rim ex vtero prodeuntibus excrementis: su-
peruenit tandem ventris tumor, quo indies
maiore facto, neque vllis cedente reme-
diis, mors tandem subsequuta est. Toto
autem quo laborauit tempore, facies per-
petuò elegantis & viuidi, vt in sanitate, per-
stitit coloris: sinistri tantummodò cruris su-
pra talos dolor molestus erat, cum tamen
nihil illic mali appareret. Huius venter non
aquoso humore alio, sed vrina plenus ex-
stitit,

stitit, quæ ex læsa & pertusa vesica in hunc influxerat. Vterus liquidem omnino exulceratus fuit, ac ita quidem, vt ne figuram suam retinuerit: vesica quoque, qua parte ipsum contingebat, similiter & aliquot foraminibus hians; per quæ vrina in ventris cauitatem delata fuerat. Reliqua viscera, hepar, ac lien, omni labe ac vitio carebant: atque idcirco color faciei, vt diximus, haud fuit permutatus. Quod autem ex vtero excrementa nulla descenderint, hymen obstitit, quod natura virginibus concessit. Nam hoc integro, nihil ex vtero descendere, aut deferri posse, vel hinc apparere potest.

De alui excrementis intra peritoneum collectis.

CAPVT XXXV.

VRINAM vesica perforata in ventris cauitatem profluere superiore capite ostensum est: Sed & alui excrementa vulneratis intestinis eò quoque deferri possunt. Vxor fuit Medici, formosa & viuido calore prædita, carnosâ quoque & satis pinguis. Hæc posteaquam nupisset, concepit, ac
deinde

deinde peperit, sed foetum nec plenè gestatum, nec vitalem. Post partum venter non modò subleuit, sed & paulò post auctior factus est, ampliusque quàm prius intumuit. suspicio nata est, collectos esse in ventre aquosos humores, tametsi faciei color non mutatus, sanitatem viscerum præ se ferret: nec pedes (quod sæpè hydropicis accidit) tumerent: & urinae sanorum similes. Exhibita quandoque initio hydragoga medicamenta, verum ab his nulla aquosi humoris successit purgatio: sed torsiones admodum molestæ, vt non temerè ab usu omnium medicamentorum abhorruerit, & Medici abstinerint. Cessatum itaque est ab omnibus purgantibus medicamentis. In hac autem tanta miseria annos (plus minus) duos vixit: ventre interea in tantam molem & altitudinem distento, vt vix genitales suas partes manu propria contingere quiverit. Admirabantur Medici quotquot eam subinde visebant, ventris tantum tumorem, facie optimè colorata, & nullis morbi notis in urina apparentibus. Accessit successu temporis respirandi difficultas, quæ indies increscens ac molestior facta, nec vllis

cedens eclegmatis, tandem vitæ imposuit finem. Dissecto ventre non aquosus humor, sed sordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt, crassæ, foetidæ, quibus frustillatim omentum permixtum, quod solum à tantis sordibus computruerat. Sordium autem tanta fuit quantitas, ut quattuor urnas vel amplius implere potuissent, quarum singulæ quadraginta libras mensurales continent. Distensio autem ventris tam quoque magna, ut peritonæum, cum amplius distendi non potuerit, aliquot locis à superioribus partibus ad inferiores usque fissum fuerit, & iecur cum liene ac ventriculo, relictæ propria sede, cedente septo transverso, intra pectoris spatium ascenderit: pulmone cum corde sursum collum versus in angustias coacto. Quæ viscera integra nec vlla parte vitata fuere. Non libuit in tantis sordibus intestina eximere, & diligentius perquirere: sed dubium non est, sordes istas non aliunde, quàm ex intestinis vulneratis ac læsis profluxisse. Nec etenim alia via aut modo in hunc locum peruenire potuerunt.

De

De Ilei dolore.

CAPVT XXXVI.

PHARMACOPÆVS maximo Ilei, tertio quoque die, dolore torquebatur. quo sæuiente febris aderat satis vehemens, & vmbilicus vnà cum circumuicinis partibus in tumorem attollebatur. Iniec̃to autem in ipsis doloribus enemate satis acuto, expurgatisque vitiosis, admodum viscidis, crassis, foetidisque fecibus, dolor conquieuit, febrisque cessauit. Quod cum sæpius contingeret, & nec desinerent huiusmodi tertianæ exacerbationes, nec enemata, nisi cum adhiberetur, prodesse, de aliis remediis deliberatum. Tentata quedam sunt, sed cum nec his dolores integrè sedarentur, pilulæ Iliacæ occurrerunt, quæ à Rhafi lib. IX. ad Almanforem describuntur. Harum scriptulus in die quietis exhibitus, admodum prauos & vehementer foetentes humores eduxit: quibus expurgatis, Ilei dolor multum sopitus. cum autem in vniuersum non cessaret, eadem in paulò maiore dosi exhibitæ: quibus reliquis humoribus eductis, Ilei dolor omnino conquieuit. De istis pilulis in capite de Colocynthide scripsimus

in nostris De stirpibus Historiis. Earundem
verò singularem facultatem sæpius, in ructu
autem molestissimo valdè mirificam com-
pertam habemus. Hispano cuidam militi
adeò molestus ac difficilis erat assiduus ru-
ctus, vt in extremis versari videretur, cum
ad eum vocarer. Vfus fuerat admodum
multis remediis, sed frustra omnibus: nec
quicquam per hæc profecerat, nisi quòd vi-
res eius insigniter forent deiectæ. Huic in-
itio exhibuimus pilulam vnā decem gra-
norum pondere, perquam vitiosis ac foeti-
dis humoribus nonnullis expurgatis, melius
habere videbatur: postea paucis diebus in-
terpositis data grana quindecim, tertio ve-
rò scriptulus vnus: quo assumpto & expur-
gatione prauorum humorum succedente,
qui antea lecto affixus veluti moriturus ia-
cuerat, surrexit, & quocunque libuit, am-
bulauit, & cibum potumque cum appeten-
tia assumpsit.

De Cola flatu distento.

CAPVT XXXVII.

TONSOR quidam ex dextro hypo-
chondrio efferri sibi quiddam con-
querebatur, quod in sinistro conquiesceret,
quo

quo super ventriculi fundo transeunte, cibi potusque portio regurgitans, subito per os exiliebat, veluti lagena aliqua coriacea compressa, eius quod in ea continetur, cum impetu pars quædam reiicitur. Multorum imperitorum Medicorum opera usus, vehementia medicamenta, ac violentissimas purgationes sustinuerat; sed cum huiusmodi remediis malum non cederet, tandem defecit.

Huius intestinum colon à dextro in sinistrum, & quaparte ventriculi fundo incumbit, flatu omnino distentum erat, & ab omnibus excrementis vacuum: reliqua intestina fecibus plena; ex quorum superioribus cum feces descenderent, impetu quodam violento per distentum colon ferebantur, ventriculi fundo compresso. Vnde factum est, ut cibi potusque portio ad os subito regurgitaret.

De Tympanite.

CAPVT XXXVIII.

TYMPANITEN cum Ascite in ple-
risque conuenire, & in paucis differ-
re, multi sentiunt. Nam in ytraque subesse

aquosum humorem & flatum; differre autem maioris minorisque ratione. In Ascite plus esse aquae, minus flatuum: in Tympanite è contrà plures esse flatus; aquae verò quantitatem minorem. Sunt autem & qui Tympaniten in Asciten transire posse credant; flatu videlicet inspissato, ac veluti núbilo reddito. Sed si Tympanites fuit, quem aliquando obseruauimus, multum ab Ascite differens est: difficillimus quoque ac acutissimus morbus, citoque interimens.

Monachus quidam multo tempore, aliquot etiam annis, circa umbilicum torsiones cum sonitu ac strepitu admodum molestas senserat, quae nullis remediis superari vnquam potuerunt. Tandem subito quodam tempore venter vniuersus in tumorem praegrandem attollitur: vrina & aluus supprimuntur. Enemata & potiones nihil proficiunt, omnia frustra, nulla succedente alui expurgatione: sic magnis doloribus confectus, vitam cum morte commutauit.

Simile & quiddam accidit coriario, cui quoque venter citò tympani in modum distentus, sonitum pulsatus dedit. Nec hic vllis remediis restitui potuit: aluo quoque & vrina suppressis.

SCHO-

SCHOLION.

DE hoc morbo scripsit Hippocrates Aph. XI. lib. quarti: *Quibus tormina & circa umbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neq; aliter soluitur, in aquam intercutem siccam firmatur.* Hydrops autem sicca à posterioribus Medicis, vt Galenus ait, Tympanias dicitur: quoniam summus venter percussus talem sonitum edit, qualem tympana. Non temerè autem est, quod Hippocrates scribat, *ἰσχυρῶς*, hoc est, firmatur: volens indicare, morbum hunc nullis remediis curari posse. Quod nec mirum, si etenim quæ præcesserunt, à nullo solui potuerint medicamento: multò magis qui succedit Tympanias, incurabilis, ac nulli medicamento cedens, existet.

De Hydrocæle.

CAPVT XXXIX.

HYDROCÆLE aliàs vniuersum scrotum, modò vnam eius partem, sinistram videlicet aut dextram occupat. Impletur totum scrotum hydrope vel etiam cachexia laborantibus. Quæ verò vnam tantum partem afficit, aliam occasionem habet, nec hydropicos comitatur, sed omninò aliter affectos. Non colligitur quoque humor in scroto, sed in membrana cry-

F s throide

throide testē continente. superuenit quandoque ex causa aliqua externa & manifesta; vt à casu aut percussione: crebrò verò etiam ex latente & non manifesta. Quæ autem ab externa causa accessit, aut dextrum aut sinistrum testem indifferenter affligit, & in tumore sanguis sæpenumerò concretus ac corruptus continetur. A latente verò ac non manifesta causa originem ducens, nunquam alium quàm sinistrum testem occupasse diligenter nobis inquirentibus obseruatum. In hac humor influit tenuis, & urinæ consistentia similis, erythroiden distendens membranam: qui subinde tam copiosus in hanc fertur, vt tumor quandoque ad humani capitis magnitudinem perueniat. Testis autem substantia ab acrimonia humoris successu temporis, non tamen mox, corrumpitur. Veteres, inter quos apud Aëtium Leonidas, Hydrocœlen tumorem esse laxum, & citra dolorem, tradunt: & talem quidem sæpissimè contingit reperiri: secus tamen in Anglo quodam euenit. Inciderat hic in grauissimum sinistri testis cum tensione dolorem: qui nullis cataplasmatibus, fomentis, emplastris, multò minus inunctionibus, placari aut leniri potuit.

Vnicum.

Vnicum videbatur remedium sectio & testis ablatio. Antuerpiæ illo tempore multi erant celebres & magni nominis Medici: plerique horum curationem tentarunt. cum autem sese nihil proficere experirentur, in eandem nobiscum sententiam devenere, in sola sectione unicam & solam spem reponentes; interim tamen nemine de hydrocœle opinionem habente, sed omnino alium circa testem affectum consistere suspicante. Sectus igitur tandem est æger, & sinister testis ademptus. In ipsa autem sectione demum cognitum hydrocœlen fuisse affectum, copiosa in secantis faciem aqua exiliente. Testis integer & haud quaquam corruptus exstitit (nuper enim natus erat dolor) quem cum etiamnum calentem chirurgus medium divideret, ex ipsius centro semen erupit, quod annotatione dignum. Curatus ac sanatus à vulnere, paulò post de lumborum dolore ac gravitate conquerebatur: apparebant in lotio arenulæ quædam: de latente aliquo in renibus calculo suspicio erat. In pube deinde circa cicatricem dolor cum tumore successit: accedentibus verò & aliis symptomatis, mors tandem subsequuta est.

Sacri-

Sacrificato autem circa pubem ac cicatricem loco, aquosus effluxit humor; & quidem copiosus. ren verò sinister durus admodum erat, ac iusta quantitate maior, & substantia interiore haud parēchymatis colorem referens, sed candidior, concreto ac indurato puri (quod subindē in affectibus varias formas accipit) similis. Hinc apparet, & abundē manifestum fit, quamobrem hydrocœle siue aquosus ramex, haud ab externa, sed à latente causa procedens, non nisi in sinistram membranam incidat, atque huius testem affligat. Nam huius partis seminalis vena, non ex caua, veluti dextra, oritur, sed ab emulgente sinistri renis procedit ac originem sumit. Rene verò hoc malè affecto, nec officio suo probè fungente, vrinae pars, quam emulgens hæc ad se pertraxit, cum ad vesicam per malè affectum renem non potest descendere, per minalem in erythroiden delabatur, hydrocœlen eo modo ingenerans. Sublato autem teste vnà cum sua membrana, non amplius illic decumbere humor potest. Quod si aliquis eò postea descendat, hunc in pube hædere necessum est; veluti Anglo contigit, cui, paulò ante mortem, humor qui
deflu-

defluxerat, hoc loco substiterat, tumorem-
que cum dolore, vt diximus, excitauerat.

*De Scroti in hydrocœle pericu-
losa sectione.*

CAPVT. LX.

IN generoso quodam viro, quàm omnis
periculi plena fit scroti & erythroidis
membranæ in hydrocœle per scalpellum
apertio, teste non sublato, compertum est.
Ab aliquot annis sinistra parte hydrocœle
huic molesta fuerat: frustra cataplasmatibus,
ac aliis remediis crebrò vsus. tandem teme-
rarij chirurgi consilio acquiescens, aperiri si-
bi scalpello tumorem permisit. Effluxit ci-
tò omnis humor: tumor quoque subsedit,
sed cum testis ipse omninò esset corruptus,
vicinas partes facile infecit. Subsequuta
mox scroti vniuersi, ac etiam penis, cum tu-
more & ingenti dolore, gangræna. Deli-
rium cum vehementi febre propter doloris
magnitudinem superuenit, ac non ita mul-
tò post mors accessit. Ren huius sinister
corruptus fuit, & seminalis in erythroidem
descendens, valdè ampla & multum patens.

De

De Gonorrhœa Venerea.

CAPVT XII.

MVLTVM interest inter veram Gonorrhœan, id est, feminis profluuium, & alteram improprie dictam Gonorrhœan, quæ ex concubitu cum lue Venerea infectis contrahitur. Diuersæ sunt causæ: differētia symptomata: curandi ratio dissimilis. Sed de ea quæ proprie dicitur, nihil hic adferendum; de altera verò quædam scribenda: Quæ est purulenti, corrupti, ac foetidi humoris per penem defluxus, quem interni meatus exulceratio concomitatur. Carunculæ etiam quædam circa vlcerum labia quandoque suboriuntur, quæ liberam urinæ transitum subinde remorantur. malum si diutius constiterit, vltcrius serpit, vescicam, vreteras, & tandem ipsos etiam renes inficit. Generosus vir ex familia Francisci & Henrici Franciæ Regum, cum decem & octo annis huiusmodi profluuiio laborasset, crescente indies malo, atque vnâ symptomatum sæuitia: nec vllum ex medicamentorum præscriptorum usu, fructum consequeretur, ad fontem proficiscitur, haud procul Leodio, qui creditur esse, quem

quem Plinius Natur. Hist. lib. xxxi. cap. xii in Tongris esse scribit. Hoc ubi aliquot diebus usus esset, dolores valde remissi sunt, ita ut suavius illic, quam alibi multis annis, vixerit. Fontis siquidem huius ea propria ac singularis est facultas, ut vesicæ renumque dolores sopiat ac leuiat: morbos tamen harum partium raro persanet: ventriculum debilem idem roborat: ciborum languentem appetentiam excitat: hydropicis, præsertim Leucophlegmatis laborantibus, subinde sanitatem reuocat. Possemus nonnullos adferre grauissimis ex vesicæ aut renum calculi doloribus misere afflictos, qui interea dum hunc biberent, a doloribus liberi visi fuerint; non tamen idcirco sanitati restituti. Prætermissa siquidem huius potione, recurrentibus etiam acerbis quandoque doloribus, peius habuerunt. Veluti huic generoso contigit viro. qui interea dum aquam fontis biberet, melius habere videbatur, sed illinc reuersus, mox omnino peius. Ita ut Mechliniæ subsistere eum symptomatum vehementia coegerit: ubi ingrauescentibus omnibus doloribus, viribusque deficientibus, vitam cum morte commutauit.

Disse-

Dissecto ac aperto huius corpore, repertus est ren vterque maior, quàm secundum naturam, durus, concreti ac indurati puris colore ac similitudinem referens: vterque ambæ interius exulceratæ: vesica planè rigida, nec extendi nec contrahi potuit. Huius vna membrana ab altera diuulsa, copioso intermedio pure. In exteriori tubercula quædam liuida apparebant: interior multis foraminibus pertusa. Colis siue penis meatus in totum exulceratus, & sanguine concreto plenus. Candelis frequenter vsus fuerat ex candida cera, quæ sæpius impositæ ac exemptæ, irritatis vlceribus, profusi sanguinis causa fuere. Talis igitur generosi huius viri constitutio fuit, quem tot annis, tantis doloribus superesse potuisse, non citra admirationem fuit.

De Vrinae profluvio.

CAPVT XLII.

HONESTVS quidam ciuis vrinae detinebatur profluvio: subinde vno die amplius quàm vnam x l. librarum reddebat. Bibebat non minus: vt qui propter assiduam vrinae profusionem, assidua quoque siti

siti premeretur. Cum autem huic nulla prodesse remedia, & vix vlla sibi adhiberi pateretur, paucis diebus deficiens, è vita commigravit.

Alius quidam mercator urinam quoque admodum frequentem reddebat, sed minus nec adeò copiosam, diuque hoc malo laborauerat. Albida autem vrina erat, non transparens, & paulò quàm serum lactis tenuior: in qua quidem grumi subinde permixti ferebantur. Superueniente vno tempore feбри, urinae accessit incontinentia; sic vt & dormiēti proflueret. Posteaquā autem sanguinis missione, & enematum usu, paucisque aliis remedijs febris cessasset, desijt ignoranti in somno effluere, sed tamen frequēs, vt antea, & mediocriter multa: & qualis prius, talis & in feбри & postea perstitit. Sitis verò & hunc premebat propter vrinae copiam, sed multò quàm alium minus. Morbus autem pertinax nullis remedijs cedebat, interim vt non vehemens, ita neq. negotiis magno erat impedimento. Usus fuerat aliquot annis aestatis tempore aqua fontis Leodiensis: sed nec ex hoc fructum retulit, citius ab eo malum auctum: nam aqua hæc diuretica, & urinas vehemēter mouet.

MORBVM hunc Diabetem fuisse apparet, præsertim cuius, cuius vehementius fuit malum. Nectamen mercatoris affectus aliò referendus videtur. Comparat hunc Galenus Levitati intestinorum : quemadmodum enim per hanc cibus assumptus citò deiicitur: ita & in Diabete potus velocissimè per vias urinarias descendit. Proprius autem renum est affectus, qui ex re-
 tentricis facultatis debilitate oritur, accedente attractricis robore. unde & sitis necessariò consequitur. Potus autem qui assumitur, non talis omnino redditur, qualis assumptus est. Nam in iocinore mutationem nonnullam accipit, licet exiguo hæreat tempore: in renibus verò non permutatur. Idcirco & crudæ apparent urinæ.

*De Calculo in vesica sponte
 rupto.*

CAPVT XLIII.

VIRO annos nato (plus minus) xxx. si quando recenter coctam, aut nondum plenè defecatam biberet ceruisiam, aut etiam paulò acidiorē; vel etiam vinum mustum, urinæ stillicidium mox molestum erat. Calculi in vesica nulla alia signa aderant. Quodam tempore cū libera-
 lius bibisset, & quidem Rhenanum vi-
 num

num, magno cum dolore sanguinem mingere cœpit: atque simul exigua quædam calculi fragmenta excernere: quæ acutissimos angulos habentia, particulis illis minutis, à silicibus dum franguntur ac rumpuntur dissilientibus, erant similia. Intumuit mox præ doloris magnitudine penis ac totum scrotum. Tertio autem die in dextro inguine propè penem, gangræna nata apparuit: qua scalpello aperta, copiosum foetidissimumque pus effluxit. Sequuta deinde per vulnus vrina, & calculi intra vesicam disrupti ac fracti acuta fragmenta multa: quæ & aliquot post diebus per hunc locum excreta fuere: cathetere interim aliquando in penem immisso, ne quid in eo hæreret, postea molestias allaturum. Nullis fragmentis amplius prodeuntibus, aut cum vrina exeuntibus, procuratum est, ut quàm citissimè vulnus coalesceret. Hoc consolidato, humor quidem crassus, lentus, viscosus, inalbicans, matulis adhærescens, vrinæ permiscebatur: qualis sæpenumerò calculo in vesica existente cum vrina excernitur. Cum autem nullis remediis hic suppressi aut resiccati se pateretur, ad fontem in agro Leodiensi malè

habens profectus est. Illic verò vbi dies quadraginta vixisset, absque tamen villo fructu, à Medicis præsentibus admonitus, alijs quadraginta mansit. Reuersus sanitatem suam homini concedidit indocto, qui ex vino Cretico, additis radicibus, herbis, ac seminibus omnibus fortibus diureticis, stillatitiũ ei liquorem præbebat, quo omnia symptomata plurimum exacerbata fuere. Andreas Vesalius id temporis Bruxellæ erat, huius hortatu ac consilio sectionem admisit. Calculi exempti sunt quinque, quorũ duo vesicæ adherentes, difficulter admodũ & cum labore auulsi sunt. Tres reliqui vnus fuere in vesica confracti partes: vt his simul iunctis mox manifestum erat. Huius fragmenta fuerant, quæ primo tempore molestiam facere, & difficilium symptomatum causæ extitere. Erant autem calculi isti quadrangulares, & superficiebus planis, contrà planè quàm vesicæ calculi esse solent; qui vel rotundam vel oualem figuram plurima parte referunt. Causa cur intra vesicam calculus ruptus ac fractus fuerit incognita: nisi fortassè vnus cum altero collisio fuerit. Naturæ opera admirari possumus, causas cognoscere sæpe non contingit.

De duodecim in vesica calculis.

CAPVT XLIIII.

IVRISPERITVS quidam supra quinquaginta annos natus, diu molestissimo vrinę stillicidio, accedentibus plurimis, calculi in vesica latentis, indicijs, laborauerat, cum ad se sectionis peritum vocat. Hic facto experimento nullum in vesica calculum esse iudicauit. Profectus igitur ad fontem, de quo supra scripsimus, est. Illinc reuersus, non melius, sed peius habuit: vrina albida, foetida, ac purulenta facta. In vesica huius duodecim reperti sunt calculi, quorum qui maior nucis myristicę nucleum æquabat: ac ren sinister purulentus, ac ferè consumptus, exiguo admodum parenchymatis reliquo.

SCHOLION.

CONTINGIT non raro, vt calculo in vesica consistente, renes inflammatione corripiantur, ex magnitudine videlicet & diuturnitate doloris, per cōsensum affecti. Inflammationi succedit abscessus, huic verò puris mictio. Subinde vnum tantum inflammari accidit: aliquando & alterius inflammatio succedit: vt nonnullis accidisse meminimus.

*De Calculo è muliebri pudendo spontè pro-
pemodum excidente.*

CAPVT XLV.

VESICAE calculus non viros tantum
excruciat, sed & mulieribus quando-
que grauissimas molestias adfert, conti-
nuosque cum vrinæ stillicidio dolores. Sed
è virili corpore non, nisi sectione, eximitur:
mulieribus verò quandoque sua mole ac
pondere, vesicæ ceruice extensa, in vteri
meatum descendit, è tenui membrana de-
pendens. Sic contigisse cuidam seni, & su-
pra LXXV. annos natæ matronæ, in non-
nullorum adhuc memoria restat. Diutinè
hæc ex calculo vesicæ laborauerat, & maxi-
mos perpeffa dolores, multas noctes insom-
nes transegerat. Cum autem nullum ho-
rum finem speraret, tandem ancipitem
curationem subire, & sectionis periculo se-
se exponere maluit, quàm diutius tantis
doloribus superesse. Nec generi sui Medi-
ci doctissimi, neque aliorum Medicorum
tantum potuerunt in contrarium admoni-
tiones aut rationes, vt à sententia dimoue-
retur. Inuentus est itaque temerarius &
audax λιθότομος, qui tantæ ætatis mulieri,
diu-

diutinistam nocturnis quam diurnis doloribus exhaustæ ac ferè confectæ, sectionem se aggressurum reciperet, & feliciter perfecturum polliceretur. Fauet temerario homini fortuna. Dum tentat aggredi curationem, magnum ac insignem calculum, iam extra vesicam delapsum, offendit, in tenui membrana pudendo inhærentem. Secat membranam: calculus excidit. Atque ita citra omne periculum à calculo matrona hæc liberatur. Et qui aliàs sponte (vt videbatur) casurus erat calculus, ope atque auxilio sectoris prius cadit. Superuixit hæc pluribus deinde annis: sed urinam continere non potuit. Hoc vnicum ex prioribus doloribus reliquum tantummodò fuit.

*De Ischuria propter calculum
renibus impactum.*

CAPVT XLVI.

ISCHVRIA, id est, urinæ suppressio accidit, vijs, per quas descendit, obstructis aut impeditis. Rarius tamen vretes aut renes omnino obstrui contingit: Quod si aliquando accidat, lumbos grauitas tenet, partibus circa vesicam liberis: Mulier quædam diuturno lumborum dolore

detinebatur: aderant manifesta calculi in renibus hærentis signa. Nullum hæc remediij genus prætermiserat, quod calculi comminutionem aut attritionem polliceretur. Vsa quoque consilio cuiusdam, qui ligni Guaiaci, cum omnis generis fortissimis diureticis, decoctum ei exhibuit. A quo in vrinæ suppressionem incidit, absoluto ac firmato in renibus calculo. In singulis huius renibus singuli reperti sunt calculi, totidem radios habentes, quot in renum substantia meatus.

SCHOLION.

QUAM periculosus autem sit intempestiuus & minus frequens diureticorum vsus, vel hoc vno exemplo satis manifestum. Galenus lib. 1. De Simp. medic. facult. hoc quoq. satis innuit, vbi fortia diuretica ijs comparat, quæ lac coagulant. Veluti enim hæc serosam lactis partem separant, reliquum indurant: sic quod in sanguine tenue ac serosum per vrinas fortia diuretica expellunt, crassius inspissant, ac, vt in lapidem aut calculos conuertatur, efficiunt.

De vrinæ retentione propter feces in recto intestino hærentes.

CAPVT XLVII.

RETINETVR quoque vrina duris fecibus in intestino subsistentibus, com-
pri-

primitur enim ab his vesicæ ceruix, qua compressa vrina retinetur. Atque idcirco dum exoneratur aluus, vrina tùm demum procedit, cùm rectum intestinum liberum est.

Nobilis vir LX. annos compleuerat, cùm triduo vrinæ illi via præcluderetur, nullo lotio succedente: huic balneum, mox enema profuit. Emollitis siquidem atque expurgatis alui excrementis, mox vrina successit. Atque ita paucis horis liberatus, cui vrinæ suppressio totum triduum fuerat molestissima.

SCHOLION.

QUANDO vrina supprimitur, & reddi nequit, sæpè non expedit diuretica medicamenta propinare. Nam quò plures humores ad vesicam perueniunt, hoc amplius distenditur, & minus exonerare sese potest. Laxiores & patenteriores vesicæ meatus reddi præstat; quod & fomentis, & infessibus siue balneis efficitur. Quod si verò & feces intestino recto hæreant, has vel maximè educi enemate refert. Quod non solum feces educit, sed & fomenti loco esse potest. Incumbit vesicæ colli superior pars recto intestino: proinde & hoc fecibus grauato, vrinæ via præcluditur. Si verò feces adeò duræ fuerint, vt enema immitti nequeat, primùm balneo vtendum, dein-

de; nonnihil emollitis fecibus, enema adhibendum. veluti huic seni contigit, cuius feces adeò duræ in recto hærebant intestino, vt canaliculus clysteris immitti, priusquam balneo vsus esset, nequiuerit.

*De stillicidio urine ex usu
vini Rhenani.*

CAPVT XLVIII.

VIR senex LXXXII. annorum, cum iuuenis esset, ac in vigente florenteque ætate, nec non post, vini potatione delectabatur; sed haud alterius quàm Rhenani: cuius subinde multas amphoras bibere poterat citra ebrietatem, aut cerebri vllam offensam. Hic post sexagesimum ætatis annum temperantius vixit: præteritis verò LXXX. vitæ annis etiam quàm antea parcius multò: & rarò admodum vino Rhenano vsus: tandem verò nec bibere citra offensam potuit. Si quando etenim Rhenanum eum bibere cōtingebat, etiam in exigua quantitate, nec copiosè, mox illi urinæ stillicidium valdè molestum fuit. Ab aliis vinis, vt Gallico, Hispanico, aut rubro non offendeabatur. Repertum fuit remedium, sed quod non nisi præsentī malo succurreret. Quotiescunque enim ad Rhenani

nani vini potum reuertebatur, mox iterum
vrinæ stillicidium accedebat. Profuit tan-
dem ex ouorum testis in cinerem redactis,
& vino Rhenano permixtis, lixiuium: quo
vel semel assumpto, deinceps vino Rhena-
no, ad extremum vitæ vsque diem, innoxie
vti potuit. Superuixit autem, postquam
liberatus à stillicidio vrinæ esset, annos
duos, aut tres.

SCHOLIION.

ALBIDVM fuit Rhenanum, quo senex iste
in iuuentute ac consistente ætate delectatus
fuit & à quo in senectute extrema offendebatur.
Admodum autem tenuium partium istud vinum
est, citissimè ad vesicam descendit, & facile cru-
dos viscidosque humores secum ducit: quales in
viis vrinariis hærentes stillicidij vrinæ causæ esse
potuerunt, quibus deinde per lixiuium incisis &
expurgatis, liberior factus est vrinæ de sensus.

De Mola.

CAPVT XLIX.

MOLA, de qua scribimus, carneâ quæ-
dam & informis moles fuit, talem
multo tempore, & aliquot etiam annis
(plus minus xv.) in vtero olim gestauit
honestâ quædam vidua. existimabat vte-
rum prolapsum, quod in ostio vteri pro-
pendere aliquid sentiret. Profluebant statis
tem-

temporibus menses: & subinde copiosiores quàm par erat. Tandem quodam tempore, superuenientibus nonnullis partus doloribus, rudem excreuit & informem carneam molem, pedè ferè longam, latam semipedem, tres quatuorue digitos altam.

Sunt verò & aliæ à recentioribus dictæ Molæ, per quas venter distenditur non minus quàm grauidis: vna collectis in vtero flatibus: altera aquosis humoribus vterum implentibus.

De Mola ex flatu extat apud Valeſcum exemplum cap. 6. lib. 15. Nobis verò & obseruatum huiuscemodi inflationem efficaci remedio curatam, prodeuntibus per pudendum muliebri flatibus, veluti per anum excerni solent.

Aquæ in vtero collectionem vidimus in vidua quadam, quæ defuncto marito, cum se grauidam relictam existimaret, 1 x. mensibus adimpletis, superuenientibus partus doloribus, non nisi aquosos humores enixa est, à quibus liberata, lacte vbera repleta haud aliter, quàm si foetum peperisset.

SCHOLIION.

MOLAM, quæ Græcis *μύλη*, induratum esse vteri tumorem, qui modò in ipsius ostiolo, modò

modò in ipso toto consistat, Aëtij & Pauli est sententia. Sed Galenus 14. Method. Molam informem esse carnem, ait, & inutilem in vtero gestatum conceptum, qualis illa viduæ carnea moles, quam aliquot annis in vtero gestauerat. Et talis quidem propriè *μύλη* ac Mola dicitur. Nam quæ ventosæ & aquosæ cognominantur, à Græcis & veteribus Medicis pro Molis non agnoscuntur. Flatuum in vtero collectionem, *ἐμπνευματώσιν τῆς μήτρας*, Inflationem vteri; & posteriores Ventositatem matricis nominant.

De aquosi humoris in vtero collectione meminit Hipp. in lib. De Natura muliebri: tum & Aëtius, qui vteri hydropem appellat. Hippocrates aquæ in vteris collectionem gravidis superuenire affirmare videtur; Aëtius verò, tunc humoris copiam in vterum confluere, quando menses suppressi & imprægnatio impedita. Vtrumque nobis observare contigit: memini enim nonnullis vnâ cum fœtu copiosum aquosum humorem ex vtero processisse, fœtu debili ac non vitali. Sed vidua altera, de qua scripsimus, quæ existimabat gravidam se relictam, solùm aquosum in vtero gestavit humorem.

De Hæmorrhoidibus.

CAPVT I.

HŒMORRHOIDES venæ quandoque exterius prominent: non rarò interius latent: fundunt sanguinem quædam, aliæ non: sanguinis excretionem præcedit

cedit aliquando dolor: sæpe citra dolorem profluit: dolent verò etiam nullo sanguine succedente. Dolor autem tam magnus esse potest, vt per sympathieian vesica laborante, vrinæ succedat stillicidium. Viro cui-dam cœcæ ac internæ hæmorrhoides molestæ erant: Medicus enemata adhibuerat, quibus salem & hieran picram admiscuerat. hinc dolor & inflammatio adeò intensa, vt non minus, quàm hæmorrhoidum labor, vrinæ quoque molestum esset stillicidium, & cui prius remedium adhibendum foret, in deliberationem caderet. Huic autem mox olei violacei vncia in anum iniec-ta benè fecit, dolore primùm hæmorrhoi-dum, deinde & vesicæ leuato. Eodem ve-rò postea aliquotiens imposito, omnis do-lor citò conquieuit.

De Aneurismate.

CAPVT LI.

MVLTAS corporis partes Aneuris-ma occupare potest, cùm internas, tum externas. Originem habet duplicem: vel enim ex arteria dilatata: aut vulnerata. Aëtius frequenter in gutture fieri refert: sed nobis infra guttur, super os pectoris, pluries ena-

enatum apparuit. Tumor hoc loco initio parvus, tempore crescit ac maior fit, mollis, & ad digitorum impressionem cedens: in quo pulsus, qualis arteriis, percipitur. Temerarius chirurgus huiusmodi in pectore tumorem scalpello aperire ausus fuit: hoc aperto, profluente copioso, vnà cum spiritu vitali, sanguine, æger citò defecit. Aliis duobus eiusdem loci Aneurisma introrsum erupit, quos deficientes ac morientes sanguinem minxisse ex relatu cognouimus. Quomodo autem subito sanguinis in pectoris spatium effusus ad vesicam descendere potuerit, non caret magna admiratione.

Tonsori circa spinam in dorso enatum Aneurisma introrsum quoque ruptum est, verum huic exiguum sanguinis ad os peruenit, cum in terram decidens expiraret. In huius thoracis sinistram partem plurimus sanguis effusus fuerat.

In ostio ventriculi tumorem pulsantem quoque deprehendimus, quem cum imperitus quidam circumforaneus curandum suscepisset, multis vomitoriis ac helleborismis tantum effecit, vt citò totus ventriculus in tumorem pulsantem conuerteretur. Intra huius vetriculi tunicas copiosissimus san-

sanguis collectus erat: & exterior quidem tunica admodum tenuis, interior verò supra modum crassa, plerisque locis rimosa, veluti in partes concisa, apparuit, pure circa rimas consistente.

In mesenterio natum Aneurisma tactu & admota ventri manu cognosci potuit. quod erumpens, subitanæ mortis causa extitit.

Cui imprudenter pro vena, secta arteria fuerat, in brachio Aneurisma superuenit: sponte quidem hoc apertum est, sed fortuna fauit. Nam cum copiosus admodum sanguis profluxisset, in vulneris ostiolum aliquid, siue carnis, siue pinguedinis casu incidens ipsum obstruxit, sanguinisque fluxum repressit. Sed quid postea illi acciderit, ad nos non peruenit. Hinc obseruari potest, minus periculosum Aneurisma esse, cui vulnerata arteria occasionem dedit, quàm quod à dilatata ortum habet.

*De pedis tumore, quem Arabes
Elephantiam appellant.*

CAPVT LI.

ADOLESCENS quidam circa XX. annos natus in sinistri pedis tumorem cum

cum dolore incidit: quo crassiore facto
fura extenuabatur. Medici ac chirurgi
de affectus genere parum conuenerant.
ita xviii. mēsis lecto affixus decu-
buerat, cū ad nos curationis causa addu-
ceretur. Remedia huic adhibita talia, qua-
lia Auicenna ac Rhasis Elephantia ab ipsis
dicta adhiberi suadent. atque ita intra pau-
cos menses sanitate pedis restituta, quo-
cunque libuit, ambulare ac ire potuit.

SCHOLION.

AFFECTVM hunc Arabes eorumque secta-
tores Elephantiam nominant. Differens
verò à Græcorum Elephantiasi multum est. Nam
Græcorum Elephantiasis cutis sceditas ac vitium
est, nequaquam pedis tumor: Elephantia Ara-
bum, pedum est, cum nonnullo figuræ vitio, ni-
mia crassities. Causa non aliquis quatuor humo-
rum, sed ex optimo sanguine in idoneam ad cor-
pus nutriendum substantiam humoriam conuer-
sus, nondum tamen agglutinatus: quo ad pedem
copiosius affluente crassior ac veluti tumidus red-
ditur, superioribus partibus magna ex parte exte-
nuatis; alimento nempe destitutis. Guido de Cau-
liaco Chirurgus sua ætate celebris, cū ad hunc
affectum non ex aliquo 4. humorum gigni anim-
aduertisset, additionem carnis esse existimauit;
Elephantia, inquit, est additio carnis in pedibus
ultra mensuram: addit verò, & in tibiis; quod
quidem contingere posse quis negauerit, copioso

H

admo-

admodum affluente alimento? Sed nobis partes superiores extenuari obseruatum. Atque hic quidem affectus, si ea ætate superueniat, quando auctricis facultatis potentia desinit, curationem recipere potest, si idonea adhibeatur: ad minus, vt non augeatur crassities & tumor intendatur, arte effici potest: veluti in adolescente, de quo scripsimus. In iuuenili corpore vigente adhuc facultate auctrice, si copiosior huiuscemodi alimentarius humor ad pedes deferatur, non crassiores aut tumidos reddit, sed subinde quantitatem iuxta omnem dimensionem, forma haudquaquam vitata, auget. Puella nondum nata annos xv. pedes maiores habuit, quàm procera vlla mulier, interim optimè formatos, cruribus admodum extenuatis, adeò vt mole pedum grauata, molestum ei fuerit progredi. In prouecta ætate huiuscemodi humor ad nutritionem destinatus copiosior quàm par est accedens, articulares & podagricos excitat dolores. Si verò & diutius influat, ordinem, ac situm ossium subinde perturbat, compagibus, ac vnitate partium dissolutis. Veluti anno sæ cuidam feminæ accidisse recordamur. Hæc aliquanto tempore dolore pedis laborauerat; cum verò humores probi assiduè affluere non desinerent, nec in pedis alimentum conuerti possent, tandem cutis vnitate articulisq. dissolutis, ossium tarfi ordo ac positus ita perturbatus, vt forma figuraque pedis vix vlla reliqua fuerit. Effluxit autem humor non saniosus, non purulentus, non foetidus, sed glutini & albido oui ferè similis, lentus

tus ac viscidus, ad pedis videlicet alimoniam destinatus. Crus verò huius supra pedem omnino extenuatum relictum est, veluti, de quo scripsimus, adolescentis. Atque vel ex hoc exemplo satis constat, non vnum ex quatuor humoribus esse Elephantia huius causam, sed humorem probum ad alimentum partis destinatum.

De puero sphacelo correpto.

CAPVT LIII.

PVER erat annos natus sex, cum articulos digitorum & manuum & pedum sphacelus occuparet: qui sensim serpens supra genua & utrumque cubitum peruenit. ubi autem hæc mortuæ partes decidissent, summam siue extremam narium partem, & aurium alulas, ac lobos, siue fibras inuasit: morte paulò post subsequente. Sic tandem miser puer mutilatis ac amissis membris periit.

De cordis palpitatione, cui & difficilis respiratio & alia gravissima accesserunt symptomata.

CAPVT LIIII.

HONESTVS quidam vir initio à cordis palpitatione malè habuit, aduersus quam usus est frequenter (in exigua tamen quantitate) confectione dicta Alkermes,

H 2 quæ

quæ cum lapide Cyanco, vulgò Lazuli nuncupato, componitur. hanc ea de causa quocunque proficiscebatur secum deferebat. Accessit tandem huic malo respirandi difficultas, quæ iacenti ac dormienti maximè fuit molesta, sic vt quàm primum dormire incepisset, aut exiguo tempore somnum accepisset, citò superueniens respirandi difficultas eum mox excitauerit, & erecta ceruice esse coëgerit; cum qua adeò multi cōiuncti erant flatus, vt statim à somno, etiam cum strepitu quodam, per os erumperet. Vfus multis variorum medicorum consiliis nihil profecit, qui aduersus humorum ex capite destillationem remedia adhibuerat. Tandem à tragemate (vulgo dragea) quodam melius habuit. Quod ex rosis rub. cinnamomo, glycyrrhiza, semine Coriandri, Anisi, Carui, & Ammios erat compositum: quo à sumpto cibo utebatur. Iacere & somnum capere tunc potuit, sed non diuturnum fuit iuuamentum. Paulo siquidem pòst respirandi difficultas cum orthopnoea eodem quo antea sese habuerunt modo. Successit mox & circa ventriculi regionem durities: sub vitæ finem etià nigricans initio sputum, deinde cruentum

tum, postea veluti semiconcretus sanguis. qualis etiam tribus à morte horis ex ore, quasi bulliendo, effluxit.

S C H O L I O N.

INTER causas palpitationis cordis referuntur & flatuosi spiritus, à crudis crassisque humoribus geniti; & ex hac causa exortas palpitationes dyspnœa & orthopnœa frequenter comitantur. Idcirco & omnis circa respirationem in hoc viro offensa, ad crudorum humorum copiam referenda videtur, à quibus flatuosi spiritus processerunt, per os cum strepitu erumpentes. Sed sputum illud cruentum, deinde sanguis semiconcretus post mortem ex ore ebulliens, aliam videtur habuisse causam, ipsorum videlicet internorum viscerum erosionem ac corruptionem: & quidem ab importuno ac nimis frequenti (ut videtur) usu confectionis Alkermes. Hæc etenim si in iusta quantitate detur, melancholicos humores expurgat: infra autem exhibita, cum nullam expurgationem moliri queat, interiora viscera, si frequentius sumatur, vrit, exulcerat, & putrefacit. Sunt etenim & tales ipsius Cyanei lapidis (qui confectionis magna pars est) prauæ ac nocentes facultates: præsertim si non lotus vel malè lotus fuerit. Et utcumque etiam sæpius ac diligenter lauetur, omnem tamen suam prauitatem deponere non potest. Sicuti enim vis eius expurgatrix lotionem non perit, sic nec prauam ac exulcerantem eius facultatem lotionem deleri

posse existimandum. Scriptum verò & de hac cōfectione Stirpium Historiæ nostræ Pempt. sextæ, libri quarti, cap. quarto.

P A R E R G O N.

*De iis quæ in nonnullis morbis febrilibus
sub pedibus à recentioribus ligantur.*

NOVA sunt auxilia, de quibus scribimus, & non modò veteribus, sed ne multis quidem recentiorum medicorum satis vel cognita vel probata: præsertim his qui à veterum aut à præceptorum suorum traditionibus ita toti pendent, vt vtile aut expediens aliquod à posteritate, præter ea, quæ vel legerunt, vel audiuerunt, amplius nihil inueniri aut excogitari posse, temerè existiment. Sunt autem de quibus paucis agere instituiimus, illa, quæ pedū plantis in magnis & ardentibus febribus subduntur. Duplicia autem hæc ferè sunt. Quædam enim ad caloris contemperantiam adhibentur: alia verò ad vapores vel etiam humores caput ac cerebrum petentes deorsum reuelandos. Priora ex arta vel ex vulgaris vsus bolo, aut etiam ex luto potissimum vetere & cratitiis parietibus adempto, cum aceto & oui albo temperatis & mixtis constant; additis quandoq; Lactucæ vel solani foliis, aut etiam illorum succis. Et talia quidem
calo-

calorem pedum contemperant, & solamen quoddam ægrotantibus in acutissimis febribus adferre videntur. Sed tamen non satis tutus horum est usus, refrigerando etenim calorem ad cor & interiora viscera repellunt, quod haud videtur expediens. Nam hinc deliria & gravissimi capitis dolores, vel alia etiam gravia ac difficilia symptomata quandoque sequuntur. Alia autem non reperiunt, nec pedum calorem remittunt, sed magis intendunt; atque hoc modo ab internis visceribus & etiam ab ipso corde, vaporosos spiritus ac etiam calidiores humores, ac eos qui sursum feruntur, reuellunt. Ad horum genus pertinent brassicæ rubentis cruda folia, quæ nitrosa & abstergente succi sui facultate, attrahendi vim habent, præsertim si oleo aliquo illita ac deinde sale conspersa fuerint: sic & sapo cum sale permixtus brassicæ folio impositus, aut telæ lineæ vel alteri alicui illitus: Raphanidis item cum sale trita radix, sed odor huius mox valde gravis ac molestus: Chelidonium maius cum sale solo vel etiam cum sapone permixtum. Potentior autem omnibus his est columba, vivens in duas partes per dorsum dissecta & mox cū

sanguine sub pedum plantis diligenter ligata. Quæ non modò vaporosos spiritus ad caput ferri prohibet, sed & eo perlatos reuocat, atque sic grauissimos capitis dolores sopit, & deliria sedat. Quod frequentius experimētis compertum. Eodem etiam modò exanthemata erumpentia ad inferiores partes pertrahit: sic vt circa faciem ac caput pauciora, circa verò ipsos pedes plura proueniant. Liganda autem sub pedibus est columba, in ipsis febrium præcipuè exacerbationibus, vel paulò ante; pedibus interim calentibus: atque illic horis ad minus duodecim sinenda: deinde adimenda, & in alieum aquæ frigidæ mox abiicienda; ne odore sit molesta. Et præfertur ad huiusmodi diuersionem columba reliquis vel volucris, vel etiam animantibus: & quidē propter singularem ac eximiam quandam proprietatem humanæ naturæ gratam ac amicam, qua pollere videtur.

Non desunt verò & qui Tincas pisces sub pedibus in supra dictis affectibus ligent, nec etiam absque fructu, sed cum minore laborantium solamine, & cum grauiore ac molestiore foetore, quàm à columba. Meminit vsus harum Paulus Iוניus in libello
suo

suo de Romanis piscibus, vbi licet huiusce-
 modi remedia, nonnullis visa fuerint ridi-
 cula, acutè tamen febricitantibus profuisse
 confitetur. Tincas, ait, scissas per dorsi lon-
 gitudinem, pedumque & manuum plantis
 applicatas, ardentis febris feruoribus, plu-
 rimum aduersari quidam putarunt ex secta
 Iudæorum, qui quamquam sordidi admo-
 dum, & ridentibus aliis talia experirentur,
 aliquando tamen ipsis æstuantibus exoptata
 blandimenta feliciter attulisse cõperti sunt.
 Non temerè anuum huiuscemodi remedia
 contemnenda sunt, veluti ab anu aliqua,
 aut agyrta, vel vespillone quopiam reperta.
 Nam subinde & ab istis hominibus quæ-
 dam inueniuntur, quæ deinde à medicis in
 artis operibus versantibus probantur: prop-
 ter vtilitatem quam ex eorum vñu consequi
 experiuntur. Neque enim refert quis qua-
 lisue sit remedij inuentor, sed quale illud sit,
 quod inuentũ, cum iudicio & ratione est ex-
 pendendum. Quod si tunc experientiæ ra-
 tio accedat, non est cur reiici aut reprobari
 debeat, etiã à vilissimo repertũ. Non enim
 ab inuentoris conditione aut laudandũ aut
 reprobandũ est remedium, sed ex facultati-
 bus ac viribus de eo iudicium faciendum.

ANTONII BENIVENII
FLORENTINI MEDICI AC
PHILOSOPHI MEDICINALIVM
OBSERVATIONVM
EXEMPLA;

Siue de abditis nonnullis ac mirandis morbo-
rum & sanationum causis, liber:

CVM ANNOTATIONIBVS
REMBERTI DODONÆI
MED. CAES.

De morbo quem vulgò Gallicum vocant.

CAPVT I.

NOVVM morbi genus, anno
Salutis nonagesimo sexto su-
pra mille quadringentos à
Christiana salute, non solum
Italiam, sed ferè totam Euro-
pam irrepsit. Hoc ab Hispania incipiens,
per Italiam ipsam primùm, tùm Galliam,
cæterasque Europæ prouincias latè diffu-
sum, mortales quamplurimos occupauit.
Incipiebant enim pustulæ genere diuersæ
in genitalibus membris, licet interdum,
sed rarenter, in capite: & inde per totum
corpus diffundebantur. Aliis quidem pla-
næ

næ minimeque extantes, sed scabræ ta-
 men in superficie, & colore subalbidæ: à
 quibus squamæ resoluebantur, & caro sub
 his corrosa apparebat. Aliis varis similes,
 figura rotundæ: & ab his item squamis le-
 uioribus resolutis prominebat caro rubi-
 cundior, ex qua virulētia foetens & grauior-
 is odoris profluebat. Nonnulli verò latio-
 ribus corripiebantur pustulis, sed quæ supra
 cutem non intumescerent, crassiores squa-
 mas habentes: ex quibus etiam virulentia
 copiosior emanabat, & a motis squamis ca-
 ro apparebat obscurior ac subliuens, quæ
 inulcerata roderetur. Quartum genus
 erat, quod subalbidis squamis a motis cica-
 trici simili remaneret, à quo profluens in-
 terdum sanguis, difficultatem sanationis
 ostenderet, & similitudine siccam scabiem
 repræsentaret, cæteris omnino deterius: &
 licet minus eroderet, serpendo tamen va-
 riis & intentatis incidebat locis. Hoc au-
 tem morbi genus plebē plurimū seruos-
 que afficiebat, ex nobilioribus verò paucos.
 Subsequebātur huiusmodi pustulas, licet
 etiam interdum præcederent, articulorum
 dolores, qui non minore cruciatu torque-
 rent, ac senescentibus iam pustulis pluri-
 mum

num inualescerent. Quod si medicamentis compingentibus intrinsecum quis conaretur extrudere humorem, continuo exorta pustula in gula & ore ægrotos malè habebant. Ex quo etiam nonnulli ob incuriam medentis mortem obibant: aut, quod proximum est, erosio faucibus difficilimè sanabantur. Has autem nos Impetiginis esse genera, quas Græci *λειχῆνας* vocant, iudicauimus. Quem etiam morbum Plinius, quod ex accepto osculo mentum venaretur, Mentagram appellauit. Huius verò & Celsus quatuor species esse dixit, rubricam, scilicet, & nigram: tum & quæ serpendo procedit, & quæ item bullulas varis similes habet. Materiam autem harum pustularum diuersam quidem, sicuti & diuersa sunt genera, iudicamus. Interdum enim acuta humiditas sanguini mixta & erodens dominatur. interdum crassior, tenuiore parte absumpta, & ad atram bilem versa. Nonnunquam etiam atra ipsa insurgit bilis, quæ ab acutiore humiditate non absoluitur, & cutem perforans carnem erodit. Pari quoque modo exusti humores ad naturam atræ bilis inclinantes efficiunt: qui si densioribus occurrant mēbris, quæ perforare nequeant, figun-

figuntur ibidem, & dolores excitant vehementiores, donec resoluantur, aut tandem erumpant in pustulas: quæ etsi alioquin fœdæ, & ad sanescendum difficiles, sine vlllo tamen dolore, vt atræ bilis natura est, infectos premunt. Ex quo fit, vt qui eiusmodi afficiuntur pustulis, imperitis sese medicis nonnunquam curandos tradant. Quibus ægritudinis huius causas penitus ignorantibus, dum inter mali initia compingentibus vnctionibus illis mederi festinant, sæpe eos aut in mortem, aut saltem in deteriorem vel etiam penitus in insanabilem compellant morbum. Nam cum huic malo causæ insint difficiliores, & quæ vix remoueri queant, vt non sine magno labore, ita nec sine diuturnioris temporis spatio sanescere potest. Quare qui ex his festinam sanitatem quærunt, mortē plurimum, vt iam dictum est, aut saltem diuturniorē morbum nanciscuntur. Si quis igitur huiusmodi malo vexatus, sibi ipsi citra omne discrimen consulere, ac certam salutem acquirere cupit, his vtatur medicamentis atq. consiliis, quæ à nobis infra ponentur. Afferunt peritissimi medici, si huiusmodi morbus toto diffundatur corpore, iisdem medicamentis

cura-

curationem suscipere, quibus & Lepra curatur. Quare cum iudicaueris sanguinem his misceri humoribus, deduci que eos cum sanguine posse, optimum præsidium erit, sanguinem ilicò de vena media, quam Nigram Medici vocant, mittere. Contrà verò si ineptos, & qui cum sanguine minimè fluere possint existimaueris, æquare eos ac deducere medicamento debes. Non inutile tamen fuerit hirudinem, quam sanguisugam vocant, aut cucurbitulas ea parte affigere, qua æger magis vrgetur. Præsidij indigentiam indicant, habitus corporis, rubor in loco, tumor venarum, & si pustulæ sanguinolentæ sunt. Postea verò ad ea medicamenta confugiendum, quæ materiæ partem deponant: quod certè felicius fiet, si aluum duxeris eo medicamento, quod habet myrobalanorum omnium partes duas, radicis barbari partem vnā: agarici, polypodij, singulorum partem mediam: succi fumi terræ, senæ, & vni passæ, singulorum partem quartam. Quæ tudicula attrita bulliant in aquæ libris sex, donec quarta defecerit pars. Tum decolata comprimantur, & additis mellis libra, scammonæ vnciola, & siliquæ Ægyptiacæ vnciis

unciis duabus, paruo igne in vnā redigantur compositionem. De qua deuoret æger vnciolam mediam. Demum aggredi debemus potiones materiam æquantes, vt ex fumo terræ, endiuia, aceto, saccaro, limonum citrique acido succo. Aut eam, quæ habet myrobalanos omnes, fumum terræ, endiuiam, buglossam, melissam, borraginem, violas, absinthium, thamerindum, epithymum, & rosam. Quibus additis succo fumi terræ atque saccaro, bulliant, & ad potionis formam redigantur. Materia tandem æquata deducatur alius medicamento potentiore, quod deponat humorem quem excernere volueris: sicuti fena, polypodio, albo veratro, lapide stellato, scammono, compositione filij Amech, Inda, & aliis multis quæ doctores extollunt: dummodo non obliuiscaris nutrire ea in lactis aqua: quæ siue in potione, siue buccella accipies, optimum & excellens auxilium inuenies. Verum quia humor non vna tantum vacuatione secernitur, iteranda hæc sæpius erunt. Vltimo loco ea sunt aggredienda præsidia, quæ extrinsecus adiuncta etiam cōferre possint: vt in crassiore & glutinosa materia, quæ incidant: in tenuio-

nuiore, quæ resoluât: in media, quæ vtramque operationem concilient. Mollire interdû & dolores remittere opportunis præfidiis conuenit. Hoc autem malum tollit acida pars citri, gummi arabicum, gummi nucis plurimæ, storax liquens, & sinapis, si aceto liniantur. Salua quoque hominis ieiuni, præsertim quæ dentibus inhærescit, præsentaneum remedium est. Aqua sulphurea, aqua salita, & maris spuma, succus psyllij, oleum ex frumento & ex violis, storax, & pix, armoniacus, helleborum, gummi rutæ, litargyrium, tutia, resina pini, argenti spuma, & cerussa. Serapion autem nitri partes duodecim, sulphuris partes xiiii. excipiebat resina copiosa, eaque utebatur. Alij minio sinopico ceram & oleum ex rosa addunt, & eo inungût. Nonnulli verò resinam terebinthinam, argentum viuum, masticem, litargyrium, cerussam, thymiamaque excipiunt myrtino oleo atque larido: & eo inungentes sudare ægros cogunt. Nec postremò defunt, qui fateantur se ex solo potu medicamēti, quod habet laccam lotam, aloën, ac myrti coctionem, ex eiusmodi ægritudine sanos euasisse.

A N-

ANNOTATIO DODONÆI

LVEM Veneream hunc morbum nunc rectius recentiores appellant, citra alicuius gentis invidiam. Tamen autem ab eo bello quod Carolus Gallorū Rex cum Alfonso Rege ad Neapolim gefit anno 1493. & 1494. plurimū fœvuerit, & tūc primū natus videatur: nōnulla tamen, quę huius symptomata habentur, multō antē medicis cognita extitere. Nam & ab immundis ac sordidis mulieribus iam olim nonnullos vitia quædam contraxisse testatur Guilhelmus Salicetus, Bernardus Gordonius, & Valeſcus Tharantanus. quorum hic vixit anno 1418. Salicetus verò claruit circa annū 1270. Bernardus Gordonius medio tempore: omnes autem ante morbi Gallici aut Luis Venereę nomen orbi cognitum. Pustularum, vlcera, ſimiliumque vitiorum circa penem ac præputium ex congressu cum sordidis meretricibus aut immundis mulieribus, facit mentionem Caliceto Chirurgiæ ſuę cap. 48. Gordonius Particulæ ſeptimę cap. 5. Galeſcus libro ſexto cap. 6.

Vermis vomitu proiectus.

CAPVT III.

IOANNES quidam faber lignarius, annum agens quadrageſimū, cum à cordis dolore ferē perpetuò duobus iā annis graviter vrgeretur, ac propterea quòd eo ſæpius

I

in

in mortis discrimen adductus fuerat, peritissimos quosq. nostri seculi Medicos, sed frustra, consulisset: tandem ad nos venit oratum, vt si quo modo possem, tanto malo succurrerem. Mouit me, fateor, cum res ipsa, quæ satis per se miranda videbatur: tum vel maximè viri lachrymæ, ac nimium miserabilis obsecratio. Cœpi itaque mecum cogitare, an id fortè ex malo habitu ventriculi, seu cordis, siue ille calidus frigidusue esset, an ficcus, simplex aut mixtus. Sed horum nullus certis indiciis ostendebatur. Cordis enim natura nobilis præstasq. tanto tempore huiuscemodi iniuriam non tolerasset. cum nullum ægritudinis genus imprimi in corde possit, quin hominè ad festinam mortem deducat. Opinanti igitur mihi malignam aliquam & noxiam materiam in ventriculo detineri: quæ, quòd vicinus sit locus cordi, ad eius cervicem ascendens hominem affligeret, visum est eam quoquo modo propellere. Quare medicamento vomitionem fieri iubeo. Eo etsi corrupta ac putrens materia expellitur, non tamen dolor remittitur. Consulo igitur vt iterum vomitum experiatur: quem nihilosecius vna intermissa diecula validiorem

rem exhibeo. Expulsaque eo est crassior pituita, & cum ea vermis longitudinis digitorum quatuor satis plenior, capite rubro, læui, rotundoque, quod pisi magnitudinem non excederet: cætero corpore lanugine quadam contecto, cauda furcata ad similitudinem nouæ Lunæ: pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriores, totidem in sinisteriores partem coaptatis. Admiratus vermis formam, medicis eruditioribus ostendo. Nullum inuenio qui monstrum simile se vidisse vnquam fateretur. Aderat tamen senior quidam, sed medicæ artis imperitus; qui testatus est similem se vidisse vermem vomitu quoque propulsum ab Alexandro quodam cœnobita: qui statim, vt ille aiebat, proiecto eo, mortuus est. Vocitabat autem hoc monstrum cordis vermem. At contrà æger ille noster vt primum vermem ipsum euomuit, ad pristinam reuersus est sanitatem.

ANNO TATIO.

VERMES vomitione reijci haud insolens est, nobisque nō rarò visum. Testatur & idē Amatus Lusitanus, Curatione quinta, sexta, ac decima, Cēturiæ primæ. Generari autē posse in vētriculo, vt amatus existimat, difficile fuerit affirmare: verisimilius est ex intestinis ad vētriculū peruenire.

Lapides in tunica hepatis reperti.

CAPVT III.

MVLIER quædam nobilis, dolore ex-
orto circa iecinoris partes, cum diu
multumque angeretur, ac propterea quam-
plurimos medicos consulisset, effugere ta-
men id malū nullo præsidio poterat. Quare
opem nostrā vnā cum aliis experiri placuit.
Conuenimus igitur plures medici, & quæ-
nam essent huius morbi abditæ causæ hinc
inde plurimo sermone discussimus. Verū,
vt cōtingere in rebus dubiis plerumque so-
let, sententia non conuenimus. Cum pars
iecinoris abscessum, pars malum habitum
indicasset: nos verò vitium in membrana
contegente inesse credebamus. At illa cū
inualecente morbo paucis post diebus, vt
nos etiam ex certis indiciis pari cōsensu præ-
dixeramus, è vita migrasset, mortuæ corpus
incidendum curauimus. Et inuenta sunt in
iecinoris membranulæ parte decliuore
congesti lapilli, figura & colore diuersi. Alij
enim rotundi, alij angulares, quadrati alij,
prout positura & casus effecerat, maculis
etiā rubeis, cæruleis, albisque distincti.
Hi sua grauitate ex tunica sacculum longi-
tu-

tudine palnri, latitudine verò duorum digitorum effecerant. Hanc autem nos mortis causam arbitrati, disputare de obscuris vanum & inutile iudicauimus.

ANNO TATIO.

IN vesica fellis subinde lapides reperiri contingit, vt infra cap. xciiii. dictum: verum laxiorem reddi membranā iocinoris, atque in ea calculos dependere ex rarissimis est. Iecur autem, vel vnā aliquam eius partem indurari frequentius accidit. Memini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Asciten delapsi erant, iocinora vidisse, adeò dura & lapillis vnde quaque plena, vt nouacula perfcindi nō potuerint. Simile narrat & Andreas Vesalius in Epistola de China ad Ioachimū Rœlants de quodam Belloarmato Senensi, cuius iecur prorsus cādicans superficie constabat non læui, sed admodum inæquali, & læuibz tuberculis exasperata: anterior verò eius pars, & vniuersa sinistra admodum lapidis indurata.

Fluxus sanguinis ex poro.

CAPVT IIII.

NOVI hominem robustum admodum, qui xxxvi. agens annum, sæpe mecum conquestus est de certo sanguinis fluxu, quo singulo quoq. mense grauitè affligeretur. interroganti mihi qua parte corporis flueret, id se nescire respondit. Admiratus ho-

minis verbum: detege, inquam, locum unde fluat. Deposito pallio ilia dextra ostētat, ubi subiacet iecoris pars ima. Diligenter locum oculis lustro, si foramen aut cicatrix in parte sit: omnia æquabiliter posita, lenem & mollem carnem, nullam asperitudinem cicatricisue notam inspicio. Ab homine decipi suspicor. Quod ille aduertens, paucis, inquit, diebus hūc tibi scrupulum demam. Instat enim tempus quo sanguis fluere consuevit. Reuersus perendie vno superposito digito locum fluxus contegebat: quo amoto, non secus emanauit sanguis, ac si ex incisa vena proflueret. Nec prius fluor ille cessabat, quā sanguinis libra emitteretur. Quo euacuato, nullus discernere poterat, unde euacuatio facta esset. Existimabam venulam foraminibus cutis sua ceruice inhærescere, indeque statō tempore sanguinem euacuari. Curaui itaque hominem sola sanguinis missione ex vena iecoris singulo quoque mense. Curiosoque victu iniuncto, protracta cura est ad sextum vsque mensem, & tandem conualuit.

A N N O T A T I O.

SIMILE exemplum & inter Rara Iacobi Hol-
lerij habetur: Nouimus, inquit, quendam, cui
è reli-

è regione hepatis vena per interualla dehifcebat, quæ sanguinem funderet. Restitante sanguine vestigium non apparebat.

De vena umbilici. & ex vulua prolapsa intestina.

CAPVT V.

MVLIEREM vidimus sexagenariam, cuius intestina ex vena umbilici subito prolapsa sunt, nullo præsidio conferente, tertia die vitam finisse. Vidimus & aliam, de cuius vulua pariter disrupta intestina omnia profluxerant, paucis item diebus occubuisse. Insuper & tertiam nouimus, cuius intestina, perfracta eorum tunica, à summa umbilici cute tanquam in sacculo depēdebant in vuluam. Hæc autem miseram quidem, sed tamen longiorem vitam ducens, vnà cum hoc malo consenuit.

ANNOTATIO.

PROLAPSIS extra locum suum intestinis, subinde grauiissima ac molestissima subsequuntur symptomata, nec rarò ipsa mors. Hoc casu procurandum & laborandum est, vt quàm citissimè intestina à fecibus liberentur: alioqui in locum suū non aut difficillimè reducenda. Optima ac tutissima sunt enemata, & quidem non vehementissima, sed benigna ac mitia. Ita sæpenuerò fecibus eductis, & ab excrementis intestinis liberatis, faci-

lius in suum locum reponi possunt. Per os medicamenta purgantia assumere non adeò tutum: excrementa etenim deorsum propellunt, & in intestina, quæ excidère, impellunt. Si quid per aluum descendit, id sanè tenue ac liquidum, quod inter duras feces sibi alicubi viam inuenit, duriora crassioraque herent. Intestinis autem amplius repletis, tumor maior fit, dolores augmentur, & reponendorum horum minor spes affulget: accedunt graues molestie, & non modò bilis aut pituitæ, sed & non raro fecum & alui excrementorum vomitus. Cùm enim nec descendere queant, nec ab intestinis retineri, ad ventriculum regurgitant, & vomitione reiciuntur. O dura sic morientium conditio. Exempla, vel eorum qui enematum usu melius habuerunt: vel his neglectis contemptisque, aut ab epotis purgantibus medicamentis miserè perierunt, possent adferri plurima: sed quia iis, qui in quotidiano artis usu versantur, hæc haud sunt incognita, omninò duximus prætermittenda.

Vmbilicus prominens.

CAPVT VI.

COMMUNE omnibus, vmbilicum ad decorè prominere; monstrosum, si promineat vltra quàm decēs sit. Ioannes Binus filium habuit octimestrem, cuius vmbilicus digitis quatuor excreuerat ad penis similitudinem. Coles enim testiculorum tunica iunctus videbatur: à quo etiam spiritus

erum-

erūpebat interdum. Hunc cum plures medici inuississent, & ex his alii intestinū eò erupisse iudicaret, alij omentum, alij humorē, nos carnem in loco increuisse dicebamus. Cui sententiæ cum pater inhæsisset, puerū curare cœpi. Sed quòd autoritate eorū mouebar, qui propter spiritum, quē inde erumpere interdum diximus, intestinum illud esse dicebant, resecandane mihi esset caro illa, & id ipsum ferrōne an igne potius faciendum, plurimum addubitabā. Verūm certam tandem ratione subnixus, vincere carnem decerno: singulisque diebus arctius diligens, non prius desisto, quā ea ipsa præmortua penitus exciderit, ac puer subinde integram valetudinem recuperauerit.

ANNOTATIO DODONÆI

ADVERSUS prominentem in pueris umbilicum bene facit emplastrum diaporpholygos, quod resiccandi ac refrigerandi potentia ipsum reprimat, ac tandem subsidere facit.

Ex ano euacuata vrina.

CAPVT VII.

QUIS miretur si audierit quod & nos vidimus, puerum, scilicet, duodecimum agentem annum, cum vrinam septimo iam die non redderet, propterea quòd

I s

con-

concretum quid ex pituita & sanguine, vrinæ ipsius canaliculos obstruxerat, eam tandem ex ano euacuasse. Præsertim si nouerit & vesicam ipsam ceruicemq. eius minimè foraminulentam aut fungosam existere, & intestinum quod penetrari debuit, solide ac concretæ esse naturæ, vt decet tunicas omnes quæ neruossæ sunt. Oportuit enim aut incisam vesicam intestinumque, quod citra mortem fieri nequit; aut naturam, cui impossibile nihil est, huiuscemodi aperuisse vias; vt inde urinam redderet, puerumq. seruaret. Nouimus enim miranda eius opera: nam & purulentum quid etiam ossi subsidens extrinsecus trudit, & hominem certis indiciis moriturum sæpius liberat. Vnde & militem vidimus, cui illatum vulnus in coxam, vesicæ ceruicem inciderit: ac subinde incuria medici adeò conglutinatum obcalluit, vt penitus iter vrinæ obstruxerit: sed ea nihilominus carne paulatim erosa, coxa altera extrinsecus erupit. Inde q. quoad vir ille vixit, ritè profluēs, reddita est. Sed Pauli Bonini filium nouimus, qui glande colis clausa natus, paulò infra eam itinere patefacto urinam reddebat.

Mu-

Mulier à spiritu malo oppressa.

CAPVT VIII.

ACCIDIT his temporibus nouum & admirandum morbigenus: quod etsi viderim curauerimque, scribere tamen vix ausim. Mulier XVI. agens annum ab ima ventris parte dolore exorto, conuellere manibus nitebatur. Cumq; in horrendum clamorē erūperet, intumescebat ilicò totus venter, adeò vt vterum gestare crederes octimensem: & voce exhausta vbi toto cubili hinc inde reiectans sese, & plantas pedū interdum ceruici connectens resiliebat in pedes, iterum procidens ac resiliens: isthuc ipsum identidem factitabat, quoad paulatim ad se reuersa quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Nos verò eiusmodi morbi causas disquirentes, arbitrati sumus hoc malum ex vuluæ ascensu & vaporibus malis sursum elatis, & subinde cor ac cerebrum impetētibus provenire. Quare idoneis medicamentis adhibitis, cum nihil omnino profecissent, non parum mirati sumus. A recta tamen via minimè desistendum putauimus, donec ferocior facta ac toruis oculis circumspiciens, tandem

dem prorupit in vomitum, quo longiores & recuruos clauos, æneasque acus vnà cum cera & capillis in globum mixtis euomuit: & nouissimè ientaculi frustum tantæ magnitudinis, vt deuorare integrum nullus potuisset. Cumque id ipsum sæpius etiam vidente me factitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo, qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare spiritualibus medicis commēdata, manifestioribus dein signis & argumentis re comprobauit. Nam & nos sæpe eam vaticinantem audiuius, & ea præterea agētem vidimus, quæ omnem vim morbi supergressa humanum etiam captum excederent.

Sanatum genu miraculo euidenti.

CAPVT IX.

ROBERTVS Saluiatus Bernardi filius, & Diui Dominici fratrum consortio iunctus, dum in monasterio Sancti Marci Florentinæ ciuitatis vitam degeret, geniculi dexteroris abscessu grauiter affligebatur. Quare me familiari medico accersito, malum ostendit. Intumuerat enim genu, tantumque eleuabatur, vt humani capitis magnitudinem æquaret. Notæ pituitosum

tosum & vapore plenum ostendebant. Hic chirurgica manu curatus, bis iam sanitatem fuerat consequutus. Reuertebatur tamen id malum priore peius. Quare iudicauimus huiusmodi aggritudinem, ybi iam inueterasset, nullo modo citra vstionem finiri posse. Territus ille iudicio nostro, ac propterea medicæ artis spe deposita, ad diuinum confugit auxilium. Erat eo tempore in eodem monasterio vir simplex & bonus, fide & charitate pollens, Dominicus Piscia oppido ortus, & eiusdē religionis professor: per quem Deus plurima iam signa fecerat. Hūc igitur Robertus ipse conueniens, miserabilibus primum lachrymis & precibus orat, vt sese suis apud Deum orationibus liberet. quod cum ille pro sola humilitate abnueret, instat iterum Robertus: nec prius à lachrymis & importunitate desistit, quam Dei hominem flectit atque exorat. Celebratis itaque ex more ac peractis missarum solennibus, cum ad Robertum ipsum, qui solus celebranti illi ministrauerat, conuersus fuisset, geniculum detegit: & signo Crucis super manum impresso: fiat, inquit, tibi secundum fidem tuā. Quibus verbis omnis prorsus intra pauculos dies delituit aggritudo.

do. Quod & nos non solum vidimus, sed & propriis (vt aiunt) manibus attrectantes, geniculum ipsum detumefactum ac penitus sanescens inuenimus. Et ne quis non omnino virtute diuina factum putet, hic iam septimus est annus, ex quo ille sanitatem adeptus, eam seruauit & seruat ope & auxilio illius, qui solus omnia potens, viuit & regnat in secula.

ANNOTATIO.

ALEXANDER Benedictus Historiae humani corporis libro primo, cap. xiiii. ex vulnerato genu cornu enatum refert, quod & admiratione haud caret.

Miraculo liberatus.

CAPVT X.

IVVENS quidam Florentinus, nomine Gaspar, dum circa praecordia sagitta vulneratus spiculum educere nititur, relicto mucrone arundinem tantum euellit. Quem cum chirurgici, omni licet ingenio, omni-que praesidio nixi, auellere minime potuerint (in intima enim costa adeo infederat, vt reuelli nullo auxilio posset, nisi costa ipsa perfracta, & vulnere ampliore facto) mortem potius quamlibet miserabilem, quam tale

& ge-
 tus m-
 ep-
 p-
 il-
 at
 na-
 m-
 ti-
 ne
 il-
 u-
 m
 ni-
 e-
 it,
 fa
 r-
 m
 le

tale genus curationis subire malebat. Quare
 tandem in desperationem versus, laqueo
 suspendere se, aut profluenti Arno, vel alto
 puteo præcipitem dare cogitabat: quod &
 fecisset, nisi assistentes amici illum diligen-
 tissimè custodissent. Inter quos erat vir qui-
 dam Marioctus nomine, fide & probitate
 pollens: hic hominem iugiter deprecaba-
 tur, ut desperatione reiecta, in manus potius
 Dei, à quo est omnis salus, tam grande ma-
 lum tradere conaretur. Huius tandem pre-
 cibus flexus Gaspar, totus ad Deum cōuer-
 titur, non die, non nocte ab oratione ces-
 sans: donec in vaticinium prorumpens, nō-
 nullos interim, qui ad eum visendi gratia
 accederent, dum adhuc procul essent, pau-
 lō post ad futuros prædiceret. Quin etiam &
 ignotum quemlibet proprio quoque nomi-
 ne citans, admonebat astantes omnes uti
 Deum timerent, & de salute sua considerēt.
 Se enim non modò de ea, de quæ die & ho-
 ra qua illam consequi deberet, certiorē fa-
 ctum esse, sed multa præter ea eodem lu-
 mine prævidisse aiebat: ut profectiōē suam
 Romam, & mortem; exilium Petri Medicis
 & fugam; ciuitatis nostræ Florentinæ angu-
 stias & calamitates; Italiæ subuersionem, &
 alia

alia quamplurima, quæ breuitatis causa silentio præterimus: quæq. ferè omnia magna ex parte impleta iam videmus. Nam & qua prædixerat die atq. hora, mucro ipse ex vulnere sponte sua profiliit: quo eieceto etiã vaticinari destitit, & Romam tandem peregrè proficiscens mortuus est.

ANNOTATIO.

REFERT & Alexander Benedictus exempla duo superiore non minus rara aut admirabilia. Vnum de rustico, qui in dorso vulnus cum telo acceperat, cuius ferrum, quod intus hæserat, biennio pòst per aluũ descendit, Hist. hum. corp. lib. III. cap. IX. alterum de Græco, qui teli partem sternutatione eiecit, quæ in vulnere à tempore accepto XXV. annis latuerat. eiusdem Hist. lib. IIII. cap. XXXIIII.

*Mulier vulua carens vixit
annis decem.*

CAPVT IX.

INGENIOSVS nostri seculi medicus Vgolinus Pisanus me licet iuniorem aduocandum censuit: vt vnà cum illo mulierem quandã curaremus, quæ vuluæ pernicioso vlcere vexabatur. Huius nos malitiã omni studio & diligẽtia tollere, sed frustra, conati sumus: nam corrupta interim vulua, &

& frustulis cōminuta descendens, non prius fluere destitit, quàm tota putrescens decideret: ac sic mulierem ingenti malo liberauit, quæ licet vulua carens, sana tamē superuixit annos decem.

A N N O T A T I O.

VVLVAM siue vterum, in quo fœtus concipitur ac gestatur, corrupti ac exulcerari quādoque contingit, ac deinde vicinas partes infici: vesicam quidem vt cap. xxxiiii. Exemplorum nostrorum narratum est: nonnunquam verò & rectū intestinum. Atque tunc quidem excrementa alui per pudendum tandem excerni contigit. Quemadmodum mulieri cuidam accidit, quæ posteaquā diutino tempore purulenta fœtidaque, manifestissima exulcerati vteri signa, per pudēda excreuisset, postremò & alui excrementa per eundem locum demisit. Ita autem corrumpi vterum, vt nulla vicina parte infecta aut lēsa, tota exciderit, non immeritò inter rarissima naturæ miracula refertur. Memini verò & mulieri cuidam vterum prolapsū, totum foras ad humani capitis magnitudinem pendisse, ac sic hanc aliquot annis miserè vixisse.

Aqua inter cutem.

CAPVT XII.

AQUA inter cutem cū vehementius vrgeretur puer: tantaque intus contracta esset, vt aluum nullā in partem moue-

K re

re posset, omni auxilio medicorum destitutus, temerariam sibi libertatem vendicauit. Quare aqua quantum poterat epota, in ultimum sese mortis discrimen male sanus precipitauit. Verum siue id aquæ contractæ impulsu, siue ope naturæ factum sit, soluta est vmbilici vnitas: indeque tanto impetu aqua profluere coepit, vt supra ventræ cubitos tres ascenderet. Quo sanè vitam finisset, nisi circum assistentes opposita manu aquam fluere non permisissent. Hinc medico accersito, & aqua paulatim educta, ac curioso victu, & cæteris quæ ad rem facerent iniunctis, breui tempore in pristinam redactus est sanitatem.

Rusticus per annum nihil bibens, ab aqua intercutem liberatur.

CAPVT XIII.

RUSTICO, quem aqua intercutem male habebat, opem nostram expostulanti, sanari illum, cum iam morbus inueterasset, minimè posse respondi. Instanti tamen vt aliquod saltem consilium ei præberemus, subridens, inquam, amice si curari desideras, opus est vt non vltra bibas, quam vt vitæ sustineas. Discessit: & anno peracto iterum

rum interrogat an ipsum nouerim. Nego me hominem nosse. At ille, tua ope curatus, inquit, ad te reuertor, scire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere: cum hactenus per annum nihil biberim. Admiratus interrogo quare, & cuius consilio. Cui ille, inquit, tuo: & rem omnem ab initio narrat. Iussi igitur paulatim vino assuescere: sed mero potius quam lymphato, & eo ipso austero ac tenuissimo. Discessit, & curiosa potione usus, ad pristinumque reuersus statum, quam mecum familiaritatem primū contraxit, eam adhuc in hanc usque diem officiosissimè seruat & colit.

ANNOTATIO.

HYDROPS, hoc est, aquosi humoris collectionis, duæ sunt species: Hyposarca & Ascites; in Tympanite siquidem flatus colliguntur. In Hyposarca per naturalis caloris debilitatem & impotentiam pituitosior, hoc est, crudior ac frigidior sanguis gignitur, qui per venas in corpus distributus, ipsum tumidum reddit, & albido pituitæque emortuo colore pallens apparere efficit. In Ascite verò intra peritonæum præcipuè humor colligitur, venterque distenditur. Hyposarca rusticum laborasse verisimile est, & crudis frigidisq. humoribus, per potus abstinentiam à natura cōcoctis, & in sanguinem conuersis, tum & vitam eum sustinuisse,

tum & sanitatem recepisse. Puer autem potuit Ascite laborasse, non tamen ex refrigeratione, sed ex calida nimium, & sicca Iocinoris intemperie, quam grauius quandoque Iecur afficitur, ut probum sanguinem non conficiat: velut in hydrope quæ acutos morbos subsequitur, teste Galeno lib. vi. De Locis affectis capite primo. Aduersus huiuscemodi Hydropem aquæ potio remedio esse potuit, iocinore videlicet refrigerato & humectato, si modo recens nata fuerit: Nam diuturnæ Hydropes incurabiles habentur, diuturnitate mali Iocinore aut liene corrupto ac vitiat. Succedit autem non raro acutis morbis Ascites, & frequenter etiam Ictero. Contingit autem non raro in hoc Ascite, diffusis per vniuersum biliosis humoribus, calorem subinde tantum excitari, ut quacumque corporis parte scalpata leuiterque cute vulnerata, mox calidus, niger, & quasi adustus sanguis effluat. Cæterum Hydropis per aquæ potionem curatæ extat & exemplum lib. 2. Epist. Iohannis Langij, Epist. xii. *Vxor, inquit, barbitonensis in Nouosoro, Palatinorum in Noricis oppido, plus sibi ipsi quam marito aut medicis morigeræ, cuius venter hydrope in immensum turgebat: hæc aquam de fonte scaturiente magnopere sitiebat. Progressa itaque marito inscio extra urbem ad fontem, in quo cum aqua scaturigine simul arena ebulliebat, de qua quantum manu caua apprehendere potuerat, ter aut quater deuorauit. Domum lata reuersa, rem omnem nobis recensuit: & intra biduum, per fluxum vëtris plurimum, pituita excreuit: apertis quoque sua sponte in ano mariscis, vnde confertim sanguis niger effluebat, ab Hydrope conualuit.*

Stru-

*Struma ingentis magnitudinis
& ponderis.*

CAPVT XIII.

MVLIEREM Oliuam nomine, struma coxæ innata multos annos miserabiliter vexabat. Ad eam enim iam magnitudinem excreuerat, vt occupante ea coxam ipsam ac crus, ambulare nō posset. Quo factum vt iam quinquennio misera in lecto iaceret. Nec ex medicis vllus inueniebatur, qui aut ferro aut alio quouis medicamento tollere tam ingens malum auderet. Quare omni spe destituta, me cum iunior adhuc essem, ad se vocans, operam nostrā deposcit. Lachrymis vrget & precibus, vt quamlibet miserabile, aliquod tamen ei præsidium afferam: mori se malle quàm in tanta miseria & calamitate vitam ducere. Mouerūt me, fateor, infelicis mulieris lachrymæ: ac propterea rem sanè arduam, & quam nullus qui sciperet attentasset, aggressus, strumam ipsam ea potissimum parte, qua coxa pendebat, vinculo deligo. Et quoniam ressecanda crassitudo palmo plenior erat, singulis quibusque diebus vinculum ipsum arctius necto, donec pars media ressecaretur. Tum

candenti ferro quod superest scindo: sanguinem supprimo, & mulierem ferè mortuam resumens molli cubiculo recreo: ac curiosa dein obseruatione, idoneisq̃ue medicamentis ritè procedens, diuino tandem auxilio eam in pristinam sanitatem reduco. Tanta autem fuit præcisæ carnis moles, vt pondus sexaginta librarum excederet.

*Ex frigidissimo emplastro stomacho
admoto mors subsecuta.*

CAPVT XV.

Nov. i Medicum, qui vel incuria, vel magis, vt arbitror, inscitia, emplastrum frigidissimum stomacho cuiusdam viri, dū illum ventriculi dolor satis mordax vrgeret, superposuit. Putabat enim hoc auxilio dolorem ipsum tolli posse. Verum ille dolore ferè amoto, grauem tamen noxam percipiēs, redeunti medico exponit dolorem quidem remissum, se tamen inspirandi difficultate vexari. Quod inscius medicus paruifaciens iterum emplastrum admouit: & ne tollatur etiam iubet. At æger, dum assistentes imperata faciunt, paucis interim horis singultu premitur: quo grauius grauiusq̃ue hominem afflictaute, inhorrescunt illi membra:

ex

ex quo etiā paucis interceptis diebus mors subsequuta est. quam medici omnes ex incusso stomacho frigore prouenisse iudicauerūt. Ignorabat enim bonus ille medicus, nullum princeps aut principi subseruiens membrum solis frigidis esse curandum.

Ex frigidissimo aqua potu vir interimitur.

CAAVT XVI.

ANTONIUS Parmensis iuuenis admodum robustus, cum sub feruentissimo sole, & magni æstus tēpestare pluribus diebus in itinere fuisset, ardentissima tandem feбри correptus est: quare cum vehemens eum sitis vrgeret, frigidissima aqua epota, intra paucas horas mortuus est.

Defectio ex frigidissimi vini haustu.

CAPVT XVII.

BLASIVS Senensis familiaris noster & condiscipulus, dum longiusculo tempore sub ardētissimo sole pilæ lusu incaluisse, nec sudore adhuc aut fatigatione remissis, in subterraneū locum, vbi vinaria erat cellula, descendisset, frigidissimi vini calicē haurit: quo epoto statim deficit: indeque, vt

erat ferè præmortuus ad cubile delatus, ac calidis vtcunq. fomentis, sed non sine graui noxa tandem, licet ægrè, refocillatus, conualuit. Frigidissima enim potio altius cordi infederat.

ANNOTATIO.

NON modò ex frigidissimæ aque potu, aut frigidissimi vini haustu, periculum iis imminet, qui vehemèter super calfacti sunt: sed & ex frigidi lactis, cui ademptum est butyrum. Nam hoc ipsum in ventriculo malè affecto, etiam facilè concrescit, ac deinde molestias excitat. Vir quidã posteaquam à feбри, qua aliquot diebus laborauerat, sibi liber videretur, ac carnes vesperi cum aliis coctas edisset, postridie magnum haustum, circiter libram videlicet, lactis huiuscemodi frigidi ieiunus bibit, sperans aliuũ (vt aliàs assolet) inde laxiorem futuram. Id cum non succederet, & molestis torsionibus ac doloribus circa vētriculum torqueretur, digito gutturi imposito vomitionem excitauit: cum qua duæ lactis concreti magne partes excretæ sunt, pro numero haustuum quos sumpserat. Nam bis se bibissè affirmabat. Ac sic à doloribus circa ventriculum liber factus, à frigidi huiuscemodi lactis potione deinceps abstinuit.

Religiosa quoque quædam cum febricitaret, & huiuscemodi lac quoque non coctum bibisset, aliquot diebus circa ventriculum pondus ac molestum dolorem sensit, qui non prius cessauit, quàm difficili vomitione superueniente, & multis lactis con-

cōcreti durioribus particulis vnà redditis, quibus reiectis melius habuit. Tantum malorum lac etiā cui ademptum est butyrum adferre potest, si in vētriculum incidat calidiorem, vel aliena qualitate imbutum, vel prauorum alimētorum reliquiis infectum. Corripitur verò & in huiuscemodi vētriculo lac purum, ac in grumos cōiens, molesta symptomata non rarò adfert.

Erosum capitis os.

CAPVT XVIII.

QUIDAM Monachus ordinis Beati Augustini, ex his quos Canonicos regulares vocant, dum in monasterio Diui Donati, quod vrbi nostræ prominens Scopetum dicunt, vitam ageret, semel mecum cōquestus est, affirmans capitis eius os paulatim indies erosum iri: quod miratus, caput detego, manu diligentius cōtrecto, frōtem ferè totam osse denudatam inuenio: & quod maius est, nullam in cute summa, nullam in carne noxam aduerto: rei causam quæritans, iudico acutissimo humore hoc fieri, qui foraminulenta carne demissus nullam in ea vim faceret. Os verò, quod densius, ac propterea magis obsistens, eroderet, non secus ac fulgur, quod aurum, illæsis interim oculis, nonnunquam liquare solet.

At Monachus ille, cum maior iam ossis ipsius pars esset erosa, & nullo proficeret auxilio, paucis annis vitam finiuit.

A N N O T A T I O.

OSSA capitis erodi frequenter cōtingit sub ijs tumoribus, qui luis Venereæ symptomata habentur: quorum plerique ad Atheromatam, alij ad Meliceridum naturam accedunt. Qui si diu incurati permāserint, os quod subest corrumpitur, ac cariosum redditur. Alexander Benedictus nō modò corrumpi, sed & exemplum refert in osse abscessus nati, Hist. huma. corp. lib. primo, cap. vi. Ossa corrumpi nouum, inquit, non est: sed abscessus innasce mirum est, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam Gallico morbo interemptam refecaremus, causam morbi perquirendo, ossa sub membranis suis integris tumentia, & ad medullā vsque suppurata inuenimus, ea dumtaxat ratione, quoniam & ipsa nutriuntur, abscessibus ob id afficiuntur.

Lapis ex intestinis eiectus.

CAPVT XIX.

MARIOTTVS Palla Pharmacopola cum intestinorum dolore vexaretur, eiusque venter nihil ferè, & id quidem ægrè atque liquatum redderet, pluribusque hominem medicamentis aluum ducentibus & clysteribus curassent medici, & morbus nihil-

nihilominus inualesceret, ad aliud auxiliij genus conuersi, totam ipsius aluum humidis fomentis emolliunt: nec prius ab incepto desistunt, quàm ille sic fortis lapidem instar columbini oui aluo proicit. Qui quidē lapis intestino subsistens, & iter magna ex parte obstruens; licet ideò deduci non posset, quod intestino tunicisque eius deligatus esset, vel quod ipsius crassioris intestini aliqua fortè inhæresceret cellula, medicamentorum tamen præfidiis, & expultrice adiuvante virtute tandem propulsus est.

ANNO TATIO.

LAPIDES ex intestinis reiecti meminit Galenus lib. VI. De Locis affectis: *Scribunt nonnulli (inquit) quod à forti excernendi conatu, præcedente dolore vehemente, aliqui lapides callosos deiecerunt, iis qui in vesica nascuntur haud absimiles. Id quod ego neque vidi, neque alium qui viderit vnquam audiui.*

*Aerea acus perforato stomacho
extrinsecus truditur.*

CAPVT XX.

DEVORAVERAT mulier quædam æneam acum, & nullâ inde noxa percepta, integrum annum ita vt erat, sana permansit. Quo peracto cœpit dolor satis acutus mulie-

mulierem ipsam circa ventriculum vrgere: qui dum eam magis magisque indices affligeret, plures consuluit medicos: nihil tamē de deuorata acu, quam penitus obliuioni tradiderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ. Alii enim ab acutiore humore, alij à vento inter tunicas stomachi recluso, cæteri verò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Cumque omni quo poterat studio & diligentia curata, sanitatē nullo modo consequi posset, medicæ artis spe deposita, tolerare id malū satius duxit, quàm perpetuis medicamentis inaniter vexari. Sicque annis iam decem, tali vrgente dolore, miseram vitā trahebat, cū ecce acus illa terebrato ventriculo, è paruo demissa foramine, profiliit. Nos autem & acū vidimus, & mulierem curauimus: quæ paucis post diebus, vnitae vulneris facta, in pristinam sanitatem restituta est.

A N N O T A T I O.

H V I C ferè simile est, quod apud Alexandrum Benedictum exemplum legitur de acu crinali cum vrina reddita, Hist. huma. corp. cap. XII I. lib. v.

Accedit & huic quod Ioannes Langius Epist. quadragesima lib. 2. refert. *In ginacio*, ait, *Ducis Iulia-*

Iuliacēsis virgo dum sese adornaret, perterrita, ingemiscens, acus quinque, quas in ore mordicus tenebat, deglutiuit, & per vrinam illas easdem reddidit.

Ob incuriam à lepra liberatus.

CAPVT XXI.

MEMINI Onofrium Tedaldum pro mortuo à medicis derelictum incidisse in manus nostras, non quidem vt curaretur (id enim factu impossibile videbatur) sed vt satis amicorum opinioni & ægro ipsi fieret. Lepra hominem malè habebat: & febricula in super vrgebat. Quam, quòd solitas animalis partes occupans quasi habitū inducat, Græci ἐδὴν vocant. Tantumque inhæserat solidis membris hæc febricula, vt macie & tabe consumpta carne, nihil nisi pellis & ossa superessent. Quin & in nervis crurium tanta idem contractio facta erat, vt calces natibus inhærescentes extendi nullo modo possent. Indulgens itaque hominis voluntati, permitto vt omnibus omissis legibus suo arbitrio viuat. Aduentante igitur vere, cum iam nux prima tenuiore cortice vestiretur, his vesci cœpit. Et cū omne aliud cibi genus fastidiret, nō vna alteraue cōtentus, etiā supra centū singulis diebus cōdebat, pane licet modico adiecto. Quo factū

vt

ut & venter fluere cœperit, & stomachus nihil cōtinere: sicque frustula integra deiici, ut cōcoctio in eis nulla appareret. Hoc itaq. incurioso & licentiore victu vsus, ad æstatem vsque processit. Quo tempore Citrullus, Angurias, Peponesque comedens, nullum præterea cibi genus deuorabat: sed & ea cruda & incocta omnia deiiciebat. Peracta autem iam ferè æstate refici cœpit, & corpus quoquo modo resumptum ad habitum suum reuertitur, quoad sicco & calido morbo humidis & frigidis præfidiis superato, quem ratio & diligētia curare non poterat, incuria & temeritas ad pristinam redigeret sanitatem. Quia biennio feliciter vsus, incurioso postmodum victu, & inutili libertate in eundē recidit morbu. Quo demum absumptus, paucos post annos e vita discessit.

A N N O T A T I O,

Fuit quoque & admirabili fortuna ab Elephantiasi miser ille liberatus, cui messorum vinum exhibuerunt, in quo vipera mortua erat. Rati etenim expedire huic mori potius, quàm in illa miseria vitare, remedium contulerunt, à quo sanitatem recepit, de quo Galenus lib. xi. De Simp. med. facultatibus.

Vlcus

Vlcus menti sanatum dentis euulsione.

CAPVT XXII.

IVVENIS quidam Angenius nomine, annis iam tribus menti vlcere vexabatur: qui licet opera complurium medicorum vfus fuisset, tantum abfuit, vt non deprehendentibus illis morbi causam sanitatem consequi potuerit, vt penè omnem recuperandæ valetudinis spem amiserit: dum scilicet, ex his nonnulli, quòd altum & callosum vlcus viderent, citra vltionem nequaquam tolli posse affirmarent. Atque item alij, quia callosa haberet ora Chironium vlcus crederet, & ob id curatu difficillimum arbitrarentur. Nos verò vt primum hominem vidimus, & vlcus conspicati sumus, nullis id malum medicamentis vinci posse prædiximus: nisi eo prius eruto dente, ad cuius radicem vlcus ipsum ascenderet. Id quod res planè indicauit: nam dente ipso euulso, erosam eius radicem cernimus, vnde scilicet malum illud fomentum ac pabulum capiebat. Quo sublato, non multis post diebus, etiam domesticis medicamentis, sanatum est vlcus.

Attoniti fulmine.

CAPVT XXIII.

ATTONITOS fulmine patrem & filium vidimus, quorum corpus & mens

stu-

stupore quodam tenebantur, adeò vt dissolutione neruorum, quam Græci ἀποπληξίαν vocant, affici eos crederē. Cumque ad septimum vsque diem ferè absque cibo & potu, quin etiam muti & sine sensu vitam miseram traherent, ex vena demum, quam medici nigram vocant, sanguis emittitur, alius ducitur, corpus plurimis frictionibus distringitur, ac tenuissimis interim cibis vt-cunq. alitur, donec paulatim refectioni ad pristinam sanitatem reuersi sunt.

Lapis tussicula expulsus.

CAPVT XXIIII.

HENRICVS quidam Alemanus cum laterum doloribus triennio iam vexaretur, & ob id opera & consilio multorum interim medicorū, sed frustra, vsus fuisset, ad nos tandem venit oratum, vt si quo modo possem, laboranti illi opem ferrem. Interrogo igitur hominem, an initium morbi causamue teneret, vtrum, scilicet, ex frigore, vel ex ictu aliquo, aut nimio cursu, vel distillatione à capite, siue etiam ex præcedente aliqua alia ægritudine hoc illi contigerit. Respondit se nullam procatacticam scire causam, sed tantum ex occulto initio paulatim

latim increuisse morbum illum, adeoq. auctum, ut eum ad mortem duceret. Anxius igitur & tanti doloris causam minimè apprehendens, nesciebam quò me verterem. Neque enim vlla vel materiei, vel mali habitus erant indicia, cum tussicula quædam sicca hominem vrgeret, neque item excrementa aliqua videbantur. Et medicamenta etiam, quibus curatus fuerat, intentiones ferè omnes euacuauerant. Quare auctorum tandè sententiis nixus, quibus docetur medicus, cum causæ morbi abditæ sunt, his præfidiis uti, quæ conferre quidem possint, nocere non possint: coëpi primùm lenire pectus, mollire guttur & asperam arteriam, donec calculo ad auellanæ magnitudinem de pectore propulso, & sicca illa tussicula, & omnis præterea dolor amotus est.

A N N O T A T I O.

CALCVLI in pulmone nati historiam quoque narrauimus, verùm non vnus, aut vna vice reiecti, sed multo tempore molesti, ac in asperæ arteriæ ramulis concreti: de quo cap. XXI I. in nostris Observationum medicinalium exemplis.

L

Mulier

*Magna suræ ossis parte resecata,
puella conualuit.*

CAPVT XXV.

HIERONYMI Corbinelli filia octauū agens annum elephantico morbo affecta est, ita vt & suræ os vitari cœperit. Summa enim cutis maculas crebrosque tumores habebat, & rubor paulatim in atrū eleuari ac conuerti cœperat, adeo vt facile iudicares vitium in osse confurgere: præsertim quod & ingenti dolore afficeretur, & nulum in carne puris signum appareret. Quare soluto ventre, & sanguine cucurbitulis misso, detegere os decernimus: quo detecto, quicquid putres ac cariosum inerat abscindimus. Sicque magna ossis parte resecata, puella (quod multis impossibile videbatur) tandem ritè curata conualuit.

Sagitta carminibus euulsa

CAPVT XXVI.

NI H I L tam facile in corpore quam sagitta conditur, & eadem sæpius altissime: quod & in milite vidimus, cui telum dextra parte pectoris illatum, sinistra scapulæ ossi vsque adeo inhæsit, vt & multi mucronem euellere frustra conati sint. Nam redi-

redire tā lōgo spatio minimè poterat absq. carnis & venarum neruorumq. laniatione, propterea quòd vtrimq. spicula ipsum cingerent: nec etiam contrà carne incisa euelli telum poterat, cū os scapulæ, cui infederat, magnum amplumque obstaret. Quare medicæ artis præsidio destitutus, cum id citra mortis periculum fieri non posset, aduocat ariolum: qui duobus digitis plagæ superpositis, & carminibus nescio quibus infusurratis, telum ex osse redire iubet: quo etsi absque ægri corporis noxa, non tamen sine vtriusque animæ dispendio obtemperante, miles ille paucis post diebus ritè curatus conualuit.

ANNO TATIO.

DE sagittæ dorso impactæ ferro, quod per inferna descendit: & parte teli, quæ post xxv. annos sternutatione reiecta est, vide inter exempla Alexandri Benedicti, de quibus & supra exemplo decimo.

Vlcerata nares.

CAPVT XXVII.

VLCERARI nares intus cōsueuerunt, ei que malo vix succurri potest, cū inueterascit. Mihi nubilis puella nobilisque ostenditur, quæ eiusmodi morbo diu tene-

batur: nec inuentus est Medicus, licet plurimi puellam curandam suscepissent, qui id malum tollere potuisset. Erant enim vlcera circa nares pluribus crustis fœda: è quibus etiam malus consurgebat odor, quod genus Græci ὀζαῖαν appellant. Curam itaque, orate patre, qui vnicè filiam diligebat, aggredior, his auxiliis fretus, quæ ad hunc morbum conducibilia visa sunt. Primò igitur aluum duco, humores æquo, & cucurbitulis scapulis affixis, carneque ferro incisa sanguinem mitto. Tum & frictionibus diuertentibus vsus, nares calida aqua spongia expressa confoueo: deinde cerussam & argenti spumam oleo myrtino & omphacino excipiens, ad crassitudinem mellis reduco, eoque illiniri nares sæpius iubeo: quo auxilio crustis omnibus excisis, cerussa demum, olibano, cadmia, phyllique interiore parte diligenter attritis, & melle addito, medicamentum conficio, quo specillum lana obuolutum intingens vlceribus admovebam: & his repletis linimentum, eo quoque medicamento illitum, demittebam in nares. Idque bis die vel ter faciendum curabam: quoad his præsidis & auxiliis, quod plurimos medicos diu multumque frustra fatiga-

gauc-

gauerat, paucis etiā mensibus sublato, puellam pristinae reddidimus sanitati.

Naturalia clausa incisione curantur.

CAPVT XXVIII.

NATURALIA feminarum interdum claudi certum est. Id autem aut protinus in vtero matris fit, aut vlceratione illarum partium: dum scilicet ex incuria medici sanescendo oris inter sese conglutinati iunguntur.

Incidit in manus nostras puella quædam iam matura viro; iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipsa clauderentur. Quæ cum ego huiuscemodi malum curaturus inspicio, video membranulam quandam, quæ ipsius vulvæ ori opposeretur. Quare duabus lineis inter sese transuersis eam incido: statimque tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, vt grande lumen, quod tunc minister admouerat, extinxerit. Menses enim præteriti intus tenebantur: qui & dolores singulis mensibus excitarent. Incisa itaque membranula ipsa, quicquid ex ea intus superfuit, hamo apprehendo amputoque. Tum reliquum curæ ex aliorum vlcerum more prosequutus, haud multis

post diebus puellam ipsam sanam, ac coniugio aptam relinquo.

ANNOTATIO.

AMATIVS Lusitanus curatione xxiii. Centuriæ primæ exemplum refert cuiusdam, cui glans penis non erat à natiuitate perforata: circa verò testes foramen, per quod urinam reddebat. iam & ano clauso natos quosdam Beniuenius refert. Ita quandoque vitia quædam hominibus cōnascuntur, quæ arte subinde corrigi queunt: quandoque nequeunt.

Emortuus fœtus unco extrahitur.

CAPVT XXIX.

MATVRO partu intus emortuo periclitabatur vxor pistoris mei, quare euocatum me rogat, vt deficienti illi quoquo modo opem feram. Ego verò reputans huiusmodi curationem inter difficillimas annumerari, & summam prudentiam ac moderationē desiderare (præsertim & quod fœtus transuersus iaceret, vt ne manu quidem intra vuluam iniecta, dirigi in caput aut pedes posset, & quod imus venter iam frigeret) de salute eius dubitare cœpi. Verùm hortante me coniuge ac cæteris assistentibus, vt nullum intentatum relinquerem

rem auxilium, vncum vertebrae dorsi infantis iniiciens, paulatim extrahere nitor. Sed obstabat oris vulvae compressio, & ceruix toto corpore replicata augebat extractionis difficultatem. Quare calido oleo naturalia foueo, quo paulatim hiant vulua foetum educo. Mulieremque ferè mortuam molli cubili recreo, & oportunis demum praesidiis curatam pristinae sanitati restituo.

A N N O T A T I O.

MORTVI in vtero foetus, ac aliquot annis gestati, deinde per incisionem exempti, historia extat Mathiae Cornacis: quae, cum duabus aliis haud dissimilibus, sub finem ascripta est.

Natus ano clauso.

C A P V T XXX.

VIDIMVS duos pueros ab vtero matris natos naturalibus clausis: horum alteri caro quaedam in ano altius increuerat, adeo ut intestini exitus percipi nullo modo posset: quo factum ut paucis diebus vitam finierit. Alteri verò membrana quaedam ipsius tantum ani ori opponebatur: sed ea acutiore scalpro praecisa, statim sanatus est puer.

L 4

Natu-

Naturalia erosa & clausa.

CAPVT XXXI.

MVLIÈREM etiam vidimus, cui morbus, quem vulgò Gallicum appellant, totam vuluam eroserat, & incuria medici quicquid erosum fuerat, oris inuicem iunctis obcalluit. Indeque sola vrina, & ea ex paruo quidem foramine reddebatur. Huic nos (propterea quod callus ipse altior esset, quàm vt citra mortis discrimen incidi posse existimaremus) consulimus, vt incurata potius viuere, quàm tanto se periculo exponere vellet.

Intestino tenuiore clauso vita finitur.

CAPVT XXXII.

STOMACHO longa & plura vitia cum ex aliis membris, tum humoribus sibi innatis accidere consueuerunt. Vnde & nos virum nouimus quinquagenarium, qui ex præterita ægritudine, quam χόλεραν Græci vocant, in qua simul & deiectio & vomitus accidunt, intestinaque torquentur, & bilis atra suprâ infraque erumpit, in perpetuum, & vt experientia docuit, penitus insanabile inciderat vomitû: vnde & stomachus paucis

cis admodum horis cibum continebat, & alius præterea nihil omnino reddebat, siue leuibus, siue acribus medicamentis vrgeretur. Assumebat enim cibos leuiore, & ad concoquendum faciles: quos ubi aliquot horas continuerat, quicquid ex his supererat euomebat. Alebatur autem parte tenuiore, quam venæ à ventriculo attrahebāt: sicque miseram quidem, sed tamen longiusculā vitam duxit. Huius verò nos morbi causam indagantes, putauimus eam intestino tenuiore figi: eoque adeò obcalluisse, ut cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non posset, retrocederet, & vomitu tandem expelleretur: id quod mortuo eo, experimento comprobare volentes, corpus incidere tentauimus. Sed nescio qua superstitione negantibus cognatis, voti compotes fieri nequiuius.

Ex abscessu Mesenterij mortuus.

CAPVT XXXIII.

IVLIANVS quidam iuuenis alioquin optimus, alui torminibus vexabatur: inq̃: dies magis magisque dolor vim capiebat: tantumque aberat ut huiuscemodi doloris abditæ causæ comprehendi possent, ut nun-

L 5 quam

quam ullis præfidiis tolli, aut saltem leuari hoc malum potuerit. Omnia enim viscera sana videbatur, iecur, lien, & intestina omnia nullam doloris notam ostendebant. Sed ille, nihilominus magis magisque indies, quàm ut tolerari posset, urgente dolore ipso, tandem è vita discessit. Quare mortui corpore inciso, ut scilicet tanti mali causas dignosceremus, & sanis omnibus, ut putabamus, inuentis visceribus, iubeo intestina amoueri. Quæ dum gladio discindit minister, in abscessum magnū incurrit. Quo præciso, materia multa nigrior foetensque profluxit, encausto sutorio similis. Ex quo manifestam eius mortis causam deprehendimus. Atra enim bilis eò cõfluens huiusmodi abscessum paulatim effecerat.

A N N O T A T I O.

IN mesenterio quandoque inflammatio, ac deinde abscessus gignitur, de quo Ioannes Fernellius doctè ac eleganter scribit, lib. De Partium morbis VI. cap. VI I. & quidem his verbis: Vera quoque inflammatio in mesenteriū incidit, quum ab exesīs aut ruptis illius venis sanguis excidit, & in aliqua sede præter naturam collectus putrescit, tandemque suppurans abscessum facit. Ea inflammatio sine manifesto dolore est, solumque grauitatis sensum habet, nisi fortè vehementius prematur. Febris ad-

mo-

modum lævis & læta, sine siti, sine grauibus symptomatis, nec omnino ægrum prosterneſ, nec quotidianas functiones interpellans. Principio ſanies quædam rubra, factò deinde abſceſſu, pus album defluit ab aluo, & vtrunque modò permixtum alui fecibus, modò ſeorſum & ſyncerum, vt quum inflammatio in poſtrema inteſtina deurgit. Tum quippe pus per venam proximam in recti aut coli inteſtini capacitatem influit, ſyncerumque magna interdum copia redditur nullo ſenſu doloris: quod aliquando celebres medicos magna admiratione & controuerſia torſit. Sed non aliunde id quam ab affecto meſenterio dimanare facile noſci poterat. Neque enim ab inflammatis inteſtinis, neque à ventriculo poteſt ſine vehemèti dolore prodire. Ex iecoris verò aut ex lienis inflammatione, febris vehementior affligit, omniaque ſymptomata fiunt grauiſſima: neque tam ſyncera ſanies ſeorſum ob longiorem viæ tractum exit. Renes etiam affecti non illac, ſed per vrinas repurgantur. Itaque vnum meſenterium reliquum eſt in abdominis capacitate, quod ſub illis notis inflammatione tentetur. Hactenus Fernellius.

Nouimus & nos quandam, cui inflammatio in Meſenterio nata fuit, & initio malè habuit, ſed poſteaquam inflammatio ſuppurata, & in abſceſſum conuerſa, melius habens, ſanà ſibi viſa eſt. Interim ſingulis diebus per anum bis terque purulenta admodum foetida, ſyncera, nulliſque excrementis permixta redduntur. Et quidem nunc quartus agitur annus à quo ſic ſeſe habet.

Mo-

Monialis intestinorum dolore mortua.

CAPVT XXXIIII.

IN cœnobio Diui Donati quod in agro Puluerosæ est, religiosa mulier & eius cœnobij professa fuit: quæ intestinorû doloribus multis iam mensibus vrgebatur: & alius nil nisi ægrè & durum, idque tantùm decimo quoque die reddebat. Cumque nullis conferentibus auxiliis diu multumque hoc malo vexata, tandem naturæ concesserit, mortuæ corpus incidendum curauimus, & inuenta sunt intestina altiore callo constricta: adeoque iter angustum relinquebatur, vt deiectiones ægrè transmitti possent. Hoc tamen nos malum, propterea quod aluum prementi nescio quid durum renitebatur, etiam ea viuentē præsenseramus.

Tuberculum supra cordis arteriam.

CAPVT XXXV.

MVLIER clara nomine & genere, cordis dolore interdum vexabatur, quem medici à malo ipsius cordis habitu fieri arbitrabantur. Sed cum pluribus iam annis connubio iuncta non conciperet, & sterilitatis causam quæreret, ac tollere conaretur

retur multis præfidiis, ita demum dolor ille cordis increbescere occepit, vt perpetuus fieret. Ex quo sæpius etiam mulier ipsa deficiens, recreari vix poterat, donec eo iam magis magisque inualefcente, è medio sublata est. Cæterum mortuæ corpore inciso, & frustulum nigrioris carnis in sinistro cordis ventriculo supra arteriam, quod mespilij formā haberet, & vulua à medio infra versus imam eius partem iunctis oris obcalluisse reperta est. Quare vt tuberculum illud mortis, ita hoc sterilitatis causam fuisse cognouimus.

ANNOTATIO.

CALLVM quoque cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum obseruauimus: multis hic annis cordis palpitationi obnoxius crebro fuerat; sex verò ante mortem mensibus in sinistro carpo pulsus tam exiguum habuit, vt nullus frequenter apparuerit, ac sæpe sentiri non potuerit. Fuit quoque, palpitante corde, difficilè admodum huic potum admittere, sic vt vix vnciam simul bibere potuerit. in pectoris huius spatio sublutei coloris humor collectus quoque fuerat.

Stomachum obcalluisse.

CAPVT XXXVI.

ANTONIVS Brunus affinis meus, cum emāducatum cibum breuiore, quam

quàm par erat, temporis spatium contine-
ret, & ita ut erat incoctum reiiceret, om-
nibus medicamentis, quæ stomachi vitiis
adhiberi possunt, diligentissimè fatus est.
Verùm cum ea nihil omnine proficerent,
& corpori ob inopiã alimenti iam absump-
to vix pellis & ossa superessent, gradatim
tandem ad mortẽ deductus est. Quare de-
functi cadauere publicæ utilitatis gratia in-
ciso, inuentum est hominis ventriculũ ita
iunctis oris ad imam eius partem obcalluif-
se, ut cum nihil inde ad inferiora transmit-
tere potuerit, necessariò mors subsecuta sit.

Callus in venis mesaraicis.

CAPVT XXXVII.

PETRVS Albimarius filium habuit, qui
cum octauum iam ageret annum, in cor-
ruptum incidit appetitum, quo calculos ru-
deraquẽ comedens in lentam tandem fe-
briculam deuenit. Indeque procedente tẽ-
pore & ventriculus non continere & venter
fluere cœpit. Adeoque duobus his malis
vexatus est puer, ut paucis etiam diebus è
vita decesserit. Huius nos cum annuente
patre emortuũ corpus incidissemus, reper-
tus callus inter venas, quas Mesaraicas ap-
pel-

pellant, à quo cum venæ ipsæ adeò obstruerentur omnes, ut ferri inde sanguis ultra non posset, necesse fuit puerum è vita migrare.

Angina incisa.

CAPVT XXXVIII.

ANGINA laborabat Nicolaus Rota, sed nullus tamen rubor, aut tumor, vel intus in gula, vel extrà videbatur. Et ipse nihilominus vix spiritum trahens, quicquid præterea edendum sumeret, per os statim & nares reiciebat. Quare cum arescente corpore, pallente iam facie, ac vertentibus oculis, spes omnis sublata esset, & medici, quibus cura demandata fuerat, ægrum amplius non adirent: me licet iuniorem cōuocant, ægrum ostendunt, & quæcunque acta fuerant exponunt. At ego cum & ægrum ipsum ad mortem tendere, & medicos quæcunque opportuna fuerant præsidia adhibuisse intelligerem, coepi ipse mecum cogitare, fatiùsne esset ægrum ipsum Deo & naturæ, ut cæteri medici, incuratum dimittere, an aliquod licet insolitum, utile tamē auxilium experiri. Verum adhortantibus his qui ægro assistebant, consilium capio, & locum altioribus plagis sub ipsis maxillis, ac
etiam

etiam supra collum incido, ex quo cum fa-
nies multa prorumperet, adeò morbus le-
uatus est, vt faucibus ipsis spiritum simul &
cibum capientibus, facilis dein ad bonam
valetudinem ægro ipsi daretur regressio.

ANNO TATIO.

DE Latente Angina in nostrarum Observatio-
num cap. xviii. latius scripsimus, quæ huc
referri possunt.

Soluta umbilici vnitas.

CAPVT XXIX.

VIRVM nouimus, quem dolor in ple-
niore intestino exortus adeò cruciaret,
vt nullo interim spiritu erumpente mediū
hominem disiectum iri putares: cumq. fru-
strā multa auxilia adhiberentur, & non so-
lūm clysteria vt in aluum demittebantur,
eadem prorsus eiicerentur, sed & medica-
menta quoque tam nihil ex ipsa aluo depo-
nerent, vt iter hinc inde clausum crederes.
Tandem cucurbitula umbilico affixa (solet
enim huiusmodi malum tali præsidio non-
nunquam minui ac leuari) soluta est umbi-
lici ipsius vnitas: indeque spiritus crassior
erumpens, & cucurbitulam ipsam disiecit,
& hominem omni amoto dolore pristinae
sanitati restituit.

AN-

ANNOTATIO.

SOLVITUR & vmbilici vnitas Asciticis, quādo ventre nequeunte amplius distendi, humor per vmbilicum sibi viam querit, ac eò erumpere conatur, quod malū Hydromphalon vocari cap. xxvi. nostrorum exemplorum scripsimus. Grauidis in partu laborantibus vmbilici vnitas quandoque etiam soluitur. Erumpens tunc frequenter omentum tumorem in vmbilico magnum excitat, qui nisi fasciis constringatur, subinde adeò crescit, vt molestias multas secum ferat.

Elevatio stomachi.

CAPVT XL.

ANNVM xvi. agenti Petri Guicciar-
dini filio, ita ceruix ventriculi sine vllo doloris sensu eleuabatur, vt magnitudinem pomi cydonei æquaret: nec manifesta causa ostendebatur, cum omni nocumento careret. Quare rem admodum diligenter vestigare cœpi, admiratus quænam abditæ huius mali causæ esse possent. Sed cum nullam prorsus præter ventum inuenirem, à quo, ventriculi capite paulatim eleuato, ita eiusmodi fieret tumor, vt & ossa etiam talem situm adepta, nec vltra ad pristinum statum reuersa, figuram iam illis impressam tanquam naturalem custodirent: ferrea de-

M mum

num lamina, quæ ex cingulo quoque surgebat ferreo, stomachum comprimi iubeo, quo paulatim ad sedem suam retrocedere cogeretur: quod factum est. Nā haud multò post hoc vno tantum præsidio ita repressus est tumor ille, vt ad pristinam ac naturalem formam ipsius ventriculi ceruix penitus reuersa sit.

ANNO TATIO.

IN Iliaco dolore cū excrementa per os redduntur, ventriculus quoque in tumorem quandoq. attollitur, partim quidem ex flatibus, sed magna ex parte ab excrementis eò perlatis. Quandocunque autem tale aliquid contingit, non modò spes vitæ superest, sed mors ferè imminet.

Menses vomitione proiecti.

CAPVT XLII.

VRGEBATVR mulier acerbissimo capitis dolore propterea quòd menstrua non prouenirent: verū his demum vomitione propulsis, ilicò sublatus est dolor. Sed cū id iterum iterumque ac sæpius factitasset, abhorrendandē mulier ab huiusmodi vitio, auxilium nostrum exposcit: qui sola sanguinis missione ex venula quæ sub talo est, & mēstrua ipsa ex naturali loco

ritē

rite profluere coëgimus, & quod sequens est, mulierem ipsam pristinae sanitati restitui-
tuimus.

ANNO TATIO.

TAMETSI plerique existiment naturam non moliri mensium purgationem per vomitum, istud tamen exemplū, tum & nostrum cap. xxvi. suppressis mensibus superfluentem sanguinem vomitione quandoque euacuari ostendit. Affirmat idem Ioannes Langius Epist. xl. primi libri. Videtur & hoc testari Hippocrates Aph. xxxiiii. lib. v. ut in Scholiis capitis xxvi. quoque scripsimus.

Cordis pars patefacta.

CAPVT XLII.

INCISO abscessu, qui supra septimam vertebrae innatum longo temporis intervallo sinum fecerat, intimamque membranam sua sanie prorsus exserat, minima ipsius cordis pars oculis cernentium patefacta est. Verum cum hominem summa & diligentia & sollicitudine curaremus, in pristinam redactus est sanitatem.

*Pure per urinam deducto sanatus
est pleuriticus.*

CAPVT XLIII.

ORITVR saepe in lateribus morbus, qui πλευριτικός à Græcis nominatur:

M 2

huic

huic tussis & febris accedit, & excreatur cū
pituita sanguis, graue profectō ac intolera-
bile malum. Hoc cū affligeretur Anto-
nius quidam, & morbus iam ad maturitatē
peruenisset, euacuato per vrinā pure, quod
rarō contingere solet, penitus sanatus est
æger.

ANNOTATIO.

Pus in thoracis spatio aut in pulmone conten-
tum, per vesicam quandoque exptingari non
modō à recentioribus obseruatum, sed & à Gale-
no quoque visum: vt lib.vi. De Affectorum loco-
rum notitia testatur; vbi viam ostēdit per quas pus
ad renes deferri queat. Recipi siquidem pus à læui
arteria pulmonis, ait: deinde per sinistrū cordis sinū
delatum, in magnā incidere arteriam, per quam
ad renes, & illinc ad vesicam descendere. Nam vt
à concaua vena, ita quoque à magna arteria ramos
ad renes demitti.

Nouimus verō & nos rusticum tantum in pe-
ctore puris habentem, vt capite cum pectore deor-
sum reclinato ex ore illi efflueret, qui purulenta
reddita vrina, sanitatem mox consequutus fuit.

*Ex tabe sanata sola sanguinis
missione.*

CAPVT LIIII.

ANNO integro remorantibus mēstruis
mulier ad summam deducta est ma-
ciem

ciem: & venæ eius ob nimiam plenitudinem nigriores factæ, admodum extendebantur. Cumq. nullum cibi genus desideraret, consequens fuit, ut totum tabesceret corpus. Quare præsentaneum auxilium iudicavimus sanguinem mittere: qui cum primo die nigrior effluxisset, iubeo & altero id ipsum fieri. Quo longè clariore emanante, factum est, ut profluentibus deinceps mensibus, mulier quæ per annum macie & tabe afficiebatur, idoneis tandem medicamentis resumpta ad pristinam faciliè redierit valetudinem.

ANNO TATIO.

NON rarò accidit virginibus viro maturis, ut suppressis aliquâto tempore mensium purgationibus, respiratio reddatur difficilior: cor ex levi occasione palpitet: ventriculus cibum aversetur: & facies corpusque albido colore palleat. Nam quod Galenus lib. contra Erasistratios Romæ agentes de muliercula scribit, cui purgatio menstrua quatuor fuerit mensibus suppressa, quæ faciem habebat rubicundam, inter rarissimè contingentia numerari potest: frequentissimè etenim pallentes sunt. Hoc autem modo sese habentibus virginibus corpora earum non nutrirî, ac contabescere, ut à ratione haud alienum, sic ex hac occasione extenuatas sanguinis missione restitui rationi cõsentaneum. San-

guinis enim detractioni menstrua succedit purgatio: hanc verò sanitas sequitur.

Fluxus sola oratione solutus.

CAPVT XLV.

ACCIDIT interdum ventrem fluere: & si diu negligas, difficilior plerunq. fit eius curatio, quin & nonnunquam impossibilis. Quod & nos nupet experti sumus. Iohannia Bencia affinis mea, mulier quidē & animo & genere nobilis, cum diu ventre fluere permisisset, eò tandē deuenit, vt nullis medicamentis, nullis auxiliis, nullis etiam balneis eiusmodi fluxus sisti potuerit: augente igitur hoc malum iugi & inuincibili humore, qui ex eius infirmo alioquin & imbecillo capite in vētriculum destillabat. Et licet interdum conualescere videretur, haud multò tamē pōst reuertebatur id malum, & quidem priore deterius. Quare omni spe medicæ artis deposita, fratrem Dominicum Pisciensem ordinis Prædicatorū, de quo etiam superius mentionem fecimus, adit: morbum quo tenetur exponit: se omni humano auxilio destitutam affirmat: lacrymis & precibus orat, vt laboranti sibi sua & fide & oratione opem ferat. **Quod cum**

cum ille se facturum pro viribus annuisset, admota manu mulieris caput comprimit. Tum fusa oratione, ac signo Crucis ibidem impresso, abire iubet. Reuersa domum, cū eo ipso atque etiam altero die venter nihil ex consuetudine præterquàm sanum redderet, me conuenit, rem ordine narrat, seq. penitus liberam affirmat. Quod etsi Deo, cui possibilia sunt omnia, factu facillimum scirem: verebar tamen ne quod habebat in votis mulier, id iam se adeptam persuaderet: cū nihilominus morbus ipse paulò post vel etiam deterior reuersurus esset. Sed cū ita tertius peragatur annus, ex quo fluxus ipse suppressus est, nec vlla interim apparuerit, vel etiam appareat regressionis nota, ingenuè & fatemur & prædicamus, hoc solo nutu Dei per fidem & orationem sanctissimi illius viri factum fuisse, ad laudē & gloriam nominis sui, quod est benedictum in secula.

Gelatus in comitalem incidit morbum.

CAPVT XLVI.

HIERONYMVS Bencius, cū ē Diui Laurentij æde, vbi declamātis ad populum concionem audierat, domum sese

recepisset: & reſerato oſtio ad cubiculum
uſque, in quo vxor ex partu languens iace-
bat, aſcendiſſet: immotus ibidem & incon-
niuis oculis ſtetit. Quem cum vxor diutius
intuita rogaveſſet tandem quid ageret: & ille
nihil oſecius expergiſceretur, accerſitis fa-
mulis in eodem quo illa iacebat cubili, con-
iugem locari iubet. Qui ubi tãdem ſenſum
recepit, nihil eorum quæ ipſe interim ege-
rat, recordabatur. Quare conuocatis medi-
cis, quibus & ipſe interfui, plurimo ſermo-
ne quæſitum eſt, an ille toto eo tempore ob-
dormierit, ut accidit multis: qui ea perſæpe
dormientes faciunt, quæ munia ſolum vi-
dentur eſſe vigilantium: an alio quopiam
morbo laborauerit. Ac tandem conueni-
mus illum eo tempore non dormiſſe, ſed
rigidum potius, vel attonitum, vel gelatum
 fuiſſe. Quam quidem ſententiam etiã ſub-
ſequens malum maniſeſtiſſimè cõprobauit,
cũ paulò poſt in comitiam inciderit
morbu: quo nullis prorfus cõferetibus auxi-
liis multos iam annos miſerabiliter cadit.

ANNOTATIO.

CATOCHVS affectus erat, quo Hieronymus
Bencius initio detentus fuit. Cũ autem
huius

huius frigidus ac crassus pituitosus humor causa fuerit, facile in comitiales morbum transitum fecit. Cato cholaboravit & matrona illa, de qua nostrorum exemplorum cap. v. ex quo in Lethargū incidit. non rarum autem, morbum vnum in aliū permutari.

*Amiſſa atque iterum recuperata
memoria.*

CAPVT XLVII.

Ex præterito morbo conualeſcens Antonius quidam Senenſis, quæcunque memoria fixus tenuerat, ita prorsus oblitus eſt, ut ne rerum quidē nomina reminiſceretur. Dumque Florentiæ eſſet, Senis ſe eſſe putabat: ſed ne amicos quidem ab inimicis diſcernebat: quos etiam immutatis nominibus vocitabat. Quare eo velut prorsus amēti, atque deliro naturæ dimiſſo, cū vigefimo iam die hoc malo angeretur, cœpit venter fluere, variaque & diuerſa ſtrigmenta, ſanguinem, bilem viridem, mucoſasque deiectiones deponere. Quo factū, ut mens ſimul & memoria redirent, licet nihil eorū, quæ ipſe interim geſſerat, recordaretur.

M

J

Ex

*Ex distentione neruorum mors
subsequuta.*

CAPVT XLVIII.

MITTERE sanguinem vt expeditissimum perito est, sic ignaro periculosissimum. Iuuenem vidimus, cui cum ex brachio sanguis mitteretur, & neruum scalpellum attigisset, statim sequuta est neruorum distentio: quæ hominem ita crudeliter afflictauit, vt paucis etiam diebus laboranti illi vitam eripuerit.

ANNOTATIO.

NERVORVM puncturam grauissimi dolores, ac molestæ non rarò succedunt conuulsiones, quas si superflua aliqua euacuatio comitetur, admodum periculosum. Nam, vt Hipp. Aph. III. lib. V. *Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus aut conuulsio superueniens malū.* item & præcedente Aphorismo: *Conuulsio ex vulnere letalis est.*

Ex incisa arteria ferè mortuus.

CAPVT XLIX.

ORTA, vt assolet, inter commensales lite, cum quidam è conuiuiis arreptum calicem in Alfonsi Hispani familiaris nostri faciem proiecisset, & incisa arteria ac cute di-

dilacerata sanguis copiosior erúperet, multa quidem, ac frustra, adhibita sunt medicamenta: cum ea sit arteriæ ipsius conditio, ut incisa coïre aut sanescere citra vstionem non possit. Quare cum sanguis ipse eò semper vehementius flueret, quò plura experirentur auxilia, & homo iam venis exhaustis prorsus deficeret, ad me tandem mittunt, rogantes, ut si fieri possit, amicum à morte præripiam. Venio igitur ad eum, vulnus inspicio, virtutem probo, nullum superesse præsidium iudico, præter vstionem solam. Quare ea qua potui diligentia incisam arteriam candenti ferro inuro, & statim suppressus est sanguis: quo inhibito, reliquum curæ facilem satis & expeditum habuit ad sanitatem regressum.

ANNO TATIO

ARTERIA vulnerata magnam diligentiam adhibendam esse ut sanguis sistatur, & vulnus coalescat, ostendit Galenus Medendi Methodi lib. v. cap. iiii. Consequitur autem nò raro arteriæ vulnus, quod Græci *Arteriosporia* appellant, ut cap. li. nostrorum exemplorum videre est.

Mu.

*Mulier ex copiosa sanguinis mis-
sione emortua.*

CAPVT L.

QUIDAM nostri seculi medicus, Phi-
losophiæ magis quàm Medicæ artis
peritus, cum vxorem Iacobi Pactij equitis
Florentini curaret, quæ duabus tertianis
vexabatur, mittere sanguinem vtilissimum
iudicauit: quod & ego, cui simul cum illo
cura demandata erat, penitus non impro-
babam: cū bilis sanguini mixta videretur.
Sed & multa tamē pituita exuberabat. Igi-
tur venam incidendam quidem cēnsui: sed
tentandi gratia, vt scilicet colorem sangui-
nis habitumque discernereamus. Qui si cras-
sus & niger esset, tanquam vitiosus largius
effunderetur: sin contrā ruber & pellucens,
tanquam integer seruaretur. Incisa igitur
vena sanguis effluxit rubicundior. Quare
dimisso iam caliculo, suppressum cen-
sui: ille contrā deducendum. Verū cū
esset ipse ætate prouectior, eius magis sen-
tentia inhaerentibus coniuge & propinquis,
ad duas sanè libras sanguinis miserunt æquē
lucidi ac rubri. Quare cura omni seniori illi
reli-

relicta, protinus discedo, palàm affirmans atq. contestans iugulatam esse mulierem: quod & paulò post rei euentus facile comprobavit, cùm paucis admodum diebus mulier ipsa, defectis iam viribus, ac voce penitus exhausta, in somnum inciderit grauiorem, ex quo tandem mors subsequuta est, ob nimiam scilicet humorum cruditatem, quæ ex ingenti sanguinis profusione contingere solet. Quare debet semper medicus, si diligens sit, in omni sanguinis missione considerare, utrum crassus & niger, an contra ruber & pellucidus sit. Quod si niger & crassus, ut vitiosum effundi: sin contra ruber & pellucidus, ut integrum suppressi iubere. Tantum enim abest, ut eiusmodi sanguis, rubri scilicet atque pellucidi, missio profit, ut etiam plurimum semper obsit. Sed excidit homini documentum filij Seni, quo in missione sanguinis cum bilis accessionem, tum & pituitæ cruditatem plurimum cauendam censuit.

Epoto veratro iugulatus.

CAPVT II.

LABORANTI cuidam Zenobio nomine quartana, imperitus quidam medicus

dicus veratrum, quod inter cætera medicamenta periculosissimum est, temerè propinauit. Ex quo statim subsequuta est cum crebra ac vehemens alui deiectio, tum spiritus tã grauis ac difficilis attractio, vt cum me filij ad hominem iam in mortis articulo positum aduocassent, & nullis potuisset præfidiis tanto malo succurri, intra sex tantum horarum spatium mors cum violenta è medio subtraxerit. Cauendum igitur est, ne huiusmodi medicamenta, quæ veneni naturam habent, & stomachum cæteraquæ membra plurimum lædunt, absque eo exhibeamus, quod nocumentum auferre possit: cum & aluum per se sæpius ducant, & hominem non solum infirment, sed plerunque etiam morti tradant.

*Vomitum ex albo veratro mors
subsequuta.*

CAPVT LII.

VOMITVS vt interdum sanis utilis, sic aduersa valetudine laborantibus nunquam necessarius. Verùm multum interest quomodo & quare fiat. Hoc autem officium diligentis medici esse debet. Nam
cum

cum quidam medicæ artis imperitus albo veratro vomitum ciere solitus, omne genus morbi tali præsidio se curaturum polliceretur, accidit fortè ut in manuseius inciderit quidam, qui duobus iam annis ventriculi vitio laboraret, nec ullis vnquam medicamentis sanari potuerit: utpote quod cum suapte natura difficile sit, difficillimum etiam redditur in corpore infirmo atq. imbecillo, præsertim vbi licentiore quadam libertate utatur æger. Album igitur & huic veratrum ex more exhibente illo, plurimū bilis ac pituitæ, tum nigram bilem, postremo sanguinem eiecit: quibus ita deductis, imbecillitas primò & quidem magna, tum sudor frigidus toto capite ac thorace emanans, nouissimè & mors subsequuta est. Nō igitur ignorare diligens Medicus debet huiusmodi medicamentum non semper ægris prodesse, sanis verò semper obesse. Nam vbi robustum corpus nactus fueris, & ventriculus sit potens, morbusque longior ac difficilis, ut Comitialis, & Insania, aut pares his, tunc album veratrum ritè ac citra medici culpam exhibi potest.

ANNOTATIO.

QUAM periculosus sit temerarius veratri vsus, ostendit Hippocrates Aphorif. i. lib. 5. Conuulsio, inquit, ex helleboro lethalis est. & Aph. xvi. lib. iiii. Carnes sanas habentibus helleborus periculosus: facit enim conuulsionem.

Represso sudore sanatus.

CAPVT LIII.

CUM haud postremæ notæ medicus nobilem quendam ciuē curaret, & febribus malè hominem habentibus, vniuersum corpus in sudorem resolveretur, viresque omnes ita deficerent, vt cognati plurimum de salute eius addubitarent, me aduocant, ægrum ostendunt, curam enarrant. Inspiciens itaque hominem, oculos admodum graues ac pallorem faciei intueor: quin & intima eius præcordia calore vehementi affici aduerto. Quare sudorem inæqualem, qui finiri non poterat, statim amotis vestibus, quibus ille de præcepto medici tegebatur, vt incongruum & inutilem suppressere nitimur: præsertim quòd eo vires ægri penitus conuelli videbantur: tum corpus euentari, ægrumque etiam frigidioribus

potionibus vti iubeo: donec sudor, quem medicus ille omni studio ciebat, prorsus supprimeretur. Quod vbi factum est, immutari statim videas ægri faciem, vires redire, calorem reprimi, febrem remitti, ac non multò post hominem ad pristinam sanitatem reuerti.

Pestilenti febre arreptus.

CAPVT LIIII.

PHILIPPVS Stroza & nobilitate generis, & opum affluentia insignis, læta quadam febricula laborabat: & ex medicis, qui ægrum viderant, alij quotidianam, sed leuem, alij ob algorem contractam febrem putabant: nec defuit qui crederet à capite distillasse materiam, quæ putrescentē febriculam gigneret. At nos cum eam ipsam diligentiori examine perpenderemus, pestilentem iudicauimus. Quam sententiam deridentes medici, cum leuatam iam febrem existimarent (latebat enim anguis in herba) familiari tantum medico curam dimitunt. At æger, qui iam conualuisse videbatur, aduentante die septimo, in neruorum subito resolutionem & febrem incidit ar-

N

des-

descendentem: qua exhausta voce, & corporis viribus conuulsis, paucis etiam diebus mors subsequuta est. Magna igitur esse debet medicorum circumscriptio in cognoscendis curandisque morbis: ne incitiae (vt saepe fit) atque indiligentia eorum ægri ipsi, qui sese illis penitus tradunt atque committunt, periclitentur.

Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit gressum.

CAPVT LV.

NICOLAUS architectus cum de eminenti turri præceps ruisset, tantum abfuit, vt ex tam ingenti casu incommodum aliquod reportarit, vt cum antea altero claudicaret pede, rectè deinceps ambulauerit. Quin & puerum vidimus, qui pestilenti morbo correptus curatusque idem malum effugerit. Nam vbi prius utroque pede claudicaret, vt nisi duobus fulcitus baculis omnino incedere non posset, curatus liberè, id est, sine aliquo adminiculo incedebat.

A Scor-

A Scorpione ictus glacie se opprimi querebatur.

CAPVT LVI.

FAMVLVM habui, qui à scorpione ictus tanto subitò ac tam frigido sudore toto corpore perfusus est, vt argentissima niue atque glacie sese opprimi quereretur. Verùm cum argenti illi solam theriacam ex vino potentiore exhibuissem, ilicò curatus est.

ANNOTATIO.

ISTVD exemplum Scorpij venenum frigidum esse ostendit: proinde, & quæ huius veneno Theriaca resistunt, optima, quæ facultate calida.

Fames valida.

CAPVT LVII.

CVM vniuersam penè Italiam anno salutis nonagesimo sexto supra millesimũ quadringentesimum tam ingens ac valida fames affligeret, vt passim multi publicis in viis atque plateis deficerent: multi etiam ex malis & noxiis nutrimentis in varias inciderent ægitudines: vidimus ex his

quàm plurimos qui ex diutina fame escam abundantiorē nacti fuerant, dum pleniorē vtuntur victu, paucis diebus vitam finisse: adeò noxia atque pernicioſa nimia ſatietas, quam multa præceſſit inedia. Mulieres quoque vidimus, quæ pueris quos lactarent infectis, & ſe & illos ad mortem deducerēt. Plurimi tamen ex his qui ad valetudinariū deducebantur, medicorum cura & diligētia ad priſtinam reuertebantur ſanitatē.

Mulier ferè mortua ex ſanguinis miſſione.

CAPVT LVIII.

MULIEREM vidimus, quæ cū pleniori & obeso eſſet corpore, & in ardeſcentem incidiſſet febrem, uſa cuiuſdam imperiti medici cōſilio, ſanguinem ex vena copioſum emiſit. Quo ſtatim grauiter afflctata in multò deteriore prolapſa eſt valetudinem. Nam vt in tenuioribus magis ſanguis, ita & in plenioribus magis caro abundat. Nos igitur cū ad mulierem vocati, eam ſummo in discrimine poſitam inueniremus, alias omnino obſervationes adhiben-

bendas censuimus, eas videlicet, ad quas diriguntur curantis consilium debet. Quare defectam dudum virtutum omni genere auxilij resumo, donec corporis viribus redeuntibus materiam quam exuberare cognouerā, medicamento deponendam censeo: quod cum ex frigidioribus rebus ægrotanti exhibuissem, ilicò extincta est febris, & mulier, de cuius iam funere cogitabatur, per Dei gratiam ritè curata conualuit.

ANNOTATIO.

VITAE thesaurus sanguis est; atque immodica idcirco eius profusio, per quamcunque tandem partē fiat, periculosa. Multi ex immodica profusione mortui sunt: qui verò in vita seruati, sæpenuerò in hydropem inciderunt, refrigerato, scilicet, iocinore, & naturalibus facultatibus labefactatis.

*Ex quartana malè curata, sanitas,
tùm & mors subsequuta.*

CAPVT LIX.

VILLICVS meus annuam quartanam patiebatur, & cōsilio nescio cuius empirici faselum ex omphacino, & alia vsque

ad satietatem deuorans, ad viginti in super
vini meri calices ebibit: quo adeò inflatus
est, vt è foco prope quẽ coenauerat, amoue-
ri penitus non posset. Quare strato humi
pallio quo induebatur, ibidem pernoctauit.
Matutino autem aduentante tempore, dif-
fusus per omnia membra sudor est: quo fi-
nito, vomitu quicquid comederat reiecit,
& cum eo pituitosa excrementa quamplu-
rima. Quo factum vt ex quartana quoque,
qua integrum iam annum laborauerat, ex-
trusa, valetudinem sit consequutus: quam
quidem rem validioris naturæ vi acceptam
referendam arbitrati sumus. Nam amota
iam cruditate, & humorum concoctione
longiori spatio perfecta, natura quæ sua pi-
gritia torpebat, ab ignauia & torpore pro-
pulsæ, contra morbum & causas vires exci-
tat, quibustandem sudore ipso atque vomitu
& morbum & errorem disiecit. Quod
profectò eadem febris comprobauit. Nam
cum quatuor post annos hominem iterum
inuasisset, & ille putaret eodẽ se posse auxi-
lio febrem tollere, quo olim fecerat, statim,
hoc est, inter morbi ipsius initia, dum scili-
cet cruda esset adhuc ipsa materia atq. inco-
cta, pleniorẽ vt cū victu & potione abundan-
tiorẽ

tiore ex iisdem quibus suprà rebus abusus, ante solis ortum eodem quo decubuerat loco mortuus inuentus est.

ANNO TATIO.

LONGVS morbus Quartana est, diligenti curatione & exquisita victus ratione opus habet, in quibus si peccetur facilè deterior redditur: vel ex hac in morbum alium transitus fit: quod & citra errorem non rarò contingit. Plerique enim ex quartana hydropici, alij phthifici redduntur. Qui sexagesimum ætatis annum superant, si à quartana occupentur, rarò euadunt, & magna ex parte hydropici moriuntur. Iuniores minus periclitantur, nisi natura sint ad phthisim propensi, quibus quartana quandoque in hanc desinit. In quartana facilè multi crudi ac etiam serosi tenuesq. humores colliguntur, naturali facultate ventriculi ac iocinoris per morbi diurnitatem debilitata. Excernuntur hi quandoque per sudores: quandoq. per aluum: nonnullis fluxus sanguinis è naribus accedit: quibus verò nulla harum vacuationum superuenit, vel hydropici fiunt, vel destillantibus in pectus & pulmones humoribus phthifici: quanquam tamè nec hi, ab hydropis periculo liberi sunt, quibus sanguis copiosior diutius è naribus profluit. Contingit verò & crudos crassos melancholicos humores splenem occupare, hydrope non rarò succedente. Quartanæ autem quò puriores, hoc etiam diuturniores, molestæ admodum, quæ calidis morbis

succedunt. Impuræ, & præsertim ex humore melancholico bile permixta, breuiiores sunt. Diem hæc subinde mutant. Cum enim accessiones multum anticipent, fit vt quandoque in meridiem vel paulò prius incidant: quod vbi contingit, mox mutato die, tertio, vespertina hora inuadunt, consuetum paroxysmi diem anteuertentes. quo die non recurrit febris, vel admodum clementer, citò recurrere desinens. Atque sic ter mutasse huiusmodi quartanam accessionis diem à nobis quandoque obseruatum est. Naturæ siquidem quartanæ repugnat, vt ante meridiem inuadat. Nam vt generatio eius inclinante anno; sic & particularis accessio non nisi inclinante die accedit. Imponit quandoque medicis triplex quartana, verùm à quotidiana dignoscitur ex eo, quòd accessiones eius à meridie fiant: quotidianarum verò matutino tempore. Curari quartanam quandoque errore contingit. Sed qui vni benè cedit, alteri exitialis est. Sic duos fuisse Iuuenes quartana laborantes Amatus Lusitanus refert Curatione XLII. Centuriæ secundæ: Quorum vnus praua victus ratione euasit: alter vitam cum morte commutauit. Sic etiam quòd quādoq. vno tempore (si præter rationem fiat) prodesse videtur, alio tēpore noxium est: vt Beniuenij villico contigit. Desinit verò & quartana febris quandoque alio superueniente affectu: veluti dysenteria, qua nonnulli à quartana olim liberati.

Vnus Autumno nullo alio præcedente morbo quartana correptus, post detractum è sinistri brachij interna vena sanguinem, & assumptas aliquot

ex

ex hiera picra pilulas, in dysenteriam incidit, sed haut molestā. Mox febris mitior facta, & perseuerante dysenteria febris citò desiit: Dysenteria verò breui pòst nullo adhibito remedio sponte cessauit.

Monialis quoque quædam, cùm duplici quartana laboraret, superueniente sponte fluxu dysenterico, mox ab vna, deinde ab altera libera facta est. Cessauit & huius fluxus nullo alio adhibito remedio, quàm idonea victus ratione. Huc facere videtur Aph. XLVII. lib. VI. *Lienosis difficultas intestinorū superueniens bonū.* Si enim Lienosis expediens dysenteria est, quartana laborantibus profuisse à ratione haud alienum est. Nam per quartanas, Lien sæpe malè afficitur, & melancholicus humor quartanæ & lieni malè affecto communis est.

*Molesta tussis sola sanguinis
missione curata.*

CAPVT LX.

MOLESTA tussi afficiebatur puella quædam xv. agens annum: quætamen si per se grauis & formidabilis esset, eò tamen sese medico formidabiliorem reddebat, quòd vnà sæpius cum ea sanguinem expuerat puella. Quamobrè cū medici ipsi, quibus cura demādata erat, & hác paulatim tabe consumptam iri, & nullis se posse auxiliis huic malo succurrere viderent, eam tandem Deo & naturæ dimittunt. Verùm pa-

ter (vt est amor) ne quid omnino intentatum relinqueret, me aduocat, puellam ostendit, & quæ hætenus facta sunt, plurimo sermone enarrat. At ego sputum primò colligi iubeo: quod vbi nullum pus subsequi, & sanguinem ipsum minimè etiam purulentum inspicerem, cœpi mecum cogitare, quænam huius vitij causa esset, & an sanguis ipse ex ore vel ex gingiuis, aut fortè ex naribus efferretur: sed cum ex his locis absque vlla profluat tussi, aliunde eum emanare arbitratus sum. Quæro igitur si is ex gutture, aut ex arteriis vlceratis, vel ex pulmone potius, siue ex pectore, aut fortè ex iocinore prorumperet: sed cum nulla essent certa indicia, puellam interrogo an menses illi profluant (solent enim feminæ, quibus sanguis per menstrua non respondet, sæpe eum aut cum tussi expuere, aut vomitione propellere.) Sed negante illa, sanguinem mittendum censeo ex venis, quæ sub talo sunt: idque singulis mensibus faciendum, donec isto atque item aliis auxiliis, quæ sanguinem promouere consueuerunt, & menses ipsi ritè profluere cœperunt, & puella quæ iam macie & tabe confecta videretur, sex tantum mensium spatio vires & corpus
resu-

resumens, ad pristinam, adiuuante Deo, reuerfa est sanitatem.

Difficultate spirandi mortuus.

CAPVT LXI.

MULTOS difficultate spirandi laborasse cognouimus: sed inter ceteros quēdam, qui non nisi recta ceruice spiritum trahens, paulatim ex angustia deficiente virtute toto corpore pallidus ac liuens efficiebatur: nullus tamen in pectore, nullus in precordiis dolor erat: sed nec sibilus aliquis ob angustias, per quas spiritus euadit, percipiebatur: ex quo iudicare posses ægritudinem in pectore concipi. Verum cum paucos post dies inualefcente morbo ipso, & nullis conferentibus præsidiiis, æger è vita migrasset, incidere mortuum decernimus, vt huius mali abditas ac latentes causas deprehenderemus. Quod vbi factum est, inuenimus non parum atræ bilis & sanguinis nigrioris in eius corde coisse: vnde etiam per venas diffusus, non est mirum si corrumpente eo spiritum ipsum, hominem ad festinā mortem deduxerit, quod etiam auctore Galeno aliàs contigisse cognouimus.

A N^o

ANNOTATIO.

DE spirandi difficultate cum suffocationis periculo in nostris exemplis, cap. XIX. quoque scripsimus.

Ex horrore flammæ in febrim incido.

CAPVT LXII.

IN Appiani basilica, cùm adhuc admodum iuuenis, vnà cum Peregrino Allio literis Græcis operam dabam sub Præceptore Francisco Castilionensi religioso viro, vbi cum semel è cubili summo diluculo confurgens ædem ipsam ingrederer, vixque limen transiissem, ecce video flammæ ab imo pavimento iterum atque iterum sursum ferri: horresco, & pauens ac tremens cursim, vt poteram, cubile ipsum repeto. Me verò Peregrinus condiscipulus meus, qui adhuc in lectulo quiescebat, cùm anhelantem & veluti lymphatum inspiceret, rogat quidnam mali mihi contigerit: vix ego trahebam spiritum, rem tamen vt potui explico. Admiratus & ipse, timere cœpit. Sed cum interim præceptor noster è cubili surrexisset, hominem conuenimus, rem exponimus, causam

sam quærimus. Ille verò, vt erat vir doctus & in philosophia satis eruditus: vapores, inquit, ex cadaueribus mortuorum eleuantur, qui calidissimum hūc aërem nacti (id enim accidit in ipso mense Iulij) facile inflammantur: quod & nos etiam sæpius vidimus, ac propterea nihil nobis pertimescendum est. Hoc etsi ego autoritate viri suafus verum iudico, ex præcedente nihilominus timore, ex quo spiritus ipsi cateruatim versus cor regrediētes inflammati sunt, in eam, quam Græci ἐφήμεραν vocant, febrē incidi.

Puer horrore mortuus.

CAPVT LXIII.

PVERVM nouimus, qui dum rure paterno degeret, singulisque diebus ad vicinum sacerdotem studēdi causa, vt fit, summo manē mitteretur à patre, accidit semel vt propè iam intranti illi sacerdotis ipsius ædes, essetq. cœlum paululum adhuc subobscurum, præstò fuerint duo viri nigris vestibus obuoluti: quibus adeò perterritus est puer, vt toto corpore contremiscens, altaq. voce auxilium clamitans, in admirabilem sanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam statò tēpore, id est, octauo quo-

quoque die, & eadē fermē hora in eundem semper horrorem atque clamorem proruebat, donec tabe consumptus, vitam, quæ nullis præfidiis contineri potuit, miserabiliter finiuit.

A N N O T A T I O.

PVERVM quoque quandoque visitaui, qui aliquot noctes insomnes egerat, & angues circa se videre existimans, toto subinde corpore contremiscebat, & perterritus horrebat. Huic somniferum vnguentum temporibus applicatum anguiū imaginationem sustulit, somnum procurauit, & sanitatem contulit.

Tussi scissa est tunica intestinorum.

CAPVT LXIIII.

TVSSI valida vrgebatur puer sextum agens annum, dumque vehementius tussiret, scissa est tunica, quæ deducere ab inferioribus partibus intestina debet, & in scrotum, Græci ὄρχεον vocant, intestina deuoluta, Herniam fecerunt, qua & in hunc vsque diem laborat. Tanta enim fuit scissura, vt nec coïre hætenus vllis potuerit medicamentis, nec etiam in futurum, nisi sola vstione, coibit.

A N-

ANNOTATIO.

Si peritonæi vel vnitas soluatur, aut laxiora eius fiant foramina, per quæ vasa ad testes deferuntur, citò vel intestina vel omentum extra locum suum decidit, affectusq. fit qui Græcis κοίλη, Latinis Ramex dicitur: qui quandoque circa inguina consistit, & Bubono Cœle appellatur: aliàs in scroto, quò si intestina descenderint, ἐντεροκοίλη: si vero omentum, ἐπιπλοοκοίλη nominatur. Curatio autem horum non nisi per sectionem perficitur: quod artis huius peritis relinquendum.

Ictus in cordis tunica conualuit.

CAPVT LXV.

Ex nobili familia nati fratres duo, eadem etiam cohabitantes domo, atque eodẽ victu viuentes, dum inter cœnandum orta (vt fit) inter eos lite, alter alterum gladio, quo in mensa vteretur, in ipsius cordis sede percussisset, plurimusque ex vulnere sanguis efferretur, languescunt ilicò venæ, pallet facies, sudor frigidus toto corpore manat, arteriæ non eleuantur, omniaque demum mortis signa apparent. Verùm ne nihil omnino agerem, iubeo hominem his rebus foueri, quibus cordis vires refici possint.

cum-

cumque æger vsq. ad mediam noctem eodem sese habitu haberet, & de eius potius funere quàm de vita cogitaretur, cœpit paulatim spiritus reuerti. Quare sumpta spe curam prosequor, donec aliis atque item aliis præfidiis vsus, hominem tandem, Deo adiuuante, ad pristinam sanitatem reduco: ex quo planè cognouimus non ictum cor, ut putabamus, sed eius tantùm tunicam leuiter fuisse perstrictam.

Vitium stomachi curatum.

CAPVT LXVI.

INTER stomachi vitia vulgatissimum est resolutio, quæ vel calidiore, aut frigidiore, humidiorcûe, vel etiam sicciore habitu plerunque solet accidere.

Nobilis quidam vir Ioannes nomine, ciuis Neapolitanus, cum diu eiusmodi vitio laborasset, & ex medicis nostri seculi plurimi hominem curandum suscepissent, nulum tamen inuenire auxilium idoneum potuit.

Quare cum Florentiam demùm veniens me conuenisset, & quæ hactenus ex Medicorum consilio huic vitio adhibuisset, ordine

ne enarrasset: ex his quibus vsus est præfidiis
 facilè cognouimus, existimasse medicos
 omnes eum malo habitu frigido laborare.
 Nos verò & præcedenti curatione, & aliis
 haud sanè obscuris indiciis, longè aliter sen-
 tiētes, calidiore habitu eius affici ventriculū
 arbitrati sumus. Quare ad ea auxilia cōuersi,
 quæ aridum iam ac tabe penè consumptum
 corpus desiderare videbātur: primo die solas
 lactuculas ex aceto & oleo commanducare
 præcipimus: quas cū vtilis stomacho atq.
 idoneas percepisset, iubeo dimittat balneū,
 frictiones, exercitationes, præsertim supe-
 riorum partium, vnctiones omnes & cibos
 calidiores, quibus hætenus vsus fuerat, &
 ad frigidos potius ac difficilioris concoctio-
 nis sese conuertat. Vnde & veruecem ma-
 gis quàm auem, aut venationē, aut piscem,
 nisi sit generis durioris, in hac sua ægritudi-
 ne conlaudo. Potui quoque aptissimum illi
 vinum frigidum & austerum, ineptissimum
 calidum & crassum esse pronuncio. Quibus
 cū ille auscultasset, ac diligentissimè ea
 exequutus fuisset, hoc tantum genere victus
 & frigidioribus medicamentis vsus, intra
 duos menses pristinam recuperavit sani-
 tatem.

O

Meli.

Melicera pro carbunculo indicata.

CAPVT LXVII.

VLCE RE subalbido furunculo simili, quod Græci, eò quòd faui speciem habeat, *μελικηρὴν* vocant, vir quidam nomine Paulus laborabat. Id autem cùm febrem & inflammationem ingentem excitasset, medicum quidem sed qui per imperitiam vlcis ipsius naturam minimè calleret, accersit. Eo autem iudicante vlcus ipsum pestilens esse (venit enim cum dolore vehementi, habensque foramina per quæ fertur humor glutinosus, vix maturescit) simul omnes cum consulente medico aufugiunt, vni tantum viro ægri curam commendantes. Quo factum, vt desperatis penè rebus ad me mitteret, rogaretque aliquod pereunti illi auxilium ferrem. Sciscitor itaque nuncium vlcis naturam, & an incre scat ægritudo, vel deficiat virtus, aut fortè eo loco pestilentes sint febres. Refertur, vlcus non nigrum, non lucens, non pallidum esse, febrem lentam & penè leuatam, sana omnia in regione illa. Accedo igitur ad hominem: cumque contrà hilari vultu resedissem, faciem primò

ocu-

oculosque sano similes intueor. Tum arteriam tangens, pleniorē quoque reperio. Quare sanitatem pollicitus vlcus detego, & omni sublato timore familiam reuocās, curam aggredior: quæ licet difficilis admodū fuerit, ad integram tamen sanitatem æger ille per Dei gratiam reuersus est.

Incisus coles sanari nequiuit.

CAPVT LXVIII.

MEDIUM sibi colem lino, & quidem arctè deligauerat puer insciis parentibus, eoq, tam diu vinctus fuit, donec plagæ altitudo ad iter vrinæ ascenderet duobus locis: quibus & quod vrina ipsa inde mitteretur, & quod vtrimque oræ obcalluerint, coire vlcus atque conglutinari nullis vnquā remediis potuit.

Monachum etiam iisdem fermè temporibus vidimus atque curauimus, qui ob zelum castitatis, sed indiscretum tamen ac minimè secundum Dei rationabile obsequium, colem sibi & quidem pubetenus prorsus absciderat: ex quo cum sanguis copiosus efflueret, ac propterea medicamenta

omnia vinceret & exuperaret, arduum sanè ac laboriosum fuit eiusmodi profluvium sistere atque inhibere. Oportuit enim singulas venas, quæ sanguinem fundebant, apprehendere, atque ita deligare, ut ora præclusa coirent. Quo facto reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec vulnus ritè curatum penitus sanesceret.

Qui ex nimia plenitudine mori videretur, sola sanguinis missione sanatur.

CAPVT LXIX.

PLV R I M V M in morbis iudicâdis tribuunt venarum pulsui: qui si imbecilli exiguique fuerint, mortem plerumq. denunciant: si contra magni & pleniores, salutis spem adferunt. Nostamen Philippû quendam vidimus, hominem sanè ebriosum & corpulentum, cuius pulsus, dum languens in lecto iaceret, ita parvus & exilis erat, ut cum à Medico percipi vix posset, facile crederes mortem instare, ni facies rubicundior, oculi, dentes, & venæ pleniores iudicio præsentis medici obstitissent. Quare tãti mali causam

fam diligentius perquirens, iudico id obniam saturitatem sanguinisque abundantiam fieri, nullumq. opportunius adhiberi posse auxilium, quàm sanguinis ipsius celerimam missionem. Sed obstabant cognati atque amici, verentes ne huiuscemodi præsidium hominem celerius occideret. Instanti tamen mihi, ac certam, si id fieri permetterent, salutem pollicenti, tandem acquieverunt. Quare accersito statim ministro sanguis mittitur. Nec mora pulsus simul & vires tam celeriter redeunt, vt festinantior adfuerit ipsa sanitas, quàm mors quæ præ foribus excubare visa est, adfutura crederetur.

ANNOTATIO.

QUANTVM periculi ex nimia plenitudine immineat Hippocrates Apho. 3. lib. 1. ostēdit: Habitus Athletarum &c. & Galenus quoque in eiusdem Aphorismi commentariis refert. Cùm enim vasa supra modũ fuerint repleta, periculum est ne dirumpantur, vel calor naturalis suffocetur. Sicuti nonnullis accidit, vt Galenus ait, qui cum ad immodicam venissent repletionem, subita morte interierunt. Quemadmodum & Philippo, de quo Beniuenius, accidisset, nisi tempestiuè sanguis detractus fuisset. Adfui & ego olim homini ebrioso, qui cùm ad tantam plenitudinem venisset, vt

quodammodò strangulari videretur, etiam mutus factus fuit. Huic verò & sanguis largiter detractus è communi dextri brachij vena, mox loquelam & fanitatem restituit.

Abscessus sola theriaca apertus.

CAPVT LXX.

PVERVLVS thoracis abscessu laborabat, & cùm condita & matura iam suppuratio esset, timeretque ille vlcus mucrone discindi, theriacam superpono: qua non secus vnus tantùm noctis spacio abscessus ipse apertus est, ac si scalpello fuisset incisus: ex quo facilè coniectari potest, quanta sit huius compositi vis. quod & nos sæpe aliàs experti sumus.

Gangranam mortem adferre, si à digito pedis incæperit.

CAPVT LXXI.

QVI vlcere nigro, quod γάγγραινα Græci appellant, afficiuntur, si id à digito pedis incæperit, & patiens fuerit senex, vel ex his quorum corpus mali habitus sit, celerius moriuntur. Nouimus nos Cambinum, Carolum, & Thomam ciues Florenti-

rentinos, nec non & alios quamplurimos huiusmodi affectos vitio, paucis diebus vitam finisse. incipit enim caro ipsa in ulcere paulatim nigrescere, vel liuens fieri: quin & arida interim atq. sicca, & cutis circumiacens nigris impletur pustulis: tùm & quæ proxima est, amisso sensu liuet palletque. Nec prius serpere id malum desinit, donec ossa etiam inficiat: quod si quicquid aridum est, & proximum quoque locum vel vsque ad sanum prorsus excideris, reuertitur tamẽ & serpit. Verùm cùm aliæ partes corporis hoc malo afficiuntur, plerumque sanantur. In illiusmodi autem membris & calor est debilis, & nerui insunt plurimi: qui cum inficiuntur, facilè etiam circumiacentia loca inurunt. Vnde & proxima his statim liuent, donec totum membrum miserabiliter occupant atque inficiunt.

A N N O T A T I O.

COCTORI ceruiciæ, de quo nostrorum exemplorum, cap. xxvii. Gangræna quoque à digito pedis incœpit: veluti & puero, de quo cap. liii. Malè affectis internis visceribus & facultatibus vitali ac naturali insigniter debilitatis, extremas partes vita & calore simul destitui contingit.

*Ex carcinomate exagitato mors
subsequuta.*

CAPVT LXXII.

VENIT ad me Philippus quidam textor, cui in læua frontis parte tumor erat immobilis inæqualisq̃ue, ac furunculo per-
similis, qui etiam tangenti renitebatur. Et
venæ, quæ circa locum erant, pallidæ quo-
dammodo ac liuore quodam suffusæ, vltra
decorum intumuerant. Cumq̃ue nostrum
de hac re perquisiuiſſet iudicium, consulo
ne id malum quoquo modo tollere præſu-
mat, sed leuioribus tantum medicamentis
illi blandiatur. Discessit, & cum in manus
imperiti cuiusdam medici incidisset, tota
iam intra mensem frõte & altero oculo ero-
so, ad me reuertitur, sciscitansq̃ue an aliqua
salutis superſit ſpes: vtinam, inquit, consu-
lenti tibi fidem habuiſſem. Moneo igitur
hominem, ne vllis præterea vtatur medica-
mentis præterquam blandis & leuioribus.
Quod ſi aſperis & erodentibus vteretur, fo-
re vt breui reliquum etiam ipſius faciei ero-
deretur. Audiuit tandem homo, & cum his
tatum quæ nos illi ſecundum hanc intentio-
nem

nem parauimus, medicamentis semper vfus fuisset, vt ad decimum vsque annum superuixit, ita certè si id malum ex consilio nostro nunquam agitasset, ad vltimum senectutis peruenisset.

A Ramice curatus interiit.

CAPVT LXXIII.

RAMICE vexabatur Michelotius noster: cumque sacerdoti cuidam, qui hanc artem profiteretur, sese curandum tradidisset, duplici statim ille fascia inguen deuinxit, non repulso in superiores partes intestino. Dumque membrum ipsum ita vt erat arctius obligatum in octauum vsq. diē detinuisset, effectque interim ingens exorta inflammatio, quæ hominem ea parte, qua fascia deligabatur, miserabiliter cruciaret, repentè omnis amotus est dolor, & ipse delirare cœpit. Quare cum ad ægrum serò quidem, sed tamen vocatus accederem, primò arteriam tango: cumque pulsum vix eleuari perciperem, & faciem inspectans, eam nimio pallore suffusam, atq. ipsos etiam oculos cauos effectos aduerterem, iubeo sacer-

O s dotem

dotem accersant: tum fascia illa soluta, locum vndique nigrescentem cerno, cumque specillum vlceri imponerem, omnia circumiacentia intestina iam putruisse cognosco. Ex quo paucis dein horis è vita discedens, vtile nobis documentum sua morte reliquit; languentium scilicet corpora non sacerdotibus, quibus tantum animarum cura demandata est, sed doctioribus Medicis tradi oportere.

ANNOTATIO.

NON omnes, qui à ramice aut vesicæ calculo per sectionem curantur, in vita seruantur. plerique etenim eorum moriuntur: quibus videlicet per diuturnitatem mali ac dolorum vires, debilitatæ sunt, aut aliquod ex internis visceribus corruptum. quod calculo in vesica consistente facile fit. Tandem enim renes inflammantur, ac deinde suppurantur, vt cap. XLIIII. nostrorum exemplorū annotatum est. Et tunc quidem artifex culpandus non est. Sed si sinistra adhibeatur curatio, culpa in artificem cadit: veluti in hunc sacerdotem, qui intestino non sursum repulso, curationem ramicis temerè aggressus fuit.

Puel-

Puella oculo perforato visum recuperavit.

CAPVT LXXIIII.

QUATVOR annos natam puellam vidimus, cui, dum ea nodum in panno soluere acuto gladio niteretur, resiliens mucro oculum dextrum percussit: quo perforata ipsius oculi tunica, plurimus statim inde fluxit humor: quare etsi visum prorsus amiserit, ipsum tamen haud multò post ritè curata recepit. Tanta enim inest vis tenellæ illi ætati, vt hunc ipsum oculi humorem (quod sæpe accidit) in integrum reficere possit.

Iocinoris vitio laborans sola sanguinis missione sanatur.

CAPVT LXXV.

IOCINORIS vitio afficiebatur Antonius Brunellescus, ex quo cum vehemens dolor à latere dextro in iugulum humerumque transmitteretur, & bilem quoque euomentem ægrum singultus etiam penè strangularet, ad hominem vocatus accedo. Verùm cum huiusmodi vitij notæ exdē ferē

ferè sint, quæ & lateris abscessum indicant, Medicus cui primùm ægri cura demandata fuerat, medicamentis & cataplasmatibus eius pectori medebatur. Sed cum dolor & angustia magis magisque hominem affligerent, iubeo sanguinem ex vena, quæ ad iecur dirigitur, statim diduci: & quæ ille insuper pectori adhibuerat medicamenta, iocinori ipsi impono, donec æger ad sanitatem reuertitur: quod paucis diebus factum est. Oportet igitur medicum non solum morbum cognoscere, sed & locum etiam in quo fit, diligentius perscrutari.

Scisso intestino graciliore vita amittitur.

CAPVT LXXVI.

TENVIORIS intestini morbo, quem Græci *ἐνδεον* vocant, vrgeri commune est: sed vrgeri, ut sic vitâ tollat, inauditum. Corpulenta quædam mulier, cum modò supra, modò infra vmbilicum intolerabili premeretur dolore, nec ullus hinc inde spiritus erumperet, adeò agitata est, ut scisso tandem intestino vitam finierit. Quod nisi incisa mortua pluribus innotuisset, nescio an

citra

citra mendacij suspensionem à me scribi potuisset. Sed & rusticum novimus, qui cum post longiores torsiones, & ventris diuturnas inflammationes diem obiisset, & mortui incideretur corpus, longior in intestino fissura inuenta est: ex qua etiam recentes vuas, quas paulò antè comederat, prorupisse conspeximus.

Vermis ex pectore propulsus.

CAPVT LXXVII.

LABORABAT Antonius Siculus molesta quadam tussicula, & cum diu nihil conferentibus auxiliis hoc malum tolerasset, ad nostandem venit: rem exponit: consilium quærit. Nos verò & quòd morbus diutius inueterasset, & quòd multos expertus medicos, nihil omnino profecisset, putabamus hoc vitiū ægrè elidi posse. Verùm ne quid intentatum relinqueretur, marrubij succum ex melle ægrum deuorare iussimus singulis diebus: tum & interiectis temporibus scyllam lambere, donec vermis ex eius pectore vnà cum tussi propulsus hominem sanitati restituit.

ANNOTATIO.

VERMES in intestinis reperiri frequenter contingit, qui & quandoque vomitu reiiciuntur: sapissimè verò per inferiora descendunt. In pectore autem & pulmone gigni, atque cum tussi expelli, inter rarissima & admiranda numerandum: atque ideò quidem magis, quòd pulmo assiduè moueatur, locum quo hærere ac quiescere posset nullum vermi relinquens. Nec minus admirandum est & in vesica nasci vermem: quod tamen cuidam viro accidit, cui in vesica existens, multis modis molestus fuit, quandoque etiam sanguinis mictu provocato, donec tandem per penis meatum spontè egressus, finem doloribus imponeret.

Calculus vi sua decifus.

CAPVT LXXVIII.

NICOLAUS Rusticus calculo vexabatur, figura, ut postea conspeximus, longiore. Hic cum ab ima parte acutior & asperior esset, vesicam ipsam incidit: tum & testiculorum tunica perfracta, post multos ac penè intolerabiles dolores, tandem in conspectum venit: quo haud magna postmodum difficultate deducto, cum multi hominem moriturum, & quidem rectè, iudic-

dicarent (neq. enim vesica cū incisa fuerit, præsertim inferiore parte, cohæret) ille tamen præter omnium opinionem conualluit: hoc solū ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde semper quoad vixit vrinam reddidit.

ANNO TATIO.

FORAMEN per quod vrina reddebatur, quale Nicolao Rustico in scroto relicto fuit à calculo illac delapso, memini me quandoque videre in perinæo, non tamen ex calculo sed ab vlcere cervicis vesicæ natum: vlcere enim vesicæ ceruix si quando afficitur, non rarò eousque hoc ipsum progreditur, vt tandem exesa cute perinæi, foras erumpat: Atque tunc quidem per foramen assidue vrina profluit, vlcere curationem non admittente. Quod in pluribus obseruatum.

Os feminis erosum.

CAPVT LXXIX.

VRGEBATVR Rogerij Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diuerso tempore vocatis medicis, cum vnusquisque pro ingenio suo (diuersi enim diuersa sentiebant) puellam curaf-

curassent, & præsidia nihil omnino profecissent, è medio tandem sublata est. Quare consilium fuit incidere corpus mortuæ, & inuentum est os feminis erosum, maximâ-que ossis partem in puluerem redactam: nec non & circa matricis os quatuor quasi lutei tuberculi instar pilæ, quorum tres aqua opplebantur, quartus paululum præ cæteris eleuabatur, vndique dentatus, & superficie inæqualis atque durior, vtpote qui ex carne atraque bile genitus esset. Non igitur admodum mirandum est, si in eiusmodi morbis, quorum causæ incertæ abditæque sunt, diuersi Medici diuersa sentiant, & loquantur. Nā & Antonij Iaceti filium nouimus, qui cum ingenti coxarum dolore vexatus, in maximam primùm debilitatem, tum & in mortem nihil iuuantibus medicis, nihil-que conferentibus præsidiis deuenisset, inciso corpore inuentus est pestifer humor in coxa, quo magna pars ossis erosa, etiam in cinerem versa videbatur.

Calculo euulso sanata est mulier.

C A P V T L X X X.

CALCVLVM non in viris tantum, sed etiam in feminis cōcrescere certum est.

Monia-

Monialis quædam duodecimo iam die vrinam non reddebat, propterea quòd ipsius vrinæ iter calculo obstrueretur, quòd etiam materia multa confluerat. Quare cum neque ænea fistula, neque medicamentis aliis vinci hoc malum posset, insolitum alioquin, sed tamen opportunum consilium capiens, vncum calculo iniicio, ne scilicet coccussus iterum in vesicam reuolueretur. Tum ferramento priore parte retuso calculum ipsum percussio, donec sæpius ictus in frusta comminuitur: & tunc omni qua potui diligentia, ne quid intus omnino læderetur, vncum ipsum pariter ac ferramentum reduco: ex quo simul vrina atque calculis remissis statim sanata est mulier.

A N N O T A T I O.

NON admodum dissimilis hæc curatio est ab ea, de qua Exemplorum nostrorum cap. XLV, scripsimus.

Ex solo vento mors subsequuta.

CAPVT LXXXI.

LODOVICVM Nicolinum generosi Equitis Othonis filium vidimus, qui cum solo vento viscera & stomachum impeten-

P

te adeo

te adeò in monoculo affligeretur, vt dum pars parte premitur, exitu hinc inde negato, non solum viscera & pectus, sed scapulę etiã incredibili extenderentur dolore, & spiritus magna ac miserabilis fieret angustia, tertio deniq. die, nihil conferentibus auxiliis, è vita migravit. Inciso autem eius cadauere, & viscera omnia vento plena conspeximus, & in sinistro cordis ventriculo obduratum callum inuenimus, qui nucis magnitudinem æquaret. Quare vt illum, hoc est, ventum mortis ipsius, ita hunc, scilicet callum, aduersæ hominis valetudinis causam fuisse arbitrati sumus.

ANNOTATIO.

TYMPANITI quoque & hic affectus similis apparet, de qua Exemplorum nostrorum, cap. xxxvi. ii. egimus.

Brachium ab humero diductum.

CAPVT LXXXII.

COHÆRERE interdum membra exulcerata vel protinus in vtero, aut etiam vitione consueuerunt. Nos autem puellam vidimus & curauimus, cuius totum brachiũ fer-

feruentissimæ aquæ effusione humero co-
hæserat. Cumque nemo ex prudentioribus
medicis inueniretur, qui puellam curare au-
deret (periculum enim erat, ne dum mem-
bra ipsa scalpello discernerentur, nervus in-
cideretur, & sanguis immodicus proflueret)
ego solus ut eram iuuenis hanc curam ag-
gressus, paulatim cicatricem ipsam scalpel-
lo discindo, sanguinem suppressens, donec
ad cubiti iuncturâ, ubi nervus est, deuenio:
tum separatim utrumque molliore empla-
stro circundo: & quoniam extendere bra-
chium non poterat, iubeo ut grauiore pon-
dere sumpto, manu id perferat, donec pau-
latim extendatur. Quod cum ipsa diutur-
niori temporis spatio obseruasset, ad pristi-
num tandem statum reuersum est brachiū
ipsum, sola gratia & munere illius, qui est
benedictus in secula.

Cor pilis refertum.

CAPVT LXXXIII.

IACOBVS latro è patibulo quo suspensus
fuerat, veluti iam mortuus, sed qui tamen
adhuc viueret, depositus atque curatus con-
ualuit. Verum, ut erat homo ingenio malo

P 2

pra-

prauoque, ad eadem statim scelera reuolutus, quibus antea extremum promeruerat supplicium, iterum capitur atque suspenditur. Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadauer incidendum curauimus: & inuentum est cor eius ob eximiam caliditatem vndique pilis refertum. Hoc idem inuentum est in corde Aristomenis Græci, qui solus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertisse. Est ergo non tantum scelerati ingenij signum, sed quandoque etiam raræ fortitudinis.

Ex stata febre vita sublata.

CAPVT LXXXIIII.

IOANNES Architectus singulis annis statuto die, hoc est, quo natus fuerat, febre implicabatur: quæ ex putrescente bile generata, suum circuitum seruans, quartum & decimum non transgrediebatur diem: donec senio confectus, & eadem ex more complicatus febre natali suo die vi morbi prostratus, naturæ concessit.

Mul-

Multitudo vermium reiecta.

CAPVT LXXXV.

LAURENTII Lanij filium vidimus, qui septimum agens annum, triduo ex nimia lumbricorum vi ferè mortuus iacuit, solo potu ex gramine, aceto & saccharo vivens. Quarto autem die cum medicamentum ex aloë, myrrha, & croco ei propinaretur, duodequingenta supra centum vermibus aluo depositis, statim convaluit.

ANNOTATIO.

MVLTOs quoque vermes puellam quandam excreuisse Alexander Benedictus scribit: frequenter verò & hoc contingit. Nota & mihi mulier fuit supra quadraginta annos nata, quæ gravissimis ventriculi doloribus, & nausea subinde correpta, ab assumpta hiera picra quadraginta (plus minus) vermes excrevit. Puerilis autem magna ex parte hic affectus est: sed tamen & seniores à vermibus quandoque malè habent. Hippocrates aut quisquis auctor lib. De Morbis IIII. Lumbricos non modò latos, sed & rotundos in pueris, ait, dū adhuc in utero sunt, nasci, quia aliquando cum recens natorum excrementis visi sunt excerni. Eosdè verò, & alios parere, ait, quod quidem & quandoque contingere observatum. Nam per medicamē-

ta expulsi reperti aliquando nonnulli sunt alios in ventre habentes. Atque hinc fit ut post expurgatos, alij subinde iterum in intestinis renascantur: veluti mulieri contigit, de qua scripsimus, quæ singulis mensibus præseruationis causa hieram picram assumens, tamen aliquot semper vermes aut vermiculos excreuit. Præter verò rotundos lumbricos, non modo lati, de quibus mox, sed & alij quandoque generantur. Memini enim puellam ix. annorum ab assumpto vermes pellente medicamento non lumbricis, sed erucis similes vermes reieccisse, aliquanto tamen breuiiores, multipedes, & quidē adhuc viuentes. Narrat & Cornelius Gemma De Diuinis characteris lib. i. cap. vi. varias vermiū species, tum & alia per aluum excreta.

Recrementa ex naturalibus deiecta.

CAPVT LXXXVI.

PVELLAM quoque vidimus, quæ clauso ani meatu nata, octauo quoque die recrementa ex naturalibus deiciebat. Cumque hoc implicita malo vsque ad sextum decimum annum vitam duxisset, vi tandē morbi, quod *εποφδν* Græci vocant (id autem fit cum intestina circa vmbilicum torquentur) miserabili cruciatu deiecta è medio sublata est.

Ver-

Vermes cucurbitini eiekti.

CAPVT LXXXVII.

IN Auinionis balneis, quæ sunt in agro Senensi, mulierem vidimus quæ continuis septem diebus aqua epota, quàm plurimostandem ex iis, quos medici propterea quòd Cucurbitæ semina imitantur Cucurbitinos vocant, vermes eiecit. Qui ita inter sese, (dum scilicet alter alteri mordicus inhæreret) iungebantur, vt cum sua ipsi serie quatuor cubitorum longitudinem excederent, vnum tantum corpus, vnum duntaxat vermem putares.

ANNOTATIO.

VERMES Cucurbitini, lumbricorum latiorum nomen apud Hippocratem & alios veteres acceperunt: Cucurbitini verò etiam dicuntur, quòd quædam ab hoc abrupta cum excrementis alui quandoq. excernuntur, Cucurbitæ seminum similitudinem referentia. Latum autem Lumbricum permutationem esse pelliculæ intestina intrinsecus ambientis in corpus quoddam viuū, Aëtius sermone primo cap. xl. Tetrabibli ter tij scribit. Hippocrates verò lib. i i i i. De Morbis, connasci pueris in vtero materno, asserit: augeri verò cum puero, ita vt æqualis fiat intestino. Quod quibusdam

pubertatis tempore: alijs serius fit. Posteaquam autem intestino adæquatus est, quandoque etiam maiorem ac longiorem fieri, atque vnà cum stercore prodire; excidens veluti cucurbitæ semen. Aduersus hunc si medicamentum datum fuerit, & homo sit præparatus, totus rotundus & in pilæ modum formatus exit: si verò ab assumpto medicamento adhuc hereat, pars eius abrumpitur longitudine duorum aut trium cubitorum. Posteaquam verò abruptus est, nullæ eius partes longè post cum stercore exeunt: Hec Hippocrates. Vidi verò & curavi olim honestū virum ab huiuscemodi verme malè habentem, qui quandoque ab assumpta potione purgante ex ano suo lati lumbrici vlnas duas aut tres extraxit, & post aliquanto tempore melius habere sibi videbatur. Pallidus autem hic erat, & cibum quandoque vehementer appetebat, alio tempore fastidiebat.

Frustulum carnis eiectum.

CAPVT LXXXVIIII.

ILLUD etiam memoria dignum videtur: Mulier præfocata cū ab omnibus pro mortua haberetur, & de eius potius funere quàm de vita cogitarent assistentes, paulatim quasi grauiori somno excitata, in molestissimā incidit tussim: qua cū diu agitata esset, durioris tandem carnis frustulum eiecit, & sanata est.

Sed

Sed & Iulianus Medicæ artis professus, dum grauiter ægrotaret, & aduenienti medico dolorem, quo circa ventriculum miserabiliter cruciabatur, exponeret, tangente illo (vt fit) ac manibus locum pertractante, erupit in vomitum: quo & ipse frustum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo vermis non secus ac brucus in filiqua recludebatur, eiectans, ad pristinam statim reuersus est valetudinem.

*Quæ inciso mortuo notatu digna
inuenta sunt.*

CAPYT LXXXIX.

NON videntur silentio esse prætereunda, quæ nuper in inciso Iacobi cuiusdâ furis insignis cadauere annotauimus: bifurcatam scilicet venam, quæ à liene ad ventriculum atram defert bilem, tum & abscessum in sinistro cordis ventre pituita redundantem: postremò & posteriorem eius capitis partem, vbi memoriæ sedes est, adedò breuem, vt tantillam cerebri portiunculam contineret. Quam ob causam cum priorum scelerum, & eorum quæ pro his sæpe passus fuerat, tormenta scilicet, exilia, &

carceres minimè recordaretur, toties ad vomitum tanquam canis impudens reuersus est, vt in laqueum tandem inciderit, vitæq. ac furti finem fecerit.

Vrina ex alienis locis emanans.

CAPVT XC.

CONTRAHITVR etiam ex matris vtero circa naturalia vitium, vt obstructio meatus, ex quo fluere vrina solet. Vidi-
mus enim & nos puerum quendam atque puellam nobile hoc vitio laborantes. Quo-
rum alter, cum adeò meatus ipse clausus ob-
structusq. esset, vt meiere inde non posset,
ex angusto admodum foramine, quod pau-
lùm infra glandem vrina ipsa vi sua effece-
rat, emingebat, sed non absque ingenti eiu-
latu, & genitalis membri tumore. Altera
verò ex loco qui est infra pectinem paulu-
lum supra vuluam vrinam reddebat, nullis
interim apparentibus signis atque indiciis,
vnde ipsa naturaliter efferri debuerit. Hanc
autem nos cum parentum rogatu curare te-
tauerimus, & nullum huic malo idoneum
inueniretur præsidium, ita vt erat incurata
ad vltimum vitæ suæ terminum permanfit.

ANNOTATIO.

ISTIS exemplis annumerari potest & illud, de quo cap. xxviii. tum & illud cuius Amatus Lusitanus, & nos in eiusdem cap. Annotatione meminimus.

Ex noxa illata nervis vox deperdita.

CAPVT XCI.

RUSTICVS quidam cum decliviore capitis prora percussus recidisset, & alteram capitis ipsius partem oppositam ad terram, ut par fuit, elideret, surrexit quidem, sed mutus: id autem siue ex re percussione nervorum, qui regrediuntur ex pectore, siue ex defluente materia, quæ nervos illos oppleuerit, tam incertum, quam certissimum ex hoc communicatam noxam nervis ipsis, qui vocem effingunt. Nam & Galenus facile Medicorum princeps in libro, quem De Interioribus scribit, affirmat fuisse hominem, qui dum glandula illi abscinderetur in collo, & scalpellum nervos ipsos, quibus vox effingitur, incideret, ilico factus est mutus.

A Lumbricis vexatus puer quiescere non poterat.

CAPVT XCII.

PVERVM vidimus & curauimus, qui cum nullo modo quiescere posset, sed
ita

ita semper hinc inde temerario quodam impetu & inordinato motu ferretur, ut etiam stare volens iterum titubaret & caderet, quæsitum est à medicis, quænam esset abdita causa huius mali: quod illi distentionem cum saltu putabant. Sed cum nullam prorsus aliam inuenirent quàm timorem, in quem paucis antè diebus puer ipse, nescio quam ob rem, incidisse dicebatur, idoneis secundum hanc rationem medicamentis puerum curare cœperunt: quæ cum nihil omnino proficerent, & in nostras tandem deuenisset manus, depressa statim morbi causa, quam solos lumbricos esse persensimus, usque adeò ad hoc malum propulsandum facilem & expeditum aditum habuimus, ut hac sola intentione curatus puer, ad pristinam breui reuersus sit valetudinem.

A N N O T A T I O.

PVEROS præcipuè à Lumbricis infestari in Annotatione cap. LXXXV. scriptum. Superueniunt verò & his quandoque ab ipsis vermibus etiam convulsiones & comitiales accessiones, quæ tamen, eductis ac expurgatis vermibus, ac sopitis doloribus, ut plurimum cessant.

Mulier

Mulier ex lapsu urinam continere non poterat.

CAPVT XCIII.

VENIT ad me mulier quædam, quæ urinam continere non poterat: cumq. aliquod à nobis præsidium plurimis iam defatigatis medicis exposceret, interrogo an aliquam huius mali causam teneat. Negante illa, iterum quæro cecideritne, ex quo fortè ani sedes elisa fuerit. Cumque & ipsa fateretur olim se de ficu prolapsam, ultimâ spinæ vertebra elisisse, nullo tamen inde sensibili percepto nocumento: & nos non fugeret oriri ex ea ipsa vertebra neruum, qui constringendi vesicam vim habet, huius statim ægritudinis causam deprehēdimus. Attrito enim ex eius lapsu neruo ipso, consequens fuit, vt relaxata vesica urinam continere non posset: quod & sæpe aliàs ex eadem causa accidisse cognouimus. Hoc igitur nos malo idoneis eliso præsidiis, mulierem ipsam per Dei gratiam pristinæ sanitati reddidimus.

Calcu-

Calculus in tunica fellis.

CAPVT XCIIII.

DCESSIT his diebus mulier nobilis Diamantes nomine, dolore prostrata calculi: sed cum nullum antea ex eo percipisset nocumētum, visum est medicis mortuæ cadauer incidere: & reperti sunt lapides quamplurimi, non quidem vllus in vesica, vt putabatur, sed præter vnum, qui in tunica fellis coloris atrii & magnitudine castaneæ aridæ continebatur, cæteri omnes in panniculo, quo contegitur hepar, vnde etiã veluti in folliculo dependuli sacculum effecerant. Hanc autem nos mortis causam rati, sapientis viri consilium esse duximus, nihil omnino de incertis & occultis morbis statuere.

A N N O T A T I O.

IN folliculo fellis natos quoque calculos & nos obseruauimus: Solent autem isti subluteo colore pallere: nausea & cibi fastidio laborare: & diutine aduersa valetudine frui. Colligi verò & in membrana iocinoris cap. tertio annotatum fuit.

Ex præcedentibus torminibus erosi villi, quibus vis retinendi fulcitur.

CAPVT XCV.

INTESTINORTM tormina, quod Græci *δυσεντερίαν* vocant, exulcerare intestina in-

na intus consueuerunt, indeque descendunt
 cruenta & muccosa excrementa: cumque
 id malum diutius inueterascit, aut homi-
 nem tollit, aut (quod forsitan deterius est)
 nunquam sanescit. Nam & nos Iulianum
 quendam nouimus, qui cum post quadra-
 ginta dies, quibus hoc morbo vexatus est,
 sublati iam doloribus ac deiiciendi cupidi-
 tate, eius alius impendiò liquidior perman-
 sisset, & sæpius quàm par fuerat ferretur,
 nullis vnquam auxiliis curari potuit, quin
 semper quoad vixit, & impetum ventris co-
 hibere nequiret, & vbicunque deiiciendi
 cupiditas hominem vrgeret, ibidem excre-
 menta deponeret, erosus scilicet ex præce-
 dentibus torminibus atque consumptis vil-
 lis, quibus vis ipsa retinendi fulcitur.

Ex iisdem torminibus erosa viscera.

CAPVT XCVI.

VIDIMVS & alium natione Areti-
 num, qui cum iis item torminibus
 diutius vexatus fuisset, & iisdem denique in
 erodētia ipsorum intestinorum vlcera, tum
 in tabem, postremò in mortem incidens,
 erosa intus viscera ostēdebat: è quibus dum
 ita af-

ita affectus superuixit, vt triennium non excesserit, continuò sanies effundebatur.

Morbus Comitialis.

CAPVT XCVII.

ETSI nouissimus inter cæteros morbos esse soleat qui Comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerumque est, vt quem nuper in puella vidimus Aretina: quæ cum huiusmodi inuaderetur morbo, minimè (vt assolet) concidebat, minimeque ex eius ore ferebatur spuma. Sed stans caput tandem hinc inde, ac si quid inspicere vellet, tota cum ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil sentiens. Cumque iterum ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Causam autem perquirentibus nobis, cur puella, cum comitali afficeretur morbo, non concideret, visum est ex hoc contingere, quòd contractio & tensio ad cerebrum non ferretur, cum solus vapor sursum ascenderet. Ex quo nullo rigore cerebrum ipsum intentum ab inordinatis motibus reliqua membra præseruare poterat. Quod autem puella ipsa hoc morbo laborasset, & medici omnes quicunque eam viderant, affir-

affirmabant, & rei euentus facile compro-
bavit: cum prorumpentibus menſtruis hoc
malum euaserit. Nam vt quandoque in
pueris Venus, ita in puellis menſtruorum
initium huiusmodi morbum tollere ſolet.

A N N O T A T I O.

MEMINI & ego virginem xx. annorum me-
curare ſubinde conuulſam & manus clauſas
habentem, quæ non concidebat, ſed toto accellio-
nis tempore ſedens permanebat. Cum autem oc-
caſio ex vtero eſſet, adhibitis idoneis remediis, bre-
ui ſanitatē recepit. Huius affectus non diſſimilis
videtur ei, quò Aretina puella laborauit. Ex vtero
autem laborantibus varia ſuperueniunt ſympto-
mata, & ſepenumero haud ſimilia.

Elephantia.

CAPVT XCIII.

LONGIS morbis annumeratur is quem
ἑλεφαντία Græci vocant: qui in Italia
penè nunquam viſus à medicis vix dignoſ-
citur. Peregrinum quendam vidimus in
grabatulo iacentem, cuius ſumma corporis
parte maculis quibuſdam ad atrum colorem
vergentibus inficiebatur, & cutis inæquali-
ter aſpera craſſaq. & veluti ſquamis fœda ac

Q liuens,

liuens, diuersis etiam locis mollis ac dura ostendebatur: quin & ossibus ipsis, vt videbatur, iam vitiatis, & vniuerso corpore macie ac tabe confecto, ita suræ ipsius os, pedes & manus intumuerant, vt vtriusque partis digiti sub tumore ipso conderentur. Quare cum adhæc mala etiam febricula quædam adderetur, quæ hominem absumeret, vnius tantum mēsis spatio ē vita migravit ad Dominum. Parcat igitur Auicenna, qui Elephantiam pedum tumorem dixit: cum hæc non solum pedes, sed vniuersum corpus afficiat, & species lepræ sit, quæ apud nostros nondum visa: apud Paulum probè descripta notatur.

ANNOTATIO.

ELEPHANTIASIS Græcorum ab Elephantia Arabum multum differens est, vt nostrorum exemplorum cap. LII. annotatum. Temere hic Auicenna carpitur, quod Elephantiam tumorem dixerit pedum: Nam Elephantiasin Græcānicam Auicenna, & reliqui Arabes Lepræ nomine comprehendunt. Tumorem verò pedum Elephantiam idcirco appellant, quod pedes crassi Elephantinos referre videantur.

Ex ca-

*Ex calidiore materia caput impetente
furit ac moritur puella.*

CAPVT XCIX.

INSANIE tria sunt genera, & acutum quodlibet. Vnum cum in accessione febris, aut in suo vigore desipit æger, & aliena loquitur, sed tamen leuata febre statim resipit. Alterum, quod Græci *ῥέβηναι* vocant, cui semper dementia comes est. Nam licet inter morbi initia resipere interdum videatur æger, eius tamen mens quibusdam semper imaginibus agitur. Tertium verò genus est lethale magis ac pestiferum, cum scilicet æger ipse non solum perpetuò desipit, sed & quæcunque agit, impetu quodam & violento motu operatur. In huius autem generis lethalem insaniam cum nobilissimi cuiusdã viri filia prolapsa malè ageretur, & nos ad eam intempesta nocte vocati accederemus, ad eò furentem puellam inuenimus, ut dum hinc inde sese violento quodã impetu iactaret, quicquid interim obuium habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia, & manus, & si quid præterea aliud arripere poterat,

terat, ita mordicus, nullo habito discrimine suumne an alienum esset, apprehendebat, ut nisi scissum ac profus laceratum ex eius dentibus eripi non posset, adeo ut vinciri puellam oportuerit, ne sibi aut alteri noceret. Verum cum paucis post horis furor illi remitti coepisset, in somnum incidit grauiorem, quo (tamen nostris praesidiis, studio & diligentia agere cederet) vix tandem excusso, ab infania quoque puellam ipsam liberauimus. Sed ut est ingenium mulierum, praesertim nobilium, cum sanitate adepta nihil eorum, quae protuenda firmandaque valetudine iniuncta fuerant, obseruasset, & sua viueret libertate, post integrum mensem quo pristina usa est valetudine, in eundem incidit morbum: a quo cum nullis unquam auxiliis potuerit a medicis liberari, vnus tantum diei spatium in medio sublata est. Si quis autem huius morbi causam quaeratur, nos quantum coniectare licuit, materiam credimus fuisse calidiorem, sed paucam tamen, quae cum caput peteret, suo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet. Et quoniam caput ipsum frigidior materia oppletum fuerat, hanc quoque, eum & ipsa, (ut creditur, & par fuit) exagitata fuisset,

fuiſſet, priore illa materia extincta ac reſoluta, ipſum deniq. profundiorẽ ſomnum puellæ feciſſe putamus.

A N N O T A T I O.

DE Maniaco etiam quodam cap. x. in noſtris exemplis ſcriptum: qui aliquando in eundem affectum relapſus, tandem ex Hæmoptoico rabidus factus eſt.

Vermis e nare proiectus.

CAPUT C.

SO LET interdum acutus & peſtifer dolor in capite excitari, quem Græci κεφαλαλγία vocant, ſed talem, quo caligent oculi, alienetur mens, citetur vomitus, ſupprimatur vox, frigefcat corpus, & ipſa denique deficiat anima, rarum eſt videre. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cum hiſ omnibus ageretur malis, & aduentante die ſeptimo mors ipſa, nullis conferentibus auxiliis, iam iam aſſe videretur, vi tandem robuſtioris naturæ vermẽ e dextra nare palmo longiorem eiecit: quo propulſo, omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor.

Q 3 A N N O

ANNOTATIO.

VERMEM vehemētis doloris capitis causam in cerebro natum fuisse satis apparuit. Nasci verò & illic quandoque vermem Auicenna etiam scribit, & Iacobus Höllerius nostra ætate visum affirmat. Idem & Italo scorpium ex frequenti Ocy-mi odoratu natum refert. *Quibusdam, inquit, vermes generantur in cerebro. Id rarum esse scripsit Auicenna, quod tamen memoria nostra visum est. Et cuiusdam Italo ex frequenti odoratu basilica herbe natus scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, ac mortem denique attulit.* Lib. De Morbis internis primo, cap. primo.

Gigni verò & quandoque vermes in auribus, formam habentes nucleorum strobilôn nucum pinearum, Valesci Tharantani testimonio constat: rùm & Arnoldi Villanouani cap. 32. lib. 3. In dentibus verò & reperiri haud infrequens est. In ano autem nasci vermiculos, Ascaridas dictos, omniū scriptis proditum est.

Spasmo Cynico mortua mulier.

CAPVT. CL.

CUM imperitus quidam Medicus cui-
dam mulierculæ ex gena dextra tuber-
culum furunculo simile scalpello abscidif-
set, nulla habita ratione neruorum ac venu-
larum, quibus illud, cum semiouī magni-
tudinē expleret, alligabatur, ilicò subse-
quuta

quata est inflammatio ac dolor, ex quo simul infelix mulier in eum incidit morbum, quem Græci *κυνιδιον σπασμὸν* vocant: quodam misellæ illi temerario quodam motu peruertitur os, & facies modò in dexterio-rem, modò in sinisteriorem partem disten- datur, ac totum denique corpus pallore quo- dam suffunditur, adeò afflictaur mulier, ut cum neque sanguinis missione, neque alui ductu, neque vñtionibus ullis, neque alio quouis genere auxilij hoc malum inhiberi posset, intra paucos dies è vita migraverit: hoc nobis suo ipsius infortunio documen- tum relinquens, ut cum scilicet oportuerit, non passim nos omnibus, qui sibi chirurgici nomen vsurpant, sed his tantum qui doctri- na simul vsu & iudicio præualêt, credamus.

Gelatus.

CAPVT CII.

POST graues diuturnosque labores, qui- bus per ingētia frigora turbido & pluuio cœlo, per flagrantissimos æstus diu noctuq; perequitans sese fatigarat Antonius Collē- sis, in difficiliorem tandem incidit ægritu- dinem: qua statim ut corripiebatur (quod

Q 4

sæpe

sæpe homini contingebat) amissa ilicò memoria sensuque, eodem quo erat, dum ab ea inuaderetur, habitu perseverabat, patientibus etiam & inconniuis oculis: si enim inter ambulandum contingebat hoc illi malum, ambulabat: si inter quiescendum, quiescebat: si verò inter aliud quoduis agendum, tantisper ipsum agebat, nihil interim audiens, nihil loquens, nihil cognoscens, donec cedente morbo ad se regrederetur, & tunc etiam nihil eorum quæ egisset reminiscebatur. Ex medicis autem qui hominem viderint, aliis virtutem, quæ discernit & vnit coniungitque, læsam esse iudicantibus, eiusque noxam cæteris ventriculis iunctum iri volentibus, adeò vt memoria ex hoc & communis sensus intrinsecus paterentur: aliis aliter, & quidem argutius, & morbum & causam explicare conantibus: nos hominem gelatum dicebamus: cum huius morbi notæ, quæ per se satis eruditioribus eas vestigare volentibus manifestæ sunt, eiusmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriore bile postremum ventrem cerebri impetente, quæ statim memoriam tollens, sua etiam ficcitate cæteros ventres contrahit: quibus clausis tollitur

tollitur pariter sensus & motus, & quoniam frigidior est, hominem gelat. Quibus verò medicamentis ad hunc morbum profligandum vsi simus, propterea quòd eius cura notissima est, intexere superfluum iudicauimus.

ANNOTATIO.

EXEMPLUM istud Catocho laborantis est: Equem & Catalepsi appellanti. De nonnullis verò & Catocho absque febris detentis in Medicinalium Observationum nostrarum exemplis cap. v. & vi. scriptum est. Catocho quoque affectus fuit Hieronymus Bensius, priusquam in Comitalem laberetur; de quo superius cap. quadragesimo sexto.

Tensio neruorum cernicis.

CAPVT CIII.

GRAVIORIBVS morbis obnoxia cernix est: sed inter cæteros importunior acutiorque, qui rigore quodam neruorum erectam ægri ceruicem intendens, eum sæpe vel intra quartum diem interimit. Quo morbo cum Parmensis quidam Franciscus nomine graueretur, & nos ad eum vocati, hominem robustioris naturæ, & qui turgentibus venis faciem etiam atque oculos rubicundiores haberet, inspiceremus;

Q

sanguis

sanguinem statim ex ea vena, quā κεφαλικὴν Græci vocant, mitti iubeo. Tum parciore victu, hoc est, sola aqua ex melle hominem cibans, hircino atque caprino oleo detonsum madefacio caput: superque imposito pileo, aluum etiam his medicamentis duco, quibus à capite ipso ac cæteris superioribus partibus diduci resoluiq. possit humor, qui huius mali causa fuerat, ex quo ocyus adfuit illi sanitas, quàm mors ad futura putabatur.

A N N O T A T I O.

RIGOR nervorum cervicis, rectam & immobilem eam reddens, τέτανος Græcis dicitur, convulsionis species, per quam, ut Galenus ait lib. De Musculorum motu, partes immotæ in contraria trahuntur à musculis oppositis. Convulsionis enim, quæ absque motu fit, tres sunt species: ἐμπροσθέν, ad anteriora: veluti cum mentum pectori annectitur: ὀπισθόν, si ad posteriora, ut dū caput ad scapulas pertrahitur: τέτανος, cum in neutram partem immobilis cervix intēditur. Acutus autem & vehemens affectus est. Memini olim me cuidam adesse, cui cum maximo dolore cervix rigida in nullam partem inflecti poterat. Huic primum fomentum adhibuimus: deinde aurea dicta catapotia dedimus, quæ summo cum labore deoravit. Subsequente autem ex his larga purgatione, à dolore & nervorum rigore citò liberatus fuit.

Ex ab-

Ex abscessu gula homo penè iugulatus.

CAPVT CIIII.

ALIVD quoque morbi genus circa fauces oriri consuevit, & id interdum pestiferum acutumque: quale in Alexandro Serralio nuper vidimus, cui neque rubor neque tumor ullus intus in gula, aut extra ostendebatur, sed aridum corpus erat & squalidum. Cumque nihil omnino alimenti demitteret, sed quicquid absumeret statim reiectans vix spiritum traheret, & vox adeò faucibus hæreret, vt ne mutire quidem posset, iugulari prorsus hominem putares: nos tamen & vrgentis morbi & ægri virium ratione habita, vtile & præsentaneum remedium duximus, sanguinẽ mittere: tum & cucurbitulis natibus affixis, deducere humorem conati, frictionibus simul aliisque præsidiis, quæcunque extrinsecus iuuare hominem poterant, tantisper vtendum censuimus, donec ægri fauces detumescerent. Verùm vbi malum his omnibus auxiliis non modò cedere aut leuari, sed in horas vehemētius ac contumacius fieri aduertimus, omni abiecta spe, ægrum, tanquam

quam proxima nocte moriturum, Deo & naturæ reliquimus. Hunc autem cum assistentes, veluti iamiam spiritum exhalaturum, signo crucis ex more in auroram vsq. singulis momentis consignarent ac munirent, ecce statim à summis ægri faucibus tam ingens ex adaperto intus abscessu purulentæ materiæ vis effertur, vt homine penè iugulato, catinulum, in quo recepta est, ad summum replet labrum. Qua expulsa, statim resumptus est spiritus, & æger, qui iam pro mortuo lugebatur, veluti ab inferis remeans, paulatim conualescere cœpit, donec integram consequutus est sanitatem.

ANNO TATIO.

TONSILLARVM inflammationes quandoque adeò magnæ sunt, vt gutture occluso (vtraque videlicet tonsilla affecta) nec cibus nec potus transmitti queat; vel non absque summa difficultate. Tumores verò & quandoque ita augentur, præsertim ad suppurationem vergentibus inflammationibus, vt ore hiare nequeunte, dentes cohæreant: ac strangulationis periculum imminet. Abscessu verò rupto, copiosoque erumpente pure, solutio fit, & ore patulo, gutturis quoque meatus patet. Initio venæ sectio necessaria: deinde inflammatione ad suppurationem tendente, vtiliter cō facientia cataplasmata etiam foris gutturi applican-

plicantur, interim ab aliis remediis non cessandū,
quæ recta medendi ratio postulat.

A vitio lienis curatus.

CAPVT CV.

LIENIS vitio afficiuntur quamplurimi:
horum sinistra pars tumens ac durior
prementi renititur. Quod si diu perseverat
(nam interdum perpetuum id malum est)
tumescent crura: & si vlcera præterea innas-
cuntur, vix sanescunt. Multos nos tali vitio
affectos curauimus: inter quos vnū, quem
cum septennio hoc morbo vexatus frustra
multa consilia, ac penè infinita præsidia ex-
pertus fuisset, solo tandem capparī, qui tali
ægritudini aptissimus cibus est, solaque vi
aquæ, in qua faber ferrarius sæpe candens
ferrum extinguit, annua portione liberaui-
mus: tanta scilicet in eiusmodi aqua contra
hoc vitium inest vis atque virtus. Vnde &
compertum est, animalia quæ apud fabros
educantur, perquam exiguos habere lienes.

A morbo cæliaco curatus.

CAPVT CVI.

IN ipsius ventriculi porta morbus innasci-
tur, qui a Græcis *κοιλιακός* appellatur. Du-
resce-

rescere sub hoc venter solet, & torminibus premi, aliusque ipsa adeo nihil reddere, ut ne spiritus quidem infra, sed nec supra erumpere possit. Paulus pater meus haud mediocris ingenij ac doctrinae vir hoc morbo male vexatus, cum diu multa ac varia auxilia, sed frustra, expertus fuisset, clystere ex solo lacte condito in ventrem iniecito, ac multis subinde strigmentis depositis, ad pristinam reuersus est sanitatem.

A N N O T A T I O.

PAULVS Aegineta Coeliacum morbum Lienteriae ac fluxus ventris speciem facit. Apud Galenum vero lib. ix. De Compos. Medic. secundum loca Dysenteriae similis esse apparet. Nam communia quaedam & Dysentericis & Coeliacis illic remedia extant. Sed Cornelius Celsus lib. iiii. cap. xii. Huiusmodi affectum κοιλιακόν nominat: Graeci, si fallimur, κολικόν appellant.

Ex tenuioris intestini morbo sanatus.

CAPVT CVFI.

IN tenuiore intestino acutus interdum & pestifer oritur morbus, ex quo etiam supra umbilicum intolerabiles excitantur dolores, nec spiritus ullus transmittitur: & non solum cibis ipse, sed stercus ipsum plerumque

que per os redditur. Vomitus autem varius aut niger existens, grauioris etiam odoris est. Tali igitur morbo adeò Laurentius amantissimus frater affectus est, vt cum neque missio sanguinis, neque alui ductio, neque aliud quoduis idoneum auxilium hoc malum frangere posset, materia tandem ad nervos prolapsa, in morbum incidit comitiale. Quo breui & in mortis discrimen adductus, cum triduo hoc habitu iacuisset, nihil omnino degustans, à medicis derelictus est. Verum die quarta, vbi paululum reuiuiscens vinum lambere occepit, resumitur spiritus, & morbus paulatim vi naturæ propulsus, præsiis cedit, donec tandem per Dei gratiam penitus sublatus, hominem sanum reliquit: quod non prius tamen effecit, quàm exactis quatuor mensibus, à die quo primū ille huiusmodi affectus est morbo.

*A morbo vuluæ inedia liberata
est mulier.*

CAPVT CVIII.

VEXARI vuluæ morbis vt mulieribus cōmune, ita sanè inauditum sic vexari, vt patiens nullum cibi genus deuorare queat.

queat. In cœnobio montis Coelij monia-
lem vidimus, quæ cum huiusmodi vuluæ
morbo grauitè affligeretur, ita prorsus
quancunque illi subministrassent escam fa-
stidiebat, vt quodam veluti impetu æstuan-
tis stomachi, eam statim vt acceperat, vo-
mitione propelleret: quod nos ab irresolu-
bili & crassiore vento, qui à vulua ipsa ver-
sus stomachum ferretur, fieri putantes, mul-
ta pro re ac tempore adhibuimus auxilia:
quæ cum nihil omnino proficerent, & ad
decimum ipsa iam diem sola panis buccella
(quod mirum est) vitam traduxisset, vi tan-
dem inediæ deuictæ ac penitus profligato
morbo, ad pristinam reuerfa est mulier sani-
tatem.

Aqua inter cutem eliso vtero propellitur.

CAPVT CIX.

ACCIDIT interdum casu & fortuna
sanari nonnullos, quos medicina cura-
re non potest. Mulierem scimus, quæ dum
aqua inter cutem adeò laboraret, vt nulla
de salute eius superesset spes, nescio quo spi-
ritu impulsæ, de eminente quodam loco ad
terram deuoluitur, & vtero ad lapidem eli-
so dissectoque, ita prorsus omnis effusus est
humor,

humor, ut quæ puerum octimensem gestare videbatur, enixam crederes. Sed nec multo post aut tempore aut labore idoneis ad hanc rem adhibitis præsiidiis penitus sanata est mulier.

A N N O T A T I O.

SIMILE huic accidit mulieri, quod Asciticis, quibus dissecto abdomine aqua emittitur, de quo Paulus Aegineta lib. vi. cap. l.

Alapa mortuus.

CAPVT CX.

EXORTA inter duos iuvenes lite, cum alter alterum extento brachio alapa percussisset, in morbum statim, quem ἀποπληξίαν Græci vocant, resolutus vapulans, paucis etiā horis strangulatus interiit. Quare conuocatis medicis (in vinculis enim detinebatur reus) quæsitum est de causa mortis ipsius. Verum aliis in ictum ipsum, quo materiam commotam fuisse putarent: aliis in humidiores locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiā in lautiores victum & potum pleniores, quo dum vixit est usus, huiusmodi mali causam referentibus, indiscussum apud præsidem remansit iudicium. Nouimus item fullonem quendam

R nomi-

nomine Petrum, qui vnico pugno stomacho cuiusdam iuuenis violentius impetito, hominem interemit.

Gemini pueri.

CAPVT CXI.

GEMINOS nasci nullus dubitat, sed ita nasci, vt indistincti sint, monstruosum. Mulier quædam Alexandra nomine, ex Mediolanensi agro Florentiam veniens, geminos mares quæstui spectandos dabat: quorum alter integer toto corpore, distinctisque membris erat: alter verò ita scapulis alterius iungebatur vetriculo, vt illo totum caput iniecisse videretur: cætero verò corpore ab eo seiunctus, non secus illo de mammilla matris lac exugente mouebatur, ac si ipse pariter sugeret. Sed & sub id ferè tempus vidimus & alios geminos, qui ab humero ad plantam pedis coierant capite excepto, alter sinistro, dextro alter, vbi iungebantur, carebat brachio. Coxa, crus, & pes vnus ac communis erat. Altera tamen corporis parte integra seiunctaque distinguebantur.

ANNOTATIO.

GEMELLOS vno eodemque tempore concipi vulgaris est opinio, cui accedunt, quæ in lib. De

lib. De Diæta Hippo. scribuntur. Vbi quomodo gemelli fiant ostenditur. Rarior superfœtatio est, quæ tunc fieri dicitur, quando post vnum alter multo tempore concipitur; & adeò quidem rara hæc est, vt nonnullis impossibilis habeatur. cuius tamen manifestum in honesti ciuis vxore exemplum apparuit. Peperit hæc filium plenè gestatum anno M. D. LXX. Decēb. die VII. hora decima vespertina, succedētibus omnibus, quæ ad felicē partum requiri solent. Postridie verò qui erat octauus, eadem hora, præter expectationem obstetricis, ac sui ipsius, peperit eadem fœtum alterum, sed nondum quadrimestrem, vtpotè cui neque oculi, neque nares, neque os paterent, quem idcirco post conceptum fuisse satis manifestum. Superfœtationis exemplum habet & Bernardus Gordonius cap. II. particulæ VII.

ANTONII BENIVENII
EXEMPLORVM MEDICINALIVM,
*sive de abditis morborum et sanatio-
num causis libri*

FINIS.

R 2 MEDI-

MEDICINALIVM OBSERVATIONVM

EXEMPLA RARA:

EX LIBRIS DE CVRANDIS
morbis Valeſci Tharantani Medici
clariffimi, qui ſcripſit
anno 1418.

*De dolore & torminibus inte-
ſtinorum.*

NOVI iuuenem viginti an-
norum, qui habuit torturam
intestinatorum, & in tempore
æstatis post labores itineris,
tunc vnus volens ipsum cura-
re, applicuit ipsi super ventrem filices ma-
defactos in aqua frigida, & ligauit, & fecit
quod staret, vel iaceret super ventrem, &
intra quartam vnus horæ fuit curatus à tor-
tura. Credo hoc fuisse ex caloris naturalis
adintra reuocatione consumentis ventosi-
tatem; vel ex alteratione malè complexio-
nis membri vel humoris ibi missi. Et istam
experientiam videtur confirmare Auicen-
næ con-

næ consilium, qui in causa calida iubet fieri emplastrum cum rebus frigidis, ut cum solatro, & pampinis vitium. & credo quod hoc iubet post vniuersalia, vel vbi est mala complexio calida cum paucitate materiæ ad alterandum Lib. 4. cap. 28.

De vermibus aurium.

DICO quod vermes etiam in aure aliquando generantur: & ego vidi expellere ab aure vnius iuuenis febrē habentis acutam duos aut tres vermes ad formam granorum pini; erant tamen grossiores, & sanatus fuit homo. Lib. 4. cap. 30.

ANNOTATIO DODONÆI.

IN auribus vermes gigni, satis ex iis constat, quæ apud Dioscoridem, Galenum ac Aëtium de Calamintæ facultatibus scripta sunt: sed tunc precipuè quando diuturnis vlceribus laborant: ut in Euporistis Dioscoridis planè ostenditur, his verbis: *Vermes in diuturnis vlceribus generatos interimunt hæc: Oleum amygdalinum. Calamintæ succus, &c.* Idem non minus apertis verbis vii. De Simpl. medi. facult. apud Galenum etiam habetur.

*De vrinae incontinentia ab exciso
vesica calculo.*

EGO vidi mulierem ferè quinquaginta annorum, quæ urinam retinere non poterat: imò sicut continuè vrina ad vesicam per poros vrinarios delegatur, sic etiam per collum eius exterius emittebatur. Et hoc accidit quia vnus indoctus chirurgus abstraxerat illi duos lapides à vesica incidendo in collo vesicæ. in qua incisione incidit lacerum dictum collum vesicæ constringentem: & erant illi lapides ad albedinem accedentes: & quantitas vnus erat sicut ouum columbi; alterius autem sicut ouum carduelis. Lib. 5. cap. 18.

*De Vetula cui post casum canorum capil-
lorum, & dentium, renati sunt
nigri capilli & noui dentes.*

DIGNVM est quod illa quæ in medicina rarò accidūt in voluminibus conscribantur. Retulit mihi mulier in aliis milles, quod in quodam monasterio, in loco qui dicitur Monuerus, fuit quædam Priorissa, cui per multum tempus propter senectutem

Et utem defecerunt menstrua, & tempestiui
venerunt in vertice cani, & ferè omnes ceci-
dere molares, vberum verò paruum aut
nullum apparebat vestigium, & rugæ in fa-
cie profundissimæ apparebant. Factum est
itaque, vt quicquid de capillis & pilis orie-
batur & crescebat, totum nigrum pullula-
bat, & exhibant dentes & molares, sicut mos
est in infantibus fieri; sic etiam oriebantur
menstrua, ac, vt in iuenculis, abundanter
fluebant. Mammillæ verò velut in virgini-
bus eleuatæ fuerunt, montuosæ: rugæ eua-
nuerunt, & facies pulchra intantum, quod
illa honesta & religiosa monialis Priorissa
verecundabatur; & vixit per multum tem-
pus in religiosa vita. & hoc fuit quasi my-
sterium rarò contingens. lib. 6. cap. 12.

*De muliere quæ post sexagesimum ætatis
annum tres liberos peperit.*

Ego vidi mulierem bonæ habitudinis,
quæ post sexagesimum annum habens
menstrua concepit, & peperit filium, &
continèter habuit duos filios, & erat in sexa-
gesimo septimo anno quando habuit vlti-
mum filium. Erat autem femina carnosæ,
& musculosæ, & fortis. Ibidem.

De Mola ventosa siue inflatione vteri.

EGO tempore pueritiæ meæ, dum ad-
discerem artes liberales Vlissiponæ, vidi
quòd quædam Iudæa credidit se prægnan-
tem, cui fuerunt præparata omnia quæ sunt
necessaria, & dum obstetrices matricem tra-
ctarent, tanta ventositas sine vlllo alio liquo-
re exiuit à matrice, quod fuit mirum: & hoc
per totam ciuitatem Vlissiponæ & per totū
studium fuit deuulgatum. Lib. 6. cap. 15.

MEDICINALIVM
OBSERVATIONVM

rara exempla, ex Libris Alexandri

Benedicti qui vixit anno

1483.

De Cerebri concussionē.

VI ex trabis percussione
obmutuerat, suadentibus vi-
ribus sanguinem ex manu
detraximus intrepidè, impo-
sito ex hedera cum rosaceo
emplastro bregmati, sine vino carneque,
contentus ptisana & intrita panis, sine vlllo
potu

potu (nam aquam nolebat) & quoniam senex viribus valebat, eo victu ad decimum quintum diem, sermone carentem decrepitem, prosperè duximus: sequenti die loqui cœpit, paucisque sequentibus diebus, ex toto ex periculosa cerebri concussatione præter omnium opinionem per-sanatus est.

Huius exempli fidem faciunt Hadrienses ciues, quoniam hic senex inter primarios horum habebatur. De Curandis morbis lib. 1. cap. 5.

De Catocho ex vermibus.

CUM Cydone essemus in Cornelia domo, puella quæ octauum nondum compleuerat annum, in febris ardentissima, somno primum, deinde intentis oculis Catocho correpta est. diebus septem nihil hauriendo, præter ius pulli, in quo portulaca decocta fuerat. Iacuit hæc pallida, muta, sine sensu & motu, grauiter respirans. In hac suprema filiae desperatione, mater ex melle glandem in aluum subdidit, qua sine fordibus duos & quadraginta vermes in globi modum extulit, & statim ad vitam filia rediit. Ex his ventris animalibus caliginosi va-

R 5

pores

pores cerebri omnes sensus comprehenderunt. Lib. I. cap. 26.

Vulneratis sanguinis profusionem quandoque prodesse.

VIDI MUS vulneratos post sanguinis copiosum profluuium, sine detractio-
nis metu, paucis diebus liberatos. In castris
quendam Chirurgum vidimus, nobilem
iuuenem in humero vulneratum curan-
tem; cui linteolos protinus vulneri admoue-
rant amici cōtra sanguinis profluuium; lin-
teolos statim amouisse, nescio quid in vul-
nere perquirentem, dum amicos de profu-
sione larga sanguinis conquerentes frustra-
retur; sanguinem pro aegri viribus citra ani-
mæ defectum fluere permisit, haud igna-
rus, quomodo aegrotantem tutum à spasmo
reddidit, quem octauo circiter die per cu-
biculum ambulantem vidimus. Lib. I.
cap. 47.

ANNOTATIO DODONÆI.

VULNERATA aliqua parte subinde co-
piosus ad eam sanguis fertur, & nisi suppri-
matur affatim profluit. Tunc si citius quàm par est
sanguis supprimatur, circa vulnus hærens inflam-
mationem excitat, vulneris curationem remoran-
tem.

tem. Non abs re itaq. sanguis è vulnere aliquouſ-
que fluere permittitur. Sic enim ab inflammatio-
nis periculo pars vulnerata liberatur.

*De ſene nonagenario vulnere frontis
à cæcitate liberato.*

OMNES ſenectute viſu hebetiores fiunt:
aliqui ad octogefimum annum ſine
ſpecillis, vt Laurentio patri meo contigit,
clara oculorum acie vitam duxere. Vi-
dimus ſenem viſu hebetiorem nonage-
narium Hadriæ ſuper frontem vulnera-
tum, cæcitate & vulnere pariter liberatum.
Lib. 2. cap. 1.

ANNOTATIO DODONÆI.

SIC & mulieri quæ quinquaginta annos exceſ-
ſerat, frontis vena ex caſu ab alto vulnerata, ef-
fluente multo ſanguine, libera & expedita facta eſt
elocutio, & linguæ eius impedimentum ſolutum,
quod ab Apoplexi, qua aliquot ante menſibus la-
borauerat, fuerat relictum.

*Venæ in naribus ſectio mortis cau-
ſa extitit.*

NOſTRA ætate Venetiis tonſor qui-
dam cum in naribus pilos incommo-
dos for-

dos forpice conscinderet, venulam incautè secuit, tantoque impetu sanguis erupit, ut sistendi modum medici plurimi non adinuenerint: & ille miserè vitam finiuit. Lib. 4. cap. 4.

De virgine quæ aliquot mensibus à cibo abstinuit.

QUIDAM non appetunt, quia membra non resoluuntur: Sicuti in quadam, ætate nostra, virgine sacerdotali, quæ inediam (pudet referre) pluribus mensibus sustinebat. In miraculum Romæ Patribus venerat, vnde experimentum pluribus custodientibus dedit Columba nomine.

Quidam etiam Venetiis 46. diebus continuis ieiunus fuit, habitudine membrorum frigida, crasso phlegmate intus concocto, meatibusque corporis adstrictis. Lib. xi. cap. xi.

Fætores interfectorum canum pestilentia luem cessasse.

EXEMPLUM vnum nō prætermittam ætate nostra memorandum, quod ratione physica confirmatur. Quidam mercator Cretenfis nobilis nobis narrauit, cum in Tauri-

Taurica regione negotiaretur, & sæuissima pestis orta esset aëris vitio, quo finis moriendi non erat, in ea summa hominum strage à se medicum visum loci eius incolā, nam Sarmatæ ea loca tenent, qui canes omnes interemptos passim per vias perque vicos omnes abiici iussit, qui distenti & putridi tetro odore cœlum impleuerunt: quo remedio statim ciuitas sanitati restituta est: & Sarmatas id remedium facitare solitos. putrescentes enim canes aëris naturam mutant, quæ hominibus duntaxat exitialis erat. Ita enim dissimilitudo facit & rerum discordia. nam venenum veneno interdum debellatur, quod etiam Zoar quidam inter posteriores Physicos affirmat. Lib. De Peste cap. 6.

ANNOTATIO DODONÆI.

FŒTOREM ac fœtidā pestilentis aëris contagionē aduersari nōnulli & alij sentiūt, qui multò vtilius esse rentur, a sam fœtidam, castorium, vel aliud fœtens pestilentiae tempore naribus frequenter admouere, quàm suauē odorata, vel pilas illas cum moscho & ambra formatas, quas plerique veluti singulares assiduē in manibus gestant. Nam odoratis animales spiritus aiunt allici, patientioresque odoratus organi meatus reddi, atque idcirco
ad re-

ad recipiendum infectum aërem promptiores.
E cōtrā à foetidis & graueolentibus spiritus repelli.

De ossium abscessu.

IN homine ossa, vt facile videri potest, circiter 248. connumerantur; ea corrumpi nouum non est. Sed abscessus innasci mirum est, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam Gallico morbo interemptam resecaremus: causam morbi perquirendo, ossa sub membranis suis tumentia, & ad medullam vsque suppurata inuenimus; ea duntaxat ratione, quoniam & ipsa nutriuntur, abscessibus ob id afficiuntur. Histor. humani corp. lib. 1. cap. 6.

De Cornu è vulnere nato.

VIDIMVS in Creta dum hæc conderemus, vulnerato genu sagitta, cornu nigrum rupicaprae capitis simillimum prodisse, materiamque quæ in ossis substantiam conuerti debuisset, in corneam naturam aëris afflatu facile conuersam, continueque gummi modo indurescentem. Lib. 1. cap. 14.

De vir-

*De virgine quæ acum assumptam
per vesicam reddidit.*

PUTANT nonnulli virginem ætate nostra Venetiis, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quâ inter dentes dormitura continebat, incauteque per somnum deglutiuit, per vrinam post menses decem demisisse maximis cruciatibus.

Lib. 2. cap. 9.

De eadem.

Quidam qui inter magnos medicos habitus est, fungi frustum per vesicâ emissum se vidisse prædicabat, sed acus illius exemplum per vrinam redditæ plurimos dissectionis ignaros commouet, qui eam per venas Mesenteriacas à stomacho ad iecur per venâ maiorem ad renum angustias, inde ad vesicam penetrasse falsò arbitrantur, ora fibrarum in viuientibus patentiora esse ad acum & frustum fungi suscipiendum putantes. Acus enim acie sua paulatim multoque tempore intestina penetrauit, viam enim sibi facit, quo à natura propellitur, & ad vesicam qua parte carnosâ est, inde per vrinam reddita. Lib. 5. cap. 13.

De viro lactante suum puerum.

Maripetrus sacri ordinis equestris tradidit, Syrum quendam cui filius
infans

infans mortua cōiuge supererat, vbera sepius admouisse, vt famem filij vagientis frustraret, continuatoque suctu lacte manasse papillam, quo exinde nutritus est magno totius vrbs miraculo. Idem Aristoteles de lacte in maribus, verum, tamen, inquit, per suctum frequentiore vel multum prodisse aliquibus traditum est. Lib. 3. cap. 4.

*De virgine quæ lac habuit in
vberibus.*

VIDIMVS mulierem, quæ etiam cum virgo esset, quoniam infœcunda erat, menses substituerant, lacte semper diffuisse. Ibidem.

ANNOTATIO DODONÆI.

HVC facit Hippocratis sententia, Si mulier quæ neque grauida est neque peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt. Lib. v. Aphor. xxxix.

*De cruento pure per urinam in
pleuritide reddito.*

IN pleuritico morbo cruentum pus per urinæ meatum dare quandoque solet. Quod Helio Basso Cymbriaci nostri filio
conti-

contigit in maxima morbi desperatione, vel per alium aliquando, ut ipsi vidimus. hoc magis mirum est, quàm quod acies scalpelli fracta dum venâ imprudens venifeca cuidam incautè incideret, meatus diuersos penetrauerit, postque aurem constiterit, ubi continuis ferè punctationibus percipiebatur, qua molestia liberari sæpe à nobis quæsiuit. Lib. 3. cap. 9.

Sagitta ferrum dorso impactum post biennium per inferna descendit.

RVSTICVS in quodam seditioso tumultu sagitta circa dorsum impacta vulneratus fuit: euulsa sagitta ferrum intus in thorace relictum est. vulnus, frustra perquisito ferro, Medicus perfunxit, quod post biennium per inferna extulit, id miraculi gratia barbatae figuræ duum digitorum latitudinis ostentabat. Secundum enim diaphragma prius mucrone penetrauit, ubi pars carnosior est, deinde secundum intestina delapsum iuxta aliu sensim podicem secuit, viamque sibi ad exitum fecit semiexesum, de qua re magna Medicorum concertatio fuit. Ibidem.

S

De

*De strangulatis propter rem quampiam
in asperam arteriam delapsam.*

GVTTVRI epiglottis sub ipsis faucibus quoddam operculum linguæ postremę annexum, accommodauit, ne quid cibi potiusue in alienum delabatur iter, quoniam, si quid inciderit, spirandi meatus intercluduntur. sicut Anacreonti Poëtę accidit, qui vix passę acino necatus est. Sicut & Fabius prætor in lacte pilo hausto strangulatus est. & si ætate nostra Venetiis dum hæc conderemus anno à salute vniuersali 1483. Lucretiæ perquàm familiari nostrę simile contingerit, ea cum nucem ponticam dente frangeret, oborto risu, nux in spiritus meatum protinus respirando deuoluta est, moribunda statim concidit, in eo ancipiti strangulatu, ad interiores pulmonis partes impacta est, tùm minus affligi cœpit, vnde nihilominus spiritus grauior, sonantiorque obfesso meatu audiebatur: tum vitæ spẽ habere cœperunt, quoniam confractis quibusdam venulis, vomica in pectore exorta est, quæ tandem persanata, obsessis meatibus reciprocantis animæ raucus sonus etiamnum percipitur. Lib. 3. cap. 18.

Teli

*Teli pars post xxv. annos sternutatione
reiecta.*

QUIDAM Græcus Suirus nomine mihi notissimus Chalcidis in expugnatione tēpore sagitta vulneratus, ductus inter captiuos à Turcis, persanato quoquo modo vulnere, annis xx. vitam duxit seruilē. Tandem liber Cydonem venit, postque quintum annum, dum aqua per æstatem frigida os collueret, cōcitatis supra modum sternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus profilit ē naribus sagittæ frustum digiti medii longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit. Dum id medicis Venetis inter mira naturæ refero, aliquibus non credentibus, aliis inter contentiones, vt fit, viam indagantibus. Ecce ex improviso Suirus Græcus noster, qui fortē tum Venetias venerat, rebus dubiis accitus, imò fide carentibus, sagitta demonstrata, quam miraculi gratia ferebat, testimonium verissimum dedit, qui cum antea per annos x. in urbem nō venisset, pro discutienda veritate casu oblatus non credentibus, fidem attulit. Lib 4. cap. 24.

*Matthia Cornacis Philosophi & Medici
Romanorum Regis Physici Historia gestatio-
nis in utero fœtus mortui per annos plus qua-
tuor: qui tandem opera & consilio Medico-
rum ex utero ita per aluum, Deo adiuvante,
extractus est, & membratim exemptus, ut ma-
ter viua permanens integræ restitueretur
sanitati: atque post biennium denuò
conciperet, ut secunda testa-
tur historia.*

ANNO Domini M. D. XLV. quæ-
dam conciujs Viennensis, nomine
Margaretha, filia Wolfgangi Karlinger
ciuis Viennensis: vxor verò Georgij Wolc-
zer, hospitis eo tempore ad ædes Rubri
cancri appellatas Viennæ: postquam antea
etiam enixa esset aliquot liberos, concepit
anno ætatis suæ xxv. omnia denique habuit
signa felicitis imprægnationis. fœtum insu-
per temporis progressu sensit, ante festum
D. Bartholomæi eodem anno valentem, &
strenuè sese mouentem, vsque ad festum
D. Lucæ sacrum. Quo sanè illi tempore su-
peruenerunt partus dolores, adeò vehe-
mètes, ut antea experta iam sæpius ipsa, iam
iam

iam se crederet enixuram. Statim igitur
aduocari iussit matrem, & vnam ex suis so-
roribus: acciri etiam obstetricem confestim
præcepit. Quæ cum aduenisset, statim re-
animaduersa, iussit omnia ad manus esse
parturienti necessaria, hæc verba adiiciens,
Statim, Deo volente, puellum natum ha-
bebimus. & quemadmodum postea euen-
tus comprobauit, vera vates extitit. Interea
prægnans in sedem parturientium consedit:
• & cum instanter admodum à circumstan-
tibus mulieribus admoneretur, vrgeretur
etiam ab obstetrice, omnibus nisibus ela-
borauit ad pariendū: in quibus heu nimium
vehementibus conatibus, fragor quidam in-
crepuit satis sonorus: quique non temerè
argueret, magnam vim vel foetui vel matri
illatam fuisse, vel certè conquassatum in-
fantis caput in partes discessisse. Ab eo fra-
gore, viuacitas foetus deprehendi amplius
nullis argumentis potuit. Grauida inde ma-
iorem in modum coepit ægrotare: ac prop-
terea in lectulum suum reducta & reposita
est. interim lac accurrens, quod parturienti-
bus vsu venit, vbertim vbera repleuit, adeò
vt stillatim etiam è papillis gliscentibus co-
lostra deflueret, spectantibus multis, & iis

honestis ac prudētibus mulieribus, quæ dies noctesq. assistentes præstolabantur felicem partum. Dum verò res ita protraheretur, semperque maior difficultas, minor verò spes elucesceret, deliberatum est ab omnibus, quæ tum præstò erant, & itum in eam sententiam, vt plures obstetrices accerferentur in rem præsentem, aliquod fortè salubrius allaturæ consiliū. Sed ex harum etiam aduentu nil miseræ adminiculi accessit: neque quicquam ab his in medium dici potuit, vel consuli salutare, præterquam quòd vna ex iis iudicatum habebat (& fortasse non malè) rem nimis festinatam fuisse, os sacrum nondum satis hiasse. nihil itaque etiam tum effectum datum est. Gestansque vterum mulier tandem per multas septimanas grauissimè decubuit, ventris tumore, duritie, fluxu qui superuenerat, doloribus nihil remittentibus: quæ omnia, continuæ denique corporis graues afflictiones, animi percussiones, ad summam desperationem miseram videbantur compellere: effecerūtque, vt ad tentanda omnia omnium consilia animum aduerteret, ad vsurpandas omnium medelas, doctorum & indoctorum, Christianorum & Iudæorum. Quæ tamen nequic-

nequicquam adhibitæ, auxiliij nihil, plurimum mœroris & desperationis (cum res difficilis ad impossibilitatem videretur vergere) attulere. Hisce periculorum & ærumnarum aceruis circumuenta, atroci insuper ventris ac ineuitabili onere summè implicita mulier, per quadriennium, vsque ad annum Domini M. D. XLIX. semiuiua perdurauit. Sed quod prætereundum hoc loco non est, propter has enumeratas à nobis difficiles calamitates, miscella insuper adflucta est defluxu cōtinuè putrilaginoso, qui per locum muliebrem perrumpens, totum hoc quadrienne tempus durauit: ita tamen, vt aliquando parcius, aliquando copiosius profluens, dispari ratione mulierem affligeret, cessaret tamen nunquam. Cruciatus igitur hisce ac grauedinibus diu perstantibus, tandem natura (quæ semper indiuiduum conseruare contendit) acore & copia putridi humoris non euiçta, sed compulsâ (vtpote cui inferna humoris subductio non sufficeret) ad vmbilicum, matricem ipsam, totum denique abdomen, multis alioquin partibus munitum perfodit. Foramen igitur factum est primò, anno Domini M. D. XLVIII. in loco prædicto, ex quo mul-

tum faniosi foetidiq̃ue mucoris profluxit. Successu deinde tēporis, post aliquot menses, adhibitis externis emplastrorum adminiculis, apertio coāluit: posteaquam (vt videtur) colluuiēs humorū nociuorum abundē excreta esset, vel aliquantisper pro necessitate euacuationis diminuta. Sed, quod efflictim obseruandum est, paulò pōst anno Domini M. D. X L I X. mēse Iunio, cum scilicet multa putrida superfluitas omni conatu mox per naturam expellenda, iterum collecta esset, natura denuò eodem consilio & via, proximo in loco, non ita procul à priore apertione distante, per ventrem iterum perrupit, & affatim eduxit necessariò euacuandam purulentiam. In hoc foraminulo exhibebatur omnium conspectui & tactui, os quoddam, quod euentus postea (resecta aluo & matrice) comprobauit, infantis fibulam sinistri brachii fuisse. Durauit iterum hæc apertio, eodem statu & effluxu, cum magna feminae in vtero habentis virium prostratione, ad menses aliquot. Cum autem periculi magnitudo, dolorum foetorisq̃ue intolerantia indies magis ac magis ingrauescerent, viderenturq̃ue omnia ad interitum spectare: ipsaq̃ue miserrima præ crucia-

cruciatibus immēsis, animi crebris deliquiis
iam iam crederet sibi exitum imminere,
denuò iniit consilium asciscendi medicos:
si fortasse ex singulari Dei misericordia fe-
lix horula salubris consilii elucesceret: si de-
nique fortè fortunà, Deo ita disponente, in
hora contingere, quod non contigisset in
annis. Vocati igitur sunt Chirurghi tres: Aulę
regiæ Chirurgus, Sixtus Wirt: Paulus Dir-
leuuang, vrbis Viennensis ordinarius Chi-
rurgus: & Petrus Winckler. qui cum adue-
nissent, rem omnem intuiti, atrox pericu-
lum præ oculis esse animaduenterunt: si-
mulque moderatè omnes vnanimis res-
ponderunt, maius esse negotiũ hoc, quàm
vt ipsi quippiam certi in hoc casu statuere
vel debeant, vel possint: accersendos esse
Medicinę aliquot doctores, quorum confi-
lia meritò accedere debeant: & si quid in re
tam ardua faciendum superesset, sibi cõsul-
tum videri, vt id ex eorum matura delibe-
ratione proficiscatur. Acciti igitur sunt do-
ctores duo, Ioannes Enzianer, & Matthias
Cornax: alter vix senex, & reuerà miles (vt
dicitur) emeritus: hic publicus Medicinę
in Viennensi Gymnasio ordinarius profes-
sor. Qui cum venissent, aliquoties post cre-

bram inspectionem, ægrè virium explorationem, circumstantiarum diligentem inquisitionem, nihil aliud videbant superesse consilij, quàm vt ad sententiam Hippocr. extremis morbis extrema adhiberentur remedia, quantumuis periculosa. Decretum itaque ab iis est, de aluo aperienda. A chirurgis etiam in eandem itum sententiam. quod cum certò constitutum esset: etiam feminæ, cuiusque marito & propinquis, medicorum consultum indicatum est. à quibus omnibus assensum. Stata tandem dies est, decima mensis Nouemb. anni M. D. XLIX. hora duodecima pomeridiana. Christi igitur Domini auspiciis, cum tempus statum aduenisset, rebus ritè auxiliariis denique paratis, & dispositis præsidiis, si quid fortè grauius contingeret, præsentibus Doctoribus nominatis, & chirurgis, sectio cum summa diligentia peracta est. Linea autem sectionis ex mea designatione ducta est, ab apertione ea inchoata (quæ paulò supra vmbilicum à natura, vt diximus, facta erat in latere dextro) recta deorsum per tractum musculi recti, abdomini incumbentis, longitudine plus minus octo vnciarum: hoc est, semipedis antiqui & duorum pollicum.

qua

qua facta incisione, propter necessitatem & intolerabilem foetorem, subito contentum in vtero à chirurgis vndique liberatum est, & exemptus frustillatim foetus masculus emortuus, & semiputridus. Sequutus est hac extractionem foetor incredibilis: adeò enim putredo inualuerat, vt bona pars membrorù pueri consumpta appareret: caput verò totum confractum, & ossa cranci dispersa extraherentur: cerebri verò videretur nihil, nimirum quod totum putredine diuturna consumptum esset.

Absoluta hac sectione, ex summa Dei Opt. Max. misericordia feliciter mulier debita ratione, infractis laceris & rugosis vteri cavitatibus, ligata & curata est: illique de rebus necessariis quàm optimè prospectum à medicis & chirurgis. In omni autem ista administratione, misella quæ rescabatur, nullum est passa animi deliquium: sed forti & sedato animo omnia pertulit: adeò vt Deus & Natura ipsa in conseruanda hac inopi & ignobili femina contendisse videantur. Successu deinde temporis, cum omnia ex singulari Dei nutu feliciter procederent, si ne vlla futura, rugis (detumesciente ventre ob exinanitum vterum) coeuntibus, post-
liminio

liminio venter ab onere putrido liberatus peroptimè coāluit, & femina præter omnem expectationem curata est, & vterus ipse vnà cum abdomine & eius partibus planè consolidatus: quinetiam ita matrice probè restituta, menses bono ordine & modo rediere: vt spem etiam aliquam cōceperimus, membro quantumuis sensibili & spermatico ita persanato, mulierem denuò concepturam, & fortasse foetus edituram. Quod tamen postremum, vt valdè ex multis rationibus est ambiguum, ita incertum Diuinæ Omnipotētiae relinquimus determinandū.

Historia secunda: quod eadem femina denuò conceperit, & gestauerit foetum viuum, perfectum, masculum, ad legitimum pariendi tempus: quodque ex posthabita sectione, mater vnà cum puello interierit.

POSTEA QVAM supernè à nobis descripta Margaretha ex sanctiss. opificis Dei voluntate conualuisset, conuixisset denique sana marito annum plus minus integrum, satis frugaliter, denuò cōcepit, & gestauit puerum beneualentem, & ritè succrescen-

crescentem vsque ad secundum diem mensis Iunij, Anno Domini M. D. L I. quod erat legitimum tempus pariendi. Ea dies cum manè illuxisset, & bellè se haberent omnia, infans robustus strenuè palpitauit, & elaborauit ad egressum vteri: mater mœsta omnibus nervis ad expellendum foetum incubuit, præscentibus multis mulieribus: sed incassum omnes conatus cessere. quapropter vocatus est Paulus Dirleuuang chirurgus Viennensis, qui antea illam secauerat, vt in medium consuleret. ille verò præ oculis cernens graue discrimen, consuluit me etiam esse vocandum. Adueniens itaque & ego, cum perlustrassem ventrem enitenti, vidissemque foetū validum: matrem autem omnibus viribus, quæ ad certamen enitendi requirebantur, destitutā; cicatricē præterea veterem quasi per rimam longam hiscere, omninoque impossibile esse vt conatus feminae tam lacero vtero, incisis per longum musculis & abdomine, tanti esse possent, qui in vtero contentum quantumuis viribus præstans, & sese adiutans, per os sacrum possent expellere: suasi euestigiò, ventrem ferro, vt prius, ressecandum esse. Firmavit meā opinionē & hoc quòd rimula
sectio-

sectionis pristinae laxata, pellucens maderabat, & per se discessionem parietum cicatricis minitabatur. Hisce perurgentibus rationibus, nos vterq. compulsi, & commemoratione prioris felicitatis euentus animati, sectionem iterum instituendam censuimus, acquiescebat consiliis nostris: alioquin moritura puerpera. Verum enimvero mater eius & reliquae aliquot praesentes feminae assentiri nullo pacto voluerunt. interim ego ordinatis quibusdam praesidiis confortantibus, consolatus afflictam discessi: & paulo post reuersus, acriter institui iterum peragendam caesurae. Sed perperam tum obtinuit matris affectus, quae cum caeteris feminis in ea perseuerabat sententia, vt Deo omnia committerentur reiecta periculosa sectione: quae tum etiam satis tempestiuè adhiberi posset, cum extremum anhelitum mater spiraret. Expectatum igitur vsque ad horam decimam noctis. eo tempore infelix, cum frustra diu & strenuè luctata esset, viribus omnibus exhaustis, cruciatibus oppressa animam exhalauit. Quod cum factum esset, subito chirurgus praedictus vocatus est, & citissimè ventrem aperuit: statimque infantem perfectum, masculum, omnibus nume-

numeris absolutum exemit. Ibi videre erat
(superueneram enim & ego) certamen ad-
nitentium puello vitam, quæ paulò ante
abierat, reuocare & sufflando omnia ten-
tare spiracula, sed perperam & frustra omnia
fiebant. In promptu causa est eruditis &
anatomix peritis: siquidem in confesso est,
vitam & motum cordis in infante à duabus
arteriis vitalibus matris per umbilicum fœ-
tui, seu per insitionem insertis dependere,
quæ vasa natura fabricauit pro cordis refri-
geratione. Quare cum arteriarum motus in
matre cesset, earundem etiam motum cue-
stigiò in infante cessare necessum est: siqui-
dem fieri minimè potest, vt puer ante præ-
cisionem umbilici, in ipso deniq. vtero in-
uolutus tunicis, spiritum per os attrahat. Præ-
terea, esto quod continuatio umbilici fœtus
à matrice sit libera, ruptis cotyledonibus
partus tempore: tamen nihilominus umbi-
licus secundinæ adhæret, necessariò ab ob-
stetrice præcidendus: vel etiamsi à secundi-
na in vtero existente puello umbilicus solu-
tus esset, tamen respirare per os non posset
infans, panniculis inuolutus: vteri præterea
parietibus inclusus, mucoribus denique &
aquositatibus circumfusus: quæ certè res sæ-
pe so-

pe solutos infantes, hærentes tamen diutius in angustis faucibus ossis sacri, enecat suffocando.

Cum ex prædictis itaque necessarium sit, vita & motu arteriarum in puerpera cessante, cessare etiam infantis in utero contenti vitam & motum: impossibile est, tam immediatè excindi infantem posse, in eo ictu temporis, quo anima ex matre migrat: quæ si semel euolauerit, certè reuocari humanis præfidiis nullo modo potest. Si autem fortè fortunà exemptio infantis contigerit in agone puerperæ, aut in animi deliquiis, præsentibus adhuc spiritibus vitalibus: tum censemus omnino superuiuere infantem posse, quemadmodum sine dubio de Iulio Cæsare contigit.

Historia memorabilis de muliere, quæ annis tredecim in utero gestauit sceletum fœtus mortui, quod tactu cum ab ipsa matre, tum ab omnibus illi præsentibus percipitur, scripta ad Matthiam Cornacem ab Ægidio Hertogio Medico.

CATHARINA quædã, vxor Michaëlis de Menne, viri ruralis & pauperis, annis duodecim utero gerit fœtum mortuum,

tuum, vel potius sceletum foetus emortui, res penitus monstruosa, ac miraculo digna dici potest. Ita tamen se res habet, sic ut ipso tactu unicuique fuerit manifestissima. Mulieris enim ventrem inferiorem propriis manibus attrectavi, non bis terve, sed pluries. idem quoque mecum egere cum viri, tum mulieres illustrissimæ, non sine omnium admiratione maxima: quos omnes honoris gratia præterimus. At vel unius viri hac in re testimonium oculare sufficere poterit, puta excellentiss. D. Henrici Cornelij Mathisij, qui quondam CAROLO eius nominis Quinto Augusto Medicus fuit domesticus. Hic, inquam, cum stantem & supinè decumbentem dictam mulierem crebrius attrectasset, omniaq. ossa foetus mortui ipso tactu optimè deprehendisset, præ stupore nimio, tum admiratione summa dicebat: Deo & Naturæ nihil impossibile.

Anno igitur Domini M. D. XLIX. eadem Catharina, posteaquam antea enixa esset duos liberos, concepit mense Martio, omnia signa habens felicitis imprægnationis: foetum insuper temporis progressu à quarto mense conceptus sensit valentem, & strenuè se mouentem, usque ad festum Diuo

T

Andræ

Andrææ sacrum, eodem anno: quo sanè illi
superuenère dolores partus adeò vehemen-
tes, vt iam iam crederet se enixuram. Vte-
rus quoque mirum in modum prominebat,
vbera que lacte copiosissimo turgebant: id-
que magis instante iam partu quàm multis
diebus antea. At cum ad parturiendum nul-
la amplius mora expectaretur, accidit vt ve-
tula quædam malefica & præstigiatrix ven-
trem huic vtero gerenti attigerit, in aures
susurrarit, & in faciem sufflarit, aliaque per-
egerit: quæ quoniam parum ad rem no-
stram facere existimo, pluribus non perse-
quor: illius tamen meminisse placuit. nam
in vetulam mulier culpam omnem reicere
videtur, quod illi res tam infelicer succes-
serit. Vt autem parturientium dolores cum
in ventre inferiore, tum in lumbis sensit,
statim acciri obstetricem & mulieres vici-
nas iubet quæ dies noctesq. aliquot partum
præstolabantur; nullum tamen partus breui
futuri signum obseruat obstetrix, præter il-
los dolores qui toto biduo increbescebant.
Quare discedit, reuersura, si ita res postula-
rit. Quid multis? dolores nihil interim re-
mittuntur, sed diebus totis quadraginta &
diu & noctu illam sæuissimè affligere non desi-

desinunt, vt totum id temporis misella ista
 insomnis egerit. Ab vtero quippiam interea
 effluxisse, nunquam adnimauersum fuit.
 Foetus vehementissimè semper mouebatur
 ac calcitrabat, ita vt manifestè illius motus
 ab adstantibus obseruari posset: toto isto do-
 lorum tempore, sudoribus quoque copio-
 sissimis madebat. Lac præterea è mammil-
 lis vberius fluebat: quod quia acrius, tum
 plus iusto biliosum erat, omnes ferè partes
 vicinæ, quas defluens attigit, exulceraban-
 tur. Quadragésimo denuum secundo &
 quarto dolorum die, foetus tam validè am-
 plius moueri destitit. Dictu profectò mi-
 rum, quod tanto tempore subsistere potue-
 rit incolumis. tandem conatu vehementis-
 simo ita foetus mouebatur, vt inde trans-
 uersim in vtero reuolutum mater narraret.
 Dolores ab illo impetu foetus multò mitio-
 res euasere, & paulò post planè recesserunt.
 Post verò diebus quatuor vel sex, cruenta
 quædam ac nigra per aluum deicere cœpit,
 illis similia (vt illa inquit) excrementis, quæ
 pueruli iam in lucem editi primum excer-
 nere solent, cuiusmodi excrementum ege-
 rebat diebus singulis ad sex libras. Cumque
 antea nullus in vtero collisionis ossium sen-

fus voluntarius perciperetur: hic tandem putans misella se ab omnibus ærumnis liberam, vnicuique tangenti vterum sese prode- re cœpit: vt etiam illam non lateat ossium fœtus mortui situs, quippe cùm digito mō- stret, hic caput, illic costas: hic humeros, il- lic femora contineri. Quod ego & alij com- plures, me monitore, deprehenderunt. Ca- dauer istud seu sceletum in vtero matris ia- cet transuersim, capite & cruribus intror- sum, dorso verò extrorsum prominente. Sub ilio dextro caput recōditur: quod cum profundius quàm matris spinam dorsi respi- ciat, non sine ratione tactus nostri iudicium refugit. Ibi tamen ossis humeri, caput supe- rius contineri, manifestò constat. Sub ilio sinistro sunt crura & pedes: sed introrsum reflexi, vt attingi minimè possint. Conie- ctura tamen artificiali & anatomica ita esse: iudicare non est difficile: tum ex situ reli- quo corporis, tum quia ibi os femoris aper- tissimè deprehendatur. In medio ventre dorsum euidentissimè cognoscitur, verte- bræque omnes facillimè distinguuntur: co- stæ quoque maiori ex parte, tam superiores quàm inferiores dinumerantur. turgēt ven- ter maternus tumore oblongo, qui in pu- den-

dendum desinit: eleuat totam istam molem sursum, eandemque pro animi arbitrio deprimat, non sine assistentium summa admiratione. ossa verò sic satis induruisse sentiuntur, ita vt validiori compressioni difficulter cedere videantur. Venter maternus interea dum attractatur, nullo dolore angitur: nisi id plusquam par est, fiat diutius. Valet sic satis illa mulier, omniaque sua munia tam domi quam in agris vnà cum marito suo optimè peragit: hilaris est, prudens materfamilias, & vtcunque facera, annum nunc temporis agens quadagesimum quintum. Corpore gracili, nec habitu illaudabili. Menses cum annis quatuor essent detenti, potiunculis nonnullis illos promouentibus vsa, rursus manare cœperunt in hunc vsque diem. At mensibus singulis, cum eorum terminus instat, venter inferior intumescit, illamque dolores inuadunt vehementissimi: haud aliter quam si nunc nunc esset enixura: nec antea cessant, ni menses omnino eruperint. Quod si mulierem aliquo morbo laborare contingat, iisdem planè doloribus ad integrum morbi terminum corripitur. Aliud præterea notatu dignum refert, quintum nunc esse an-

num ex quo natura quodammodo istius
 sceleti expulsionem tentarit. Vteri enim
 osculum hiasse, & inde aliquot officula fui-
 se egressa. qua de causa euestigiò accersitur
 obstetrix. ac cum satis imperita, vel potius
 rei nouitate perculsa, nullum remediū fer-
 re se posse indicaret, omni ope humana
 hāc multis modis longè infelicissimam de-
 stituens, recessit. Ipsa verò interim nihilo-
 minus intrepido fortiq̃ue animo, officula
 illa vt in proprium locum retrocederent,
 propriis manibus allaborauit, sic vt in pristi-
 num redierint. Ab isto verò, vti nec antea,
 huiusmodi quid sinistri illi accidit. Mirum
 denique, quantoperè rustica illa flagitet,
 summisq̃ue precibus contendat, vt ab domē
 ei manu medica aperiatur, sceletumq̃ue ab
 vtero eximatur. Sic enim seipsam sanitati
 pristinae restitui posse confidit optimè. At
 quo minus id tentatum hactenus sit, adhuc
 sub iudice lis est.

*Historia altera de gestatione fœtus mortui ab
 Achille P. Gassaro Medico ad D. Mat-
 thiam Cornacem missa.*

NON absimilis tuæ Viennensis illius Hi-
 storix, ante annos plus minus viginti
 sex,

sex, apud nos quoque contigit in comitatu Feldkirchiensi: qui immediatè Serenissimo nostro D. Regi attinet. Nā muliercula quædam, cui à mariti familia Pfliegerin cognomen erat, quæque in pago Gettzig sub arce Montis fortis tum habitabat, vere imprægnata ad decimum vsq. mensem, satis incolumis pro sua conditione sibi visa est. Ac instante tādē partus tempore, iusti dolores, nec non humorū excretiones cōsuetæ, præsentibus & agnatis & obstetrice, nulla abortus suspitione innata, per aliquot horas illam debito exagitarunt modo. Cum autem incassum diutius laborare videretur, astantes vicinæ ad fortius enitendum subinde illam adhortatæ sunt: imò pro sua ruditate, tam incessanter ægram ad cogendum accelerandumque partum impulerunt, ac miseram mulierculam ad eiusmodi animi deliquia, tamque crebras syncopes sua ista importunitate adegerunt, vt nō solum fœtus insciis illis suffocatus sit, sed & mater etiam euidenter de vita periclitaretur. idque defectu medicorum omnium, in tertium, aut fortè plures vsque dies factitatum est: donec commiserantibus cunctis, ægra illa soli Naturæ & Diuinæ clementiæ, tanquam omni-

nò desperata, relinqueretur: ac veluti omni
momento moribunda, offulis ac gallinarum
iussulis per intervalla refocillata solum sit.
Et sic misera illa per reliquum puerperij spa-
cium vtcunque curata, paulatim dolores re-
mittere, menstruorum tamen fluxum per-
seuerare sensit: & quæ est Omnipotentis in-
effabilis bonitas, nullius medicinæ benefi-
cio post aliquot septimanas, indies magis ac
magis, habere melius coepit: donec & mu-
liebre profluuium cessarit, & dolores mag-
na ex parte evanuerint quoque: adeò vt illa
domesticis negotiis iterum qualicunque va-
letudine præesse sategerit: ac decrecente
insuper nonnihil vteri mole, cuncta sibi
prospera ad integrum ferè annum repromi-
serit. Quo tamè non plenè euoluto, tumor
quidam particularum in sinistra inferioris
ventris parte, paulò supra inguina apparère
de nouo coepit. qui dum quotidie augeri,
& demum etiam dolorem apostemosum
cum cutis liuore superinducere pergeret: ibi
mulier illa de fœtu nihil amplius sollicita,
chirurgi auxilium inuocauit primùm. Is fuit
magister Nicolaus Clæsi, ciuis Feldkirchi-
ensis, suæ artis peritissimus: qui sæpissimè
quoq. strenuissimi quondam militis Marci
Pfit-

Pfittaci ab Ems castra, tam in Vngariam
quàm Italiam, non infeliciter sequutus est.
Is, inquam, vigentibus tum accidentibus,
quæ generationem puris cõcomitari solent,
tum ingenti necessitate, abscessum illum
iam ad humani capitis magnitudinem ex-
crescentem, omninò detumefacta aluo, de-
cussatim nouacula, vt in fungorum apertio-
ne vsus obtinet, discidit: quo facto, tanta
foetidissimæ virulentia copia effluxisse fer-
tur, vt præsentium nullus, ne dum ægro-
ta mulier, aut ipsemet chirurgus facile suf-
ferre potuerit. Nihilominus tamen vlcus
illud sordidissimum, præfatus chirurgus
mundificare & abstergere pro more non
destitit: quousque intra pauculos dies se-
miputrida quoque ac corrosa ossicula, vnà
cum pure exire cœperunt. Quæ cum is, re-
mittentibus indies tum dolore tum foetore,
vndenam in ventrem, concauitatem nimi-
rum exossem, peruenissent, stupidus mira-
retur: en tandem erumpentibus integris ti-
biarum ossibus, posterioribusque caluariae
fragmentis, manifestèprehendit, ea ipsa
reliquias esse foetus illius, quem mulier ea
ante annum peperisse debebat. Vnde vehe-
mentiore admiratione captus, decoctiones,

loturas, & vnguenta qua potuit solertia, pro
ulceris profundissimi mundificatione exic-
cationeque semper adhibuit, donec illud,
femina nihil ultra conquerente, per sese ad
consolidationem properare animaduertit.
Ibi cicatrificationi, quam vocant, inuigilans,
mulierem eam omnino persanauit. Quæ
posthac plures superstes fuit annos, ac rede-
untibus in ordinem naturalem mensruis
purgationibus, ni fallor, feliciter postea quo-
que viuum adhuc enixa puerum est. Hæc,
Matthia doctissime, non relatione tantum
aliorum recito, sed prænominatam mulier-
culam viuum & valentem, vnà cum parti-
culis ossiculorum priorum illius infantis sui
coram vidi, & allocutus sum. Factaque su-
per prædicto negotio sufficienti inquisitio-
ne, non modò quæ iam ab aliis fide dignis
hominibus perceperam, credere didici; ve-
rùm etiam verissima esse, oculari demon-
stratione asserere possum. Nec dubito quin
tota ea regio, si opus sit, testimonium abun-
dè narrationi huic perhibitura sit.

F I N I S.

AVCTORES QVI IN

MEDICINALIVM OBSERVA-

TIONVM exemplis, ac in eorundem Scholiis, tum & in Annotationibus Beniuenij citantur.

<i>Aëtius.</i>	<i>Guido de Cauliaco.</i>
<i>Albucasis.</i>	<i>Guilhelmus Salicetus.</i>
<i>Alexander Benedictus.</i>	<i>Hieronymus Fracastorius.</i>
<i>Alexander Trallianus.</i>	<i>Hippocrates.</i>
<i>Anastatus Lusitanus.</i>	<i>Iacobus Hollerius.</i>
<i>Andreas Vesalius.</i>	<i>Ioannes Fernellius.</i>
<i>Antonius Beniuenius.</i>	<i>Ioannes Langius.</i>
<i>Archigenes apud Aëtium.</i>	<i>Leonidas apud Aëtium.</i>
<i>Auicenna.</i>	<i>Martinus Akakia.</i>
<i>Bernardus Gordonius.</i>	<i>Matthias Cernax.</i>
<i>Caelius Avelianus.</i>	<i>Michaël Sauonavelat.</i>
<i>Conradus Gesnerus.</i>	<i>Paulus Aegineta.</i>
<i>Cornelius Celsus.</i>	<i>Paulus Iovius.</i>
<i>Cornelius Gemma.</i>	<i>Rhasis.</i>
<i>Dioscorides.</i>	<i>Suidas.</i>
<i>Galenus.</i>	<i>Valescius Tharantanus.</i>

HIPPOCRATIS APHORISMI,

QVI VEL IN OBSERVATIONVM MEDICINALIVM exemplis, vel in eorundem Scholiis, aut Annotationibus Dodonæi, citantur, vel breuiter enarrantur.

Lib. 2.	42.	<i>Soluere Apoplexiam fortiss.</i>	fol. 19. 21
3.	12.	<i>Si verò hyems.</i>	23
4.	11.	<i>Quibus tormina.</i>	89
5.	1.	<i>Convulsio ex helleboro.</i>	192
3.		<i>Ubi sanguis plurimus.</i>	186
13.		<i>Quicumque spumofum.</i>	55, 56
33.		<i>Menstruis deficientibus.</i>	35
34.		<i>Mulieris sanguinem.</i>	61
40.		<i>Quibuscunque mulieribus.</i>	16
6	37.	<i>Ab Angina.</i>	35
	48.	<i>Lienosis.</i>	201
7	51.	<i>Quibus cerebrum sphacelatum.</i>	5
	60.	<i>Quibus cerebrum aliqua.</i>	2

RERVM

RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM IN OBSER- VATIONVM MEDICINALIVM EXEMPLIS INDEX.

A B DOMINIS musculorum in- flammatiō. 64	Clausus anus. 166, 167, 230
Abscessus mesenterij. 169	Clausum intestinum. 168
Abscessus tonsillarum foras erumpen- tes. 35	Clausura naturalia. 165, 168
Abscessus Theriaca apertus. 214	Capitis vulnus. 3
Acus assumpta per urinam reddita. 156, 271	Capitis os erosum. 153
Acus perforato stomacho exit. 156	Capilli nigri post casum capillorum canorum. 262
Aër frigidus capitis vulneribus no- cet. 4	Catalepsis. 11, 309
Alapa mortuus. 257	Catarrhus suffocans. 22
Alui excrementa intra peritonæum collecta. 82	Catochus. 8, 13, 184, 249
Aneurisma. 110	Catochus absque febris. 11
Angina difficilis. 38, 42, 175	Catochus ex vermibus. 265
Angina incisa. 175	Catochus in senē. 14
Anilia remedia non temerè contem- nenda. 121	Catochi exemplum ex Galeno. 15
Ano clauso natus. 166, 167	Carcinomate exagitato mors sequi- ta. 216
Apoplexia fortissima qualis. 18, 19, 21	Carnis frustulum eiectum. 232
ab Aqua inter cutem curata. 256	Caros quid sit. 17, 18
Aqua inter cutem. 145	Caruncula in meatu penis. 94
laborans rusticus liberatur. 146	Cerebri concussio. 1, 4, 264
Aqua inter cutem: vide Hydrops.	Cerebrum punctum læsum. 6, 7
Aquæ potu frigidissimo homo perit. 151	Cerebrum lphacelatum. 5
Arteria incisa. 186, 187	Cochlearia. 76
Ascites. 147	à Coeliaco morbo curatus. 253
Aurium vermes. 261	Coeliacus morbus qualis sit. 254
Aurium vermes quæ curent. ibid.	Coles incisus non potuit sanari. 211
B.	Colocynthidis in enemate excessus periculo non vacat. 22
Brachium ab humero diductum. 226	Colum intestinum flatu distentum. 86
C A L C V I O euulso sanata est mu- lier. 102, 224	Columbæ quadam proprietate huma- næ naturæ amicæ sunt. 120
Calculus spontè excidens. 102, 222	Coma agrypnon. 11
Calculi in vesica XII. 161	Comitialis morbus. 183, 240
Calculus in vesica spontè ruptus. 98	Confectio alcermes nimio vsu viscera erodit ac corrumpit. 117
Calculus pulmonis. 52, 161	Conuulso ex utero. 241
vide Lapis.	Conuulsiones pueris à lumbricis. 236
Calidiorē humore caput petēte puel- la mortua. 243	Cordis arteriæ tuberculū adnatū. 172
Callus in arteria cordi vicinus. 152	callus adnatus. 173
Callus in mesaraicis. 154	Cordis pars patefacta. 179
Callus ventriculi. 154	Cordis palpitationis causæ. 117
Canis rabidus quomodo agnoscat. 31	Cordis tunica læsa curata. 207
Claudus ex casu liberum gressum re- cepit. 194	Cor pilis refertum. 227
	Cornu è vulnere natum. 270
	Cyaneus lapis interna viscera exulce- rat & putrefacit. 117
	D E N T E s noui vetulæ nati. 262
	Destillatio quandoque citò inter- imit. 23
	Diabe-

INDEX.

Diabetes.	98	Hæmoptoe in phthisim transir.	25
Dysenteria.	238, 239	Hydrocœle.	29
Dysenteria à quartana aliquando li- berat.	200	Hydrocœles periculosa sectio.	93
Diuretica fortia calculosis noxia.	100	Hydrophobia à morfu canis.	29
Diureticorum intemptius vsus pe- riculosus.	105	Hydrophobia nō diuturnis affectus.	30
E LEPHANTIA	241	Hydrope correptum bonis visceribus præditum esse oportet, si sanus fie- ri volet.	59, 145, 146 148
Elephantiasis Græcorum ab Ara- bum Elephantia differt.	113, 242	Hydrops vteri.	109
Elephantia Arabum quid sit.	113	Hydromphalon.	59
cur sic dicatur.	242	Hypofarca.	147
Elephantia Arabica causa humor ad alimentum destinatus.	115	ex Horrore flammæ febris.	204
ab Elephantiasi liberatus.	158	Horrore puer mortuus.	205
Enterocœle.	207	curatus.	206
Epiploocœle.	ibid.	I ECUR induratum.	133
Excrementa per pudendum muliebri reddita.	230	Inflatio vteri.	109
F AMES valida.	195	Ilei dolor	85, 178, 254
Febris ex horrore flammæ.	204	Ileos hamatites qualis Hippocrati	79, 80.
ex Febri stata mors.	228	Morbus.	28
Femoris os erosum.	223	Incubus qualis.	38
Fluxus oratione curatus.	182	Inflammatiō circa fauces & oris par- tes astringentia initio requirit.	24, 243
Factor pestilentia quandoque reme- dium.	268	Infantia nocturna.	168
Fœtus in vtero mortuus membratim exemptus.	276, 291	Intestino clauso vita finitur.	172
Fœtus mortuus XIII. annis in vtero gestatus.	288	Intestinorum dolore mortua.	160
Fœtus mortui in vtero gestati ossa per abscessum apertum expurgata & exempta.	297	Intestinorum dolores & tormina fri- gidis curata	220
Fons in agro Leodiensi.	36, 94, 97, 99	Intestino graciliore scisso vita amit- titur.	238, 239
Fortuna nonnulli curantur.	256	Intestina prolapsa ex umbilico & ex vtero.	206
Frigidissimum emplastrū mortem at- tulit.	150	ab Intestinorum torminibus viscera erosa.	63
Frigidissimo aquæ potu vir perit.	151	Intestinorum tunica tussi scissa.	66
ex Frigidissimi vini haustu defectio. ib.		locinoris vlcus.	103
Frigidi lactis, cui ademptum est bu- tyrum, nocumenta.	152	I schuria.	34
Frontis vena aperta, linguæ impedi- mentum solutum.	267	LACTIS frigidi, cui ademptum est butyrum, nocumenta.	152
Frontis vulnere senex à cœcitate li- beratus.	167	Lapis ex intestinis eiectus.	154
Fulmine attoniti.	159	Lapis tussi exvulsus.	160
G ANGRAENA à digito pedis in- cipiens lethalis.	62, 214	Lapide percussus.	3
Gelatus.	247	Lapides in tunica hepatis.	132
Gemini pueri.	258	Lapides in vesica fellis.	133, 238
Geuu miraculo sanatum.	140	Lateris dolor in phthisi.	17
Gonorrhœa venerea.	94	à Lepra liberatus per incuriam.	16
Gulæ abscessus.	251	Lethargi causa.	25
H ÆMORRHOIDES.	109	Lethargus morbus difficilis.	153
ex Helleboro conuulsio lethalis.	192	Lethargici pectore suppurantur.	Lingua

I N D E X

Respirandi difficultas.	43, 203	Sudore represso sanatus.	192
S AGITTA carminibus euulsa.	162	Suffocationis periculum.	43
Sagittæ ferrum dorso impactum		Superioritatio.	259
post biennium per inferna descendit.	273	T AÆS missione sanguinis curata.	180
Sanguinis è brachio detractio incom-		Teli pars sternutatione post xxv. an-	
modè sit mulieribus ab utero affe-		nos reiecta.	275
ctus.	13, 14	Theriaca abscessus apertus.	214
Sanguinis è gingivis profluuium.	33	Tenuioris intestini morbus.	254
Sanguinis glutinis modo concrefcens		Tetanus.	250
lethalem aut diuturnum morbum		Tineæ quandoque sub pedibus ligan-	
significat.	17	tur.	120
Sanguis vulnere facto non statim re-		Tympanites.	87, 89, 226
primendus.	266	Tormina intestinorum frigida cura-	
Sanguineæ lachrymæ.	34	ta.	260
Sanguinis copiosa missio qualia peri-		Tonsillarum inflammatio & absces-	
cula adferat.	186, 188, 196	sus.	252
Sanguinis missione iocinoris vitium		Tuberculum supra cordis arteriam.	
curatum.	219		172
Sanguis mulieribus ex pedis vena tu-		Tussis sanguinis missione curata.	201
tius detrahitur.	14	Tussi scissa intestinorum tunica.	206
Sanguinis missione mutus restitutus.		V A S I S in pulmone rupturæ cau-	
	213, 214	sa.	54
Sanguinis missione plenitudo soluta.		Vlcus iocinoris.	63
	212	Vlcus menti dentis euulsione sana-	
Sanguinis profusio vulneratis prodest.		tum.	119
	266	Vlcera narium.	163
Sanguinis ex poro fluxus.	133, 134	Veneræ gonorrhœa.	94
Sanguis spumofus.	54	Veneræ lues.	129
Sanguinis ex vena detracti considera-		Venæ in naribus sectio mortis causa	
tio.	11, 13, 14, 17	existit.	267
Sanguis vitæ thesaurus.	197	ex Vento mors subsequuta.	225
Sanguinis vomitus.	57	Ventriculi vlcus.	56
Sanguinis vomitus ex liene.	58, 60	Veratro epoto strangulatus.	189
Sanguinis vomitus ex utero.	60, 162	ex Veratro albo mors.	190
Sanguinis cum vrina exitus.	73, 74	Vermes in auribus.	261
Scorbutus.	74	Vermes aurium quibus curentur.	261
Scorpij venenum frigidum.	195	Vermes Cucurbitini.	231
à Scorpione iccus frigidū sudavit.	ib.	Vermes crucis similes.	230
Scorpius in cerebro natus.	246	Vermium multitudo ciecta.	229
Serapium ex Adiantio.	53	Vermis è nare proiectus.	129
Sopor vigilans.	11	Vermis vomitu proiectus.	245
profundus.	1, 3	Vermis ex pectore propulsus.	241
Spasmo Cynico mortua.	246	Vermis in vesica.	222
Sphacelus quid sit.	68	Vini frigidissimi haustū defectio con-	
Sphacelus cerebri.	5	sequuta.	151
Sphacelo correptus puer.	115	Virgo aliquot mensibus à cibo absti-	
Sphacelus iocinoris. 66 pulmonis.	54	nuit.	268
Spirandi difficultate mortuus.	201	Vir lactavit puerum suum.	271
Sternutatione teli pars reiecta.	275	Virgo lac habuit in vberibus.	272
Stomachi elenatio.	177	Viscerum internorum omnium cor-	
Stomachi vitium sanatum.	208	ruptela.	61
Strangulatio ex re in asperam arte-		Vlcera in scorbuto quādo accedāt.	80
riam delapsa.	274	Vmbilicus prominens.	59, 136
Struma ingentis magnitudinis cura-		Vmbilicus prominens in pueris quo-	
tum.	149	modo curari debeat.	137
		Vmbilicæ	

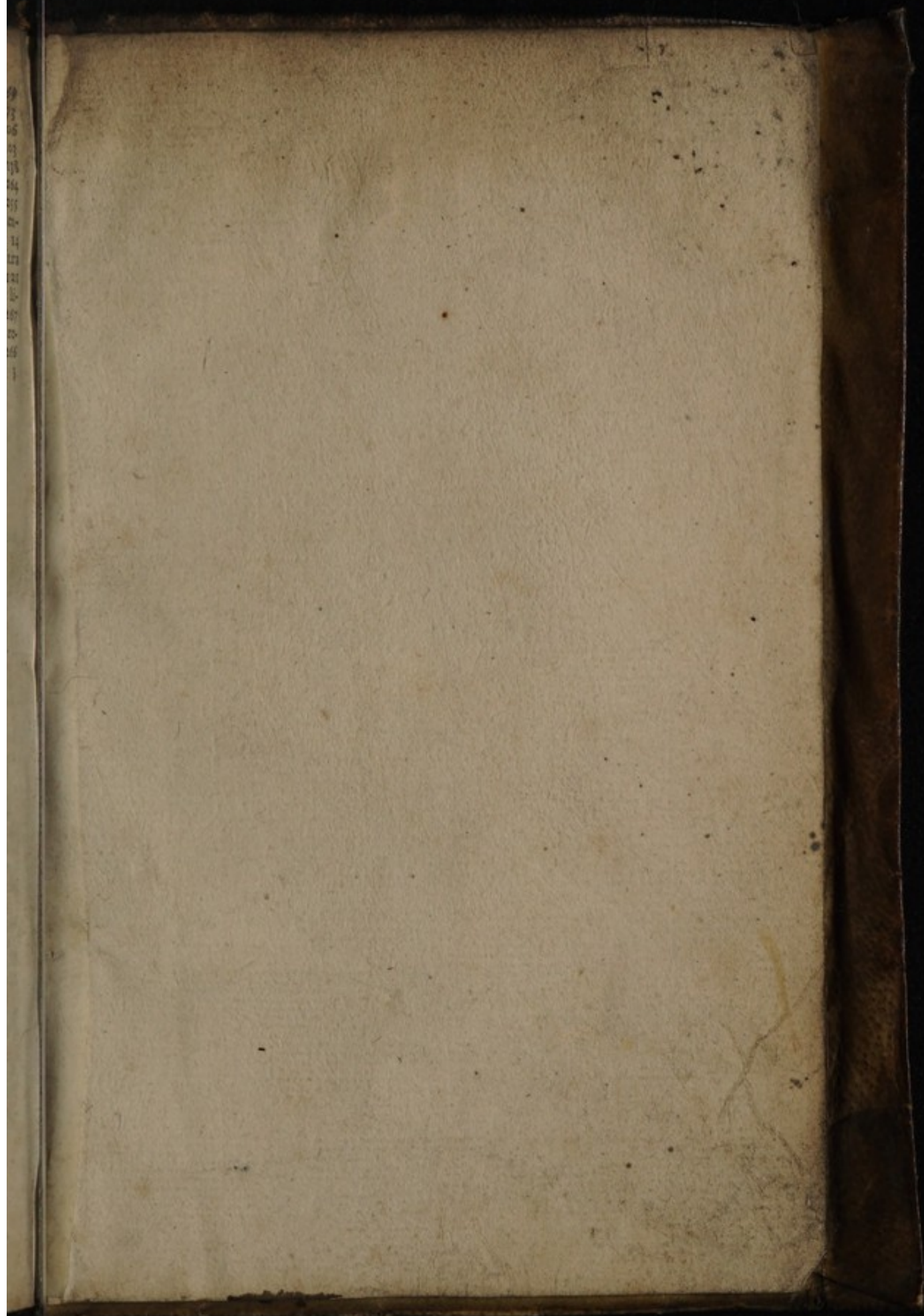
Lingux impedimentum solutum læsa	186, 198	Neruorum distentio.	186, 198
frontis vena.	267	Nigri capilli renati post canorum ca-	
Asperitas temerarius.	102, 103	pillorum casum.	268
Lycanthropia quid sit.	28	Oculo perforato visus restitu-	
Lubricantia officula in œsophago hæ-		tus.	219
rente nihil proficiunt.	38	Oris graueolentia.	57
Lumbricus latus.	222	Oris & faucium inflammatio astrin-	
Lumbrici lati ac rotundi.	229	gentia initio requirit.	38
Lumbrici puero molesti.	235	Orthopnea.	45
Lumbricis conuulsiones.	236	Orthopnea laborantes cur decum-	
Lees venerea.	129	bere nequeant.	47
MANIA.	24, 27, 243	Os suræ resecatum.	162
Mania cum Melancholia affini-		Ossium abscessus.	270
tatem habet.	26	Os capitis erosum.	153
Mania in hæmoptoën cōuersa.	25, 245	Ossis petrosi fissura.	1, 7
Matricis ventositas.	109	Oesophagi inflammatio ab impactu	
Maximos casus omnia succedūt gra-		piscis osse	36
uissima.	3	Osiculo in œsophago impactu quid	
Melancholia cum Mania affinitatem		faciendum.	38
habet.	26	Ozæna.	164
Melicera pro carbūculo iudicata.	210	PEDIS tumor.	112
Memoria amissa ac recuperata	10, 185	Pedibus quæ subduntur in magnis	
Mensibus non prodeuntibus corpo-		& ardentibus febribus.	120
ra feminarum morbofa.	35	Peripneumonia popularis.	47
Menti vlcus dentis euulsione sana-		Pestilenti febri correptus.	193
tum.	159	Petrosi ossis fissura.	1
Mesenterij inflammatiō & abscessus.	170	Phrenitis unde fiat.	17
Miraculo genu sanatum.	140	Phrenitici qui dicuntur.	7, 243
liberatus.	142	Pilulæ Iliacæ Rhafis.	85
Mola.	107	Plenitudo nimia sanguinis missione	
Mola ventosa.	264	sanata.	212
Morbus comitialis.	240	Puer horrore mortuus.	205
Morbus gallicus.	122	Pulmonis calculus.	52
Mortui corpore aperto quæ reperta.		sphacelus.	54
63, 233		Pulmonis inflammatio non semper	
Mortuus fœtus vincto extrahitur.	166	citrâ dolorem.	58
Mortuus fœtus per incisionem exi-		Pulmonis substantia in pus conuersa.	
mitur.	167	40	
Mulier vulua carens vixit annis de-		Pus per vrinam redditum.	179, 272
cem.	144	QUARTANA accessio inclinans	
Mulier a malo spiritu oppressa.	139	te sit die.	100
Mulier post l. x. annum ter peperit.		Quartana accessionis diem mutat. ib.	
263		Quartanam malè curatam sanitas &	
Mulieribus ex pedis vena sanguis tu-		mors sequuta.	197
tius detrahitur.	14	Quartana morbus longus.	199
Mulier ex lapsu vrinâ continere non		RAMEX quomodo fiat.	107
potuit.	237	à Ramice curatus perit.	217
Mutus læsis nervis factus.	235	Ranunculus lingux affectus curatus.	
Mutus sanguinis missione restitutus.		31, 32	
213, 214		Ranunculus cum tonsillarum inflam-	
NARES exulceratæ.	163	matione curatus.	32
Nasturtium hortense	76	Remedium non ab inuentoris condi-	
Naturalia clausa.	168	tione laudandum aut improban-	
curantur.	165	dum: sed ex facultatibus de eo in-	
Nervis læsis vox deperdita.	235	dicandum.	121
Neruorum cernicis tensio.	249	Respiratio composita actio.	19

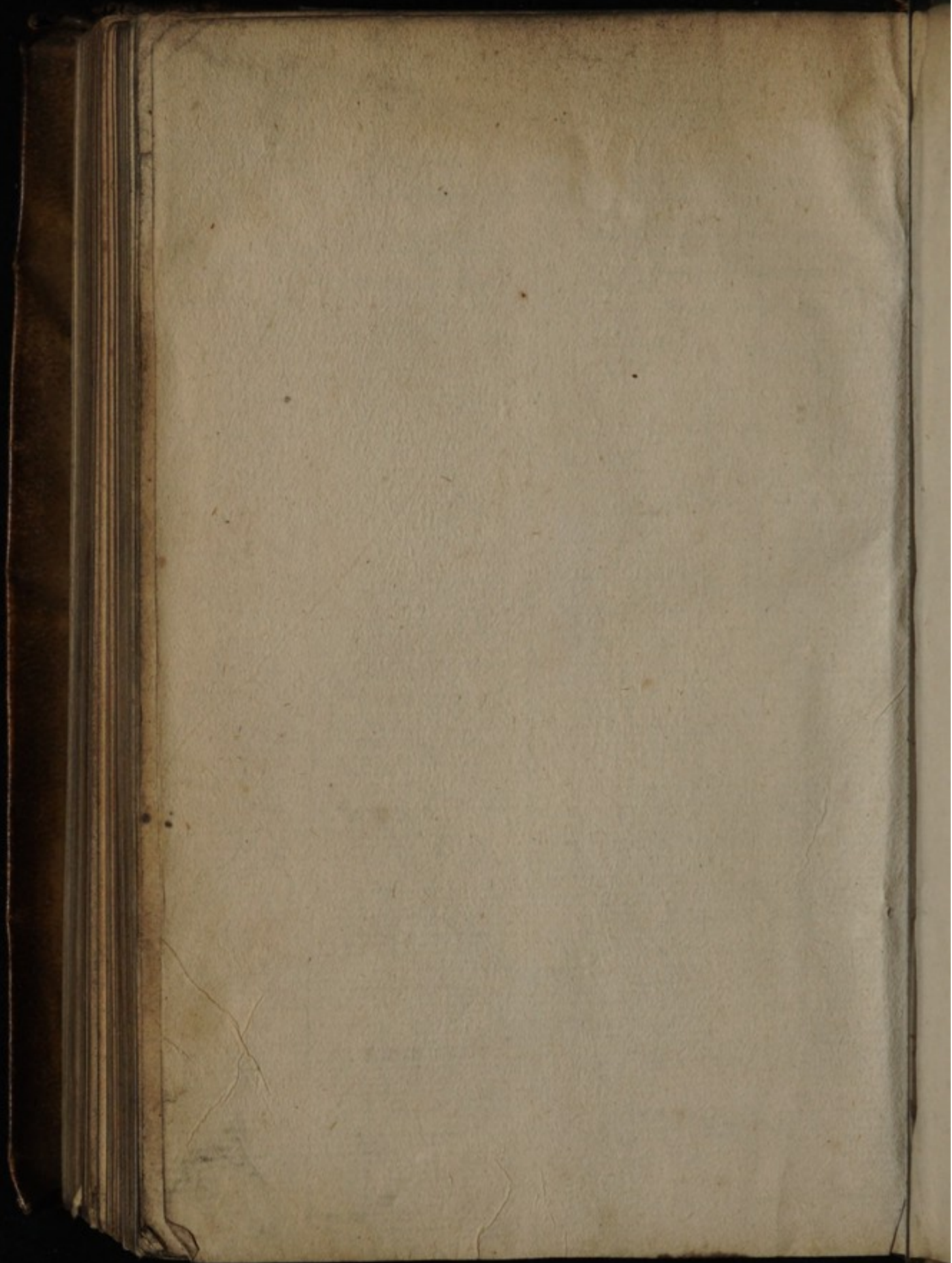
Respi-

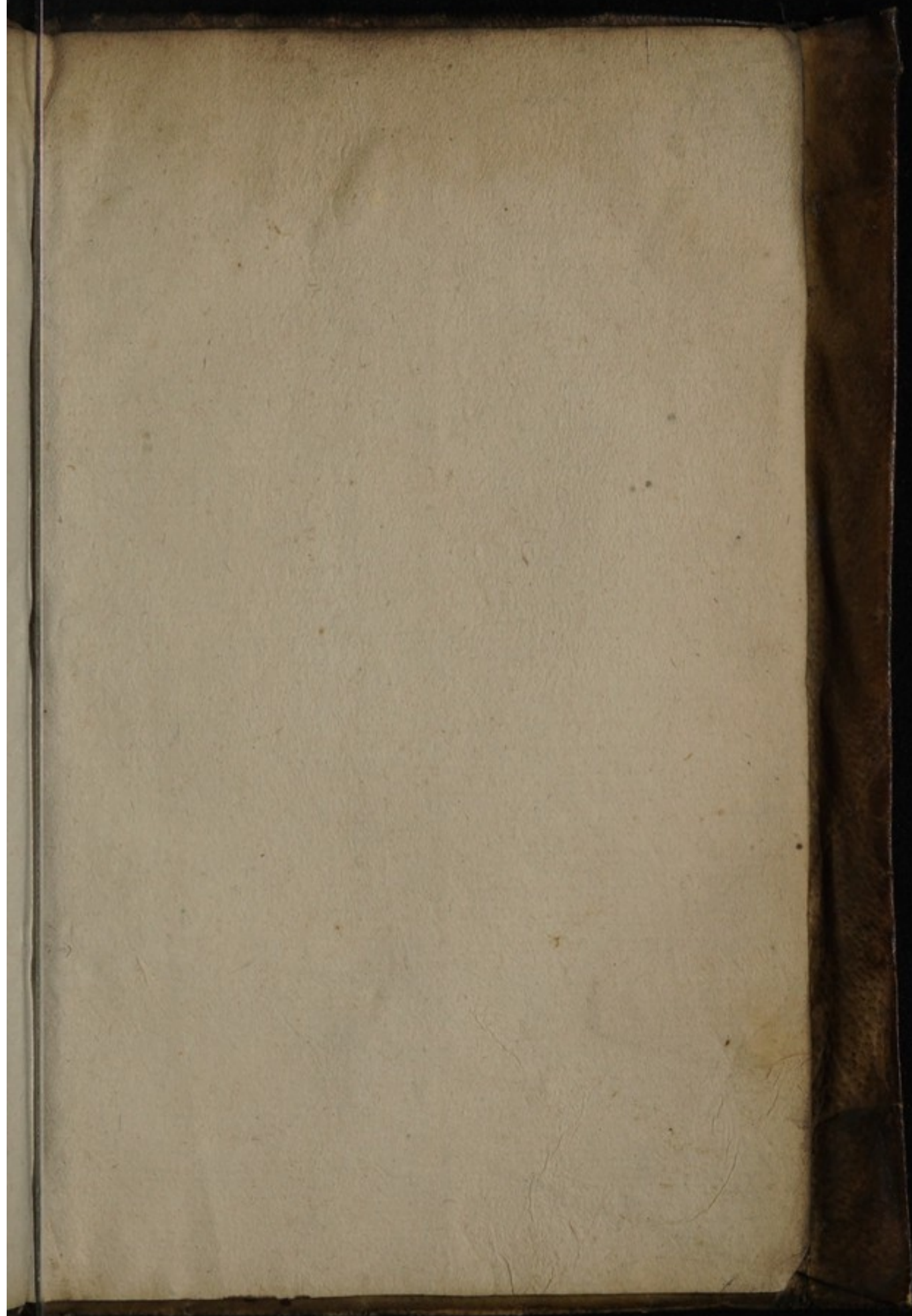
REXVM ET VEREORVM.

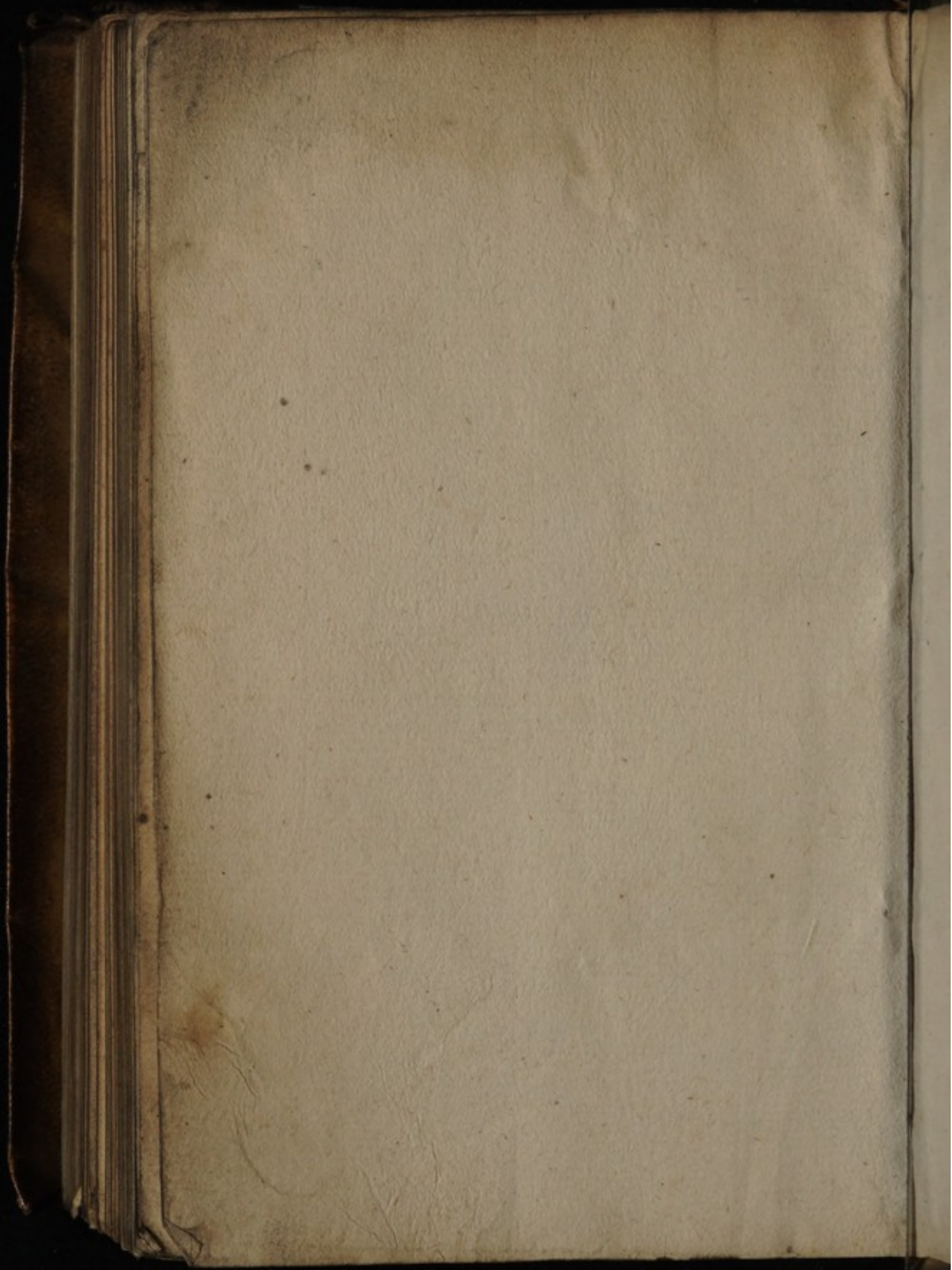
Vmbilici vnitas soluta.	177	Vrina rubens in morbo frigido.	69
Vesiculus sanguineus.	80	Vrina sanguine permista.	73
Vomitu nientes proiecti.	60, 61	Vrinæ stillicidium.	106
Vomitu vermis proiectus.	129	Vrinæ suppressio.	103
Vomitibus sanguinis.	57, 60	retentio.	105, 138
Vinum stillatitium.	8	Vteri inflatio.	264
Vrina ex ano.	137	Vteri morbus inedia curatus.	255
Vrina ex alienis locis profluens.	166, 234	Vteri strangulatione correptæ videntur Catocho occupatæ.	14
Vrina per foramen reddita.	223	Vulgi aut agyrtarum remedia citra rationem non abiicienda.	121
Vrinæ incontinentia ab exciso calculo.	103, 262	Vulnere frontis à cœcitate senex liberatus.	267
Vrinæ incontinentia ex lapsu.	237	Vulnere facto non statim sanguis reprimendus.	266
Vrina intra peritonæum collecta.	81	Vulnus capitis.	3
Vrinæ profluuium.	96		
Vrina rubēs ex debilitate renum.	71		

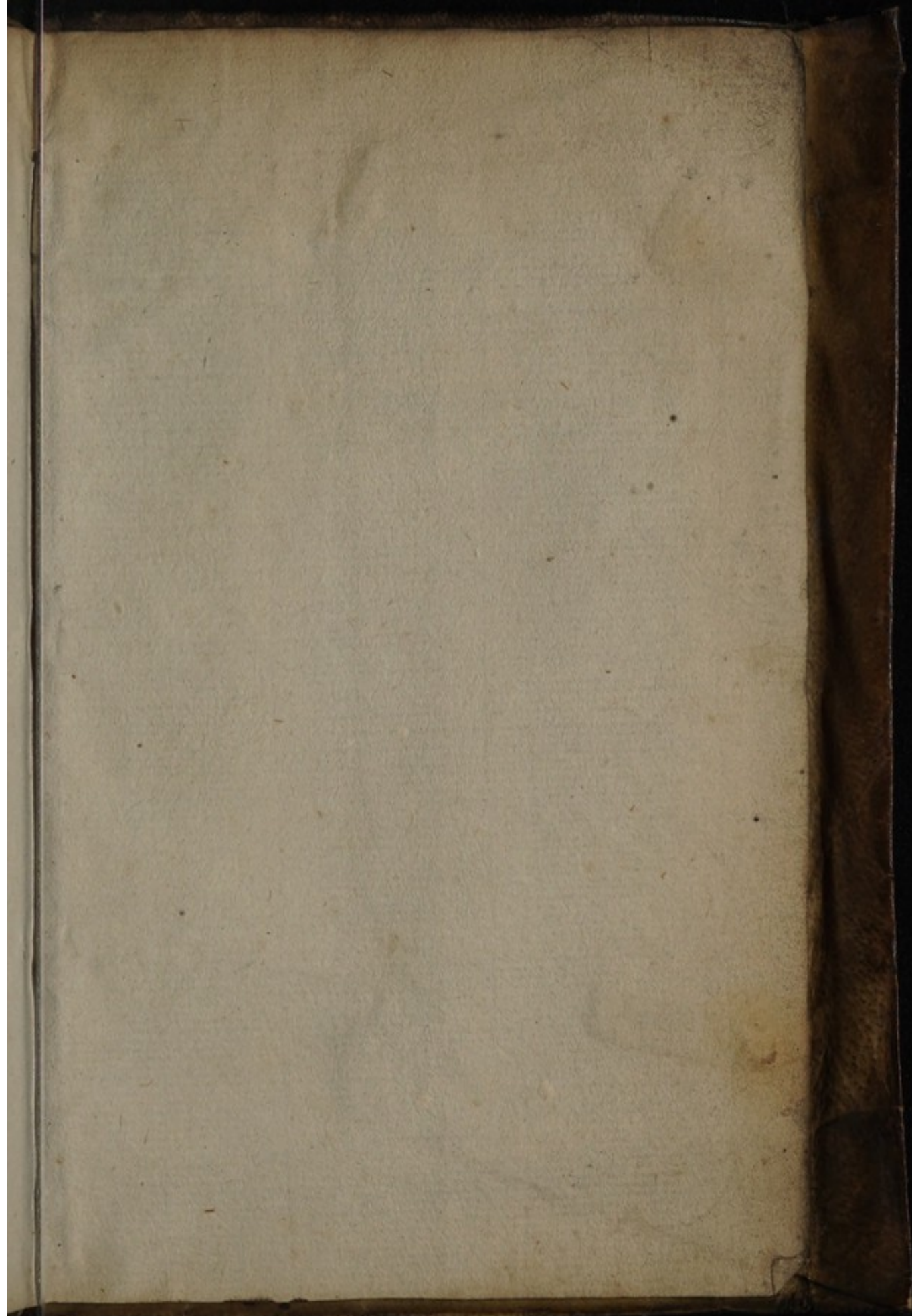
FINIS.

27

